Íslands Árbækur

í sögu-formi.

Af

Jóni Espólín,

Sýslumanni í Skagafjardar Sýslu.

IX. Deild.

Kaupmannahöfn, 1830.

Prentud á kostnad ens *íslenzka Bókmentafèlags*
hjá Bókþrykkjara *S. L. Møller.*

Formáli.

Þessi bók tekr, sem sýnt er, yfir meiri hluta hinnar 18du aldar öndverdrar, ok er sú tíd med öllum ödrum anmarka, enn þær er næst gengu á undan, þarf þó eigi hèr at útmála, því tilburdirnir lýsa því bezt sjálfir. Vera má at hverki sè eg svo fródr eda viss um allt þat, er uppgötva má í hinum næstu tídunum, at eigi mætti med mörgu auka, enn þó þarf eg varla at bidja skynsama menn velvirdíngar á því, fyrst þat er sameiginligr brestr allra þeirra, er sagnir hafa skrád, at þó þeir viti gjörr um eitt eda annad næst sèr, vita þeir sjaldan allt, er fá má um þann tíma, ok kemr af því, at margar sögur eru skammordar ok óljósar þegar lídr á þær; en þat kemr af því, at fáir hafa med höndum allt, sem upp er teiknad næst fyrir þeirra daga, ok á þeim; eru sögurnar nýttar, þó eitthvad megi meira finna eda jafnvel vissara, enn í þeim er, ok verdr hægra þegar stundir lída at hefja nýar frasagnir á einhverju ákvednu tímabili fyrir þá, sem til þess eru færir, ok auka þarmed hinar eldri, helzt ef rudd er nokkut gatan ádr, sem eg vænti þó at þessar hinar sídustu Árbækr mínar hafi gjört.

Frostastödum þ. 28 Janúarií 1829.

Jón Espólín.

Fortale.

Denne Afdeling indbefatter, som man ser, det allermeste af første Halvdel af det 18de Hundredaar, hvilken Tidsalder havde ganske andre Fejl end næstforegaaende. Det behøves ellers ikke her at beskrive disse, da Tildragelserne selv bedst udpege dem. Det kan vel være at jeg hverken er saa vel underrettet eller saa vis paa alt det, der kan opdages om de nærmestliggende Tider, at man jo vil kunne forøge min Beretning mangfoldig; men jeg behøver næppe at bede skönsomme Læsere om Overbærelse for det, da det er en fælles Mangel hos alle Historieskrivere, at skönt de vide nöjere Beskjed om ét eller andet dem nærmest liggende, vide de dog sjælden alt om samme Tid, hvisaarsag mange Historier ere korte og dunkle, naar det kommer mod Slutningen. Dette har sin Grund deri, at faa have ved Haanden alt hvad der er optegnet om deres egen Tid og den næstforegaaende. Men Beretningerne kunne benyttes alligevel, uagtet et eller andet kan findes mere eller endog vissere, end det de indeholde. Det er lettere siden, for dem som føle Kald dertil, at forfatte ny Beretninger over et vist Tidsrum, og derved fuldstændiggöre de ældre, især om Vejen er noget banet for dem, som jeg dog haaber den er ved disse mine sidste Aarbøger.

København d. 28de Jan. 1830.

oversat
af
R. Rask.

VIII^{di} Hluti.

Hèr segir frá Kommissaríis ok þíngi, vígslu Steins biskups ok ýmsum tilburdum. Mannalát nokkur ok upphöf. Frá biskupum. Deilur miklar verda med höfdíngjum. Júbilhátíd. Enn deilur, ok útkoma Fúhrmanns Amtmanns. Ýmislig fráföll manna, ok höfdíngjaskipti. Andlát Jóns biskups Vídalíns, ok aptrkoma Jóns Arnasonar. Fráfall Lárusar lögmanns; Schwarzkopfsmál ok annat. Mál önnur mörg, ok fall Odds, ok mannalát. Dó Páll Vídalín; ok frá ýmsu ödru, enkum Jóni biskupi Árnasyni, Jóhanni Gottrûp ok Bjarna Halldórssyni. Höfdíngjaskipti, ok heldri manna tal. Konúngaskipti, umskipti önnur, ok nýir embættamenn. Ýmisligir tilburdir ok mannalát; fráfall Steins biskups. Nýar kosníngar, útkoma Harbóes, ok frá Skúla ok ödru; enn mál ok mannalát; kaupaskipti ok annat; ok at lyktum frá Jóni biskupi Árnasyni, ok hans afgángi.

I Kap. Frá kommissaríis ok þíngi.

1710 Vetr þann er meistari Björn biskup at Hólum andadist, hafdi Árni Sekretèri Magnússon verit í Skálholti, fóru þeir Páll lögmadr vestr til Hvamms í Hvammssveit fyrir hvítasunnu, hafdi Páll samit vid Jón Magnússon ádr um skipti á Dalasýslu ok Stranda, ok tók nú Strandasýslu at sèr, en samdi um Dalasýslu vid Odd Sigurdarson, en þar urdu þeir vansáttir um seinna. Páll hafdi sett þórd Bjarnarson lögsagnara sinn á Strandir, ok vildi fá Dalasýslu aptr, en Oddr ok Páll Beyer vildu þat ekki. Árni var at konúngs eyrindum í Hvammssveit um sumarit, ok kom ei á þíng, hann var þá gjör Assessor í Konsistóríal-Kollegíó, svo at hann var ei vid, en þángat til var hann Sekretèri ok Prófessor, sem fyrr segir. Páll fór til alþíngs, ok var þar mjög róstusamt, þar voru þá lögrèttumenn þessir: þórdr, son Finns Sigurdarsonar, fadir þórdar prests, ok Sigurdr Högnason af Mýrum, Jón son Arnórs Ásgeirssonar ok Brynjúlfr, son Ásmundar prófasts Eyólfssonar úr þórnessþíngi, ok Jón Gíslason; Snæbjörn Pálsson ok þeir at vestan voru ei komnir; Jón Eyríksson ok Sveinn Gudnason úr Húnavazþíngi; Skapti Jósepsson, þorsteinn Steingrímsson, Olafr þorláksson ok Jón Gudbrandsson úr Skagafirdi; Jón Einarsson úr Vödluþíngi; Jón Sigurdarson ok Hallgrímr Sigurdarson voru teknir úr þíngeyarsýslu; Vigfús Pètrsson úr Múlaþíngi; Sigurdr Jónsson, Bjarni Nikólásson úr Skaptafellsþíngi; Gunnar Filippusson ok Sigurdar tveir Jónsson ok Magnússon úr Rángársýslu; ok Steffán Jónsson, Gudmundr Finnbogason, Páll Bjarnarson, Erlendr Jónsson, Jón Jónsson, Andrès Finnbogason, Jón Hjörtsson, Ófeigr Magnússon, Axel Fridrik Jónsson, Sigurdarsonar frá Einarsnesi, Brynjúlfr Jónsson ok annar Hannesson, þorsteinn Eyólfsson, þeir voru allir úr Árnessþíngi. Runólfr Sveinsson, Gissur Gudmundarson, Brandr Bjarnhèdinsson, þorgeir Jónsson, Eyólfr Árnason, Jón Jónsson, Kort Jónsson, Henrik Brandsson, Pètr Dadason sýslumanns, úr Kjalarnessþíngi; Bjarni Sigurdarson, Árnasonar lögmanns, úr Borgarfirdi. Oddr Víselögmadr var þar, ok Jón Eyólfsson annar; ok sýslumenn þessir: Hákon Hannesson af Rángárvöllum; Vigfús Hannesson úr Árnessþíngi; Nils Jensson Kjêr úr Kjósarsýslu; Sigurdr Jónsson, Sigurdarsonar lögmanns, úr Borgar-

firdi; Vigfús Arnason úr Hnappadal; Bjarni Pètrsson frá Skardi á Bardaströnd; Benedikt Magnússon Bech úr Skagafirdi; Lárits Skevíng frá Mödruvöllum; Benedikt þorsteinsson úr þíngeyarþíngi; ekki komu sýslumenn at austan ok lengst vestan; en lögsagnarar voru þar, Brandr Bjarnhèdinsson úr Gullbríngusýslu; Jón Eyríksson úr Dölum, ok Björn þorleifsson prests Ólafssonar frá Sölvatúngu ok þórunnar Kortsdóttur, systur þorleifs lögmanns, hann hafdi ádr farit úr skóla fyrir galdrarykti, ok þorleifr bródir hans, ok var nú lögsagnari Lárusar lögmanns í Húnavazþíngi, en hvorki var hann þat lengi nè vel. Sigurdr lögmadr gamli settist at dómum at skipan Odds, því þeir kölludu Pál hindradan vid Kommissíónar rèttinn; kom þá Páll framm, ok las stefnu til Sigurdar, ok mjög í óleyfi, ok stefndi hönum fyrir amtmann ok 24 annat ár, undir vitni sýslumanna Hákonar Hannessonar ok Bjarna Pètrssonar. Madr var dæmdr til lífláts fyrir þrjú hórdómsbrot, Sigurdr þorvaldsson, ok skotit þó til konúngs nádar; annar madr hèt Hjálmar Árnason, er sekr var í 6 barngetnadar brotum, ok var hönum leyft at leita konúngs. þeir Sigurdr lögmadr ok Sigurdr landskrifari, son hans, ákærdu dóm Páls ok Árna, þar sem þeir höfdu dæmt af Sigurdi lögmanni embætti ok aleigu; var nú Sigurdi lögmanni dæmdr eidr, at ekki hefdi hann samtök gjört vid Jón Hreggvidsson, sú var hin helzta sök, er hönum var gefin; þar var Jón Eyólfsson skipadr yfirdómari ok Páll Beyer ok 24 menn adrir, fyrir þeim vann Sigurdr lögmadr eidinn. Voru þá skærur med þeim Páli lögmanni ok þeim Oddi öllum saman. Var bodin upp Dalasýsla, ok baud Oddr mest, ok vildi bola Pál frá; urdu um þat deilur, ok ritudu þeir utan bádir, Oddr ok Páll; var þat rádit af at Páll skyldi halda Dalasýslu, til þess er svar kæmi út híngat. Á þíngi þessu kom fyrir fundr einn med töfra merkjum, ok var eignad þórdísi Markúsdóttur á Stokkseyri. þar voru borin framm á prestafundi at þíngvelli vandkvædi um messuvíns skort, ok ákvedit at þat væri geymt sjúkum mönnum er til var, ok þeim er þjónustu þurftu, en ödrum væri frá haldit um sinn. Mál Pètrs Bjarnasonar kom seint fyrir, ok gekk í því enginn dómr, ok stód þat sem gjört hafdi verit í hèradi. þá fèkk Benedikt þorsteinsson festibrèf fyrir þíngeyarþíngi, en Páll Torfason lagdi til fulls af sèr Ísafjardarsýslu. En Kommissaríí fengu

vitur miklar frá Kammeri, fyrir þat þeim gengi svo lítt verk, þat er þeim var umbodit.

II Kap. Frá vígslu Steins biskups ok ödru mörgu.

Þá var gott ok þurt sumar, heyskaparlítit, en gód nýtíng, fiskr gekk til hlítar. Bar þat til á Bessastödum eptir þíng, at þar var hýddr Hemíngr Gúdmundarson úr Rángárþíngi fyrir guds orda vanrækt, hann var sjötugr. Skiparar sögdu óhreinan sjó af víkíngum, sakir ófridarins, þó fóru þeir sem þeir þurftu, en eigi vildi þórdr prófastr Jónsson á Stadarstad fara utan í þeim ófridi, en bón sína sendi hann konúngi med fyrstu skipum nordanlands um biskupsdæmi á Hólum, átti hann ok adstodarmenn góda í Kaupmannahöfn at flytja mál hans; en Steinn prestr Jónsson at Setbergi hætti til, ok fór utan med Ólafsvíkr skipi, fyrst til Noregs, ok settist þar at um hríd. Skip komu vídast, þau er eptir voru, um Maríumessu hina seinni. Var þá um þat haust hinn 21ta dag ágústí mánadar brúdkaup Magnúsar prests Markússonar frá Grenjadarstad, ok Gudrúnar, dóttur Odds Jónssonar digra, er þá var at Gröf med systur sinni húsfrú Ragnheidi, haldit þar at hennar, ok gaf húsfrú Ragnheidr henni 60 hundrud í jördu ok lausafè, ok eptir sig helmíng allan móti Hólmfrídi Aradóttur; áttu þau Magnús prestr börn saman, er seinna urdu mikilsháttar: Gísla, Odd, Gudlaugu. Annad brúdkaup var á Hofi á Höfdaströnd hinn 20ta sunnudag eptir þrenníngardag, gekk Jens Spendrúp hinn danski at eiga Helgu Jónsdóttur, voru þau veik bædi frá þeim degi, ok hún meira, ok átti at vera af óhreinum anda. Á Krossmessu um haustit gjördi mikit fjúk ok fjárskada stóra fyrir nordan ok í Skagafirdi, svo at frá 30 til 110 fórust á bæ; gekk þá þúng kvefsótt, ok öndudust margir menn. Stykkishólms skip braut vid Hjaltland, ok týndist af hvert mannsbarn, nema einn drengr, var þat eignat kvedskap eda forbænum þormódar Eyríkssonar skálda í Gvöndareyum, því þat var trú í þann tíma ok ádr, at sumir menn væri ákvædnir, ok megnudu miklu med því, en kaupmadr hafdi styggt þormód mjög, ok sá drengr haldit ímóti hönum, sem afkomst, ok þormódr kvedit þrjár vísur um heimför kaupmanns. Skip kom í Hafnarfjörd midvikudaginn seinastan í

sumri; þat hafdi verit fast í ísum 18 vikur, voru ok á því menn af ödru skipi, þeir voru allir 70 saman, ok komnir at bana af húngri; byrgdi fógètinn þá at smjöri ok fiski, nautum ok saudum; undu þeir skipit á land ok bættu, ok lögdu út sídan, þá vika var af vetri. Í þann tíma deydi Gísli prestr Jónsson at Útskálum, ok Jón prestr Loptsson, er verit hafdi prófastr í Dölum, ok hèlt Saurbæarþíng, en þar var þá prófastr, er hèr var komit, ok hafdi verit lengi, Magnús prestr í Hvammi, bródir Árna Magnússonar ok Jóns. Mjög vard misfarit um kaupskapinn, ok vard skipum illt vída framm at komast fyrir ofvidrum, ok af því lögdu þau flestöll til Noregs. Þat haust gjördist skólameistari í Skálholti Þorleifr, son Ara Þorkelssonar í Haga, voru þau hans systkin: Þorkell, Magnús, Teitr ok Halldórur tvær, börn Ara, ok mönnudust sum í fremra lagi. Steinn prestr Jónsson frá Setbergi hafdi farit utan, sem fyrri segir, ok var þat gjört med rádi Odds Sigurdarsonar; lá skipit vid Noreg, en Steinn prestr fór um vetrinn til Kaupmannahafnar, studdu þeir mál hans, Kristján Worm biskup, ok Doktor Pètr, hirdprestr konúngs, ok mest fyrir þá sök, at þeir vorkynntu hönum háskaför svo mikla ok vos, ok komu því svo, at konúngr gaf hönum brèf fyrir biskupsdæminu hinn 1711
25ta dag mají mánadar, en sídan var hann látinn halda tölu á avditórió á latínu, ádr hann var vígdr, fór vígslan fram hinn sídasta dag mánadarins, ok dvaldist þó ferd hans nokkut út híngad þadan af.

III Kap. Frá ýmsu.

Nóttina eptir nýársdag deydi Erlendr prestr Gudbrandsson at Kvíabekk; var þá í þann tíma ársamt ok hlutasamt; en skip týndist í Steingrímsfirdi med 6 mönnum, ok 4 druknudu á Eyrarbakka, voru þrír danskir, 4 menn á Öndverdunesi. Prestr vard í Snjóflódi á Austfjördum, Runólfr Ketilsson. Þá deydi Salvör Vigfússdóttir, húsfrú at Stadarstad, en Magnús prestr Bjarnason at Eyadalsá druknadi í Skjálfandafljóti. Skip misfórust heldr, ok var illfært milli landa sökum styrjaldar. Sigurdr, son Bjarna prests at Grænavatni, var þá heyrari at Hólum, Bjarni prestr var Ormsson, Bjarnasonar prests at Helgastödum, Jónssonar á Einarsstödum, Ormssonar á Draflastödum, Jóns-

sonar Kolls Oddssonar, hann hafdi fyrrum verit sveinn Sigurdar Magnússonar á Skútustödum, ok átti Ingibjörgu, dóttur Hallgríms prests Gudmundarsonar, er úti vard; þeirra synir voru: Hallgrímr ok Pètr, Ormr ok Sigurdr þessi; Hallgrímr var skólagenginn, ok hafdi verit sveinn Lárusar Gottrúps, ok farit utan med hönum, ok fengit bana af falli úr stiga; þeir Pètr brædr voru miklir menn ok sterkir; var Pètr lögrèttumadr, ok fadir Bjarna prests at Melstad. Ormr Bjarnason var prestr sídan á Mel, mikill madr ok skörugligr, en Sigurdr vígdist nú til Kvíabekkjar; gjördist aptr heyrari at Hólum í stad hans Snorri, launsonr Jóns Magnússonar, bródur Árna, er sýslumadr hafdi verit. Sigfús lögrèttumadr þorláksson á Grund var þá borinn galdri af Eyríki Jónssyni á Dvergstödum, þíngadi Lárits sýslumadr Skevíng um þat í majó, ok skaut til lögmanna. þessir urdu lögrèttumenn svarnir á þíngi: þorsteinn Hákonarson úr Húnavazþíngi, Árni Egilsson úr Eyafirdi, Oddr Ólafsson úr þíngeyarþíngi, Hildibrandr þorgrímsson úr Múlaþíngi, Erlendr Jónsson úr Skaptafellsþíngi, Steffán Kjartansson í Borgarfirdi, úr Dölum, var hann kynjadr af Moldar-Brands ætt. Galdra-áburdir nokkrir komu þar fyrir, ok vard ei atgjört, var einn sá er ádr er getit á Sigfús þorláksson, var hönum vísat til prófs í hèrad, ok mjög fátítt þíngit. Dæmdist þeim þórdísi á Stokkseyri ok Gudmundi Vest, bónda hennar, at synja med eidi fyrir galdrakverit, er fannst, ok var gjört um skammarorda-mál Jóns Sveinssonar vid þórd prófast Jónsson á Stadarstad ok konu hans, ok komust á sættir. þeir Oddr Sigurdarson ok Páll Beyer afsettu Hákon Hannesson sýslumann í Rángárþíngi fyrir litlar sakir, ok veittu sýsluna Brynjúlfi Thorlacíusi, en Steffán Jónsson vàr lögsagnari í hálfri, stód svo á þeim misserum; þeir gáfu ok Markúsi, syni Bergs Benediktssonar, festibrèf fyrir allri Ísafjardarsýslu. Hallgrímr Thorlacíus, son Jóns þorlákssonar sýslumanns, yfirgaf þá Hólaskóla, fyrir þá sök, at hann gat barn, ok segja sumir unnusta hans hafi sagt hönum upp þessvegna, ok Hallgrímr kvædi til hennar vísu þessa:

Virdtu þat ekki mèr til meins,
menn erum vèr, þó hrösum,
þèr kann verda annat eins
ádr enn lykr nösum.

Er sagt spá sú hafi rætzt, en adrir eigna vísuna ödrum, ok ætla ek þat sídr. Vard þar skólameistari aptr meistari Þorleifr Halldórsson, sunnlenzkr madr ok litilla manna, en allra manna skarpastr til náms. Benedikt Þorsteinsson frá Bólstadarhlíd tók Þíngeyarsýslu, en Jón prestr Markússon vard prófastr med Geiri presti bródur sínum at Laufási. Þá var heyskapr í medallagi ok nýttist fyrir nordan land, en mjög votvidrasamt annarstadar, ónýttust hey ok brunnu, ok svo eldividr, en gott var haustit. Meistari Þorleifr, sá er getit var, hafdi verit lengi utanlands, hann kom út med Steini biskupi med vestan-skipum hinum sídustu; reid biskup nordr til Hóla, setti skólann, ok innsetti skólameistarann, en vígdi Ólaf, son Jóns prests frá Knappstödum, til Helgastada; sídan reid hann vestr aptr med son sinn ok annann mann, ok vard á Setbergi um vetrinn. Þessi misseri var borinn Þorlákr, son Þórarins Þorlákssonar, Þórarinssonar prests at Bægisá, Ólafssonar, er seinna vard merkiligr í Vadlasýslu.

IV Kap. Þat er tilbar um haustit.

Kommissaríi lètu þá skrifa upp í Múlasýslu, þat gjördi Þorsteinn, son Sigurdar Þorgilssonar á Jörfa, sveinn Páls lögmanns, ætladi Árni Magnússon at rída þángat, en tálmadist, ok vard kyrr sydra. Voru þeir þá stefndir utan, Sigurdr lögmadr Bjarnarson ok Sigurdr landþíngskrifari son hans, Páll Beyer landfógèti ok Jón Eyólfsson Víselögmadr. Á því hausti var brúdkaup Brynjúlfs Þórdarsonar, hann kvæntist ödru sinni, ok gekk at eiga Jórunni, dóttur Skúla prests Þorlákssonar at Grenjadarstad, er þá lifdi ein eptir þeirra systkina, þau voru brædrabörn, ok fór þat fram at Hólum sunnudaginn næstan fyrir Michaelsmessu, hinn 27da dag septembris mánadar, vard þat fámennara enn ætlat var, þvíat illvidr hindradi bodsmenn, fóru þau sídan sudr at Hlídarenda, er því var lokit.

V Kap. Mannalát ok upphöf.

Nokkru ádr enn brúdkaup þat var, hafdi andazt at Hólum Halldór Þorbergsson sýslumanns, Hrólfsonar, er fyrrum hafdi búit at Seilu, hann skorti 2 vetr á níræðan, ok hafdi ritat annála frá því er datum

var 1640, ok í næstu 18 ár, hafdi hann verit gildligr ok vel at sèr um marga hluti, en kalladr var hann kvennamadr, ok hafdi getit börn í elli sinni, er lifat hafa framm undir vora daga, var Jón einn sonur hans, er sídan var prestr at Völlum í Svarfadardal. 9 vetr hafdi Halldór verit at Hólum, ok tekinn þángat til frammfærslu fyrir tillögur mikilsháttar manna. Litlu þar eptir andadist Skúli prestr at Goddölum, Magnússon prests frá Mælifelli, Jónssonar, hann var 90 vetra at því er sumir segja, en adrir kalla hann skort hafa 2 á tírædan; var þá í þann tíma Einar sonur hans prestr í Gardi, en hans synir höfdu heitit Sigurdr, Jón ok Magnús; hafdi Sigurdr verit mannvænligr madr, ok dáit í Skóla, þá Hamraenda-Jón var rádsmadr at Hólum, ok verit á illr kvittr, enn Jón verit skólameistari, ok dáit í stórubólu, en Magnús var nú prestr í Húsavík, velgáfadr madr, sem brædr hans ok búsýslusamr, ok gildligr; hann átti Oddný, dóttur Jóns Árnasonar í Keldunesi, er úti vard á Reykjaheidi, hún var skörúngr ok mikilhæf, ok höfdu átt einn son er Jón hèt, ok vard vel at sèr, ok sterkastr sinna jafnaldra ok atgervimadr mikill, en lifdi skamma stund, ok nú gátu þau annann son, sá var nefndr Skúli, eptir födurfödurfödur sínum, en sídan áttu þau Jón ok Einar. Undir jólin andadist Oddr Jónsson digri at húsfrúr Ragnheidar systur sinnar at Gröf á Höfdaströnd; voru þau hans systkin Magnús í Vígr, fadir Þorbjargar, er Páll lögmadr átti í Vídidalstúngu, Gudbrandr prestr, fadir Vigfúsar prests at Helgafelli ok hans systkina, Sigurdr prófastr at Holti í Önundarfirdi, hann lèt þetta ár af prófastsdæmi í Nordrhluta Ísafjardarsýslu, ok tók vid Hjalti prestr Þorsteinsson frá Vazfirdi, son Þorsteins prests, Gunnlaugssonar prests frá Saurbæ nordr, Sigurdarsonar prófasts Einarssonar. Sigurdr prófastr Jónsson átti Helgu, dóttur Páls prófasts í Selárdal, þeirra börn voru Sigurdr prestr ok Ragnheidr, er átti Teitr prestr á Eyri Pálsson sýslumanns, Torfasonar, ok mörg önnur. Ari á Sökku var enn bródir Odds, er dó í lendíngu, er hann var kominn af skipi, er ok allmargt frá hönum ok ei mjög kynsælt: Hólmfrídr dóttir hans ein var gipt Þorláki Markússyni, en ádr átti hún dóttur, Gudrúnu, konu Þorvalds prests Gottskálkssonar; Steinvarar fèkk Jón prestr á Skinnastödum, Einarsson prests, Nikólássonar, þeirra frændlid fór med fjölkýngis hindrvitni, sem Einar prestr hafdi gjört, ok var hamíngjulítit;

Bjargar fèkk Eyólfr Einarsson, bródir Halldórs sýslumanns, hún var tiltektarsöm, ok fórst þeim illa. Helga Jónsdóttir, systir Odds, hafdi fyrri verit gipt Teiti Torfasyni, en sídan þorsteini presti Geirssyni í Laufási, födurbródur Magnúsar prests Markússonar. Ragnheidr Jónsdóttir átti Torfa Jónsson, sýlumann frá Flatey, ok var módir Jóns. Önnur Ragnheidr Jónsdóttir húsfrú var í Gröf, er opt er getit; Anna var enn Jónsdóttir hin digra, á Breidabólstad í Vestrhópi, er átt hafdi Ólafr prestr, þorvardsson prests, Ólafssonar prests, Erlendarsonar prests Pálssonar, Grímssonar á Mödruvöllum, ok voru þessi öll börn Jóns prófasts í Vazfirdi, Arasonar frá Ögri, Magnússonar, ok er þat mikill kynþáttr.

VI Kap. Frá ýmsu.

Þessi vetr, er nú fór í hönd, var gódr fyrir sunnan land, en hardindi 1712
fyrir nordan á Gói ok heyaskortr vída; hlutir voru litlir nema fyrir Stafnesi ok umhverfis jökul; vor kaldt ok sídgróit; vard Saudfjárfellir á Austfjördum, ok dóu undir Eyafjöllum 100 hestar tólfrædt ok 800 fjár; andadist þá Jón þorláksson, sýslumadr í Múlaþíngi. Manntapar urdu nokkrir. þann vetr lèt húsfrú þrúdr þorsteinsdóttir prenta hugvekju-sálma ok Diaríum. Sumarlidi Klemensson var lögsagnari Lárusar Gottrûps í Húnavazþíngi um vorit, ok var þar málasamt; sókti Sumarlidi Gudbrand Arngrímsson ok þorlák Ólafsson um ýmsar sakir, en Lárits Gottrûp lögmadr bygdi Gudbrandi út af Ási í Vazdal; þar hafdi þá Gudbrandr búit lengi embættislaus, ok kastadi lögmadr háldi á kvikfè hans, en bygdi jördina Sumarlida; vard Gudbrandi mjög mædusamt í málum í þann tíma, en Grímr Magnússon mótmælti brèfinu sídan á þíngi. Ófridr var þá mikill med Dönum ok Svíum, ok íllt um siglíngar, lèt þó konúngr herskip fylgja kaupförum þadan af hvert sumar, medan styrjöldin stód; gekk þá jafnframt því ógrlig brádasótt í Kaupmannahöfn, svo þar dóu 8 þúsundir eina viku, medan hún var mest, þá dóu allir íslenzkir menn, er þar voru, nema Magnús, son Ara þorkelssonar. Hèr út andadist göfug kona, Ragnheidr, dóttir Torfa prófasts í Gaulverjabæ en fóstrdóttir Brynjúlfs biskups, er átti Jón Sigurdarson í Einarsnesi, sextug at aldri. Um vorit tók Steinn bisk-

up vid Hóla stad af Páli lögmanni, því hann var fyrir hönd húsfrúr þrúdar, ok komst hann ei nordr í fardögum, því meybarn hans tók sótt ok dó á ferdinni, en þorlákr Bjarnarson rádsmadr hans tók á móti stólnum ok hans peníngum, var hann úngr ok lítt rádinn, ok ætludu menn biskup mjög vanhaldinn ordit hafa, hann tók ok vid prentsmidjunni í ofanálag á stadinn ok hans inventaríum, fyrir hid sama verd sem Björn biskup hafdi keypt hana. Sídan settist Steinn biskup at stóli, hann var spaklyndr, ok þótti meiri gódleiksmadr ok trúmadr enn skörúngr, var hann skáld, hár vexti ok heldr sterkr, ok lèt sèr vaxa skegg, hann átti Valgerdi, systur Gudmundar prests frá Helgafelli, Jónsdóttur prests, Gudmundarsonar prests á þæfusteini, Jónssonar, Gudmundarsonar, Hallssonar, þess er Hallsætt er vidkend, Ólafssonar prests at Saurbæ vid Hvalfjörd, Kolbeinssonar, þau voru börn þeirra: Jón, Gudmundr, Sigfús, Jórunn, Helga, ok þá nokkud á legg komin.

VII Kap. Frá málum.

Þá kom út konúngsbrèf um nádarár ekkna, ok annat at Hákon Hannesson skyldi setjast inní sýslu sína, til þess er hann væri rèttiliga dæmdr frá; var þá hid bezta sumar, en rostusamt mjög af málaferlum í landi hèr, ok sundrlyndi mikit med öllum hinum heldri mönnum. Ok er kom til alþíngs, gjördust þeir lögrèttumenn Gísli þórdarson af Mýrum ok Pálmi, son Sigurdar Pálmasonar, hann var nefndr i stad Jóns Hákonarsonar at Vazhorni, er af lèt; Jón lifdi þó eptir þat lengi, hann hafdi átta Helgu Gudbrandsdóttur prófasts úr Vazfirdi, er dó í bólunni miklu, en Helga, dóttir hans, er nú var 10 vetra, var óskilgetin ok arfleidd med konúngsbrèfi. Gudmundr Gudmundarson úr Vödluþíngi ok þórdr Bjarnarson úr þórnessþíngi urdu ok lögrèttumenn. þar kom fyrst fyrir á þínginu mál Sumarlida Klemenssonar ok Gudbrands, ok var ei mikit atgjört. þvínæst kom Benedikt Bech ok dómsmenn hans, lögrèttumenn í Skagafirdi, Skapti Jósepsson ok þorsteinn Steingrímsson; hafdi Gudmundur Bjarnarson á Ökrum stefnt þeim um dóm á sig um legord, er hann var borinn, en þeir sættust. Voru þá margar ákærur komnar yfir dómum Árna ok Páls kommissaríórum, ok leyfdi konúngr at stefna þeim fyrir ædri rètt; var deilt

um mál Jóns Hreggvidssonar. Á því þíngi var Jón, son Jóns í Túngu í Fljótum, Sveinssonar prests á Bardi, skipadr af konúngi landþíngskrifari, en ekki tók hann vid þeirri sýslan, hann bjó í Grenivík austan Eyafjörd, ok átti Gudrúnu, dóttur þórarins, er þar bjó ádr, Vigfússonar, Fridrikssonar, ok vard kynsæll seinna. þar kom illordabrèfsmál úr Vadlaþíngi, er Jón prestr Gíslason kærdi til þórdar Pálssonar, er sídan var kalladr brèfa-þórdr, ok var því vísat heim. Annat mál hafdi Lárits Skevíng fyrir, fjölkýngis-áburdinn á Sigfús á Grund, baud Sigfús eid, ok vard Eyríkr, er hafdi ákært hann, fyrir fèsektum, en þó var Sigfús kynntr at heitíngum vid menn, ok hafdi þat ei komizt lengra, enn þeir bördu á hönum. Tindala-mál var úr Gullbríngusýslu, var lýst Íma Arnórssyni af Rángárvöllum, er sídan var kalladr Tindala-Ími, fyrir stroku ok stuld, var svo sagt, at hann var lítill ok vesælligr, dökkr ok ósyniligr, hægr ok lágtaladr, sagdr lýginn ok sjálfhælinn, fjölhæfr ok íþróttamadr mikill, ok syndr sem selr. Ekki sókti Brynjúlfr Thorlacius at sídr um sýslu, þó Hákoni Hannessyni væri bodit af konúngi, at vera vid um sinn; en fyrir Dalasýslu var þá skipadr Jón, son Sigurdar Gíslasonar skálds, ok hèlt hann hana um hríd, áttust þeir Páll Vídalín opt vid gamanvísur med eliara glettu nokkurri. Miklar fengu kommissaríí þá vítur fyrir þat, þeir gæfi sig meira vid deilum, ok at hafa hendr í hvers manns hári, en at gjöra þat verk, sem þeim var bodit um; bodadi kammerit Árna Magnússon utan, ok baud hönum at gjöra skil fyrir sýslunum þeirra. Hann fór utan, ok Sigurdr landskrifari, því hann ákærdi þá Árna ok Pál, ok dóma þeirra yfir Sigurdi lögmanni födur sínum, en ekki gjördi Árni skil þau, er heimt voru, ok átti þrætu lánga vid Kammerit sídan. Oddr Sigurdarson kom ekki á þíng, ok hèlt þá meistari Jón Vídalín biskup einn Synódal-rèttinn, ok dæmdi í öllum andligum málum, ok voru þó allmörg; ok ei fèkk Páll Beyer at sitja rèttinn med hönum, en baudst þó til; voru þá mjög höfuddómendr teknir at ráda dómunum, ok meddómendr minna enn fyrr hafdi verit; þar dæmdi Jón biskup Jón prest Sigmundarson á þykkvabæar-klaustri frá allri prests-þjónustu, fyrir óskikkanliga skrifliga frávísun konu einnar frá altaris sakramenti, sakir leyniligs burthvarfs kvid-þykktar hennar, sem prestr kvad at ordi; ok fleirum prestum dæmdi hann á hönd sektir eda fèbætr til fá-

tækra prestaekkna; vòru þat Skaptfellíngar, er Einar prófastr Bjarnason hafdi kært, fyrir þat þeir hefdi ei viljat dæma med hönum í máli Jóns prests Sigmundarsonar, en sumir ætludu þó at Einar prófastr mundi bera á prestana vanskörúngskap sinn sjálfs. Enn er Oddr Sigurdarson vissi þetta, bannadi hann prestunum at fara at þeim dómi, medan stiptamtmanns samþykki kæmi þar ekki til; spannst þar af óvild med þeim Jóni biskupi, svörudu sumir prestar bótunum, til at vinga sig vid biskup, ok til fridstillíngar med þeim Oddi, því biskup var óvæginn um sitt mál; en Jón prestr Sigmundarson sat nú í skjóli þeirra Odds ok Páls Beyers kyrr í kalli sínu, fór þat svo fram um hríd. Á því þíngi var þat gjört fyrir ástæda sakir Sigurdar lögmanns Bjarnarsonar, ok svo þat, at Sigurdr landskrifari stód fyrir máli hans, en annarsvegar baud konúngr at hönum væri rèttr gjör med 24a manna dómi; at þá var Páli Vídalín vikit frá lögmanns embætti, ok skipadr Niels Kjêr Víselögmadr í sæti hans; var þá ok Páli lögmanni stefnt til hins næsta alþíngs med 9 stefnum.

VIII Kap. Mannalát ok tilburdir.

Þessi misseri andadist Gudbrandr prestr Jónsson á Flugumýri, Bödvar prestr Sturluson at Valþjófsstad, vellærdr madr, Bjarni prestr Gissurarson í Þíngmúla, skáld gott, Runólfr prestr Ketilsson at Hjaltastad, ok má vera missagt sè hid fyrra árit, at hann hafi þá druknad, nema hann sè annar, er ek hygg ei vera; Magnús prestr Hávardsson at Desjarmýri, ok Þórdr prestr Konrádsson at Mosfelli. Eyríkr prestr Þorsteinsson gjördist prófastr á Bardaströnd, en vígdr var til Bergstada í Svartárdal Björn, son Magnúsar at Espihóli Bjarnarsonar, Pálssonar ok Sigrídar Jónsdóttur biskups, Vigfússonar, ok var hann kapellán fyrst. Jón prestr Gottskálksson vígdist ok til Hvanneyrar í Siglufird, ok Jón Bjarnason litli kom at sunnan, ok var vígdr til Vestrhópshóla á Hólum. Mörg komu þá konúngsbrèf, ok voru margt eptirgjafir á húdlátum fyrir barnamál. Þá var stúnginn til bana med knífi Gísli Einarsson í Múlaþíngi, af þeim manni er Þórdr hèt Andrèsson, ok var þat óvörum, en þó var Þórdr högginn fyrir þat seinna í hèradi. Á því hausti reid Benedikt Þorsteinsson sýslumadr austr til Bustarfells,

ok gekk at eiga þórunni, dóttur Bjarnar sýslumanns Pètrssonar. Hann tók þíngsvitni at Hvammi á Gálmarströnd um skada þann, er vard at Mödruvöllum í Hörgárdal at Lárusar sýslumanns, nóttina milli hins 6ta ok 7da septembris, þar brunnu hús öll nema kyrkjan ok tvær skemmur, en ekki sakadi menn, missti Lárits Skevíng þar ærins fjár, því ádr var hann hinn audugasti madr, en var þó audugr sídan; Benedikt bjó fyrst at Svalbardi á Eyafjardarströnd, en sídan á Einarstödum í Reykjadal, ok seinast í Rauduskridu, áttu þau þórunn börn saman: Jón ok þorstein ok Björn, ok enn voru Sigrídr, Elín, Elísabet, Gudrún, mörg líktust þau módurfrændum á vöxt; Benedikt var hóglátr ok fasttækr, lagamadr gódr, þótti nokkud hardr í tekjum, hár vexti ok álitligr, fölleitr ok bólugrafinn, dökkr á hár ok ekki frídr, stirdmæltr ok þó ordstilltr; hann var vinfastr, en ekki mjög vinsæll alþýdu, átti fasteign allmikla, en opt óhægan fjárhag, ok þótti þó ekki ör, enginn var hann orkumadr; hann hjálpadi jafnan sakamönnum, er hann mátti, svo sem gjört hafdi Björn at Bustarfelli, tengdafadir hans, ok fèkk hann af því vandrædi ok ámæli; hann var mjög elskr at hundum stórum, ok hafdi þá jafnan á fótum sèr á nóttum tvo eda þrjá, ok ól þá. þat haust, er brann á Mödruvöllum, urdu bæa-brennur vídar, þó ei sèu taldar. Var á þeim vetri dæmt í hæsta-rètti í máli milli Lárusar sýslumanns Skevíngs ok Kristjáns Davidssonar kaupmanns um vexelbrèf, 1713
ok vann sýslumadr þat mál. þá týndust 4 menn af skipi fyrir sunnan Jökul, en fleiri einstakir. Magnús Benediktsson hafdi þá farit huldu höfdi um 2 ár, en þá var hann tekinn, ok sendr á Brimarahólm. Var þá gótt í ári á sjó ok landi vetr ok sumar.

IX Kap. Mannalát ok annat.

Þau misseri andadist Gísli prestr Bjarnason at Hólum í Blöndudal, ok Magnús prestr Benediktsson, Magnússonar prests frá Laufási, Ólafssonar, hann var at Nesi í Reykjadal, ok nær sjötugu. Komu þá skip vídast á hafnir. Sá madr gat barn vid bródurdóttur sinni Kristínu Halldórsdóttur, er Grímólfr hèt, Gunnarsson, bóndi í Skagafjardardölum, illhreysíngr mikill, sumir segja hann væri skólasveinn, ok verdr þat at vera ósannara, nema svo sè, at hann hafi einhverjusinni verit í

skóla, hann strauk, en hún var dæmd til dauda, ok sett þó til kon-úngsnádar. Á páskadaginn deydi Gissr prestr í Vestmannaeyum Pètrsson prests, Gissurarsonar prests, Gamlasonar prests, Hallgrímssonar, Sveinbjarnarsonar, hann var vel vid aldr, ok er margt fólk frá hönum, fór þángad Gísli prestr, son Bjarna lögrèttumanns, Árnasonar lögmanns, Oddssonar; bródir Bjarna var Árni lögrèttumadr at Grund í Skorradal; en bródir Gísla prests var Jón prestr at Holtastödum, þeir frændr voru sumir karlmannligir menn. Gísli prestr hafdi verit tvo vetr kyrkjuprestr í Skálholti, því Loptr Jósepsson var uppgefinn, ok lagdist í kör; en þángad vígdist nú þorsteinn, son Ketils prests á Svalbardi, Eyríkssonar prests í Vallauesi, Ketilssonar, Ólafssonar prests á Saudanesi, Gudmundarsonar, hann var námsmadr, ok gjördist vel at sèr, fèkk hann seinna Hrafnagil í Eyafirdi. þá andadist enn göfug kona, ekkja Ólafs prófasts Jónssonar í Hítardal, Hólmfrídr at Sídumúla Sigurdardóttir prófasts í Stafholti, Oddssonar biskups, var útför hennar gjör virduglig, ok erfdi þar Oddr Sigurdarson, frændi hennar; einninn Gudrídr, er átt hafdi meistari Gísli Vigfússon, bródir Jóns biskups, Gunnarsdóttir prests at Hofi, Bjarnarsonar, Magnússonar, Bjarnarsonar, Jónssonar biskups; ok Steinunn at Saurbæ, gód kona. Gudrídr var módir Vigfúsar á Hofi, födur Gudrúnar á Mödruvöllum, er Hans Lárusson átti. Meistari þorleifr Halldórsson, skólameistari at Hólum, tók vanþrif mikil, var ætlad snertr af lúsasýki, því tvisvar vard hann at skipta klædum fyrir lús á degi, á hinum sídustu mánudum, ok dó hann med þjáníngu mikilli, er hann hafdi legit 3 nætr. Hann hafdi verit hinn lærdasti madr, ok var þó enn úngr, ok hefir ritat lygilof á þann hátt, sem Erasmus heimskunnar, ok ýmisligar heims-speki greinir, ok var allt harla skarpligt, var þá kránkfelt, ok dóu ýmsir; fannst Jón Gíslason lögrèttumadr í Dölum daudr í vatni nær Skógaströnd, er hann reid af þíngi, hann var bródir Sigurdar Dalaskálds at faderni, ok ýngri miklu.

X Kap. Smátilburdir.

Þá kom til Reynistadar klaustrs Eyólfr Einarsson, bródir Halldórs sýslumanns, hann átti Björgu Aradóttur, sem fyrr er getit; en Benedikt Bech Magnússon prests, Sigurdarsonar, Bjarnarsonar á Laxamýri, er

sýslu hafdi í Skagafirdi, ok þar hafdi verit um hríd, fór til Sjáfarborgar. Páll prestr at Brautarholti á Kjalarnesi Sveinsson prests frá Bardi í Fljótum átti andstædt sydra, ok fèkk Goddali eptir Skúla prest hinn gamla; en Sæmundr, son Magnúsar Sigurdarssonar í Brædratúngu ok þórdísar Jónsdóttur biskups, Vigfússonar, vígdist til Flugumýrarþínga. Madr fleygdi þá ljá eda broddstaf útum glugga fyrir austan, kom í kálfa á ödrum manni, ok fèkk sá af því bana.

XI Kap. Frá málum, þíngi ok deilum.

Þá er kom á þíng, gjördist Jón Magnússon lögrèttumadr í þorskafjardarþíngi; þorsteinn Bjarnason í Húnavazþíngi; Árni Egilsson í Vödluþíngi, Bjarnasonar prests á Grund, Hallssonar; Björn á Laugum, son Arngríms sýslumanns Hrólfssonar í þíngeyarþíngi; Kort Magnússon, Kortssonar, bródurson þorleifs lögmanns, í Rángárþíngi: hófst þíngit á því, at þeir Oddr ok Páll Beyer vísudu Páli lögmanni frá lögmannsverkum fyrir vanvirdu vid rèttinn, ok var Jón Eyólfsson settr í sæti hans, en Nielsi Kjêr var skipad landþíngskrifara-embætti medan Sigurdr var ei kominn; þvínæst var upplesit konúngsbrèf um mál Sigurdar lögmanns, ok svo um Hákon Hannesson sýslumann, þat er vefengdi mjög dóma kommissaríórum, Árna ok Páls. þórdr prófastr Jónsson at Stadarstad hafdi þar mál fyrir. þar vísadi þórdr, son þórdar Steindórssonar at Íngjaldshóli, rádsmadr Skálholtsstadar Lárusi lögmanni Gottrúp úr dómssæti, fyrir þat er Páll Vídalín hefdi lýst því yfir, at hann stædi í óbættum sökum, ok bodit sig til at gegna málum í hans stad; en lögmadr tók því all-lítt, kvad hann ei sjálfan hafa borit af sèr, þat er Jón Bessason lýsti hann lygara á Ásþíngi á hausti, ok bad hann gjöra þat fyrst, ok bad þess at þórdr væri heptr fyrir slíka svívirdíngu sèr gjörva, ok þat budu þeir Oddr ok Páll Beyer Vigfúsi sýslumanni Hannessyni at gjöra, ef þórdr færi slíku framm. þórdr hèlt á svari sínu, ok var þá lýst yfir hönum haldi; þvínæst höfdu adrir menn fram mál sín. Jens Mattsson Spendrûp stefndi Oddi Sigurdarsyni, ok vard stefnan ónýt; ok þar var brèfa-þórdr dæmdr til at fría sig eda mæta seklum. Jens Spendrûp stefndi þar til þíngs Benedikt þorsteinssyni sýslumanni, ok svo Benedikt Bech fyrir van-

skörúngskap ok lagaleysi, ok urdu þær bádar stefnur ólögligar. Grímr Jónsson stefndi Sumarlida Klemenssyni lögsagnara úr Húnavazþíngi, fyrir þat hann hefdi borit sig aflaga, ok var því vísad til næsta alþíngs. Mörg voru þar önnur mál. Benedikt Bech stenfdi Sumarlida um dóm, ok var sá ónýttr. Þar var lesinn upp hæstarèttar-dómr nær þínglokum, því Sigurdr landskrifari kom þá út med Hólms skipi, ok hafdi fengit sigr í málum födur síns, ok var sá med þeim hætti, at Sigurdr lögmadr skyldi halda allri virdíngu sinni ok fè, ok ónýtr skyldi dómr kommissaríórum Árna ok Páls, ok þeir gjalda hönum 300 dali, hafdi Árni lokit þá skuld skörugliga af sínum hluta í Kaupmannahöfn um vetrinn. Jón biskup Vídalín lagdi fram stefnur af hendi Gudbrands Arngrímssonar, födurbródur síns, til þeirra Lárusar Gottrûps ok Sumarlida Klemenssonar; ok þat ætlum vèr, at fleiri mál hafi ei komit fyrir á einu þíngi, enn þá voru. Þeir Oddr ok Páll Beyer dæmdu þar med 24um mönnum um mál Brynjúlfs Þórdarsonar, er þá hafdi fengit afsvar um Rángársýslu, hafdi Páll Vídalín dæmt ádr mál hans, ok rengdu þeir þann dóm med yfirrèttar-dómi sínum, ok ekki átti Páll andstædara á ödru þíngi enn þessu. Þat er sagt til merkja um, hverju kappi fram var farit, ok er hèr at eins getit fyrir þá sök, at Páll hafdi kvedit um Odd á Beinakerlíngu, ok kallad hann gelding, ok var þat tilefni, at Oddr hafdi einhverjusinni komizt í deilu vid kaupmenn útlenda á skipi, ok sögdu óvildarmenn hans, at þeir hefdi geldt hann, ok færdu til, at hann átti hverki konu nè börn; en á þessu þíngi fundu þeir Páli til margar sakir, svo at hann skyldi vera frá lögmanns embætti; er þá sagt, at Oddr hafi mælt vid hann: kved þú nú, Páll! en hann snúit sèr vid skjótt ok kvedit:

Login held eg sagan sè
sögd af geldíngunni,
liggr þetta last ok spè
ljóst í hvers manns munni.

Þá voru í þann tíma þau skipti gjör med húsfrûm Ragnheidi Jónsdóttur í Gröf ok Þrúdi Þorsteinsdóttur at Vídivöllum, af lögmönnum ok fjórum próföstum ok at konúngsbodi, at Ragnheidr skyldi hafa tvo þridjúnga af þeim 12 jördum, er þeim voru ánafnadar, en Þrúdr einn, medan Ragnheidr lifdi, ok allt sídan; gjör var ok sátt á Þíngvelli

um stofu Bjarnar biskups, vegna húsfrúr þrúdar, milli Steins biskups ok Páls Vídalíns, á þann hátt at biskup skyldi gjalda 60 ríkisdali eda 15 hundrud í gyldum landaurum fyrir hana. Jón biskup Vídalín ok lögmadr sömdu þar ok fleiri greinir ásamt prófóstum, ok hnigu at því, at biskupsekkjur skyldu hafa 100 dali á ári hverju í uppheldis-peninga, en 20 betr, ef fátækar voru; en ef tvær voru jafnaudgar, skyldi hver hafa helmíng; en þridjúng sú er væri audgari. Svo skyldi vera um nádarár þeirra sem prestaekkna. Hver dómkyrkja skyldi láta ónaudsynligt inventaríum, ok svo mikit í jördum, at afgjald væri 48 dalir, skyldi gánga til fátækra presta, medalbraud hvert midla jördu, er gjaldist af 4 dalir, en hvert hinna beztu tvöföldu; ok vard þetta þó ekki framgengt.

XII Kap. Frá biskupum.

Þat bar til um midt sumar, at sá madr, er Gudmundr hèt þorsteinsson at Raudamel, skar sig á háls. Á því sumri fór Jón biskup Vídalín vestr at visítèra; hann kom til Narfeyrar, þar var þá Oddr Sigurdarson, drukku þeir þá saman, til þess er vöknudu fornar ertíngar; segja svo þeir, er vita þykjast til med sannindum, at Sigrídr á Raudamel, módir Odds, væri med hönum, ok hafi gengit til tjalds biskups, þar þeir voru, ok hafi biskup heilsad henni kunnugliga, ok sagt heillin gód, en Oddr tekit því ílla, er hann virdi hana ekki metordanafns; urdu sídan illdeilur med þeim ok hrakníngar í ordum, þvíat hverutveggi var skapbrádr nokkut; þá flaug Oddr á biskup, ok var áþrifamikill, ok segja menn hafi barit hann nokkud, ok flúdi biskup undan á brottu, en Jón prestr Jónsson á Breidabólstad hèlt Oddi. Sídan ritadi biskup utan, ok bad konúng um dómara í málefnum þeirra Odds, sagdi Odd vera svo rádríkan, at enginn dómari fengist hèr á landi í þeim málum, er hönum væri í móti skapi. þá var kúgildamálit í Vazdal milli Lárusar lögmanns Gottrúps ok landseta hans, ok var Gudbrandr Arngrímsson í þeim málum, en þeim þótti lögmadr ásvellr, var ok Oddr hönum jafnan mótfallinn. Steinn biskup kendi þá skólasveinum sjálfr öndverdan vetr, ok tók at brúka prentverkit; en Snorri son Jóns Magnússonar, heyrari á Hólum, reid jafnskjótt eptir

andlát meistara þorleifs vestr at Narfeyri, ok hitti Odd, ok fèkk at meiga vera skólameistari um vetrinn; hann var kvæntr nyrdra, ok voru þeir hans synir Jón, Gísli ok Gunnlaugr, er allir urdu embættamenn seinna, en Jón Magnússon, fadir hans, bjó lengi fyrir nordan, ok allmjög vid fátæki, ok verdr enn getit.

XIII Kap. Brenna í Hörgárdal.

Á þridja dag jóla um kveldit báru til ill tídindi á þeim bæ, er á Fjalhöggstödum heitir, fremst í Hörgárdal, þar bjó sá madr, er Einar hèt Arnfinnsson, hann kom frá kyrkju ok heimafólk hans, ok lagdist til svefns eptir máltíd; ok er sofit var nokkut fram á kveldit, vaknadi Einar ok bad kveikja, en því var eigi gegnt greidliga, drógst þat undan til þess er hönum leiddist, fór hann þá ofan á badstofugólfit, ok kvadst vita víst at eldr væri kominn í bæinn, leitadi sídan dyra, ok er hann lauk upp hurdinni, gaus í fáng hönum reykr ok svæla, því kviknad var í frammi húsum; kalladi hann þá at hinum, er inni voru, því þar svaf enn allt heimafólk, ok bad menn leita út sem skjótast, var svo gjört, ok komust út allir; ok er þar var komit, saknadi hann barns eins, er þar átti heima, ok hafdi sofit eptir, þá er adrir fóru úr badstofunni; vildi hann fyrir hvern mun bjarga því, ok sneri inn aptr í bæinn, var hann fullr af reyk; gekk hann svo allt nærri badstofudyrum, ok fann þar barnit skamt frá dyrunum heilt at öllu, ok bar út þegar; en jafnskjótt er hann var útkominn, rèdist fóstrdóttir hans inn, ok í badstofu, at hjálpa kûm, er þar voru inni þrjár saman; ok er hann vard þess vís, at hûn var komin inn, gekk hann inn ödru sinni, ok vildi koma henni aptr úr reyknum, þvíat hönum leizt þar ei óhætt; tókst þá svo illa til, at hvorugt þeirra komst út aptr, ok köfnudu bædi í reyknum, ok svo kýrnar, hrútr einn ok kálfr, fannst Einar á gólfinu, en hûn undir einni kûnni, þá þeirra var leitat. Brunnu þó engin hús nema eldhúsit, er fyrst hafdi kviknad í, því húsmadr gamall, er þar var, ok Halldór hèt, hafdi opnad rjáfr á því, jafnskjótt er hann var kominn út, ok hleypt þar út eldinum. Á þeim misserum andadist þorleifr prófastr Árnason at Kálfafelli austr. þá gjördi
1714 vetr mjök mislægan, gæftalítinn til afla, en hinn bezta austr um land.

XIV Kap. Frá Steini biskupi.

Nú hefir Steinn biskup tekit upp prentverkid á Hólum, ok látit prenta einn sálm, ok kver eitt Lasseníí; ekki er getit um meira at sinni, ok aldrei lagdi hann annat upp, enn andligar bækr, gamlar flestar. Hann átti Valgerdi Jónsdóttur, sem fyrri segir; módir hennar var Halldóra, dóttir Jóns á Knerri Steindórssonar, Gíslasonar lögmanns, þórdarsonar; systkin hennar voru Gudmundr prestr at Helgafelli, Helgi prestr at Stadarhrauni, Elín, kona Torfa prests at Saurbæ vid Hvalfjörd; en dætr Gudmundar prests at Helgafelli voru Ragnhildr, er átti Sigurdr prestr at Bardi í Fljótum Einarsson; Karítas, er Sigurdr átti, son Vigfúsar Árnasonar; Kristín, hana átti Sæmundr, son þórdar prófasts á Stadarstad; Halldóra, hennar fèkk þorsteinn prestr Jónsson í Saurbæ; börn þeirra Steins biskups ok húsfrúr Valgerdar, eru talin ádr; þeir brædr Steinssynir kölludu sig Bergmann eptir Setbergi þar þeir voru bornir. Á dögum Steins biskups voru 3 eda 4 stólsbú önnur enn heima, ok var þó allt miklu minna um, enn fyrr hafdi verit, helzt á dögum Gudbrands biskups, en ólíkt, sem von var, því er var á dögum biskupa í hinum fyrra sid; þar voru þó enn 60 hús, ok heimamenn margir ok gemsmiklir.

XV Kap. Árferdi ok mannalát.

Þann vetr, er nú var sagt, týndist skip í Gardi med þremr mönnum; var óvedrasamt um austrsveitir, ok fèllu þar peníngar; en 10 hundrada hlutir urdu um vorit á inn-nesjum sumstadar. Kalt var vor ok sídgróit, ok seint um siglíngu sakir ófridar. Kom hafís vid Melrakkaslèttu, ok veiddust þar á selar, ok allstadar kom hann vid Nordrland á sumarmálum, ok lá fram um fráfærur. Landfarsótt gekk austrliga í Múlaþíngi, dó margt fólk í Vopnafirdi ok Fljótsdalshèradi, ok ekki nafnkennt; en nokkut af henni kom til Fnjóskadals ok Höfdahverfis, ok lágu þeir sjaldan meir enn viku, sem dóu. Þá var heitt ok votsamt öndverdt sumar, ok spratt því skjótar, enn menn hugdu. At lidnum páskum druknadi Halldóra Jónsdóttir, ekkja Jóns prests Gudmundarsonar at Hèdinshöfda, hún vildi rída til kyrkju, þadan sem hún

var, innad Húsavík, en lækr var í veginum, vaxinn af vedri ok vatnagángi. Þá dó ok Jón prestr Gissurarson eldri í Berufirdi, ok Gísli prestr Bárdarson at Skúmstödum, ok Jón prestr Gunnlaugsson at Mælifelli, þar kom aptr Magnús prestr, son Ara prófasts Gudmundarsonar. Á þeim misserum lauk kommissíónar haldi yfir jardirnar, sem jardabók Árna Magnússonar var gjör eptir.

XVI Kap. Frá höfdíngjadeilum helzt Oddi.

Á alþíngi um sumarit gjördist lögrèttumadr vestan Hvítá Pètr Bjarnason; en í þórnessþíngi í stad Jóns Gíslasonar, Eyríkr, son Steindórs frá Selhóli Jónssonar, hann var spaklátr madr ok gódlátr, ok í gyldligra lagi at mörgu; bjó hann vid Búdir, ok átti Soffíu Jakobsdóttur Benediktssonar ok Marínar Eyríksdóttur jótsku, er ok hafdi átt Bent Lárusson sænska, þann er bygdi Bentsbæ, Jakob var helztr barna þeirra, ok Jón. Annar gjördist þar lögrèttumadr í stad Brynjúlfs Ásmundarsonar, Jón Ólafsson, er á Grímstödum bjó; Sigfús Jónsson í þorskafjardarþíngi, Gísli Ólafsson úr Hegranessþíngi; Högni, son Bjarnar prests at Snæfokstödum, Steffánssonar prests, Hallkelssonar, úr Árnessþíngi, hann bjó at Kidabergi. Hákon Hannesson sýslumadr hafdi fyrst mál fyrir á þínginu, fèkk hann þá konúngsbrèf um at setjast skyldi aptr í embætti sitt í Rángár-sýslu sem skjótast, ok skila skyldi hönum aptr öllum tekjum hans; hafdi Jón Eyólfsson Víselögmadr gengit mest fyrir, at beidast þess at hann væri afsettr, ok undu þeir nú allir illa vid, hann ok Oddr ok Brynjúlfr þórdarson, ok rèdust þeir í Oddr ok Jón Eyólfsson at láta ei svo standa umtalslaust, ok dæmdu enn á ný undir konúngs úrskurd, hvert Hákon mætti halda embætti eda ekki; þótti mikit at láta svar sitt, enn þordu eigi berliga móti at mæla, ok fundu hönum til kyrrsetníngu á fèmunum nokkrum. Lárits lögmadr hafdi farit til þíngs, ok leiddist hönum at hafa kapp ok áleitni Odds yfir sèr, ok vildi bída hans ok semja vid hann, ok er Oddr var kominn, gjördu þeir þar samníng med sèr brèfligan, at Lárits lögmadr afhendi Oddi lögmanns-embætti, en kaus sèr á medan hann lifdi 60 dali á ári hverju, þá er ádr voru lögmannskaup hans ok lögmannstoll af Húnavazþíngi, ok skyldi reiknast til afdráttar afgjaldi

hans af þíngeyraklaustri ok Húnavazsýslu, en Oddr hefdi alla lögmannstolla adra; hèt Oddr lögmadr þessu af sinni hendi med fullkomnu samþykki ok jáyrdi, ok leitudu þeir sídan bádir af konúngi stadfestu uppá þann sama med sûpplikazíu, var hann ok auglýstr í lögrèttunni, ok stód Lárits lögmadr upp úr sæti sínu, ok fèkk ádr ágæta vitnisburdi af öllum þíngheimi, en Oddr lögmadr settist í þat aptr, ok tók vid embætti, ok hafdi þá bedit eptir því í 7 sumur, en Lárits Gottrûp hafdi lögsögn haft í 19 sumur. En í lögmanns sæti sunnan ok austan, þar er Páll var frádæmdr, sat Jón Eyólfsson, sem hid fyrra sumarit. þar komu dómar tveir frá Bessa sýslumanni í Múlaþíngi Gudmundarsyni prests, um þórd Andrèsson, er unnit hafdi á Gísla Einarssyni, ok var svo virdt, at þórdr hefdi sært hann viljandi, en hafdi ei komizt á þíng fyrir hrumleik ok elli; var þó Bessa sýslumanni lagt fyrir, at láta taka hann af í hèradi. Vigfús Hannesson, sýslumadr í Árnessþíngi, hafdi þar ok mál fyrir um Jón Gunnarsson á Stokkseyri, er ofríki hafdi gjört undirkaupmanni á Eyrarbakka, ok Markús verit í fylgi med hönum, son Gudmundar Vest ok þórdísar, ok vard ei útkljád. Var þar þá í þann tíma Axel Fridrik, son Jóns eldra Sigurdarsonar frá Einarsnesi, þess er druknadi, lögsagnari Vigfúsar. Páll Vídalín kærdi á Sumarlida Klemensson sýslumann ok Jón Eyríksson lögsagnara, þvíat Oddr ok Páll Beyer höfdu sett Sumarlida fyrir Strandasýslu fyrri, en nú hafdi hann fengit hana med brèfi; vildi þó eigi Páll at þeir dómendr dæmdu yfir stefnu sinni, er þá voru, en þeir Sumarlidi ok Jón budu sig til varna. Bjarni Nikulásson lögrèttumadr var þá lögsagnari í Skaptafellssýslu, hann hafdi þar mál fyrir, ok svo Markús Bergsson, sýslumadr úr Ísafirdi. þorsteinn á Skardi, son Páls sýslumanns Torfasonar, sókti sýslumenn Bjarna Pètrsson ok Jón Sigurdarson í Dölum, ok var því vísat til annars alþíngs. Sumarlidi Klemensson var þar dæmdr undir fèsekt fyrir ránga málsmedferd; ok mörg voru þar mál önnur. Lárits lögmadr lèt stefna Jóni biskupi Vídalín um ord á hinu fyrra þíngi, er hann hefdi haft, eptir vitnisburdum Bjarna Pètrssonar ok Jóns Sigurdarsonar sýslumanna, ok vard ei atgjört at því sinni. Björn Pètrsson á Bustarfelli hafdi þá tekit at lögsagnara þorstein, er kalladr var Viddælíngr, son Sigurdar á Jörva þorgilssonar, þann er uppskrifadi á Austfjördum fyrir kommissaríos,

voru lesnir upp á þíngi þessu vitnisburdir Bjarnar um góda ok röggsamliga hèradsstjórn ok annat. En Sigurdr á Bríamslæk, so Sigurdar á Svalbardi Jónssonar, Jónssonar lögmanns, Sigurdarsonar á Reynistad, er verit hafdi lögsagnari Bjarna Pètrssonar ríka á Skardi, lèt af því; sá Sigurdr átti Gudrúnu Nikulásdóttur prests frá Flatey, Gudmundarsonar, ok voru þeirra synir Sigurdr ok Gudmundr ok þorgrímr. Sá madr var í barnsmáli í Bardastrandarsýslu, er Gudmundr hèt, hann kom á þíng, ok kærdi á Bjarna sýslumann ríka, at hann hefdi eigi sett sèr talsmann, en togat hár sitt í drykkjuskap, ok klipid í nef sèr, ok var því máli vísad í hèrad. Lárits lögmadr sókti enn á þessu þíngi þórd þórdarson, ok var fyrirkallit dæmt ógyldt. Ok þar kom Jón prófastr Árnason, ok fèkk þat vidtekit, at rím hans væri leidt inn til brúkunar, medan ei yrdi mótmælt. Konúngsbrèf var þá gefit út um Pètr Bjarnason, hafdi Bjarni sýslumadr, sonr hans, súpplísèrad fyrir hann, skyldi hann njóta einfeldni sinnar, um þat er hann hafdi látit grafa upp lík kerlíngarinnar, ok ei gjalda nema 80 spesíu-dali. Annad var um þat, at lögrèttumenn nefnist í landi hèr eptir Norskulögum; þridja um mál meistara Jóns biskup Vídalíns ok Odds Sigurdarsonar, at stefna skyldi fyrir yfirrètt; fjórda um Pál Vídalín, at hann fengi hálfar lögmannstekjur, medan mál hans stædi; fimta um Grímólf Gunnarsson, skyldi hann fá líf, en þrælka í járnum jafnan. þeir Oddr ok Páll Beyer skipudu Hallgrím Thorlacíus Jónsson yfir Múlasýslu, en jafnan bar þeim Oddi ok Páli Vídalín margt til greina, ok hafdi eitt sinn Árni Magnússon skakkad med þeim, er Oddr vildi berja á Páli. þeir Jón biskup Vídalín ok Oddr lögmadr stefndu hverr ödrum, til at heyra vitnisburdi heima í hèradi um vidskipti þeirra á Narfeyri, ok sleit svo því alþíngi, at nær allir menn voru ósáttir, þeir er í fremri röd voru. Skipum gekk torfeldt um sumarit. Hafdi þá Páll Vídalín fengit konúngsleyfi, at stefna þeim öllum utan fyrir Hæstarètt, er verit höfdu í dóminum, þá hann var dæmdr af embætti, stefndi hann þeim öllum, er heimili áttu sydra ok vestra, meiri háttar ok minni, ok reid á heimili hvers þeirra, Oddi ok öllum dómsmönnum hans, þar med stefndi hann á sama hátt Jóni Eyólfssyni Víselögmanni, Sigurdi lögmanni Bjarnarsyni ok Sigurdi landþíngskrifara, syni hans, ok þó meira þeim fyrir tilfundnar sakir enn sannar eda rèttar, var hann í þeim stefnu-

förum mestallt haustit. Í annan stad var prestastefna á Stadarstad um sumarit, voru þar teknir eidar af vitnum Jóns biskups Vídalíns, um atvik Odds lögmanns vid hann á Narfeyri; Oddr lögmadr var fjærlægr ok mátti ei koma; hann átti farmaskip mikit, er Svanr hèt, ok hafdi lagt á því út úr Rifi ok heimleidis; var uppgángsvedr mikit ok landsynníngr, ok hrakti þá undan búlandshöfda undir Látrabjarg á Vestfjördum, þar brotnadi skipit í landtöku, vard fè sumu borgit, en sá madr komst upp á bjargit, er Jón hèt, frá Brandsbúd á Stapa, fadir Gudmundar á Barkarstödum, ok sídan komust þeir allir af, ok í gegnum klettaskoru eina, ok uppá bjargit, ok voru mjög þrekadir. Hugdu flestir eigi annat enn skip ok menn mundu týnzt hafa; en um vetrinn urdu menn þess vísir, at Oddr lögmadr lifdi, því hann stefndi þá biskupi til vitna áheyrslu á Drángaþíng á Skógarströnd, ok lèt þar taka eida af vottum sínum í því máli, en þó kom þar enginn af biskups hálfu, því Hákon Hannesson sýslumadr var umbodsmadr biskups, ok komst hann ei áfram fyrir snjóum ok ófærd; vann ok biskup aldrei á Odd. Jón biskup Vídalín hafdi ok mál fram vid Halldór prófast Pálsson í Selárdal, því hann var hávar ok ofsamadr mikill, ok baud biskupi ójöfnud bædi í ordum ok verkum, en Oddr studdi hann, svo at hann fèkk jafnan flækt mál sín, ok svo kom, at biskup vard at láta af sókn vid hann; en Halldór missti prófastsdæmit seinna, ok fèll í sektir fyrir adrar sakir. Fleiri sóknir átti Jón biskup, ok er sumra getit ádr, ok eru eigi teljandi, sem vid Lárus Gottrúp, Jón Eyólfsson, Vigfús Hannesson, Brynjúlf Thorlacíus, Sumarlida Klemensson, Bjarna Bjarnason, Grím Magnússon, ok enn adra.

XVII Kap. Frá ýmsu.

Þess er getit ádr, at Bjarni Nikulásson var lögsagnari í Skaptafellssýslu, ok hafdi hann nú fengit um þat konúngsbrèf at vera Olafi sýslumanni Einarssyni til adstodar, ok von um sýsluna eptir hann, ok hálft Þykkvabæar-klaustr. Þau misseri var fyrst tekit eineidi af manni í legordsmáli. Jón, sonr Steins biskups, hafdi lítt verit af barnsaldri, ok viljad fá Gudrídar, dóttur Ara Jónssonar á Sökku, eda Gudrúnar, hún var fögur álitum, ok kunni vel fyrir sèr, ok bádu hennar margir,

er hûn var at Gröf med Ragnheidi húsfrú, födursystur sinni, en hûn synjadi; sídan hafdi hûn barn alit, ok gekkst Jón vid því, ok þóttu ólíkindi vegna tíma; sídan vard rèttr fadir at því barni Brynjúlfr, son Gísla Eyríkssonar lögrèttumanns í Múlaþíngi, bródir Gísla prests hins gamla á Desjarmýri; fór nú Jón Steinsson utan sudr á Eyrum, ok vildi fá uppreisn, en vann lítit annad, enn sóa fè sínu, en Gudrídar fèkk Vigfús Ólafsson, er kalladr var svarti Fúsi, ok lítt at manni, ok bjuggu þau í þíngeyarþíngi. þorlákr Markússon fèkk nú Hólmfrídar, systur hennar, er sídan bjó í Gröf, en seinast á Sjáfarborg, ok hefir ritat annál. þat bar til í Ólafsfirdi atfángakvöld jóla, at Jón bóndi Styrbjarnarson á Hóli vildi fylgja konu sinni yfir Ólafsfjardará til Kvíabekkjarkyrkju; var regn, ok ruddi áin sig skjótt, ok hljóp á þau, ok
1715 lètu þau líf sitt bædi. Sá vetr var skakvidrasamr, en hverki frosthardr nè med jardbönnum, voru ógæftir stórar. þá bar þat til, at andadist Vigfús Hannesson, sýslumadr í Árness-sýslu, skyndiliga á heimili sínu; en midvikudaginn þridja í einmánadi, er var hinn 10di dagr aprílis, andadist frú Ragnheidr Jónsdóttir í Gröf, er hana skorti vetr á sjötugan, var lík hennar flutt til Hóla, ok grafit þar í kórnum, 4da eda 5ta í páskum, er var sumardagr hinn fyrsti, 15 dögum sídar. Um þær mundir kom hollenzk siglíng fyrir nordan land, er ei hafdi ordit í margt ár. Menn nokkrir druknudu fyrir sunnan, 3 í Dýrafirdi, 9 í Mýrdal austr af skipi, ok voru 7 kvæntir, 7 af skipi fyrir sunnan jökul, en einn komst af, ok þrír í Beruvík, voru þeir at seladrápi á skeri. þá var vor kalt ok íllt frá Sumarmálum, helzt fyrir nordan land, ok grasbrestr mikill; ónytíng mikil vard ok sídan á heyum nordanlands, ok horfdi til hardinda. þat hafdi ordit á Gói, at druknadi Gísli í Máfahlíd, son Jóns biskups Vigfússonar af reid ógætiligri, hann hafdi fyrri átta Margrètu, dóttur Magnúsar lögmanns Jónssonar, ok búit fyrst at Reykhólum, þeirra börn voru Magnús ok Gudrídr ok Ragnheidr, ok var hûn dáin, en sídan átti hann Katrínu, dóttur Bjarnar Jónssonar at Stadarfelli, ok bjó hûn eptir hann at Máfahlíd, ok vard gömul, en Magnús, son Gísla, ólst þá upp at Stadarstad med þórdi prófasti, födurbródur sínum, sídan med frú Sigrídi, födursystur sinni, er gaf hönum stóra Núp eptir sig med búi öllu. Gudrídar, dóttur Gísla, fèkk seinna Doktor Finnr biskup, en Ragn-

heidar Jón prófastr í Stafholti. Á þessu vori, er nú var frásagt, urdu menn vída saudlausir um Ísafjörd.

XVIII Kap. Mál ok annat.

Um sumarit komu skip öll, ok fylgdi þeim herskip eitt sakir ófridar. Sigfús þorláksson á Grund í Eyafirdi vard þá lögrèttumadr, ok Pètr Einarsson úr Skaptafellsþíngi, Magnús Gudmundarson á Skardi úr Rángárþíngi, Halldór þórdarson úr Árnessþíngi. Var alþíng fámennt fyrir hardinda sakir, ok fátítt. Oddr sat fyrir í lögrèttu, ok Jón Eyólfsson Víselögmadr, ok í yfirrètti sat Oddr fyrir at stiptamtmanns bodi, en í 24a rètti skipadi Oddr Jón Eyólfsson at sitja fyrir, ok dæma í milli sín ok Jóns biskups Vídalíns. þórdr prófastr Jónsson á Stadarstad stefndi hönum þá í máli Jóns Sveinssonar. þá var bodit at bidja fyrir kristindóms-verki, er Fridrikr konúngr lèt boda kristni i Austr-indíum ok á Finnmörk, því þá hófst þat kristnibod. Oddr lögmadr fór utan um sumarit med hinum fyrstu skipum í Ólafsvík, því hann var stefndr til þess at standa fyrir dómi sínum, er hann hafdi dæmt um Pál Vídalín. Páll Beyer var ok ordadr til utanfarar, en eigi fór hann; hafdi Oddr fengit umbod sitt fyrir lögdæminu Jóni Eyólfssyni, en fyrir stiptamtmanns-verkum Lárusi Skevíng sýslumanni; þeim umbodsmönnum kom sjaldan saman, ok fyrir því fèkk þat eigi at haldast, er Lárits Skevíng gaf Sigurdi Sigurdarsyni landþíngskrifara-brèf fyrir Árness-sýslu. Hrekstada-Jón Einarsson var lögsagnari Odds í Snæfellsness-sýslu, ok enn lítt vinsæll. þessir fóru enn utan: Brynjúlfr þórdarson, þorsteinn Sigurdarson sýslumenn, ok Jens Jörgenson, er fyrr var fógèti. Páll Vídalín bjóst ok til utanfarar í Höfda, ok kvad hann þá þetta:

Látum lída ok bída börn!
befölum gudi tíma,
þegar eg kem yfir þessa tjörn,
þá er mèr rádin glíma.

Hann samdi ok kvedju þá er eg vil setja hèr fyrir þá sök, at þó hún sè nokkut undarlig ok ei ordud at vorrar aldar sid, þá má vera hún sè fásèd, ok upplýsir enn suma hluti, ok hljódar þann veg: „Í nafni

„vors herra Jesú Kristí. þat læt eg nú vera fyrst í þessu mínu brèfi, „at eg af öllu hjarta befala frelsara mínum Jesú Kristó mína sál ok „æru, embætti mitt ok líf, ok jafnframt þessu befala eg hans guddóm-„ligri ást ok verndan egin-kvinnu mína ok börn; hann er vor gud; „hann bid eg ala önn fyrir oss. Svo befala eg ok í hans miskunar „skjól ok verndan hús mitt allt ok heimkynni, ok alla þess sálar ok „lífs naudsyn, í dag ok á morgun, ok at eilífu. Oss er þá borgit, at „hann er vor gud. þess vil ek af þeim óska, sem eru vinir mínir, „at þeir sèu vinir konu minnar ok barna, medan eg er frá; sjálfir munu „þeir sýna sig, svo at af verkunum verdi þeirra trúskapr reyndr; veri „gud med þeim í rádi, hvert þeir eru einn eda fleiri. þess bid eg í „annan stad ok heimti, at þeir sem látist hafa verit vinir mínir, medan „mèr gekk ekki stórliga á móti, en eru þat þó ei í rauninni innan „brjósts, þeir láti þó mína einstædíngs konu ok börn í ró, ónædis-„laus, þángat til þeir spyrja hvert eg er lífs eda lidinn. Gud veit „hvernin á morgun muni gánga, en þeir vita hvad nú hafa þeir í „hjartanu. þridji póstrinn vid óvini mína at tala; af þeim vil eg „enkis gods bidja, en gud mun setja þeim skamt; ef þeir eru slík „mikilmenni, sem þeir láta í ordi, þá láti þeir nú þessa stundina, konu „mína ok börn, ok heimili mitt í kyrrd ok ró fyrir ofsóknum þeirra, „því þat væri annars at vega at höfudlausum her. Ef þessi mín um-„mæli megna enkis hjá fjandmönnum mínum, þá hefi eg svo rád fyrir „gjört vid konu mína ok börn, at hlykkr muni verda á ofsóknunum, „þángad til spurt er, hvert eg sè lífs eda lidinn. þetta er svo med „skírum ordum sagt, at eg ætla þat skilji vinir mínir ok óvinir, ok „munu hverir þekkja sig í sínu rúmi, suma þekki eg, enn gud þekkir „alla. Hèrnæst kved eg kærliga med öllum gódum óskum þetta sókn-„arfólk allt, sveitúnga mína ok nábúa, ok bid drottinn vardveita þá, „ok láta þeim lída vel, hvert sem gud lætr mèr audnazt at sjá þá aptr „edr ei. Eg kved bædi menn ok kvinnur, únga ok gamla, en bid at „þèr allir, sem gud elskit, bidjit hans miskunar fyrir mèr. Vona eg „til heidrligs sóknarprestsins, at hann minnist mín, þegar hann bidr „fyrir þeim, sem allt sitt traust hafa á drottni, ok vona til hans misk-„unar, bædi fyrir sína egin velferd, ok allra þeirra sem þeim eru „ástfólgnir." Sídan fór Páll Vídalín utan, ok er þat sumra manna

ætlan, at hann hafi haft lítt farsælligt vid at skilja, er bædi voru þá margir hinir mestu menn hèr á landi, sem mestir hans óvildarmenn, ok lítt ástúdligt heima, þvíat lítt fèll á med þeim hjónum, ok lítt lagdist á med hönum ok presti hans, ok svo fleiri mönnum, ok var mælt, hönum væri óleidr aginn sjálfum, medan hann lá ei mjög undir; grunudu sumir hann um áleikni ok forneskjubrögd, ok olli því flestu, at hann þótti tilleitinn; var þat mein mikit á hag hans, þvíat ei var hèr þá vitrari madr edr lærdari á landi, ok helzt af veraldligum.

XIX Kap. Frá ýmsu.

Þorvardr Stígsson hafdi búit í Núpdalstúngu í Húnavazþíngi, hann átti Gudrúnu Aradóttur, Jónssonar raudbrota, Stígr á Þóroddstödum var son þeirra, sterkr madr ok óeyrinn vid öl, ok þó talinn med betri bændum, en Sigrídr ein dóttir, hûn var gipt þeim manni, er Bárdr hèt Ögmundarson, vestr vid Hellna, þeirra son hèt Þorvardr, ok lærdi í skóla, hann var á skipi med Gudbrandi á Þíngvöllum í Helgafellssveit, syni Jóns Gudbrandssonar í Sellóni, Kristóforssonar, þá hann var lítt af barnsaldri, ok annar madr örvasi af elli, þá er Gudbrand hrakti í vedri miklu yfir Þveran Breidafjörd til Bardastrandar, ok barg þat þeim, med því er þeim var lagit líf, at Gudbrandr var vel knár ok sjógarpr mikill, ok kvad Þormódr skáldi í Gvöndareyum mágr Gudbrands um þat Gudbrandsrímu. Þorvardr vígdist þessi misseri til Bergstada nordr, en var eptir þat á Kvíabekk, en seinast í Felli, ok þríkvæntr, ok verdr getit. Þá gjördist Jens Mattsson Spendrûp hinn danski, lögsagnari í Hegranessþíngi, ok bjó at Hofi, en Benedikt Bech var þar enn sýslumadr, hann var frídr sýnum ok vel at sèr um marga hluti, ok bjó þá at Sjáfarborg, en átti stundum vid ramman at draga um sýsluskuldir ok annat; hann hefir orkt yfir Þórdar-bænir, ok í móti álfatrú þeirri, er margir menn höfdu þá, ok tekit tilefni af Kötludrauni, ok enn fleira. En heldr vingott er sagt hann hafi átt vid konu Sigurdar prests Bjarnasonar á Kvíabekk; haldinn var hann einn margvís. Þat sumar visítèradi Steinn biskup nordr í Húsavík; ok hinn 29da dag ágútí mánadar andadist Vilborg Sveinsdóttir, kona Jóns Eyólfssonar Víselögmanns at Nesi, vetri midr enn sjötug at aldri.

Magnús, son Skapta Jósepssonar, fèkk Ragnhildar Jónsdóttur um haustit at þrúdar húsfrúr at Vídivöllum. þat haust var líkt sumrinu gott ok þurt sydra ok vestra, en vott ok illt nordr ok austr, ok því meir sem áleid meira. þá týndust 5 menn á Tjörn-nesi, ok ætludu menn illfiskr mundi grandat hafa, en vedrátta batnadi med jólum. þau misseri dó Sigurdr prestr at Dvergasteini Vigfússon prests at Hofi. Var
1716 vetr gódr fyrir nordan land nema á Gói, enn allr sydra. þá Gói druknadi Gudmundr prestr Jónsson at Helgafelli, bródir húsfrúr Valgerdar á Hólum, í ósi nokkrum, á vegi frá Bjarnarhafnar-kyrkju heimleidis. þá voru prentadar á Hólum þórdarbænir. Hlutir voru litlir nema undir jökli, ok spilltust vída, en hafísar lágu fram á sumar nyrdra, ok var fjardafyllir af á Ströndum. Vor var snemmgróit ok grasvöxtr gódr sydra, ok nýtíng á sídan eptir því, en jardeldr var uppi í Grímsvötnum. Hinn sami hèlzt ófridr í Danmörku, ok komu eigi öll skip út; gjördi mikit fjúk seint í júníó, ok slígadist gras á túnum, ok fennti fè til bana.

XX Kap. Frá þíngi ok ödru.

Alþíng var tídindalaust ok heldr fámennt, því þeir voru ekki tilkomnir, er mest áttu saman, þó segja menn at þeir hefdi stefnur fram, Jón biskup Vídalín, Sumarlidi Klemensson, Bjarni Bjarnason, þorleifr skólameistari Arason, Kolbeinn Kolbeinsson úr Skaptafellsþíngi, Ólafr Einarsson sýslumadr, ok enn adrir. Jón Jónsson vard lögrèttumadr úr Skaptafellsþíngi, Magnús Halldórsson úr Árnessþíngi. Skipadi Lárits Skevíng Sigurd Sigurdarson landskrifara, er fyrr hafdi verit skipadr. Sigurdr taldist undan lögmanns sýslun, lèzt engan dómara-eid unnit hafa; var þá skipadr þartil Benedikt þorsteinsson, sýslumadr í þíngeyarþíngi, taldist hann ok undan; þá skipadi Páll Beyer Sigurdi, en hann bar hid sama fyrir sem ádr; kom þá svo med atgaungu þeirra Beyers, at Benedikt settist, en Jón Eyólfsson sat í lögmanns sæti at sunnan, sem fyrri, var þetta svo þreytt fyrir þá skuld, at ei fengust adrir líkari, þóttist Lárits Gottrúp ei tilfær fyrir vanburda sakir, enn Oddr ekki í landi. þar kom fyrir galdra áburdr, eda um galdrakver nokkut af Bardaströnd, úr sýslu Teits Arasonar, ok vard ei at-

gjört. Páll, son Hákonar Hannessonar, gjördist þá lögsagnari födur síns. Jens Spendrûp leitadi mjög eptir Skagafjardar-sýslu undan Benedikt Bech, ok veittu þeir Lárits Skevíng ok Páll Beyer hönum brèf fyrir henni, en þat fèkk ei at haldast, er til Kammersins kom. Beyer gaf ok Grími Magnússyni ok Torfa, syni Hans Londemanns ok Gudrídar Markúsdóttur, brèf fyrir Árness-sýslu eptir Vigfús, ok hèlzt þat ei heldr; því Brynjúlfr Thorlacíus baud til sýslunnar 300 dali, ok fèkk konúngsbrèf fyrir, ok kom út med þat, því hverr herdti sig þá sem til var búinn; gaf þá ok konúngr út amtmannsbrèf Fúhrmanns, er sídar getr, ok brèf Jens Víums fyrir Múlasýslu; ok þá gjördist Jóhann Gottrûp, son Lárusar lögmanns, lögsagnari í Húnavaz-sýslu, er allt segir gjörr seinna; en Lárits Skevíng, er hann hafdi margt at annast, tók hann Hannes, son sinn, til lögsagnara. Mörgu skipadi hann á þínginu. Hannes var son þórunnar þorleifsdóttur lögmanns, Kortssonar, sem fyrr segir, hann var gódgjarn madr, medalmadr vexti, ok frídr sýnum; en þá átti Lárits sýslumadr Soffíu Dadadóttur, ok voru þeirra synir Björn prestr ok Hans; var Hans mikill at álitum ok þreki, óhlutdeilinn, ok kalladr nokkud einfaldr. Soffía drakk heldr, ok vard þeim hjónum þat at sundrþykkju mikilli, ok var á þessum misserum gjörr med þeim samníngr brèflígr til sátta, ok þar vidridinn Jón Markússon klaustrprestr.

XXI Kap. Frá deilum.

Jafnframmi þessu báru þeir Páll ok Oddr ok adrir mál sín fram utanlands, ok gjördi Oddr mikit um sig, þó kom hann sèr fram vid stiptamtmanninn herra Gyldenløve, svo at hann hèlt umbodi hans; ei sídr bar stiptamtmadr sig upp um ofsa þann ok ofrkapp, er hèr gengi yfir: kalladi líkast at leida mundi af eydíngu landsins; sagdi at málasóknir ok deilur hlutudu þat í sundr; hèldi þeir taum nyrdra Steinn biskup ok Páll Vídalín ok þeirra fylgismenn, ok var þat þó ekki um Stein biskup, at hann gengi sjálfr í deilur vid nokkurn mann; en sydra væri hinir fullmegtugu, er kalladir voru, Oddr ok Páll Beyer, ok þeir sem þann taum drógu, svo at allt væri í uppnámi; fyrir því rèdi hann konúngi til at senda út híngad Niels Fúhrmann, er fengit hafdi kon-

úngsbrèf til at vera adstodarmadr Mullers amtmanns, þvíat hann var þá uppgefinn; hafdi Muller haft hèr 400 dali fyrrum í amtmanns laun, en 200 fyrir at snúa norsku lögum á látínu; en ádr Fúhrmann kæmi út, vard margt til tídinda. Oddr ok Páll bjuggust til Íslandsfarar, er þeir höfdu sókt mál sín, ok komu út sídan; kom Oddr út á Stapa skömmu eptir þíng, en Páll í Stykkishólmi, hafdi ordit sáttum komit á med þeim; skyldi Páll halda lögmanns embætti, ok bæta med fè fyrir þá dóma, er hann var sektadr um, skyldi hann gjalda erfíngjum Vigfúsar Hannessonar sýslumanns 100 ríkisdali, ok fyrir illan ok ólögligan dóm til Frelsara-kyrkju í Kaupmannahöfn 50 ríkisdali; Brynjúlfi þórdarsyni 100 dali, ok enn hinni sömu kyrkju adra 100, fyrir þann dóm er hann hafdi um hann dæmt; ok enn 20 dali fyrir atferli í máli nokkru vid Lárus lögmann Gottrúp ok landþíngskrifarann. Oddr lögmadr ok Páll Beyer landfógèti skyldi gjalda Páli Vídalín fyrir afsetníngar-dóminn 200 dali, ok meddómsmenn skyldu svara hinu þridja hundradi. Ok fór Íslendíngum í þat mund, sem fyrri, ok heldr skamsýniliga í því at deila svo mikit, ok ætla sèr meira sjálfrædi ok kapp, fyrir þat þeir voru svo fjærri stjórninni, ok vard af því ærit margt at koma til hennar, er eigi hefdi þurft ella; ok víst hefdi þeim verit þarfara at fara spakligar, ok því varligar, sem þeir voru fjær staddir, ok máttu ei audveldliga svara hverju einu, svo dygdi, ef þeir voru ásakadir, en miklu sídst er hverr vildi troda annan nidr. Oddr samdi nú vid Pál, at sleppa vid sig Dalasýslu, er Beyer hafdi veitt hönum, en Strandasýslu vid Orm, son Dada prests Steindórssonar, en gaf upp aptr vid hann hálft Stapa-umbod ok hálfa Snæfells-sýslu, hèt þó at hafa þar lögsögn alla, umrád ok ábyrgd, ok gjalda Páli eptir hverutveggja 135 vættir fiska, hversu sem áradi. Jóhan Gottrúp sókti þá Sumarlida Klemensson í þann tíma um ordamál at Torfalæk, fyrir rètti Jóns Eyríkssonar lögsagnara. En Páll Vídalín hèlt nú lögmannsdæmi, ok átti laungum í deilum einhverjum ok útistödum, þótti hönum illa útseljast, þá til efnda kom, þat sem Oddr hèt hönum. þeir Oddr ok Páll Beyer þóttust nú sjá sitt óvænna í málum Hákonar Hannessonar, ok komu saman í lögrèttu, ok lýstu því yfir, at þeir vogist til í guds trausti ok laga leyfi, at ónyta dóm sinn um Hákon, var þá Páll, son Hákonar, lögsagnari hans, en Jón, son Ísleifs Einarssonar, lögsagnari

födur síns í Skaptafells-sýslu; Jóhan Gottrúp gjördist ok lögsagnari í Húnavazþíngi. Gengu hèr þá í þann tíma margir hlutir öfugliga; voru þeir Oddr ok Beyer, er fyrirrádin höfdu, drykkjumenn miklir ok ofsamenn, ok veitti sinn hverjum hid sama prestakall eda lèni, svo sem Helgafell, Breidabólstad í Fljótshlíd, Borgarfjardar-jardir, Húnavaz-sýslu, ok enn fleira; en af þeim ókyrdum, er þá gengu med höfdíngjum, gjördist sá aldar-sidr í landi, at hverr sem búinn var vildi halda málum sínum til kapps, ok þótti sá lítt at manni, er ei kunni at vefja þau, ok leiddist þat inn, sem fleira annarstadar frá, enda gjörir lagabreytíng flesta menn fúsari at freista hamíngjunnar, ok helzt ef í vafa er um mörg lög, hvert gyldi edr ei, sem hèr var þá. Kom enn út í þennan tíma Jens Jörgensson, ok konúngsbrèf ýmislig þau er eg nenni ei at telja.

XXII Kap. Tilburdir.

Í þann tíma lèt Björn prestr Steffánsson at Snæfuglstödum eda Snæfokstödum af prestskap, ok fór til Högna sonar síns at Kidabergi. Þá sókti Jens Spendrûp enn um Hegraness-sýslu undan Benedikt, ok tók konúngr því ekki. Sá madr var sydra, er svaradi presti sínum á prèdikunarstól, ok vítti prestr hann á eptir, kom hann þá til hans litlu seinna, ok bad hann fyrirgefa sèr, en hann tók ekki vel undir þat; sídan hljóp sá madr í sjó ok týndi sèr, ok voru tveir vid, ok fengu ei aptrad hönum. Þá kom út Jón Hreggvidsson, ok hafdi fengit landsvist. Þorgeir, bródir Steins biskups, fór til hans at Hólum med konu sína ok 2 þjónustumeyar, þar hafdi Hannes Skevíng Lárusson haft rádsmensku, ádr hann gjördist lögsagnari födur síns, ok tók Þorgeir nú vid henni, hann var furduliga laginn til læknínga, ok var þat eitt er hann gjördi, þá er kona ein hafdi dottit, ok augad hrokkit út á kinnina, kom hann því inn, ok gjördi þat meinalaust, þó at eigi sæi hún med því. Urdu þá slis nokkur; ok sást eldr í sudaustr úr Skagafirdi, ok var í Grímsvötnum. Þá fekk Þorsteinn Ketilsson, kyrkjuprestr í Skálholti, Hrafnagil.

XXIII Kap. Mannalát ok annat.

Þessi misseri deydi Steinvör Sveinsdóttir at Þykkvabæar-klaustri, kona Ólafs Einarssonar sýslumanns, en dóttir Sveins prests á Bardi nordr, hafdi hann látit hana illa; ok Einar prestr Magnússon at Guttormshaga í Holtum, hann var gamall; einnin Jón prestr at Breidabólstad, son Torfa prófasts í Gaulverjabæ, ok hafdi verit laungum rekkjufastr af ókenniligum sjúkleik þangat til; ok enn Eyríkr prestr at Vogsósum Magnússon, Eyríkssonar, hann hafdi fædst upp med Jóni presti Dadasyni at Arnarbæli, er margir hèldu fjölfródan, en sýndi þó engum manni áleitni, ok vitrir menn hafa borit af hjátrú alla, en um Eyrík voru alþýdusagnir margar, at hann hefdi verit fjölkunnugr mjög, en þó engum meinsamr. Þorleifr skólameistari Arason frá Haga, bródir Magnúsar ok Teits sýslumanns, hafdi þá tekit Breidabólstad í Fljótshlíd fyrir þremr vetrum. Þessir öndudust enn: Gudný Gunnarsdóttir, er lengi hafdi verit at Bæ í Borgarfirdi; Elín at Leirá Hákonardóttir, Gíslasonar lögmanns, Hákonarsonar, er átt hafdi Gudbrandr prófastr í Vazfirdi, voru börn þeirra dáin í bólunni, Vigfús prestr at Helgafelli, Hákon, Helga, kona Jóns á Vazhorni, Jón ok Kristín, kona Vigfúsar á Leirá Jónssonar biskups, ok barnlaus öll, en hûn var systir Sigrídar á Raudamel, módur Odds, ok fèkk hann enn arf allmikinn. Gudrún Oddsdóttir, kona Magnúsar prests Markússonar, dó af barnsför; ok þá andadist Gudmundr bóndi á Álptanesi, son Sigurdar lögmanns, Jónssonar, bródir Jóns í Einarsnesi, hann hafdi átta Gudrúnu, dóttur Eggèrts Bjarnarsonar á Skardi ok Valgerdar Gísladóttur lögmanns, Hákonarsonar, ok voru börn þeirra: Eggèrt á Álptanesi, Kristín, er átti Jón prestr, son Sigurdar á Hvítárvöllum, Jónssonar í Einarsnesi, Sigurdarsonar lögmanns, Margrêt, Þórunn, er átti herra Magnús Gíslason, ok Sigrídr, er Vigfús átti í Hjörtsey, Sigurdarson, Einarssonar, Þorsteinssonar frá Þykkvabæ, voru þeirra synir Gudmundr í Hjardarholti ok Erlendr prestr. Hinn þridja dag ágústi mánadar andadist Jón Eyólfsson Víselögmadr at Nesi vid Seltjörn, ok skorti vetr á hálf-áttrædan, var lík hans grafit þar í kyrkjunni 7 dögum seinna. Þá kvæntist Jón, son Jóns Sveinssonar, Víselandþíngskrifari hinn 29da dag septembris, ok fèkk Gudrúnar, dóttur Þórarins Vigfússonar í Grenivík,

ok voru þórarinn ok Málmfrídr börn þeirra, en þau bjuggu í Grenivík alla æfi. Skip öll skyldu koma saman í Hafnarfirdi, ádr legdi frá landi, svo at herskipit mætti því heldr gæta þeirra, ok svo hafdi verit hid fyrra sumarit. Fór nú utan á Hofsósskipi Grímólfr Gunnarsson Skagfirdíngr til Brimarahólms, ok voru þá gód vedr öndverdan vetr. Bar þat til á allraheilagramessu, at Lárits Skevíng á Mödruvöllum var í kyrkju, ok at lokinni prèdikun stód hann upp úr sæti sínu, ok gekk fram í kórdyrnar, þar fèll hann nidr, ok var borinn inn, ok fèkk sjúkleik mikinn med skurfum ok bólgu í holdi.

XXIV Kap. Vetrarfar ok tilburdir.

Eptir jólin hardnadi vedrátt æ meir ok meir med snjóum, stórvidrum ok jardbönnum allt til sumarmála; voru þá miklir hlutir eystra ok í Vestmannaeyum, en náliga engir á Nesjum sudr, litlir vestra, ok var þar hardt medal manna; þann vetr kvæntist Sæmundr prestr Magnússon frá Brædratúngu, ok fèkk Gudrúnar, dóttur þorsteins Steingrímssonar, var bod at Flugumýri at þorsteins. Þá dó Ólafr sýslumadr Einarsson í Vestr-Skaptafellssýslu, ok skorti þrjá á áttrædan, tók Bjarni Nikulásson þar vid. Vor var hardt ok nædíngasamt, ok grasvöxtr sem minnstr; kom dugga hollenzk vid Hrísey, ok hvolfdist vid hana bátr landsmanna, er fóru fram, nádu Hollendíngar þremr ok stúlku hinni fjórdu, en tveir druknudu. Midvikudaginn fyrir fardaga druknudu fimm menn í stórvidri fyrir Höfdaströnd, brotnadi þá ok dugga, er sá madr eyfirzkr hafdi smídad fyrir nokkrum árum, er Eyvindr Jónsson hèt, ok farit med til Grímseyar, ok vestr á Skagafjörd, var hann sjálfr med, er hûn brotnadi, ok komst naudugliga til lands, en Halldór, er verit hafdi bryti á Hólum, ok á var med hönum, vildi ei á land fara, þó hann væri tilkvaddr, ok lèt þar líf sitt; þótti mönnum þat nýnæmi, er Eyvindr hafdi gjört, ok var hann af því kalladr duggusmidr eda duggu-Eyvindr; hann hafdi sídarmeir klaustr eystra. Þá stódu yfir mál Sumarlida Klemenssonar, ok verdr enn getit. Þá bjó at Ásgeirsá í Vídidal Jón Magnússon gamli, bródir Árna, þar at hans hengdi sig pilltr einn um tvítugt; Oddr ok Páll Beyer veittu lèni ok prestaköll, ok gekk skrykkjótt, veitti Oddr Snorra

skólameistara, syni Jóns, Breidabólstad í Fljótshlíd, ok kom til enkis, en brèf fèkk Snorri fyrir Helgafelli, ok mátti þó ei njóta at sinni, því kona hans ól barn ofsnemma. Gunnar, son þorláks í Vidvík Grímssonar smids, hafdi verit lýstr fadir á jólaföstu at barni, er rádskona ól á þíngeyrum, en nú ól Magdalena, dóttir Lárusar Gottrúps, annad, ok kenndi hönum, ok vard hann seinast útlægr. Skip komu at venju, ok var sumar vætusamt, ok gjördi snjóa, svo aftók nautjörd; spilltust hey manna, þau lítil sem fengust. þá andadist Björn prestr Steffánsson at Högna sonar síns, gamall at aldri, ok var þá Finnr dóttursonr hans í Hítardal 13 vetra, en annar hèt Vigfús; þótti hann verit hafa mikilmenni.

XXV Kap. Frá þíngi ok málum.

Alþíng var þá fámennt ok tídindalaust, þó sótti þar Jón þorsteinsson klaustrhaldari Hákon Hannesson, en Bjarni Nikulásson Ólaf sýslumann Einarsson formann sinn, ok tapadi sókn sinni, hann átti ok deilu vid Jón Ísleifsson sýslumann, ok vard sáttum komit á; en Jóhan Gottrúp sókti Sumarlida Klemensson, var Sumarlidi dæmdr í sektir, ok Sigurdr Hannesson, lögrèttumadr í máli hans. Marteinn hèt madr Jónsson Marteinssonar, Halldórssonar, Marteinssonar biskups, hann hafdi mælt óvirdíngar-ord mikil til Odds, ok var um þat laung deila, ok hann kalladr mála-Marteinn, var hann nú sektadr stórum. þá kalla nokkrir fullgjörzt hafa samníng þeirra Odds ok Páls um Snæfellssýslu, ok vid Orm Dadason um Strandasýslu, en Dalasýslu veitti Oddr Bjarna Pètrssyni ríka, ok gat ekki stadit vid; veitti Páll Beyer Páli Strandasýslu ok Dalasýslu. Steindór hèt lögsagnari Odds í Snæfellsþíngi, son Helga Ögmundarsonar, Sigurdarsonar frá Bjarnarhöfn, Ögmundarsonar Hallssonar. En þær lyktir urdu á málum Sumarlida, at Páll Vídalín dæmdi á hann 4ra marka bætr til konúngs, ok 20 hundrud til Jóhans Gottrúps, ok gekk þat næst æru-missir; var þvílíkt þá ok eigi ótídt, þvíat deilusamt var í flestum hèrödum, ok menn drykkjugjarnir, ok tóku margir snid eptir formönnum; fyrir þessar sakir ok adrar lèt Sumarlidi Strandasýslu. Lögmenn sátu dóma, Oddr ok Páll; ok fengu þeir konúngsbrèf til at vera Víselögmenn þeirra, Benedikt þorsteinsson Odds, en Njels

Kjêr Páls. Bjarni Pètrsson ríki ok Gudmundr nokkur Sigurdarson áttu mál saman, þeim Gudmundi hafdi Teitr Arason sýslumadr dæmt hirtíngu, ok taldi þar enginn á, en Bjarna dæmdist at svara hönum 8 hundrudum, hygg ek þat sè hinn sami, er kært hafdi Bjarna fyrir hártogit ok nefklípuna. Þórdr prófastr Jónsson á Stadarstad hafdi mál sín fram vid Jón Sveinsson. Mörg komu konúngsbrèf, ok voru birt á þíngi, fleiri enn veitíngar þeirra Benedikts ok Njelsar Kjêrs, var eitt um sûpplíkazíur ok ýmsar reglur; eitt um júbilhátídar-hald hinna lúthersku trúarbragda, þvíat nú voru 200 ár, sídan sú kenníng hófst, en þá hûn var 100 ára gömul, á dögum Gudbrands ok Odds biskupa ok Gísla lögmanns Hákonarsonar, vitu menn eigi at sú hátíd væri haldin hèr út. Eitt var til biskupa, at skíra skyldi Gyldenløve stiptamtmanni frá kristnihaldi á landi, ok annat, at eigi skyldi dæma hèr yfir Synódalsrètti; var ok gefin út instrûkzíón Wûlfs landfógèta, er sídan mun getit.

XXVI Kap. Áföll ok annat; landfógètaskipti.

Þat sumar var verst í þíngeyarþíngi, þvíat sandfall mikit kom af austri midvikudaginn 15da í sumri, svo at tók í midjan legg; vard þá svo myrkt, at kveikja vard í húsum, ok enginn sá annan úti, þó hèldist í hendr: kom ok allmikill sandrinn í Eyafjörd; gekk sandregn ödruhverju þadan af, þegar austanvætur gjördi, ok allt komst þat í Svarfadardal; þat sandfall, kom úr jökli þeim, er Jökulsá í Axarfirdi rennr úr. Þann tíma var Páll Beyer landfógèti veikstaddr mjög, hann var drykkjumadr mikill, sem fyrr segir, ok rugludust reikníngar hans, en var bædi ófègjarn ok medaumkunarsamr, ok af því ástsæll mörgum manni, ok hafdi hann nú ekki gjört skil um lánga tíma; var hann þá bodadr utan, ok fór hèdan med konu sinni ok börnum, fór hann sjálfr med varnarskipinu til Noregs, en þau med Hafnarfjardarskipi til Lukkustadar. Hann tók sótt í Stafanesi í Noregi, lá viku, ok andadist, ok kölludu sumir þat happ hans. Kom í hans stad til at vera landfógèti úngr madr, er út hafdi komit á Bessastödum, Kornelíus Wûlf, ok settist þar. Svíar tóku Hofsósskip, er þat fór utan um haustit. Þá gekk Hannes Skevíng Lárusson annan dag októbris

at eiga Jórunni, dóttur Steins biskups, var hún þá 18 vetra, urdu börn þeirra, er á fót komust: Þórunn, hún var alin milli kaups ok festa, Lárits ok Jón, fóru þau Hannes sídan at búa á Bakka í Yxnadal. Litlu eptir brúdkaup þeirra edr nær vetrarkomu andadist Jón prestr Tómasson at Hálsi í Fnjóskadal, ok var þá vetri midr enn hálf-tírædr, ok borinn 4m vetrum fyrir andlát Gudbrands biskups.

XXVII Kap. Júbilhátíd.

Svo segir Jón prófastr Halldórsson hinn fródi, er gjörst hefir sagt frá Júbilhátídar-haldi lútherskrar trúar, at eigi hafi hin fyrsta hèr haldin verit, ok hafi þó Kristján konúngr hinn 4di bodit þat; en nú skyldi halda adra at konúngs bodi, ok hófst hún í öllum söfnudum lúthersk-um hinn 31ta dag októbris, eda daginn fyrir allraheilagramessu, til þakklætis vid gud, fyrir þat er hann vakti Doktor Martein Lúther upp, til at kenna fyrst þann hinn sama dag í móti páfanum, þá fyrir tveim hundrudum vetra sídan. Var hátíd sú haldin í Kaupmanna-höfn med mikilli gledi ok skrauti í 8 daga samfelda, ok svo í öllum ríkjum ok skattlöndum Dana-konúngs. Skyldi sèrhver biskup í hverju stipti prèdika í sinni dómkyrkju á allraheilagramessu, ok ritadi Kristján Worm, Sjálands biskup, at bodi konúngs, ödrum biskupum öllum, med hverjum hætti fagnadarárs-hátíd sú skyldi haldalst; en þat gekk til á þann hátt í Skálholts umdæmi, at fyrirsögn meistara Jóns bisk-ups Vídalíns, at hinn 31ta dag októbris mánadar, er var þridji ok 20ti sunnudagr eptir Trínítatis, skyldu prestar taka sèr tilefni í rædu sinni af þeim gudspjallsordum: gefit þat keisaranum sem keisarans er, ok þat gudi sem guds er, ok skíra svo fyrir söfnudunum, hvörsu menn gáfu í páfadómi þat sem guds var framlidnum mönnum heilögum, ok páfanum, en nú væntir gud af oss, sídan hann gaf oss ord sitt hreint, at vèr gefum hönum rèttrúad hjarta, ok yfirvaldinu skylduga hlýdni. Á allraheilagramessu, eda mánadaginn eptir, var bodit at prèdika útaf þess dags gudspjalli, ok jafnframt þakka gudi fyrir hreinsun kristiligra trúarbragda ok gudsþjónustu, ok var fyrirlagt, at sá texti skyldi leggj-ast út af Amos-bók: á þeim dögum vil eg uppbyggja hid nidrfallna Davíds hreysi, ok ek skal girda þat aptr, sem brostit var, ok þeirra

hrun skal eg vidrètta, ok byggja þat aptr, svo sem þat var ádr. En þar sem því yrdi komit vid, at aptansaungr væri haldinn, skyldi leggjast út annar kapítuli, 18da vers, til Tessaloníku-manna. Eptir prèdikun var súngit: ó! gud, vèr lofum þig. Enn hinn 7di dag nóvembris, sem var sunnudagrinn næstr eptir, var lagt út gudspjallit af konunni blódsjúku, ok skyldu prestar taka tilefni af því er Kristr mælti vid hana: þín trú gjördi þig hólpna, ok leggja út fyrir söfnudinum, at gud hafi í ordi sínu vísad mönnum til Krists eins, ok ekkèrt dygdi annat, enn sönn trú á hann. Fór med þessum hætti hátídar-haldit fram í Skálholts umdæmi, en ei höfum vèr gjörla heyrt, hversu skipad var nidr um þat fyrir nordan.

XXVIII Kap. Mannalát ok annat.

Vetrinn eptir var med blotum, ok því hardari, sem meira leid á, 1718 gjördi þá peníngafellir, heyskort ok hardindi, svo at fólk sumt flosnadi upp á Inn-nesjum, at því er Jón biskup Vídalín hefir sagt í brèfi einu til Páls lögmanns; ógæftir voru miklar, ok afladist því lítt. Þá dó Jón sýslumadr Sigurdarson í Einarsnesi sjötugr at aldri, hafdi hann fyrir laungu látit Borgarfjardar-sýslu fyrir sunnan ána af hendi vid Sigurd á Hvítárvöllum, son sinn; en Mýrasýslu tók eptir þat Sigurdr systurson hans, son Sigurdar lögmanns Bjarnarsonar, ok bródir Sigurdar landþíngskrifara, var hann ýngri þeirra brædra. Annar deydi Jón prestr á Lambastödum Steffánsson, Hallkelssonar, Steffánssonar frá Laugardælum, hálf-áttrædr, ok enn Helga Jónsdóttir, ekkja Þorsteins prests Geirssonar í Laufási, ok Oddr á Fitjum Eyríksson, Oddssonar biskups, sá er ritit hafdi annálinn fyrri, ok enn Þorleifr prestr at Útskálum, fadir Árna prófasts í Árnessþíngi, segja menn at hann hafi einnin annál ritit. Þann vetr var prentud á Hólum prèdikanabók eda postilla Jóns biskups Vídalíns, ok var hún þá best kennilestrabók útkomin í landi hèr. Ís flökti fyrir Nordrlandi ofanverdan vetr, ok var mikil vödusela-tekja nordr á slèttu allt at hundradi á bæ. Enn urdu nokkur mannalát fleiri, dó Þurídr Grímsdóttir, ekkja eptir Jón prest Gunnlaugsson at Mælifelli, 2 vetrum meir enn nírædr, ok druknadi Jón prestr Jónsson í Gördum á Akranesi, bródir Steins bisk-

ups í læk, ok madr med hönum. Deydi Pètr í Tjaldanesi, fadir Bjarna á Skardi, Gudrún á Hlidi, ok Gudrídr, dóttir Orms í Eyum, hûn var afargömul, ok hafdi jafnan verit mjög vel hress; Gunnar prestr Einarsson í Kálfholti, Jón prestr Ólafsson í Landþíngum, ok Jón prestr Eyólfsson at Gilsbakka. Gunnar prestr var fadir Filippusar prests, en sonarson þorsteins í þykkvabæ, bródir Ólafs, Ísleifs ok Sigurdar, ok er margt fólk frá hönum ok svo hinum. Símon Oddsson druknadi sudr í Hólmi, ok Axel Fridrik Jónsson eldra frá Einarsnesi Sigurdarsonar, hann var fadir Páls. Var þá vor hardt nordanlands til 7du viku sumars, en gott fyrir sunnan, ok gjördi sídan grasvöxt mikinn. Ok er hèr er komit, lýkr annáli Benedikts prests á Hesti, þeim er eg hefi sèd, þvíat Benedikt prestr var nú gamall, ok er von at fari mínkandi þær stodir, er hafdar verda til at halda frásögnum fram.

XXIX Kap. Alþíng ok veitíngar.

Alþíng var fámennt sökum hardinda, þó komu lögrèttumenn, ok sýslumenn allir nema sjö: Björn á Bustarfelli, Bessi Gudmundarson, Ísleifr Einarsson, austanad; ok Ólafr Árnason úr Vestmannaeyum, Markus Bergson at vestan; Benedikt Magnússon Bech úr Skagafirdi, ok Lárits Hansson Skevíng úr Eyafirdi; var fyrst lesit konúngsbrèf fyrir Víselögmannsdæmi Njelsar Kjêrs, er Páll Vídalín tók at eldast ok lýast; þvínæst baud Kornelíus Wûlf landfógèti mönnum, at bjóda uppá sýslur ok umbod, því skuldir miklar voru ákomnar, var med ödrum Eyólfr Einarsson á Reynistad, er mjög var skuldugr, ok þorlákr Bjarnarson, er verit hafdi rádsmadr Steins biskups, en sídan bjó at Sólheimum í Sæmundarhlíd, ok hlut hafdi í klaustrinu med hönum, ok þótti landfógèta, sem þar hefdi gengit allt til þurdar kvikt ok daudt af þeirra þarveru, at auki skuldanna, ok baud seinna at taka allt fè þeirra undir lás, en Jens Spendrûp baud til klaustrsins 100 dali, ok fèkk þat, ok hafdi þá nokkut. Þá var lesit konúngsbrèf um veitíngu Víselögmanns-dæmis Benedikt þorsteinssyni med Oddi. Páll Vídalín baud Oddi til lögrèttu, því Jón biskup Vídalín var fyrir rètt kominn med stefnur sínar; þorleifr Arason kom ok at svara stefnum Odds, ok mæltust þeir vid eigi vinsamliga, báru þann tíma allir yfirmenn

veraldligir korda, ok brá Oddr kordanum, ok lagdi undir eyra hönum, ok skar til munnsins, fyrir þat lèt hann þó úti vid hann 100 dali, en 50 til konúngs ok fátækra, þar komu sýslumenn Jóhan Gottrûp ok Bjarni Pètrsson frá Skardi; bad þá Páll ad annadhvert settist Oddr eda Benedikt þorsteinsson í lögmannssæti nordan ok vestan, ok skaut því til Sigurdar landþíngskrifara ok lögrèttumanna, en þeir komu ekki skjótt. Var nú lesin stefna Jóns biskups Vídalíns til Sumarlida Klemenssonar í 13 greinum fyrir framferdir hans í málum þeirra Odds, ok önnur til Halldórs prests Hállssonar ok Katrínar Abrahamsdóttur um vættisburd þeirra; þridja var advörun til þeirra um andvitni; fjórda var stefna til Steindórs Helgasonar at heyra andvitni; 5ta til Eyríks Olafssonar, ok 6ta til annara manna um sama; 7da til Odds lögmanns sjálfs um málssókn hans á Drángaþíngi, ok kom þá Oddr; áttunda til ýmisligra manna um andvitni þeim á móti, í því er þeir vitnudu á Drángaþíngi fyrir dómi Sumarlida; níunda til Teits Arasonar sýslumanns um sama mál; hann fèkk þá alla Bardastrandar-sýslu, en hafdi þó eigi fullt brèf fyrir; 10da til Jóns Einarssonar um andvitni. 11ta til Ásmundar Eyólfssonar, fyrir þat hann dæmdi um kæru biskupsins fyrir konúnginum. Oddr lögmadr setti þá Benedikt þorsteinsson til at sitja rèttinn fyrir sig, sídan voru svardar stefnurnar at birtar væri, en Oddr ok Sumarlidi vildu eigi svara þar sökum, sögdu þær ofgamlar, ok þarmed hefdi Oddr stefnt biskupi fyrir 24ra rèttinn, vildi þá Benedikt eigi dæma, ok 12 lögrèttumenn med hönum, en Páll vildi dæma málit, ok sagdi þetta lögvillur, ok fjórir adrir, en þó vard ei af því. Jóhan Gottrûp sókti Sigurd Hannesson lögrèttumann til fèsekta, um þat hann hefdi eigi fullnægt lögrèttudómi. Auglýst var þar at eigi tók konúngr því, er Jens Spendrûp hafdi sókt um Skagafjardarsýslu, ok Hannes Skevíng Lárusson um Eyafjardarsýslu eptir födur sinn, ok lesin konúngsbrèf um sûpplíkazíur ok ýmislig leyfi, ok instrûkzíón Wúlfs landfógèta, ok stefnur þorleifs Arasonar til Sumarlida ok Odds ok annara manna, en Oddr mælti þá í móti öllum málssóknum. Mörg voru þar sakamál ok skuldamál. Páli ok Oddi bar í milli um Dalasýslu, ok var hûn bodin upp, baud Páll Vídalín 26 ríkisdali ok 3 mörk í festu, ok var hûn jád hönum fyrir þat; en þá baud Bjarni Pètrsson á Skardi seinna 200 dali, þar mælti Páll hardliga

í móti, at slíkt yrdi heyrt, þar sem þat kom ekki á rèttum tíma, kvad ok þat ei vera meiga, at fjærstædliga væri hækkud bodin, mundu þá bædi afgjöld vaxa, meir enn bært væri, ok þeir bjóda helzt ok frekast, er sízt væri til sýslumanna fallnir sumir hverir; ok þó hann ætti þar nokkud í hlut sjálfr, þá þótti þat vitrligt ok vel rádit, svo at ei hafa verit hækkud afgjöld af sýslum sídan meir enn mannsaldr; hèlt Páll sýslunni, en ádr hafdi Jón Sigurdarson haldit hana af Oddi, ok var nú frá henni, hafdi Oddr lènt hönum þrjár sýslur til skipta, ok fyrir því hafa nokkrir menn lagt Jóni þat til lasts, at hann hafi sneidt at Oddi í kvædi því, er Tímaríma heitir, ok skyldi Oddr vera greifinn Ránglátr; var þat dregit saman, at Oddr hefdi tekit af hönum aptr sýslurádin, en sumir segja meinad hönum konu, en engan sann kunnum vèr á því at segja, hvert hann hefir at Oddi sneidt edr ekki, ok var hann vinsæll madr alþýdu, þó hann þætti æskumikill ok framlyndr, ok sýnum drengiligr. Mörg voru lèni bodin upp önnur á því þíngi.

XXX Kap. Frá þorleifi Skaptasyni.

Þorleifr, son Skapta Jósepssonar, hafdi verit utan til frama, hann var vel at sèr, ok gyldligr um allt, kom hann út í Hofsós, ok kunnum vèr ekki gjörr at segja hvenær var, en þó má ætla þat nokkud fyrri enn frásögn er komit. Ingibjörg, dóttur Jóns á Nautabúi, bródur Einars biskups, var heitmey hans, spurdi hann þat til, at annar madr ætladi at fá hennar á Hólum, ok reid hann frá skipi, ok kom í stofu þann morgun, er þau skyldu vígjast saman um daginn, sátu brúdir á bekk, þat var þá tízka, ok at sá er innkom skyldi heilsa hverri konu, ok mæla nokkud til hennar; hann gekk á röd ok heilsadi, ok er hann kom at Ingibjörgu, spurdi hann hana, hví hûn væri þar, ok hvert hûn myndi ei heitord vid sig; hûn kvad sèr eigi sjálfrádt um, ok lèzt gjörla muna þau. Fór þá svo, at hûn var vígd saman vid hann um daginn; en sá madr, er hafdi ætlad at fá hennar, leitadi atstodar af þeim skólasveini, er Loptr hèt, ok kalladr fjölkunnugr mjög, til þess at ýfast vid hann ok gjöra hönum mein. Gjördist þorleifr dómkyrkjuprestr, ok bjó at Kálfstödum; hann ætladi eitt sinn til Hóla, ok reid

fram med Hjaltadalsá, ok gekk hvergi hestrinn, er hann kom at ánni; en sem hann kom til hins fremsta vads, lagdi hann á ána, ok komst í midja, þar gekk hann af hestinum, ok fór á eystra landit, ok gekk til Hóla til tídanna, ok bar hempu sína, þvíat þá ridu prestar í hempum. Þarum var þetta kvedit:

Furdar mig á frèttum þeim,
fótgángandi var hann,
þegar hann kom til Hóla heim,
hempuna sína bar hann.

Var þótti mönnum sem hann yrdi meingjörda af Lopti optar, enn sæi sèr borgit. Slík trú var þá enn tíd, ok víst höfdu nokkrir menn vidleitni á slíkum hindrvitnum til illinda.

XXXI Kap. Frá Oddi.

Þess er ádr getit, at Oddr Sigurdarson hafdi fyrrum ætlad at fá Gudrúnar, dóttur Gudmundar á Narfeyri, þorleifssonar lögmanns, en börn Gudmundar höfdu öll dáit, var þá Hannes Skevíng, dóttursonr þorleifs lögmanns einn næstr til arfs, en menn sögdu Gudmundr hefdi ei unnt þess erfíngjum sínum, ok færdu þat til, at hann fèkk konúngsbrèf, at eptirláta fè sitt eptir sig hverjum sem hann vildi; ok med því at vinátta var med þeim Oddi lögmanni, hafdi Gudmundr lagt af sèr búskap ok umsvif, er hann þraut heilsu, ok þó ekki yrdi af tengdunum, hafdi hann fengit Oddi Narfeyri ágætliga húsada ok setna, med skilmálum þeim, at hann reyndist hönum sem gódr sonr; hann fèkk hönum ásamt búit at Eyri med búshlutum öllum, meir enn hundrad hundrada, ok lánadi hönum þó at auki þúsund dali, ok ætludu menn hann mundi aldrei heimta, ef vel yrdi vinátta þeirra, því Gudmundr átti ærit lausafè annat, ok jardir at auki. Hann gaf Prestsbakka ok 20 hundrud í Bríámslæk fyrir æfinligt benefisíum, en snaudum mönnum í þeirri sveit, er flestar lágu jardir hans, 20 hundrud í lausafè, en eptir átti hann eignir stórar. Hafdi hann húsaveru á Eyri med fáan kvikfènad, konu sína, ok fátt manna. En þat allt, er Oddr átti í vænd af velsemd þeirra, þá braut hann af sèr med stórmensku, ok svo kom at Gudmundr veik á brottu, ok settist á jörd sína Brokey, versnadi

þadan af med þeim æ meira, þvíat Gudmundi þótti þess verra, at sinn hlutr skyldi undir liggja, sem hann þóttist betr makligr, ok fèkk þó ei atgjört, því náliga laut allt landit Oddi sökum valds hans, en því fór verst med þeim, at þeir voru nábúar, ok urdu at eiga margt saman. Hafdi nú svo stadit til þess, er hèr var komit, ok var þá ekki um annad tídræddara enn ríki Odds, er enginn ætladi þá mundi nidr gánga.

XXXII Kap. Útkoma Fúhrmanns.

Um sumarit vard heyskapr bædi mikill ok gódr; þá kom út seint á túnaslætti herskip, þat er Gottenborg hèt, ok med því kaupförin til sèrhverrar hafnar, öll í flota saman; var á herskipinu Njels Fúhrmann amtmadr, er fyrr er getit, norrænn at ætt, ok höfdíngligr ásýndum, hann skyldi hafa hálf laun, medan Kristján Muller amtmadr lifdi, en öll þadan af. Baud konúngr svo at hann skyldi hafa umsjá á landinu í andligum málum ok veraldligum, ok svo rèttargángi, ok at fylgt væri rèttar-atferli norskulaga; aflagdist vid þat hid forna atferli, at 6 menn eda 12 dæmdu, en yfirdómarinn samþykkti, dæmdi hann einn þadan af, ok hafdi 8 þíngvotta, en meddómendr at eins í hinum stærstu málum. Ádr voru ok hyggjueidar med sjálfseidi í undanfærslum, lýrittar ok sjöttar-eidar ok tylftar-eidar, eptir því sem málin voru stór, en nú skyldi vera undanfærsla med eineidi í öllum málum. Þat hafdi verit sidr dómanda, þegar hann þóttist ei vidlátinn, at skipa annan til at dæma í sinn stad, en hèdan af setti amtmadr slíka dómendr. Sá sem ei var ánægdr med dóm sýslumanns eda lögmanns, stefndi þeim ok ádr sjálfr inn fyrir ædra rètt, en hèdan af skyldi hann taka rèttar stefnu hjá þeim, sem yfir átti at dæma, svo at yfirdómari stefndi sjálfr málinu fyrir sig. Þat vard ok vid útkoma Fúhrmanns amtmanns, at tókust af óvenjur margar, sem þá fóru fram á lögþínginu, ofdrykkja ok deilur höfdíngja, ok óþarfligr undandráttr á málum, þó þat yrdi þá ei allt þegar í stad. Hann hafdi ok umbod stiptamtmanns, ok var þat hid fyrsta atridi, sem minkadi vald Odds, at hann missti þess umbods. Ekki var Fúhrmann amtmadr audugr, er hann kom út, en brátt audgadist hann, sem enn mun heyrast, var hann úngr madr ókvæntr.

XXXIII Kap. Frá ýmsu.

Nú gjördist Jón í Ljáskógum Arnórsson, Ásgeirssonar, lögsagnari Páls Vídalíns í Dölum, en þorleifr Arason skólameistari fèkk nú konúngsbrèf fyrir Breidabólstad, ok hafdi til þessa haft umbodsmanns veitíngu eina, var hann þá ok kosinn til prófasts í Rángárþíngi, en hann taldi sig ýngstan presta ok ófæran til þess, ok vildi eigi gefa sig, þó Jón biskup Vídalín bydi hönum, en þó reyndist þat sídar ödruvís, enn at hönum væri leid virdíngin. Erlendr Magnússon tók vid Skálholts skóla, hann var eigi ættstór, en gáfumadr hinn mesti, ok hinn bezti lærari. Jón Bergmann, son Steins biskups, hafdi komit út á Akreyri, ok verit utan 3 vetr eda 4a, ok enga uppreisn fengit til andligs embættis, en skuldir hans voru 16 hundrud dalir; fór hann heim til födur síns; þá bar svo til einhverju sinni, at hann hitti Benedikt Bech, ok ræddu þeir um nokkud, á þann hátt, sem kallat er at dispútèra, en þat gekk þá sjaldan kapplaust af, ok er Jóni þótti Benedikt ordhvass, segja menn hann mælt hafa: ekki verdr þú jafnstæltr, Benedikt! þegar selrinn rífr þig; en Benedikt hafi svarad: ei mun eg þó drepa mig sjálfr. Jón var skáld gott, ok hafdi gáfur til hvervetna, læknir svo gódr, at þat var at minnum haft, var hann nú tvítugr at aldri, ok gat hann dóttur eina þau misseri; fadir hans var gæflyndr ok tillagahægr vid hann, en módir hans hardari. Þá flýdi þórarinn prestr, son Jóns prests Gudmundarsonar í Stærra-Árskógi, úr Grímsey, því Eyarmenn ofbudu hönum, ok tók sèr jörd á landi, en sumir hèldu hann þó margvísan, ok víst var hann vel at sèr um marga hluti, þótti þá eigi dælt fyrir prest at fara í eyuna, en þó var vígdr þángad Jón, son Halldórs á Seilu, gyldligr madr ok öruggr, ok fóru eyarmenn halloka fyrir hönum, ef þeir ýfdust vid hann. Föstudag annan í vetri gjördi þá vedr mikit, sá var 28di dagr októbris mánadar, rauf hús vída ok hey, ok tók þak ok yfirþil af kyrkju á Urdum í Svarfadardal, ok kastadi lángt frá bænum, en þak framanverdt af Vallnakyrkju, ok kór af Saurbæarkyrkju í Eyafirdi, kyrkju tók ok ofan á Sjáfarborg, ok áttæríng tók úr nausti á Tjörn-nesi ok molbraut; rauf ok kyrkju á Hálsi í Fnjóskadal, ok fleygdi af henni ofan þorgrími presti, syni Jóns prests í Kinn, þorgrímssonar prests, Ólafssonar, er þar var þá, ok ofan

í kyrkjugardinn, svo fótur hans lamdist, ok lá hann nær ár; hann var fadir Jóns prests, er þar var sídan. Nær þeim tíma deydi at Óslandi Margrèt Halldórsdóttir, er átt hafdi Einar Eyólfsson sýslumadr, módir Halldórs sýslumanns ok Eyólfs á Reynistad, ok á hinum sömu misserum Brynjúlfr Gudnason á Hörghóli, er eg hygg bródur Sveins á þóreyarnúpi. En deginum eptir allraheilagramessu ridu 3 menn frá Villínganesi, ok ætludu á vadi yfir Jökulsá, ölvadir nokkut, Árni, son Magnúsar Benediktssonar, Jón Steingrímsson ok Kár Jónsson; Arni var knár, ok reid fyrstr, ok komst af naudugliga, en Jón hrakti, ok skreid á sama land, Kár týndist. Fám dögum seinna kom vedr mikit, þá er varnarskipit hafdi lagt út, þat er flutt hafdi híngad amtmanninn, ok braut þat vid Hafnarskeid í Árness-sýslu, týndust 7 menn, en 156 komust af ok vistudust, urdu fyrirmenn á Bessastödum, en prestr í Nesi, ok 6 adrir, ætludu menn, at Brynjúlfr þórdarson Thorlacíus hefdi eigi farit varhluta af rofinu. þá var gódr vetr til jóla, ok svo allr sídan. Í þann tíma er sagt, at Gudmundr, son Steins biskups, kæmi til Sjáfarborg til Benedikts Bechs, snemma dags er hann var ei klæddr, ok í rúmi med Margrètu, konu sinni, var Gudmundr drykkjugjarn, ok ör vid drykkinn, hann gekk inn, ok mælti, er hann sá þau: ofgód er þèr kona sú Benedikt! slíkr sörli, sem þú ert; Benedikt leit upp í glugg, ok mælti: satt er þat, gód er konan, en skamma stund
1719 munt þú njóta hennar. Litlu eptir þann vetr midjan andadist Sigfús Steingrímsson at Midgrund í Skagafirdi, bródir þeirra þorsteins ok Jóns, en módurbródir Steins biskups, tveim vetrum betr enn tírædr.

XXXIV Kap. Daudi Jóns Steinssonar, Gudbrands ok Benedikts.

Jón Steinsson vildi nú eiga stúlku sína, er hann gat barnid med, en módur hans þótti þat órád, ok þeim bádum fyrir mannvirdíngar sakir, þó biskup legdi minna til, vard hönum þá mikit um, ok var sagt hann hefdi tekit veikleika skyndiligan sunnudags-kvöldit í 9 vikna föstu, er var hinn 4di dagr febrúaríí mánadar, ok dáit, en þat er alsagt af þeim, sem tilvissu, at hann hafi tekit ólifjan, ok sèd sig sídan um hönd aptr, ok heldr seint, ok óskat at fá mjólk nýa, ok helzt úr þrílitri kú.

En þarvid bæta sumir því sem midr sómir, ok varla skyldi fullyrda, at módir hans hafi tafit fyrir því, ok sagt hûn vildi heldr at hann dæi, enn fengi stúlkunnar, ok þat er alsagt, at þá er mjólkin kom, hafi svo verit tilstillt, at óvilja þess er sókti, at skipt var um kýrnar; ok er undarligast fyrir þá sök, at menn ætludu þá alla fortakslaust fara illa dauda, er sáu fyrir sèr sjálfir, en saman bar þat vid ættardramb sumra manna til þess tíma. Biskupi fèll þat þúngt, en Benedikt Bech kvað Huggunarsálm til þeirra foreldra hans eptir hann. Sigrídr hèt dóttir Jóns, er seinna fèkk Illhugi prestr Halldórsson frá Húsafelli, bródir Bjarna sýslumanns, hûn var ógrandvör, ok er einn prestr frá henni kominn, en annad vard lítilshâttar ok fánýtt. Þá brann skemma at Breidabólstad í Vestrhópi med öllu því, er þar var, til 12 hundrada, ok smidja at Þíngeyrum, ok allt þat, er þar var inni. Vída urdu bæabrunar. Gudbrandr Arngrímsson bjó þá at hálfu Lækjamóti í Vídidal, en fyrr bjó hann at Ási í Vazdal, er hann átti í kúgildamálinu vid Lárus Gottrûp, ok opt átti hann í málum, bædi þá hann var sýslumadr, ok svo sídan, ok opt óhægan fjárhag, en svo sagdi Páll lögmadr Vídalín, systursonur hans, at sjaldan mundi hann verri hlut hafa af málum. Hann var gestrisinn ok gudrækinn. Voru nú lidin 12 ár sídan Þorlákr sonur hans dó. Gudbrandr átti Ragnheidi Jónsdóttur frá Skardi, Egilssonar, voru þau nú bædi gömul mjög. Þat bar þar til sunnudags kvöldit annars í Gói, er menn voru háttadir, at menn fundu reykjarþef, fór húskarl á fætr, ok lauk upp stofu, er fè var inni í, gaus þá logi móti hönum; hann lèt ei aptr hurdu, en hneppti út hest, ok kalladi á badstofuglugg, bad menn forda sèr, gjördu þat þeir sem máttu, en hjónin voru karlæg á pallinum, ok Hannes er talinn er sonur þeirra, þau breiddu á sig nautshúd blauta, ok er til var komit at bjarga, heyrdist þetta kvedit inni, ok eignad Gudbrandi:

Raudlitadr er ræfill minn
af rauna-badi hördu,
um litinn skiptir lausnarinn
á lifandi manna jördu.

Ok er komit var at þeim, fundust þau andvana, ok óbrunnin, en hönd barnsins stód útundan húdinni, ok var brunnin af. En ef þat er satt, at sveinninn hafi verit þeirra barn sjálfra, hefir eigi Ragnheidr

verit jafngömul, sem líkligt er. Um vorit fór Benedikt Bech sýslumadr á Sjáfarborg til hèradsþínga, sem hann var vanr, ok er hann kom í Hjaltadal, gisti hann at Hólum, ok ætladi þadan til Vidvíkr ok Hofs, ok svo heim at sinni; hann reid frá Hólum til Kálfstada, þar bjó Þorleifr prófastr Skaptason, ok fylgdi hönum á leid til Vidvíkr, ok er þeir kvöddust, bad prófastr hann bera kvedju konu sinni; Benedikt mælti: hitta muntu hana fyrri enn eg; sídan reid hann út eptir, ok má vera hann hafi farit lengra enn til Hofs, en þar kom hann á Þíngstad, ok þadan ætladi hann heim, var Jens Spendrûp þar þá, ok drukku þeir af einni skál; þá mælti Benedikt: sú skal vera daudaskál okkar beggja, ok mun eg nú fara þá götu, er þú munt eptir fara. Sídan reid hann í Hegranes, ok allt til Hellulands, sunnudaginn 4da frá páskum, hinn 7da dag mají mánadar, ok var ferjumadr vid kyrkju; Páll Ólafsson, sveinn hans, var med hönum, ok vildu þeir ei bída, segja sumir þeir hitti fyrir tvær byttur adra nýta enn adra ónýta, ok tæki hina verri, en gisna ferju tóku þeir, ok gádu ei þess at nordanvedr var, ok ei svo mikit flód, sem þurfti, tók byttan at leka, en austrtrog var ekki, ok jós sýslumadr med hatti sínum, þartil er hann fèll útbyrdis, hljóp þá Páll út, ok nádi hönum, ok rèttu þeir sig vid, en þá var grunn svo mikit, at byttan gekk eigi, ok vódu þeir þá til þess, er þeim var ei meira enn í knè, ok ætludu at halda þat vestr yfir, en þá var áll einn at vestan, er þeir vissu ei, ok týndust þeir í hönum; en þó sumir segi nokkud ödruvís frá atvikum, þá munar þat litlu, ok ei er satt, þat nokkrir herma, at þeir kæmi at vestan. Var skjótt tilkomit af þeim er næstir voru, þvíat líkast er, at nokkrir hafi verit komnir í augsýn vid þá, er frá tilburdi hafa sagt, ok fundust lík þeirra, ok var lík Benedikts rifit nokkut; voru þeir jardsettir at Sjáfarborg 19da dag hins sama mánadar.

XXXV Kap. Frá ýmsu.

Þá voru litlir hlutir í útverum, ok vídast um Sudrnes nær engir. Þá fèkk Snorri Rektor, son Jóns Magnússonar, uppreisn, ok Helgafell, en Jón, fadir hans, ætladi at ná Reynistadar klaustri, ok fèkk ei sett borgun; bjó hann sídan á Sólheimum; fèkk Jens Spendrûp klaustrit

ok brèf fyrir því, ok svo sýsluna. Hann hafdi fyrri átt Þóru, dóttur Jóns í Vík, Hallgrímssonar á Vídimýri, Halldórssonar lögmanns, ok lifdi ei afkvæmi þeirra, en sídan átti hann Helgu Jónsdóttur, sem sagt hefir verit; hana hafdi fyrr átta Vigfús á Hofi, ok bjó hann sídan at Vík í Sæmundarhlíd, þar Jón hafdi búit. Víkíngaskip kom um fardaga í Hofsós útbúit af Dönum, ok hitti þrjár duggur hollenzkar þar í höfn; þeir skutu fjóra Hollenzka í sjó af báti, er fara vildu til skips, ok tóku allar duggurnar, ok nokkra menn af þeim á skip sitt; en 14 komust á brott, ok gengu slippir út í Fljót, þar ritadi einn þeirra brèf, er verit hafdi formadr einnar duggu til bródur síns nordr á Eyafjörd, því hann vissi hans þar von, ok fèkk hann brèfit á Hólsvík vid Upsaströnd, brá vid skjótt, ok sókti landa sína vestr fyrir, ok fór á brott med þá sem hradast, en víkíngarnir dönsku heldu duggunum ok á höfn allri, ok fóru med sem ríkmannligast. Þeir lágu lengi þar á höfn, sem þeir voru, ok misstu einnar duggunnar í vedri, ádr þeir komust á brott, sídan hèldu þeir vestr med landi at leita at fleirum, ok gátu engum nád, sneru svo aptr til Siglufjardar, ok lágu þar um hríd, því sótt var komin í lid þeirra, dóu þrír, ok voru grafnir at Hvanneyri, ádr þeir fóru þadan. Slíkir víkíngar kallast kaparar, ok eru gjörvir út til at taka kaupför fyrir óvinum þeirrar þjódar, er þeir eru sendir frá, ok gjöra þeir stundum meira at verkum, enn þeim er bodit. Þau misseri týndust af skipi 6 menn frá Haga á Bardaströnd, 5 í Þorlákshöfn, 3 í Grindavík, 2 á Midnesi. 5 menn druknudu í Borgarfirdi, ok sagt er, at druknad hafi 18 menn alls í ám. Um vorit andadist Jón prestr at Stad í Súgandafirdi, son Torfa Jónssonar á Gerduhömrum, hann var fadir Ólafs prests at Stad í Grunnavík, födur Jóns Grunnvíkíngs ok Erlendar sýslumanns, en sídan gekk kvefsótt undir þíngit ok um þann tíma, ok deydi Ólafr prestr Pètrsson at Gördum á Álptanesi. Varnarskip kom enn út med kaupförum, þar hafdi Fidrikr konúngr aldrei látit Íslendínga gefa einn peníng til. Lèt Steinn biskup prenta Tárapressu Bachlows, ok hafdi sett á íslenzku sjálfr. Þessi misseri andadist Þormódr Torfason Íslendíngr, sagnameistari konúngs, ok hafdi verit þat um þriggja konúnga æfi, at bæ sínum Stangalandi, þar hafdi Fridrikr konúngr verit at hans um nótt, ok hefir sá einn Íslendíngr herbergjad Dana-konúng. Hann var 3 vetrum betr enn áttrædr.

XXXVI Kap. Frá landshöfdíngjum.

Njels Fúhrmann amtmadr hafdi ordit at gefa þúsund dali fyrir von um amtmanns embætti eptir Muller, ok sídan hafdi hann ei nema hálf laun medan Kristján Muller lifdi, en hlaut þó at gjalda strídsskatt af fullum launum, var hann fyrir slíkar sakir óaudugr fyrst. Hann var þó hinn merkiligasti höfdíngi fyrir margra hluta sakir. En eitt var mein mikit á högum hans; hafdi hann brèfliga heitit eginordi meyu þeirri, er Apollonía Swartzkoff hèt, en þat drógst undan til þess, er hönum snerist hugr til annarar, sú hèt Katrín Hólm. Apollonía vildi eigi vita þat, at önnur nyti hans ásta, ok stefndi hönum fyrir Konsistóríalrètt; fèll þar dómr hönum í móti, en hann skaut sínu máli til hæsta rèttar, fór þar eigi betr, þvíat þar var dæmt þessi misseri, at hann ætti þess skyldr at vera at fá Apolloníu, ok lèt hûn birta hönum þann dóm; hann ansadi engu, en fèkk óvilja til hennar at meiri, ok reiddi þat ílla um sídir. Vor þetta hafdi hann farit vestr til Snæfellsness-sýslu, ok kom í Brokey; þar bar Gudmundr þorleifsson upp fyrir hönum, þat er brauzt í millum þeirra Odds Sigurdarsonar; var sídan þíngat seint um sumarit, at Draungum á Skógarströnd, af Njelsi Kjêr Víselögmanni, ok Oddi lögmanni stefnt þángat af Jóhanni Gottrûp Lárussyni sýslumanni Húnvetnínga, hann var svaramadr Gudmundar í misklidum þeirra, ok bar þeim Oddi þá fyrst saman, at teljandi sè, studdu ok at því óvildarmenn Odds fornir Páll lögmadr ok fleiri; þar var Fúhrmann amtmadr, ok flestir þeir sem höfdu at kæra sakir á Odd, vard hönum þá heldr þúngt uppdráttar, ok rèdi hann þat af, at bjóda Gudmundi sættir, heldr enn færi í dóm, skiladi aptr Narfeyri ok hálfu búinu, en annan helfíng gaf Gudmundr eptir fyrir tillögur amtmanns, hèt ok Oddr at gjalda Gudmundi þúsund dala þá er lánud var, ok setti jardir í ved, ok lauk svo þeirra vidskiptum; en þeir amtmadr ok Gudmundr töludu fleira enn menn vissu. þar dæmdi Njels Kjêr í millum Odds ok Jóns Sigurdarsonar í Bæ. Alþíng var tídindalítit, þó voru þar mál í milli Bjarna Nikulássonar sýslumanns, ok Jóns klaustrhaldara, sonar Ísleifs sýslumanns Einarssonar, ok Jóns þorsteinssonar, ok enn fleiri manna, hèt einn Skæríngr Jónsson undan Eyafjöllum, er átti mál vid Hákon Hannesson sýslumann; voru ok skuldamál mikil

eptir lèni, ok svo fjölkýngisstafa medferd úr sýslu Teits Arasonar af Bardaströnd; lesin voru ok brèf Fúhrmanns. Konúngsbrèf var gefit út til biskupa ok lögmanna, at koma skyldu til einíngar andligum ok veraldligum lögum í landi hèr, ok senda þat verk sitt utan, ok annat um vidrvist hlutadeigenda vid málverk landamerkja í áreidum, ok eitt seinna um hæsta rèttar sakir.

XXXVII Kap. Fráfall stiptamtmanns ok annara.

Þá var sumar hid bezta, ok gekk kvefsóttin nordr um land, ok var allmannskæd. Týndist þá skip vid Bæarmöl, ok druknudu 3 menn; en um haustit deydi þórunn Pálsdóttir prests á Melstad í Húnavazþíngi, Eggèrt bóndi Sæmundarson at Sæbóli á Íngjaldssandi, ok Eggèrt bóndi á Ökrum í Skagafirdi Jónsson, Eggèrtssonar, hann skorti vetr á fimtugan, ok voru þeir hans synir: Jón á Steinstödum, ok Eyríkr, fadir Eggèrts prests í Glaumbæ; þat haust var votvidrasamt, en því þurrara ok betra, sem meira leid á; vetr var ok gódr öndverdr. Andadist fyrir jólin í Kaupmannahöfn herra Úlfrekr Kristján Gyldenlöve, hann var greifi, ok stiptamtmadr til þess, ok hafdi margar adrar nafnbætr, ok var hinn ágætasti höfdíngi fyrir alls sakir, ok tiginbornastr allra þeirra, er settir hafa verit forrádamenn yfir Ísland, því hann var sonur Kristjáns konúngs hins 5ta, en ekki drottníngarinnar, ok hálfbródir Fridriks konúngs. Gudmundr, son Steins biskups, hafdi farit utan um sumarit; en Snorri Jónsson var enn skólameistari á Hólum um vetrinn, ok voru í þann tíma eda nokkru eptir eda ádr sumir skólasveinar þar, er ord lèk mikit á um fjölkýngis ástundan, hèt einn Loptr, er mikit ord hefir verit ágjört, ok getit at nokkru, ok týndist sídan voveifliga. Var þá Ólafr, son Jóns þorsteinssonar í Eyhildarholti, frændi Steins biskups, bryti hans, ok því nefndr hèr, at margt fólk er frá hönum komit, hann var gyldligr, ok gjördi ei all-lítit um sig.

XXXVIII Kap. Frá þíngi ok ýmsu ödru.

Sá vetr var allr gódr, nema fyrir nordan land, þar fèllu fè ok fær- 1720
leikar, helzt í Skagafirdi. Þá andadist um nóttina milli hins 7da ok

8da febrúaríí, Gudmundr þorleifsson í Brokey, ok hafdi þá ádr gefit Fúhrmanni amtmanni mestan hlut af fè sínu föstu ok lausu, en þat líkadi erfíngjum illa, ok vard öfundsamt, sem stakan segir:

Sínum örfum sinnti ei par
sálugi Gvöndr ríki,
audr í Brokey eptir var,
þá öndin skrapp úr líki.

Má þó ætla hönum sè ei svo mjög at ámæla um þat; hafdi nú Oddr ekki af fènu meira enn Eyrarbúit hálft, ok tók heldr af þverra hans uppgángr, en hugr hans þvarr ei vid þat, ok vildi hann ekki gjalda amtmanni þá þúsund dali, er hann hafdi heitit Gudmundi, kalladi sèr þann samníng verit hafa of þúngbæran, ok stód í því med þeim um hríd. Helga Eggèrtsdóttir, kona Gudmundar, gaf ok amtmanni allt sitt fè eptir sig, ok skyldi hann svo erfa þau bædi. þá var stopult vor, en allgott sumar, hlutir í medallagi. Biskupar hófu kyrkjulaga-verk, ok Snorri skólameistari fór vestr til Helgafells, ok gjördist þar prófastr, en þorleifr prófastr Skaptason sleppti prófastsdæmi í Skagafirdi, ok fór nordr til Múla; Gudrún Steingrímsdóttir, módir hans, hafdi andazt ádr um vorit. þorleifr prófastr var all-vel lærdr, gyldligr at álitum, ok ödru, ok trúdu margir at hann væri mjög framvís. Víkíngaskip danskt kom á Eyafjörd frjádaginn næstan fyrir hvítasunnu, er reidarar sendu at taka duggur hollenzkar, sem hit fyrra vorit; þeir tóku eina á Eyafirdi inn vid Svalbardsströnd, er þeir fengu kvíad, þvíat eigi gætti sín, en adrar skutust þeim ok nádust ekki. Misferli urdu nokkur einstakra manna, þau er eg nenni ei at telja, leid svo til þíngs, ok sátu þar í lögrèttu Páll Vídalín lögmadr, ok Benedikt þorsteinsson Víselögmadr, þvíat Oddr var ei kominn. Páll lögsagnari úr Rángárþíngi, son Hákonar Hannessonar, sokti þar arfamál í móti þórdísi Markúsdóttur á Stokkseyri. Var þar ok lesit upp, þat sem umbodit var um lagaskipunina, ok konúngsbrèfin um Hæsta-rèttar mál, ok Kammers mál, afgjalda reikrnínga ok borganir, er sídan hefir mjög fylgt verit; einnin brèf Admíráls Pètrs Rabens riddara, er þá var skipadr stiptamtmadr, um illa sidu hèr út, mótþróa ok hirduleysi hjúa, drykkjuskap ok ofsa höfdíngja á alþíngi, illa haldna prótókolla eda þíngbækr, ok vanhirdíngu lögmanna ok sýslumanna á skyldu sinni.

Annat var ok til Fúhrmanns amtmanns, at hafa skyldi umbod hans, ok jók þetta mjög tilhlutan amtmanna um flest mál, þó meira yrdi af því sídar, ok var í mörgu þarfligt, helzt í öndverdu, medan stjórn var hèr svo ill, sem verit hafdi um hríd. Þar var Oddi dæmd fèsekt, fyrir þat hann hafdi stefnt Njelsi Kjêr Víselögmanni, en kom eigi sjálfr fyrir dóm. Jón, sonur Odds Hólarádsmanns, er kalladr var Hjaltalín, mætti þar af hendi Þórdísar á Stokkseyri í máli hennar móti Brynjúlfi Thorlacíus, en Hákon Hannesson sýslumadr fyrir hönd Jasonar Gudmundarsonar Vest, ok var ónýttr dómr Brynjúlfs, fyrir þat hann var ei eptir Norskulögum, ok appellèrudu þeir bádir Brynjúlfr ok Hákon sýslumenn. Jóhann Gottrûp sókti ok í móti Oddi fyrir dóm hans í máli Gissurar prests Bjarnasonar, ok var sá dómr ónýttr fyrir hina sömu orsök. Jens Spendrûp bar þar fram fadernis lýsíngar-mál, er hann hafdi dæmt undir lögrèttuna, ok var því vísat heim, ok hann átalinn, ok á sama hátt Brynjúlfr Þórdarson, ok Bjarni Nikulásson, sýslumadr í Skaptafells-sýslu; ok á líkan hátt gèkk enn um einn dóm Bjarna Pètrssonar á Bustarfelli, en þettà allt var mönnum nýnæmi í þann tíma. Ýmislig komu þá konúngsbrèf til einstakra manna, ok var eitt stadfestíng á veitíngu Markúsar Bergssonar fyrir Ísafjardarsýslu. Þá gaf ok Fridrikr konúngr sex hundrud dali ekkjum þeirra manna, er druknudu á landi hèr, ok fèlítlar voru.

XXXIX Kap. Andlát Jóns biskups ok annara.

Þessi misseri urdu andlát margra mikilsháttar manna; Kristján Muller amtmadr deydi utanlands, ok var hann nær ellióra; en hèr á landi Páll Torfason frá Kyrkjubóli, er fyrr var sýslumadr í Ísafirdi, ok Ísleifr sýslumadr í Skaptafellssýslu Einarsson, Þorsteinssonar á Þykkvabæ, bródir Ólafs Einarssonar sýslumanns ok fadir Jóns; Sigurdr Einarsson var hinn þridji bródir, fadir Vigfúsar í Hjörtsey, ok enn Gunnar Einarsson, lögrèttumadr ok prestr sídan; hinn þridji andadist Einar prófastr Bjarnason at Kyrkjubæarklaustri, ok enn þessir: Vigfús prestr Gíslason at Krossi í Landeyum, Magnús prófastr Magnússon at Hvammi í Hvammssveit, bródir Jóns, ok Árna assessors, hann var fadir Jóns prests at Setbergi, ok Ástridar, er Þórarinn prestr átti at Hjardarholti Jónsson, Þórarinssonar pró-

fasts frá Hrafnagili, Jónssonar; ok sá er einna göfugastr var þessara presta þórdr prófastr at Stadarstad Jónsson biskups Vigfússonar, hann deydi 1ta dag ágústí, ok skorti vetr á fimtugan, höfdu þeir lángfedgar engir ordit gamlir; hann hafdi átta Margrètu, dóttur Sæmundar prófasts í Hítardal Oddssonar; þeirra börn voru: Sæmundr ok Jón, Gísli, er fèkk Önnu-Margrètar, dóttur Lárusar Skevíngs; Katrín, er átti Vigfús prestr í Hítardal, son Jóns prófasts Halldórssonar, þeirra son var Eyríkr; Salvör, er átti Halldór prófastr á Hólum, son Jóns prests á Völlum nordr, er fyrst var í Grímsey, Halldórssonar, þorbergssonar, Hrólfssonar; þorbjörg, hana átti Ásmundr prestr at Breidabólstad, þeirra börn voru Jón ok þurídr. þórdr prófastr hafdi ritit um ýmsa hluti, ok var þetta helzt: ordabók á 5 túngum, ræda um ritníngarútleggíngar íslenzkar, Grasakver, Rímkver tvö, malsháttasafnadr íslenzkr, ok um latínsk ljódmæli Íslendínga sýnishorn, um þat er Svíar höfdu frá Íslendíngum, sjúkleika þá, er hèr voru kenndir, ok samanburdr Eddu-sagna vorra vid Grikkja ok Romverja, en ekki vitum vèr til, at þat hafi neitt verit prentat, ok med því hann var svo fjölvís, þá hèldu sumir hann margkunnugan, sem þá var enn helzt til tídt at ofætla um. Med þeim Jóni biskupi Vídalín ok þórdi prófasti hafdi jafnan verit vinátta med tengdum, ok heimbod. Pètr Raben admíráll hafdi komit út á Hafnarfirdi á þíng-maríumessu, ok var hann stiptamtmadr, sem fyrri segir, reid Jón biskup Vídalín til fundar vid hann, ok gjördist skjótt med þeim vinátta mikil, þvíat admírállinn virdi Jón biskup fyrir helztan mann ok mestan á landi hèr. þadan hafdi biskup ridit uppá alþíng, ok birt brèf stiptamtmannsins í synódo, því hann komst eigi sjálfr til þíngs fyrir fótaveiki, um þat at prestar ok prestaefni er opinberir yrdi at legordum, edr ödrum hneigslanligum stórsyndum, þyrfti ei at vænta uppreisnar af konúngi, ok hèlzt þat á medan Fridrikr konúngr fjórdi lifdi. Eptir alþíng reid biskup aptr á fund stiptamtmanns, til at rádfæra sig um ýmsa hluti, ok skildu þeir med miklum kærleikum; hafdi biskup lagt undir vid hann, at úvega konúngs uppreisn á máli sínu í móti Oddi lögmanni, því hann var þá heldr kominn í pressu, ok hafdi vald minna enn ádr, en þess var ekki audit. Jón biskup var hinn skörugligasti madr at sjá, ok ágætliga lærdr í grisku ok látínu ok fleirum túngum, ok mörgum frædum ödrum, látínuskáld hid

mesta hèr á landi, ok þó vídar væri leitat; hann hafdi hreint málfæri ok skírt, ok var hinn áheyriligasti kennandi, málsnjallr, ok hinn mesti gáfumadr, en vandadi þó kenníngar sínar mjög, ok var vandr at því vid adra. Medan hann lifdi, var lagt til hospítals ómaga í sveitum, en þá eina lèt hann taka á hospítölin sjálf, er næmastan höfdu sjúkleika, ok hættiligastan; hann var hinn annar eda þridji lærdastr biskup á landi hèr, med meistara Brynjúlfi ok Oddi, ok sýna þat bækr hans allar, er á prent hafa gengit, ok ei sídst Píslarprèdikanir hans 6, er þó er mælt hann hafi eigi verit búinn at laga, eda 7 ordabók hans; en útleggíngu hans yfir Nýa Testament úr griskri túngu, ok um skyldu manns, eda praxin pietatis, endtist hann ekki til at láta prenta. Hann hafdi audgazt skjótt, var þó ríflundadr ok stórmannligr, ok spardi ekkèrt til at halda vid virdíngu sinni, gestrisinn ok veitíngasamr; hèlt hann háttum meistara Brynjúlfs ok meistara þórdar formanna sinna, í virdíngu ok veitíngum vid meddómendr sína á alþíngi, eldi ok framfærslu ölmusumanna heima á Stadnum ok mörgu ödru, er sídan tók heldr fyrir, eptir hann, hafdi rèttan reikníng ok fullan í kaupum ok sölum, gjalt skjótt, en var ör at gefa. Systurdætrum sínum gaf hann fè mikit á giptíngardegi, Ólufu Árnadóttur Valbjarnarvelli í Borgarhrepp 24 hundrud, (hûn var módir Árna skálds) ok Túngufell í Lundarreykjadal 16 hundrud, ok þartil lausafè, því hönum þótti hûn giptast at hans rádi. Engan lèt hann naudstaddan fara frá sèr synjandi, er leitadi hans, ok ei þótt hefdi verit í óþokka vid hann; vid alla var hann kunnmenn sína lèttlátr ok gladsinnadr, ok ávarpsgódr allri alþýdu. Eigi mátti kalla at hann reiddist nokkrusinni án öls, þó þess væri leitat, svo örlyndr sem hann var þó, en stórhuga ok kappsamr var hann vid þá, er á hlut hans vildu gánga, ok stórbokkar voru; átti hann af því opt í þrætum á hinum fyrrum árum, medan allt lèk í lófum, en uppgángr fyrirmanna hèr var sem mestr, svo at þeir lètu ærit margt til sín taka, ok þótti þá snúast heldr í sid veraldarmanna, en þar vann hann lítit á; ok sem hann tók at setjast ok mædast, hneigdist hann æ því meir til hins andliga, er meir leid á æfi hans, ok vildi lifa í kyrdum. Lagdi hann sig þá nidr vid at þèna nytsemdum fóstrlands síns med bókagjördum sínum, ok vard því biskupsdæminu ok kennidóminum hinn mesti söknudr í at sjá á bak hönum, er

hann fylgdi fast fram því hugarfari. Bar þat til, skömmu eptir þat er hann skildi vid stiptamtmanninn, at hann spurdi andlát þórdar prófasts Jónssonar mágs síns á Stad, ok þótt hann væri reidmæddr, fór hann at heiman frá Skálholti hinn 20ta ok 6ta dag ágústí mánadar, ok áleidis vestr til Stadar, til at gjöra útför hans, ok líkprèdikun eptir hann, hafdi hverr þeirra heitit því ödrum, sem lengr lifdi. þann inn sama dag kenndi hann verkjar í brjóstinu, helzt þá er hann kom vestr undir Sledaás, svo hann komst um aptaninn í sæluhús, ok þó med þjáníngu, hafdi hann þat opt mælt ádr, at hvergi þætti sèr fegri stadr. Um nóttina þróadist svo verkrinn, at hann treysti sèr ei at rída lengra, lèt hann þá Ólaf kyrkjuprest sinn, son Gísla í Njardvík, Ólafssonar prests, Gíslasonar, opna sèr æd á hinum hægra arminum, vid þat linadist verkrin, en þó mátti hann eigi snúa sèr sjálfr í sænginni, magnadist ok sóttin, svo at hann fèkk á stundum misssýníngar ok höfudóra. Hinn 29da dag ágústí jókust óhægindi fyrir brjósti hönum; spurdi hann þá prestinn, hversu hönum litist um sjúkleik sinn? hann svaradi: mèr lízt, herra! sem þèr munud eigi lengi hèreptir þurfa at berjast vid heiminn. Biskup mælti: því er gott at taka; eg á góda heimvon. Sídan innti prestrinn til vid hann, hvert hann vildi eigi medtaka kvöldmáltídar sakrament Krists? hann kvadst svo þúngliga haldinn af sóttinni, ok helzt í höfdinu, at hann treysti sèr ei til at gjöra þat verdugliga, en bad þó prestinn vera ókvídinn um velferd sína, því miskunarfadmr guds stædi nú ætíd útbreiddr á móti sèr, ok nádardyr hans opnar fyrir sálu sinni. At morgni hins 30ta ágústí, er var föstudagr, dró mjög af öllum líkams styrk hans, las þá prestrinn guds ord fyrir hönum, drottinliga bæn ok blessunar ordin, ok at því loknu, tók hann þrjú andvörp, ok sofnadi, nokkru fyrir dagmál. Hann skorti vetr á hálf-sextugan, en var biskup á annat ár hins þridja tugar, ok einum vetri skemr í hjónabandi, en hafdi vígt presta 106. þau húsfrú Sigrídr Jónsdóttir höfdu átt tvö börn, var annat borit andvana, en annad dó úngt í bólunni, þat hèt Solveig; um hana kvad Páll lögmadr vísu þessa:

Solveigu sæl dægr ali
sidláta, vid mátann, ydna,
gud beztr, gód kostum skrýdi,

gagn æru mágn hærur fagní,
lof, unnan, líf svinnrar hafi,
lyst, prýdi, fyrst blídu Kristí,
sèr heidr hýr grædi mærin,
hægd, dádir, nægd, rád med frægdum.

Hafdi allsæmiliga verit í frændsemi med þeim biskupi ok Páli lögmanni; en med því, at þau frú Sigrídr voru sídan barnlaus, höfdu þau fengit konúngs stadfestíngu uppá testamentum þeirra, at hvert sem lengr lifdi skyldi erfa hitt. Húsfrú Sigrídr var ridin ádr vestr til Stadarstadar at finna þórd prófast bródur sinn, ok adra frændr, ok hugdi sèr til gledi, en þat snerist til hrygdar, þvíat þann aptan, er hûn kom at Stad, hafdi þórdr prófastr tekit banasótt sína, ok var hûn þar, til þess er hann dó, ok ætladi at bída greptrunar hans, er fram skyldi fara hinn 30ta dag ágûstí mánadar; en er spurdist, at biskupinn var lagztr sjúkr í sæluhúsum, reid hûn at kveldi hins 29da frá Stad til Snorrastada, ok þadan snemma dags, ok nádi at aptni í sæluhús, ok þá þreytt ok mædd, en þá spurdi hûn jafnskjótt andlát biskupsins, ok fèll í svo mikinn harm, at vini hennar ok venslamenn ugdi þat hûn mundi ei standast meiga, eda halda lífi. þá kom hinn næsta dag, er var hinn 31ti ágûstí Hannes prófastr Halldórsson vestan frá Reykjaholti, ok sagdi fyrir med adstod gódra manna, er vid voru, um búníng líkisins, ok flutníng þess; var þat flutt úr sæluhúsum á mánadaginn, er var annar dagr septembris, med fylgd vel mannadri, yfir Skjaldbreidarhraun, austr um Helluskard, ok heim í Skálholt um kveldit; en húsfrú Sigrídr reid med adstod Hannesar prófasts, ok annara fylgdarmanna yfir Hrafnabjargaháls ok Lýngdalsheidi, ok komst í Skálholt med litlum mætti hid sama kveld. Laugardaginn eptir, er var hinn 6ti septembris, var líkit jardsett vegliga í Skálholts kyrkju; var þar vidstaddr Njels Fúhrmann amtmadr, Njels Kjêr Víselögmadr, prófastar ok prestar 22, nokkrir sýslumenn, ok margt annad gódra manna, en líkrædu hèldt Jóhan prestr þórdarson, prófastr í Árnessþíngi. Hafdi biskup sjálfr ætlad þessi vers á líkstein sinn:

Hic situs est Jónas, qvi postqvam désiit esse
ut bene sit cineri, désiit esse malus.

En þau voru eigi höfd, ok sett önnur á þann hátt:

Clama! quid clamem? carnis præstantia fænum
afflatu domini, flos perit, herba jacet,
flos cadit, herba jacet, sic transit gloria mundi,
stabunt æternum dogmata sacra dei.

Ekki kom út med almenníngi af verkum hans, Nýa Testamentis útútleggíngin, prèdikanir yfir drottinliga bæn, Porsí Nomenklator, ok annat smáligt. Þar var einn staddr vid útför hans Þorleifr prestr á Breidabólstad Arason, Þorkellssonar, ok þóttist þá ei oflítilsháttar til at verda prófastr, bar hann jafnskjótt upp vid amtmanninn, er þá hafdi einnig stiptamtmanns umbod, at hann vildi veita sèr medmæli til at hljóta biskups-embættit, ok fèkk hann þau; en prestar allir adrir, er þeir vissu fyrirætlan Þorleifs, lýstu því yfir vid amtmann, at þeir vildu engan annan til biskups kjósa, en Jón prófast Halldórsson í Hítardal; fyrir því ritadi amtmadr nedan á formælisbrèf Þorleifs prests, at Jón prófastr Halldórsson þætti öllum bezt fallinn til, ok sendi hönum þat brèf lukt med Þorleifi presti, hvert sem hann vildi þá þegar verda til at fara utan, eda senda súpplíkazíu sína til konúngsins um biskupsdæmit; afhendi Þorleifr prestr Jóni prófasti brèfit, ok leitadi mjög vandliga eptir at vita, hvert hönum væri hugleikit at fara utan edr eigi. Jón prófastr var nú vid aldr, ok var hönum nær skapi at afsaka sig, kom ok þetta óvart, ok hid sídasta skip var þá þegar búit til utanfarar í Stykkishólmi, ok tíminn naumr, svaradi hann þá svo at eigi mundi hann standa í vegi fyrir Þorleifi presti, nè sækja um biskupsdóm, ok mætti hann freista hamíngju sinnar; fór þá Þorleifr prestr utan í Stykkishólmi, ok med hönum Nikulás, son Magnúsar Benedikts-sonar, ok Sigurdr, son Vigfúsar Árnasonar, en amtmadr skipadi Jón prófast fyrir officialis, ok at hafa umsjá fyrir öllu því, sem biskupi heyrdi, til þess, er konúngr skipadi rèttan biskup.

XL Kap. Frá landshöfdíngjum, ok tilburdum.

Þat sumar var nýtíngaillt, er þessi tídindi urdu, ok admírállinn hafdi verit hèr vid land; han var hèr 6 vikur, ok lá laungum í fótaverk, kom hann ei optar, enn einusinni á land vid Óskarbúd hjá Gardahrauni, sóktu hann þángad heim flestir allir fyrirmenn, nema Oddr lögmadr,

hann var tálmadr; var admírállinn gódr vidrmælis, ok eigi stórlátr, tók fyrirmönnum med virdíngu, ok sat hjá þeim vid bordit í sænginni. Var Fúhrmann amtmadr umbodsmadr hans, ok flestar vandar úrlausnir spunnar af hans toga. Admírállinn hafdi sendt brèf þat á alþíng, er fyrri getr, ok at hans tilsögn voru reglur settar á þíngi móti mörgum ósidum, lausamensku, afarkostum vinnuhjúa, lausíngjahætti, ok giptíngum fèlausra ómenskumanna, ok bar hann þær greinir fram fyrir konúnginn, en þó fèkk hann hverki þökk eda lof fyrir híngadför sína, er hann kom til Kaupmannahafnar aptr, þvíat ærin voru hèdan mótmæli, en kaupmenn eda reidarar úr Hafnarfirdi ok Hólmi ákærdu hann um verzlan mikla í móti konúngsbodi. Hann var ok eigi haldinn skarpvitr, en vildi þó landinu vel, var spaklátr ok óáleitinn. Hann flutti utan flestar bækr Árna Magnússonar, ok bar þeim á milli um flutnínginn, þvíat stiptamtmadr ætladi Íslendínga eiga, en eigi Árna, þó vard þat samit. Deilur voru med Oddi lögmanni ok Njelsi Kjêr útaf Dránga-dómi. Þat bar þá til, at Jón Sigurdarson í Bæ í Dölum, er sýslu hafdi haft, reid yfir Haukadalsá nokkud kenndr, ok heldr nærri Vazhorni, hann kom af mannfundi, ok er hestr hans stökk uppá bakka, þvíat hann var fjörmikill, hrökk hann af ok druknadi; hann hafdi ætlad at fá Helgu, dóttur Jóns Hákonarsonar at Vazhorni, hún var þá 18 vetra. Á því sumri voru hækkadar festur á sumum lènum. Systkin tvö gátu barn saman í Ísafjardarsýslu, þau voru úng bædi, ok var sett til konúngs um líf þeirra, en hann dæmdr á Brimarahólm. Þá deydi Björn Hrólfsson í Dal, ok Þórdr Bjarnarson nefndarmenn í Húnavazþíngi. Var afli mikill fyrir nordan ofanverdt sumar. Hallr prestr Ólafsson frá Grímstúngum, Hallssonar, lèt þá af prófastsdæmi í Húnavazþíngi, hann var fadir Halldórs prests at Breidabólstad, en tók vid Ormr prestr Bjarnason prests frá Mývatni, Ormssonar, hann átti Ingirídi, dóttur Páls prests Jónssonar á Melstad. Sigurdr prestr Högnason frá Einholti prests, Gudmundarsonar prests, Ólafssonar prests ok skálds frá Saudanesi, gjördist prófastr í Skaptafells-sýslu, ok var frómr madr ok gudrækinn, ok allvel lærdr, hefir hann ordit kynsæll madr, en Björn Þorláksson, Grímssonar smids í Vidvík, vígdist fyrst kapellán at Hjaltabakka. Þá brann hinn 14da dag septembrís bær at Kaldbak á Tjörnnesi, med fjórum mönnum, en 6 kom-

ust af, ok þó mest fyrir fylgi adkomumanns eins; en nóttina eptir hinn 10da októbrís, hálfum mánudi fyrir vetr, fèll Grjótskrida ógrlig úr fjalli uppundan Bjarnastödum í Vazdal, ok tók af bæinn ok 6 menn, var þarmed bóndinn ok kona hans, hljóp hûn sídan í ána, ok stífladi hana, svo ei mátti framkomast, nádi sú skrida sudr til Márstada, ok tók þar nokkud af velli, en spillti sumu, vard af henni, ok svo stíflum þeim, er áin gjördi, mikill skadi á jördum beggja vegna í Dalnum, allt fram at Hvammi ok Kornsá, svo leiga fèll af stórum. Jón prestr Þórarinsson í Hjardarholti gjördist þá prófastr í Dölum. Gudmundr Bergmann, son Steins biskups, hafdi komit út um sumarit, ok tók hann nú skólameistara-sýslu á Hólum, en í Skálholti var enn Erlendr Magnússon, ok fór Jón prófastr Halldórsson þángad, at setja skólann ok gjöra adra rádstöfun þá er þurfti, ok svo gjördi hann haust ok vor medan hann var vid þat. Í þann tíma bjó Jón Magnússon enn í Sólheimum, ok var gamall, en ei vitum vèr víst, hvert þat var nú eda fyrri eda seinna, er hann fèll í hórdómi þridja sinn, ok gaf þá konúngr hönum líf. En eptir þau tídindi, er ádr næst var frásagt, gjördi vetr gódan.

XLI Kap. Andlát Lárusar lögmanns, ok frá eldi.

1721 Nóttina milli hins sídasta dags febrúaríí mánadar ok hins 1ta marzíí andadist Lárits Gottrûp á Þíngeyrum, er lögmadr hafdi verit, hann hafdi legit viku, ok var þremr vetrum betr enn sjötugr; var hann grafinn nordanverdt í kórnum þar at kyrkjunni, hinn 8da dag marzíí mánadar, er var laugardagr annar í launguföstu, ok útför hans gjör virduglig í vidrvist margra gódra manna, en sídan kyrkjan var mínkud, er nú legsteinn hans mikill utan kyrkju; Katrín, kona hans, hafdi lífsbrèf fyrir klaustrinu, hafdi hann fengit henni um vor 200 dali til eptirgjalds, önnur 200 til eignar, þridju 200 til erfíngja. Þá var vorgott; en hinn 4da sunnudag frá páskum, þridja í sumri, er var 11ti dagr mají mánadar, heyrdust í gódu vedri nordanlands dunur miklar í sudri, þat var um hádegisbil, var því líkast sem skothríd væri, gengu þær svo allt til hins næsta frjádags, ok sást þá eldr gjósa á lopt upp nær í hinni sömu átt, ok eigi lengi; en þeim eldi fylgdi myrkr mikit sunnan ok

sudaustan, ok jókst því meir, er á leid daginn, ok um midjan aptan var þat svo mikit, ok þadan af til náttmála, at traudt mátti sjá frá sèr, fylgdi því svo mikit sandfall um Nordrlandit, allt vestr til Svarfadardals, at sporrækt vard á túnum, en hverki mátti kalla at myrkrid eda sandrinn nædi lengra; þó er sagt, at sporrækt yrdi sumstadar í Skagafirdi; eymdi af því nokkra daga. Sá eldr kom úr Kötlugjá, ok spillti vída jördum á austrsveitum, ok gjördi ófærd mikla vestr þadan, er leid liggr til Mýrdals; hann eyddi bæ at Hjörleifshöfda, en menn komust undan. Hlutir voru þá allgódir. Þat spurdist med skipum, er þau komu út, at fridr var ákominn med Dönum ok Svíum. Kom þá út á Eyrarbakka Þorleifr prestr Arason, er utan hafdi farit eptir biskupsdæmi; hafdi hann ei fengit, þvíat þeim í Kaupmannahöfn þótti hann of úngr, ok adrir eldri ok betr tilfallnir vera í landi hèr, fè hafdi hann eydt ok eigi annad, en vard nú þó prófastr, ok gengu hönum lèttara veraldligar sýslanir enn prestsverk. Var þá Magnús kapteinn, bródir hans, skipadr híngad til mælínga, hann hafdi verit í herförum med Tórdenskjold. Var enn biskupslaust í Skálholti, ok hèldu prestar fast á, at Jón prófastr Halldórsson færi utan, ok þat vildi amtmadr. Leid nú svo fram til þíngs.

XLII Kap. Þíng, sýsluskipti, konúngsbrèf ok annat.

Nú ridu menn til þíngs, ok setti Páll Vídalín ok Oddr þíngit, þar komu þessir fyrirmenn: Njels Kjêr ok Benedikt Þorsteinsson Víselögmenn; Jón Ísleifsson úr eystri Skaptafellssýslu, hann fèkk þá sýsluna eptir födur sinn; Bjarni Nikulásson sýslumadr úr vestri Skaptafellssýslu; Hákon Hannesson úr Rángárþíngi; Grímr Magnússon, hann var son Magnúsar bryta Gíslasonar, hann hafdi sókt um Árness-sýslu, ok fèkk hana; en Brynjúlfr Þórdarson hafdi fengit lausn, ok þótti mönnum þat nokkut skjótligt, svo mikit sem hann hafdi bodit til í fyrstu, ætludu sumir valda mundi þras nokkurt um medferd á herskipinu Gottenborg, er brotnad hafdi, ok fè þess, en þat var ásamt at hann vildi ei vera vid atferli hid nýa á málunum, ok Norskulaga reglur. Sigurdr Jónsson, Sigurdarsonar úr Borgarfirdi; Sigurdr Sigurdarson lögmanns, Bjarnarsonar, úr Mýrasýslu; Vigfús Árnason úr Hnappadal;

Ormr Dadason, Teitr Arason af Bardaströnd, Markús Bergsson úr Ísafirdi, Jóhann Gottrûp úr Húnavazþíngi, Jens Spendrûp úr Skagafirdi; Hannes Lárusson Skevíng úr Eyafirdi, hafdi þá fadir hans látit þar af sýslu, en amtmadr sett hann fyrir sýsluna. Bessi Gudmundarson úr Sudr-Múlaþíngi ok Hallgrímr Jónsson Thorlacíus komu ekki. Þar var dæmt um Dada Sigurdarson ok Gudrúnu systkinin úr Ísafirdi, fór Dadi á Brimarahólm, ok losnadi þadan aptr, ok kom frá hönum margt fólk; en Jón Vigfússon ok Helga Skúladóttir úr Skaptafellssýslu voru dæmd frá lífi fyrir dulsmál; var felld fèsekt á Bjarna Nikulásson sýslumann fyrir illa vöktun á Jóni. Þá hófst setskautamálit, ok sókn á því móti Oddi Sigurdarsyni, hafdi Oddr látit dæma þeim manni hýdíngu ok haft í járnum, er Einar hèt Hákonarsson, fyrir töku á brókarskinni, ok hann reyndist eigi valdr af, en Páll Vídalín átti þar hlut at, ok var Oddi gjör fèsekt. Var nú ok talat um med hverjum hætti Oddr væri kominn at Snæfellsness-sýslu ok Stapa-umbodi, hafdi amtmadr kært at hann hefdi tekit hverutveggja undir sig leyfislaust, ok vard nú Oddr at láta þat af hendi, ok hèlt ei eptir nema lögmannsdæmi; en Jóhann Gottrûp var settr fyrir sýsluna ok umbodit, ok tók at vaxa hans uppgángr, hafdi hann þá ádr fengit konúngsbrèf fyrir Húnavazþíngi, en Jens Spendrûp fyrir sýslu í Skagafirdi. Ýmsar voru þar skærur. Þeir Oddr ok Njels Kjêr dæmdu í Fagradalsmáli svokölludu, skyldi Þorsteinn í Búdardal, son Páls sýslumanns Torfasonar, svara Fagradal innra til lögerfíngja Rögnvalds Sigmundarsonar sýslumanns, en taka aptr Brunná af Jóni Magnússyni, er erfíngi þótti vera. Þar var lesit konúngsbrèf um pólítí-tilskipun, ok skilmálar Odds vid Gudmund í Brokey, kalladi Oddr þá helzt til harda sèr, ok lèzt hafa leitad konúngs um, at láta þá koma undir dóm, ádr enn hann fullnægdi þeim; ok ádr þíngi lauk, appellèradi Oddr frá Víselögmanna dómi um setskautamâlit; tók nú mjög at gánga á hann. Jón prófastr Halldórsson hèldt Synódalsrètt med amtmanni, ok þá lèt Steinn biskup yfirskoda at Þíngvelli ok at Kalmanstúngu, med hinum helztu mönnum úr hverutveggja biskupsdæmi, þat sem gjört var vid kyrkjusidalög, en baud þeim sídan nordr at Hólum, til at ljúka því verki, ok vard þó ei af því at sinni. Eitt konúngsbrèf var gefit Margrètu Sæmundardóttur, ekkju Þórdar prófasts at Stadarstad, ok Sigrídi Hákon-

ardóttur, er átt hafdi Sigurdr prófastr, er þar var fyrrum, módur Odds lögmanns, at þær skyldu njóta 8da hlutar af inngjöldum á Stad, bjó Sigrídr í þann tíma at Raudamel, ok var hnigin mjög á efra aldr, var hún audug ok skörúngr mikill. Þá var enn konúngsbrèf til admírálsins Pètrs Rabens stiptamtmanns, at hann skyldi halda Njelsi Fúhrmann amtmanni til at gjöra annadhvert, hlýdnast Hæsta-rèttar dómi í því at fá Apolloníu Swartzkopf, eda gjalda henni 200 dali hvert ár af launum sínum, því Apollonía hafdi kært þat fyrir konúngi, at hann hefdi hverki haldit dóminn, nè vildi halda; gjördist þó ekki meira at því um sinn. Jón Gíslason vard þá prófastr í Eyafirdi.

XLIII Kap. Frá Birni Pètrssyni.

Björn Pètrsson hafdi lengi búit at Bustarfelli, ok haft Nordr-Múlasýslu, hann var mikill af sèr ok stórmannligr, audugr ok at öllu mikilhæfr; erft hafdi hann Bjarna hinn sterka bródur sinn, nema þat er Bjarni hafdi gefit Jóni láng sveitardreng fóstrsyni sínum. Svo er sagt, at ordit hafi skipbrot í sýslu Bjarnar, ok er margrædt um þat; ok svo at hann hafi tekit duggu hollenzka, ok látit byggja af Bustarfellsbæ af gódum kostum, ok skipbrotsmenn starfa at því, voru slíkar duggur ófridhelgar, en eigi allstadar gengit eptir hversu med var farit, er sagt at timbrmadrinn hafi einusinni mælt, ok svarit vid, at sá bær mundi brènna at kolum. Björn var ör af fè, ok bjargvættur þeim, er leitudu hans, ok eigi sídst sekum mönnum, hann átti Gudrúnu, dóttur Marteins Rögnvaldssonar sýslumanns, þeirra börn voru Marteinn á Bustarfelli, Gróa, kona Högna Eyríkssonar stóra frá Búlandi, Pètr, Þórunn, er átti Benedikt lögmadr Þorsteinsson, Ragnheidr, kona Bjarnar í Bödvarsdal, Ólafssonar prests, Ásmundarsonar, Jón á Eyrarlandi, Elízabet, Gudrúnar tvær, vard önnur úti á Reykjaheidi, en önnur átti Einar prest á Skinnastödum Jónsson prests, Einarssonar prests, Nikulássonar. Flest voru börn Bjarnar mikil vexti, en lítt var þeim fèsæld lagin, sem hönum. Björn lèt þessi misseri af sýslu, ok tók vid lögsagnari hans, Þorsteinn Sigurdarson frá Jörva í Haukadal, Þorgilssonar, Sveinssonar, er ádr hefir verit getit, Herdís hèt módir hans, Þorvardsdóttir frá Brennistödum, Runólfssonar frá Einarsnesi, Sigurdarsonar,

fèkk hann konúngsbrèf fyrir sýslunni; þorsteinn var vitr madr, búsýslusamr ok læknir, gamansamr ok hagordr, óbreytinn ok hófsamr, hann var fadir þeirra Pèturs sýslumanns ok Sigurdar gullsmida-öldúngs.

XLIV Kap. Biskups-kosníng.

Þess er getit, at þá er þorleifr prófastr Arason var í Kaupmannamannahöfn, hafi Árni Magnússon heldr lagt í móti eyrindi hans, en mælt heldr fram med frænda sínum Jóni prófasti í Strandasýslu Árnasyni prests, Loptssonar, þeim er fyrri var skólameistari á Hólum, ok kallad hann betr til biskups fallinn enn þorleif; en herra Ditleifr Wíbe geheimerád ok yfirsekretèri fylgdi því þá, ok ritadi brèf Jóni prófasti Árnasyni hid sama sumar med Stykkishólmsskipi, sagdi svo at konúngr mundi vilja hann yrdi biskup yfir Skálholts biskupsdæmi eptir meistara Jón Vídalín, ok mætti hann fyrir því búa sig til utanfarar ok vígslu. Jón prófastr Halldórsson lèt í annan stad leidast af umtölum klerka, at búa sig til utanfarar, ok leita konúngs úrskurdar, ef engin skipun af konúngs hendi yrdi fyrri komin á, eda neinn sinna landsmanna vildi verda til, er sèr þætti hæfiligri; ok lèt fyrir þessa sök taka sèr far med Eyrarbakka-skipi, reid vestr frá þíngi til at búa sig, enn lèt þó sem grunr sinn væri, at tálman nokkur mundi á koma, er eigi var vænt; ok er skamt var lidit frá þíngi, fèkk hann pata af brèfi til Jóns prófasts Árnasonar, því sem vèr gátum, ok sendi þá mann ok brèf til hans, ok bad hann segja sèr skýlaust hvad í efni væri, eda hvad hann ætladist fyrir; lèzt mundi slá af utanför sinni, ef hönum væri skipat biskups-embætti, ok ei bekkjast til vid hann. Kom þat bod til Jóns prófasts Árnasonar hinn 12ta dag ágústí, ok hafdi hann þá fengit brèfit, þat er fyrst var nefnt, fyrir þremr dögum. Ritadi hann aptr þat sem satt var, ok kvadst ætla í herrans nafni at taka slíku nádarbodi konúngs, ok fara utan med hinu sama skipi; ok er Jón prófastr Halldórsson fèkk þat brèf, æskti hann hönum hamíngju til, ok lèt af utanför sinni, ok þó mörgum naudugt, ok med ámæli af sumum; en lèt hvern mæla þat er vildi, ok þóttist sleppa vanda med virdíngu, en lèt sèr lynda þann veg, er hann hafdi af hinum beztu mönnum, kalladi ok vel fallit, at annar gengist undir, þar sem gud vildi svo vera láta.

XLV Kap. Mál, mannalát ok annat.

Þat sumar var misjafnt, vott ok ógæftasamt, heyadist þó betr enn líkligt þótti; haust var þvílíkt ok eigi lakara. Þá stefndi Njels Fúhrmann amtmadr Oddi lögmanni Sigurdarsyni til Ingjaldshólsþíngs, fyrir Njels Kjêr Víselögmann, fyrir þat er hann vildi eigi gjalda hönum þat, sem hann hafdi heitit Gudmundi í Brokey, ok ætla ek at Páll Vídalín hafi verit sóknari þar amtmanns vegna. Þar samdist svo med þeim umsídir, at Oddr skyldi gjalda amtmanni jardir þessar, fyrir 10 hundrud 37 dali, Midfell 60 hundrud med 19 kúgildum, Galtafell 30 hundrud med 6 kúgildum, Háeyri 12 hundrud med 16 dala landskuld, hálfan Kollabæ í Fljótshlíd 30 hundrud med 6 kúgildum, Seljaland 25 hundrud med 4m kúgildum, ok Tjarnir 10 hundrud med 4 kúgildum, liggja þær jardir í Árness- ok Rángárvalla-sýslum, ok eru til samans taldar 1 hundrad hundrada, 62 hundrud, en kúgildi 45, ok skortir nokkud á töluna. Litlu sídar, edr hinn 4da dag septembrís, deydi Páll prestr Jónsson á Melstad, en þareptir Ólafr prestr Þorvardsson á Breidabólstad, en seinast Páll prestr Jónsson á Höskuldstödum, er prófastr hafdi verit, bródir Steins biskups. Ólafr prestr Þorvardsson hafdi átta Önnu digru, dóttur Jóns prófasts í Vazfirdi Arasonar, ok födursystur Þorbjargar, er Páll Vídalín átti; þeirra börn voru: Gísli, Þorvardr ok Kristín, ok kom ei ætt frá þeim; en frá Páli presti á Mel er margt komit; hann var bródir Magnúsar lögmanns, var hans dóttir Ragnheidr, modir Einars á Söndum, ok önnur Rannveig, kona Brynjúlfs í Fagradal, þridja Ingirídr, er átti Ormr prófastr Bjarnason, fjórda Halldóra, er átti Páll Markússon í Kyrkjuhvammi, þeirra son var Markús prestr á Kúlu. Þessir deydu þá enn: Þorsteinn prestr í Grímstúngum, Dadi prestr gamli á Núpi Halldórsson frá Hruna, Ormr prestr at Hálsi í Hamarsfirdi Jónsson, Höskuldssonar, Einarssonar frá Heydölum, hann var ok gamall, Gísli prestr Sigurdarson í Otrardal, ok Einar prestr Ólafsson at Stad í Adalvík, hann var fadir Jóns prests, födur Hildar, er Snorri prestr átti Bjarnarson, Þorsteinssonar frá Höfn, Þorgeirssonar. Þórdr prestr fékk þá Hvamm í Hvammssveit, son Þórdar Finnssonar, hann var fadir Þorsteins prests ok Einars prests, er þar voru sídan. Jóhann Gottrûp reid undir Jökul vestr um haustit í búdamáli

móti Oddi, þar voru þeir Njels Kjèr Víselögmadr ok Sigurdr Sigurdarson landþíngskrifari settir dómendr, ok dæmdu þeir af Oddi þrjár þúsundir dala fyrir Búdafè ok adtekt þess, ok skyldi hann aptrláta alla gripi ok gersemar í gulli, ok svo málskostnad. En hinn 14da ok 15da dag októbris lèt Jóhann Gottrûp dóm gánga at Íngjaldshóli um mâl milli Odds ok Jóns prests í Stafholti Jónssonar frá Einarsnesi, hafdi Oddr lögmadr selt Gudrúnu Eggèrtsdóttur Hamar í Borgarhrepp, ok brygdat aptr, ok dæmdi Jóhann af hönum 16 dali til Jóns prests, en Oddr appellèradi dóminn til lögþíngis hid næsta ár, þótt hönum kæmi þat fyrir ekki.

XLVI Kap. Útkoma Apolloníu, ok Jóns biskups.

Vetr var þvínæst allgódr, voru þá prentadar at Hólum Píslarprèdikanir Jóns biskups Vídalíns, ok jók Steinn biskup einni vid, ok svo Hallgríms-Sálmar, en í Kaupmannahöfn spurníngar, er Jón prófastr Árnason biskupsefni hafdi tekit saman. Þá týndust þridjudaginn fyrst-
1722 an í föstu, er var hinn 17di febrúarií 6 bátar á Sudrnesjum, tveggjamanna-för, ok 12 menn á; eitt skip týndist vid Búdir med 6 mönnum, ok var einn Magnús, son Einars frá Hraunum nordan; þar bjó þá Eyríkr lögrèttumadr Steindórsson. Þat vor dæmdi Hannes Skevíng, sýslumadr í Eyafirdi, um kæru Sölva Tómassonar til Sigfúsar Þorlákssonar á Grund um húsrof; Sölvi hafdi alizt upp med Jóni Vigfússyni í Lögmannshlíd, ok var fadir Sveins lögmanns. Þá var vor íllt ok hart med snjóum ok hvössum vedrum til sólstada, ok verst í Borgarfirdi, svo þar gjördi peníngafellir, ok svo vídar vestr undan, en þadan batnadi, ok greri allvel, ok urdu hlutir gódir í Vestmannaeyum, en annarstadar í medallagi. Skip komu at vanda, ok kom út á Hólms-skipi stúlka ein norræn, þat var Apollonía Swartzkopf, ok vildi afstýra því at Fúhrmann amtmadr þyrfti at svara bótum, fyrir þat er hann hafdi brugdit vid hana eginordi, en telja hann á trúnad vid sig, ef hûn mætti, fór hûn til Bessastada, ok tók amtmadr henni at eins, ok veitti henni þar kost ok veru, en ekki vard af ástum þeirra, því Katrín Hólm kom út, ok módir hennar, er eins hèt, en sumir kalla dótturina Karenu, ok er hid sama; var eljuþústr med þeim Apol-

loníu, ok helzt med henni ok hinni eldri; komust þær mædgur brátt í meiri kærleika vid amtmann, enn Apollonía, ok sátu þar svo allar saman. Þá fèkk Jón prestr frá Miklaholti Stadarstad, fyrstr ósigldra manna þá um lánga hríd, son Jóns prests Loptssonar, Árnasonar, hann átti Kristínu Ólafsdóttur, þess er fyrrum hafdi verit sveinn Gísla lögmanns Hákonarsonar úngr, ok ádr er getit, Vigfússonar, Eyríkssonar, Steindórssonar á Ökrum. Á Eyrarbakka kom út Jón Árnason, ok hafdi verit vígdr til biskups í Skálholt um vetrinn seint í febrúaríó, af Doktor Kristjáni Worm, Sjálands biskupi, svo at konúngr var vidstaddr, ok hinir ædstu höfdíngjar, hafdi hann fengit meistara nafnbót, sem þá var tídt, ok skorti þá vetr á sextugan, reid hann uppá þíng jafnskjótt, er hann var útkominn, ok hèlt synódum, sídan reid hann í Skálholt, afhendi þar húsfrú Sigrídr hönum stadinn seint í júlíí mánudi, ok brast mikit uppá hid frída inventaríum helzt geldneyti ok saudi, ok svo kúgildi ok landnaut, sem heim hafdi verit skilat bólu-árit, ok ei var sett aptr sídan á jardirnar; voru ok affeldir frídir peníngar á Stadarbúum; Skálholts kyrkja var ok laslig sunnan til, ok galt húsfrú Sigrídr í jördum ok peníngum nær tvær þúsundir dala, voru þaraf 7 hundrud dalir kyrkju-álag; en þó slík afhendíng væri gjör, þá vard ei talat út um þat at því sinni. Settist hûn sídan at eignarjördu sinni Stóra-Núpi í Eystrahrepp, er hûn hafdi látit húsa ágætliga, því hûn var hin mesta merkiskona fyrir flestra hluta sakir; hafdi hûn 6 eda 8 stólsjardir nálægar sèr til uppheldis.

XLVII Kap. Frå ýmsu.

Alþíng var fátídt; sátu lögmenn Páll ok Oddr at dómum; þar gjördist lögrèttumadr úr Eyafirdi Pètr, son Bjarna prests Ormssonar at Grænavatni, bródir Orms prófasts á Melstad, ok bjó um hríd at Grund, en seinna at Kálfaströnd vid Mývatn, ok var haldinn í þann tíma med afburdamönnum at afli. Hann var fadir Bjarna prests, er seinna var at Melstad. Oddr lögmadr átti þar mál sín vid Jóhann Gottrûp, Jón prest Jónsson í Stafholti ok Gudmund Sigurdarson, ok var stadfestr dómr Gottrûps. Oddr lèt þá úti til konúngs fyrir ránga adtekt fèsektar fyrir skipsrekit af Páli Torfasyni 450 spesíudali. Ónýt vard

stefna Páls Vídalíns til Odds fyrir hýdíngu Bjarna vinnumanns hans um hrossskinns-lengju, ok fór Oddr sídan utan í málum sínum. Þorsteinn Jónsson hèt madr frá Höfdadal í Tálknafirdi, er barn hafdi getit vid bródurdóttur konu sinnar, þat var sagt andvana ok ófullburda, ok hafdi hann dulit þat í ýmsum stödum, en vildi eigi gánga vid mordi; hönum var dæmt líflát á þínginu, ok bjó hann sig ádr illa vid dauda sínum; en stúlkunni, er Gudrún hèt, fèkkst bót nokkur, ok var mál hennar borit fyrir konúng. Jón í Grenivík Jónsson, Sveinssonar, fèkk þá hálft Múnkaþverár-klaustr, ok Jóhann Gottrúp fèkk konúngsbrèf fyrir Stapa-umbodi ok sýslu, er hann var settr fyrir, med því sem hann hafdi ádr; Jóhann sat at þíngeyrum, hann var skarpvitr ok framgjarn, lítill vexti ok óhöfdíngligr, en þó hinn hvatligasti, óhófsmadr mikill ok ofsafenginn, ok reid jafnan vid marga sveina, eptir þat hann komst í svo mikil völd. Hannes Skevíng fèkk brèf fyrir Vadlasýslu, hann var vinsæll madr. Ormr prestr Bjarnason fyrir Melstad, hann var mikill, sem frændr hans, öldúngsligr ok alvarligr, ok ræduмadr gódr. Magnús kapteinn, son Ara Þorkelssonar, bródir Þorleifs prófasts ok Teits, er skipadr hafdi verit af konúngi ok Pètri Raben stiptamtmanni hid fyrra árit, at mæla hèr land, kom út, hann var hardhuga ok hvatfær til alls, ok bækladr allmjög. Enn kom út Magnús Benediktsson, ok hafdi konúngr gefit hann lausan af Brimarahólmi, hann var allr hnýttr, ok segir ekki meira frá hönum. Sumar var allgott frá alþíngi, ok makt, vard heyskapr gódr, ok nýttist vel; fiskifaung voru ok gód fyrir nordan land. Þá voru enn gefin út konúngsbrèf um sakamannadóma í hèradi, ok neitunareida. Deydi Bessi sýslumadr Gudmundarson í sydra Múlaþíngi, ok Ólafr Árnason í Vestmannaeyum, er kalladr var klaki, bródir Jóns í Keldunesi, var þar settr lögsagnari Sigurdr Steffánsson; en hinn 5ta. dag ágústí andadist Lárits Skevíng at Mödruvöllum, hann hafdi verit forsjámadr mikill, ok audugr, ok virdr vel af hinum heldri mönnum, skorti hann tvo á sextugan. Þá dó ok Jón prestr Þorgrímsson, Ólafssonar, er lengi hafdi verit at Stad í Kinn, fadir Þorgríms prests, er þá var at Hálsi, ok var hann madr gamall.

XLVIII Kap. Þræsur ok annat.

Haustit var gott, ok dó þá Skapti Jósepsson á Þorleifsstödum, ok hafdi verit jafnan virdr vel, ok var grafinn at Miklabæ, ok annar Jón Illhugason at Spákonufelli, er lögsagnari hafdi verit í Húnavazþíngi, vel at sèr í mörgu, ok virdr vel. Var þá haldit á Hólum á Michaelsmessu brúdkaup Sigurdar prests Einarssonar á Bardi ok Ragnhildar Gudmundardóttur, bródurdóttur húsfrúr Valgerdar, ok vard af þeim afkvæmi í Skagafirdi. Um þær mundir dó ok Anna digra á Breidabólstad, er Ólafr prestr Þorvardsson hafdi átta. Hinn 14da dag septembris dæmdi Hannes Skevíng sýslumadr í máli nokkru allillu, ok samdi þó jafnframt, hafdi Sæmundr prestr í Stærra-Árskógi Hrólfsson, Sigurdarsonar, ok Eggèrt prestr, sonur hans, átt vid bónda þann, er Finnbogi hèt, ok var Jörundarson, ok bjó í Hrísey, sunnudaginn 8da eptir Trínitatis, ok veitt hönum æruleysis ord, ok barit hann til skemda, ályktadi sýslumadr, at Sæmundr prestr skyldi gjalda Finnboga 12 dali í krónugjaldi, ok Mödrufells hospítali fjóra, en Eggèrt prestr Finnboga 22 dali ok fjóra hospítalinu, ok setja bádir ved fyrir, ok ætludu flestir at prestum mundi þó verr reida, enn vard; gekk Eyvindr duggusmidr Jónsson, mágr Eggèrts prests, í vedit, ok lauk mest af bótunum, enda keypti hann Kúgil í Þorvaldsdal af Eggèrti presti fyrir 30 dali, en þat var 12 hundrud at dýrleika. Eggèrt hafdi verit sveinn Páls Vídalíns, ádr hann var prestr. Hinn 6ta dag nóvembris þareptir brotnadi Húsavíkr kaupfar, ádr þat kæmist utan, keyptu þat Benedikt Víselögmadr Þorsteinsson, er þar hafdi sýsluna, ok Magnús prestr Einarsson í Húsavík fyrir 30 dali. Gjördi þessu næst kaldan vetr ok illvidrasaman, ok voru þá skærur miklar ok vidsjár med Páll Vídalín ok Halldóri presti Hallssyni á Breidabólstad, hann var prestr hans, ok hefir verit margrædt um brögd þau, er lögmadr hafi freistad vid hann, en Halldór prestr var þó enginn ertíngamadr, hann var hinn fridasti madr, rèttvaxinn ok grannligr nokkud, hár ok sæmiliga styrkr, bláeygr ok rjódr, hánefjadr nokkud, ok hafdi hár mikit ok raudgult, er fèll á herdar, fullkominn í máli, ok raddmadr gódr, ok kunni vel saung, skapstór, en mjúkr, ef hans var leitad vel, rádhollr ok allmargfródr ok skáld gott. Þat var einn dag, at prestr hafdi spurt at í fjölmenni, hver 1723

mestr syndari hefdi verit, ok var því ei brátt svarad, til þess er einn mádr mælti, at þat hefdi verit Kristr; prestr kvad hann vel svara, ok bad menn ei hneigslast á, kalladi þat eiga svo at skilja, sem Kristi hefdi verit mestar syndir tilreiknadar, en ei at hann hefdi verit syndugr sjálfr. þessu hinu sama hreifdi hann í Vídidalstúngu vid Jón, son Páls lögmanns, ok. fleiri menn, en þeir mæltu nokkut svo í móti hönum; hann var fastheldinn, ok var þat þá heldr tídt med mönnum, ok kom þá lögmadr at; Jón spurdi hann, hvert prestr taladi satt, en lögmadr svaradi: eigi má svo mæla, því ritníngin kallar Krist fráskilinn syndurum, ok því er þat, þó meiníng prests sè eigi saknæm, þá mælir hann eigi rètt. Prestr hèlt á svari sínu, ok tók Páll vitni uppá, ok sendi biskupi, þetta var í janúarió, ok veit eg ei gjörr hvad afleiddi. Margt fèll fleira í milli þeirra. En einhverju sinni fèllu brèfagjördir prests í hendr lögmanni, ok voru berordar, vard þá Halldór prestr mjög at brjóta af ok vægja, ok heita lögmanni gódu, ok var gjör sætt í medal þeirra. Med Halldóri presti var fóstradr Pètr Bjarnarson, er seinna vard prestr at Tjörn á Vaznesi.

XLIX Kap. Manntapar.

Sá vetr var allr í hardara lagi til einmánadar, þá vard úti á Lagheidi nær Ólafsfirdi fimtudaginn seinastan í þorra Sigurdr prestr á Kvíabekk Bjarnason, Ormssonar, hann vanmegnadist, ok lagdist fyrir, en fylgdarmadr hans, er Sveinn hèt Ásgrímsson, beid um hrídina, ok komst heill af heidinni. Var Sigurdr prestr þessi fadir Símonar á Bakka í Yxnadal, er kalladr var Bech, en sjálfr grunadi hann Benedikt Bech um faderni hans. Dó enn Sigurdr lögrèttumadr í Húsey Illhugason. Skip týndist á öndverdri föstu í Gardi sudr med 7 mönnum, þat átti Halldór prestr á Útskálum, son Brynjúlfs, Ásmundarsonar prófasts á Breidabólstad, Eyólfssonar. Halldór prestr var dótturson Árna prests, er fyrr var at Útskálum Klássonar, Eyólfssonar, ok því hèt bródir hans einn þorleifr Klás, er sídar bjó at yztu Grund í Skagafirdi nordr. Vor var þá gott, en hlutir litlir, nema í Vestmannaeyum ok Hafnarfirdi, þar voru 6 hundrada hlutir ok meiri, ok kom þá afli fyrir nordan land, fyrr enn vant var. þat bar til hinn 22an dag aprílis, er var

sumardagr hinn fyrsti, at áttæríngrinn frá Mödruvallaklaustri, lagdi út frá Böggversstadasandi, þat var all-mikit skip at því áratali, ok skyldi fara til Grímseyar eptir fiski, sem venja var til, ok voru á 15 menn; þeir sigldu nordr í Fjördu þann dag, ok voru þar vid messu á bæna frjádaginn. Á laugardaginn lögdu þeir út á Grímseyarsund, en þar týndust þeir allir ok öll áhöfn þeirra, var þar med Davíd, son Lárusar sýslumanns, hann var um tvítugs aldr, ok því ei nefndr ádr, at ekki er frá hönum komit; ætludu margir at raudkembíngr hefdi klofit skipit, kom flak eitt af því upp á Upsaströnd, ok eigi annat. Þrettán dögum seinna enn þau tídindi urdu, skipti Hannes sýslumadr Stóradal í Eyafirdi til landskuldar, en þess er því getit, at 8 voru sameigendr ok fyrirmenn flestir: Brynjúlfr Þórdarson Thorlacíus, Gudmundr prestr Pálsson, Bjarni á Heylæk Sigurdarson, Árnasonar lögmanns, Jón Einarsson, er átti Ragnheidi Magnúsdóttur, Þorvaldr prestr Steffánsson, er átti Gudrúnu Eggèrtsdóttur, ok Einar Einarsson. Gudmundr skólameistari, son Steins biskups, hafdi fengit Margrètar Einarsdóttur, er Benedikt Bech hafdi átta, ok bjó þá at Sjáfarborg; hann fór 2m dögum eptir skipti þessi, hinn 9da í majó, en þridja sunnudag í sumri, 6ta frá páskum, á báti frá Íngvildarstödum, ok inn til Borgar, var hann þá hálf-þrítugr, med hönum var Sigfús, bródir hans, skólasveinn 14 vetra, ok Þorkell Þorsteinsson prestr þeirra, einnig úngr madr, ok enn Sveinn Eyólfsson, sveinn hans ok þá í skóla, ok Ólafr Jónsson, húskarl hans; þat var mælt, at prestrinn hefdi verit mjög ákafr til farar. Þeir druknudu skamt frá Íngvildarstödum, ok fannst lík Sigfúsar laungu seinna, undir slátt um sumarit, á Fagraness-sandi, ok skólameistarans þó viku seinna í Málmey, voru þau flutt til Hóla, ok grafin þar í kyrkjunni; lík Sveins rak upp vestr á Vaznesi, ok var þar jardat, en Ólafs á Borgarsand óskaddat; lík prestsins rak á Lánganesi ok kenndist eigi, var af höfudit. Var mjög á ordi gjört, hvert mótlæti Steinn biskup hafdi í misförum sona sinna. Hann lèt prenta Lasseníí hugvekjur þau misseri. Þá týndist skip á Hjallasandi med 9 mönnum. Ok enn vard þat til tídinda, um Grím Magnússon, er nýliga var sýslumadr ordinn í Árnessþíngi, ok þá bjó at Lángholti í Flóa, at hann bjóst til alþíngisfarar, ok er hann var í þeim búníngi, ok gestir med hönum, er þar voru komnir; settist hann at bordi um middegi, en um

máltídina stód hann upp frá bordinu, ok gekk út, ok kom ei inn aptr; en er mönnum lengdi, var farit at leita hans, ok fannst hann örendr í brunni þeim, er þar er vid bæinn; hafdi hann verit gedveikr, enn þó var upptækt gjört allt fè hans fyrir þessa sök, ok var Njels Kjêr Víse-lögmadr settr fyrir sýsluna. Nær hinum sama tíma druknadi Erlendr frá Stórólfshvoli, son Jóns eldra Vigfússonar, Gíslasonar, á heimreid undan Eyafjöllum, í Markarfljóti, en medreidarmann hans rak upp skamt þadan, kominn at bana, ok raknadi hann þó vid. Erlendr var fadir Vigfúsar prófasts at Setbergi. Þat vor, er áleid, gekk sótt mikil á Sudrlandi, ok var þó ei mjög mannskæd. Á þeim misserum gjördist Högni Sigurdarson prófastr í Skaptafells-sýslu, ok Sigurdr Jónsson, Steingrímssonar, prestr til Flugumýrar, en Sæmundr prestr Magnússon tók Fagranes.

L Kap. Frá þíngi ok málum.

Oddr lögmadr Sigurdarson hafdi farit utan haustit fyrir, ok kom nú út fyrir þíng, ok hafdi ekki nýtt med at fara, vissi enginn hvad hann hafdi afrekat; komu þá ok önnur skip at venju; ok svo konúngsbrèf; var eitt um Biblíu, at Steinn biskup mætti prenta láta; annad um fánga-halds kostnad; þridja stadfestíng veitíngar Spendrûps fyrir Reynistadar-klaustri. Ridu menn nú til þíngs, ok settust lögmenn í sæti, Oddr ok Páll Vídalín, ok nefndu lögrèttumenn. Jens Wíum hinn danski hafdi þá tekit vid midhluta Múlasýslu, ok gefit til fyrir 7 árum sídan 300 dali, ok var hann einn af þeim, er eigi voru þá komnir á þíng. Þar var fyrst sóktr Bjarni sýslumadr Nikulásson úr Skaptafells-sýslu, ok Bjarni prestr Þorleifsson; en í annan stad sókti Snæbjörn frá Sæ-bóli, son Páls sýslumanns Torfasonar, er getit hefir verit, Orm Dada-son sýslumann í Strandasýslu, sem dómanda, ok Markús Bergsson í Ísafirdi, sem mótstödumann sinn. Mál var ok í móti Jens Wíum um dóm í fadernismáli. Snæbjörn átti marga mótmælendr, ok hafdi ádr verit þíngat um hans mál í hèradi, hafdi hann margar þúngar ásakanir móti Ormi sýslumanni, ok þeir hverr í móti ödrum. Jón Hjaltalín mælti þar í móti Snæbirni um ord, er hann hafdi talat til Pètrs Arf-vidssonar kaupmanns, ok baud hönum at kalla þau aptr, ok gjalda

málskostnad, en setja ella ved fyrir mál, en at þridja kosti óskadi hann at Snæbjörn væri settr í hald. Snæbjörn var málagarpr mikill, ok hafdi seint unnizt á hann; var þá dæmt at hann svaradi sektum, ok hann áminntr at haga sèr lögliga í málasóknum sínum; undan þeim dómi skaut hann sèr til ædri rèttar, ok eigi vildi hann ved setja, ok var hönum sídan dæmt hald, en þó járnalaust. Hannes Skevíng sýslumadr ok Hans, bródir hans, mæltu þar í móti kröfu Odds Sigurdarsonar til födur þeirra; en Jóhann Gottrûp lagdi fram reikníng yfir konúngsfè, er Oddr skyldi svara, en sumt var tekit í vardhald, ok kvadst ei vilja ábyrgjast, þó Oddr tæki þat aptr med ofríki, sem hann hefdi gjört hid fyrra sumar edr hans menn, brotit upp innsigladan hjall ok rænt þadan, ok gripit innsiglad góz; móti þeim reikníngi mælti Oddr, ok kvad hann bygdan á ójöfnudi Jóhanns einum saman. Þá var eitt brèf útgefit um þat sídan, at þau fengu líf systkin, Dadi ok Gudrún, ok skyldi Dadi fara á Brimarahólm, ok er ádr sagt af því. Hûn skyldi at eins rýma Vestrland. Páll Vídalín þóttist bedit hafa skakka af vidskipti vid Brynjúlf þórdarson, en taldi ásamt í hug sèr, at Nordrland hefdi átt prentverkit, ok þat væri rèttast, ok væri þat ófyrirsynju keypt af Brynjúlfi til Hóla aptr, hann kom at máli vid Stein biskup, ok taldi þat at Gudbrandr biskup hefdi gefit prentverkit Hólum, en nidjar þórdar biskups ætti ekki í eda Brynjúlfr, ok kalla hönum hæfa at sækja Brynjúlf um þat mál, ok gaf hönum skjöl nokkur, er þat studdu; bar þá biskup málit fyrir konúng, ok bad um kommissaríos, fèkk hann þá, ok baud sídan Brynjúlfi til varna, ok at nefna kommissaríos af sinni hendi, en Brynjúlfr kvadst koma mundi fyrir kommissaríos biskups á hinu næsta lögþíngi, eda hvenær sem hann vildi. Þat sumar dæmdi Jón biskup Árnason ok klerkar hans tvo presta af embætti, hèt annar Árni Jónsson at Hvítadal, son Jóns prests Loptssonar, ok brædrúngr vid biskup, hann hafdi bölvad sóknarfólki á Stadarhóli, er komit var til tída á jólanótt, af drykkjuædi, ok rekít þat úr kyrkjunni; enn annar hèt Gissur Bjarnason, sá var vid Hellna vestr, hafdi jafnan verit óþekkr ok vanþakkagjarn, en galt þó meir prettvísi annara med sjálfs síns vangá, en illvilja, í því er hann var dæmdr um, en þat var at hann hafdi deilt út pappír í braudkríngluu stad vid sakramentis medferd.

LI Kap. Mannalát ok annat.

Sumarit var gott fyrir nordan, en votsamt sydra ok vestra, fór þá sóttin yfir landit, ok kom nordr er áleid, dóu eigi allfáir, ok helzt þeir, er voru vid aldr, eru nefndir Egill prestr Sigfússon í Glaumbæ, er fyrr var skólameistari, Gísli prestr Einarsson at Múla, Ólufa Jónsdóttir, ekkja Gríms prests í Fljótum, vetri meir enn tíræd, Markús Pálsson, lögrèttumadr í Húnavazþíngi, fadir þorláks í Gröf, Jón prestr þórdarson at Tjörn, Jón prestr Grímsson at Hjaltabakka, födurbródir Grímólfs prests í Glaumbæ Illhugasonar. Fyrir sunnan dó Bjarni prestr Hallgrímsson í Odda, ok sumir segja Bessi Gudmundarson dæi fyrst á því ári, Árni prestr Sigurdarson á Skorrastad, ok Guttormr prestr í Hólmum, en Doktor Hannes biskup segir, at þeir hafi dáit hid fyrra árit; Gísli prestr Jónsson í Reykjadal, ok Dadi prestr Steindórsson í Otrardal, fadir Orms sýslumanns, einnin Árni Hákonarsson í Nordtúngu. Hinn þridja dag septembris mánadar andadist Sigurdr Bjarnarson, er fyrr var lögmadr, at Saurbæ á Kjalarnesi, var hann þá gamall mjög; en þá hafdi Páll Vídalín fyrir tveimr dögum samit klögun þúnga til konúngs, yfir Oddi Sigurdarsyni. Oddr lèt stefna Jóhanni Gottrûp á Íngjaldshóli fyrir hald á þíngskrifum, ok stód med korda sinn hálfbrugdinn, skammyrdti hann, ok lá vid mundi vega at hönum. Erlendr Magnússon, skólameistari í Skálholti, fèkk þá Hólaskóla, en Bjarni, son Halldórs prests at Húsafelli Árnasonar, var þá kominn út, ok tók vid skólakenslu í Skálholti. Var þá haust nokkud stopult; gjördi sjáfargáng mikinn fyrir nordan land um vetrnætr, fórst fè margt, ok brotnudu skip vída. þá andadist Íngirídr, dóttir Páls prests á Melstad, er Ormr prófastr Bjarnarson átti, ok margir adrir heldri háttar.
1724 Var sá vetr allr hardr med vedrum ok snjóum, helzt hid nyrdra, en fyrir austan gjördi fjárfellir, var ok lítit um hlutatekju; en vor á eptir gjördi allgott, ok grasvöxt, ok gekk fiskr snemmindis nordr fyrir land.

LII Kap. Frá ýmsu.

Þau misseri brann Krabla, ok þornadi Mývatn at mestu; gaf þá konúngr tveimr mönnum útlendum leyfi til brennisteins-náms út hèr, hètu Holtzmann ok Sechmann. Steinn biskup hafdi fengit leyfit til ritníngar-

prentunar, þat er fyrr var útgefit. Í þann tíma andadist Loptr prestr Jósepsson í Skálholti nírædr, en Skapti, bródir hans, var dáinn ádr, sem fyrr segir, ok svo Benedikt prestr at Hesti, er annálinn samdi; Audun hèt sonur hans eptir Audunni presti á Hesti Jónssyni, Salomonssonar, því hann hafdi fóstrat Benedikt prest; sá Audunn vard prestr, ok var fadir þorvardar prests í Saurbæ vid Hvalfjörd. Erlendr Magnússon skólameistari fèkk Oddastad, ok andadist þar á hinu sama ári; þá fèkk þorvardr Bárdarson vonarbrèf um Kvíabekk, en amtmadr hafdi veitt þann stad *Grímólfi* presti Illhugasyni, ok gjördist þadan af kalt med þeim, ok er sagt þeir hafi lengi beizt brögdum, en Stígr þorvardsson á þóroddsstödum módurbródir þorvards prests dó. Sigurdr Sigurdarson landþíngskrifari fèkk Árness-sýslu, ok hèlt þó sýslan sinni, en Nikulás, son Magnúsar Benediktssonar, er opt hefir verit getit, gjördist lögsagnari Hákonar Hannessonar sýslumanns; Jón prestr þorvaldsson at Miklabæ gjördist prófastr í Hegranesþíngi, en þorleifr prófastr Skaptason, er fyrri var, tók vid Múlastad um vorit. þá kærdi Jens Spendrûp sýslumadr á Jón Magnússon gamla í Sólheimum, vildi at hann gyldi skatt ok gjaftoll, ok hèlt Hannes Skevíng þíng um þat á Seilu at amtmanns bodi, samdist svo at Jens Spendrûp lèt af tilkallinu.

LIII Kap. Frå målum.

Páll Vídalín nefndi lögrèttumenn í dóm at sunnan ok austan á alþíngi, þvíat Oddr var eigi kominn í tæka tíd, eda Benedikt; var þá upplesit konúngsbrèf, at lögþíngisdómum, er áfríadir voru, skyldi stefna til yfirrèttar hid næsta ár; sídan bad Páll amtmann setja Njels Kjêr í Nordr-lögrèttuna, svo málum manna yrdi eigi tradkad fyrir vanhirdíngu Odds, ok þat gjördi hann; fóru sídan mál fram, ok sókti Páll í dóm um hross-skinns-lengju eina, er Oddr lèt hýda fyrir vinnumann hans Bjarna Andrèsson saklausan, hafdi hann fengit konúngs uppreisn á því máli. Kom Oddr seint, ok freistadi hann at vefja málit, ok vannst ekki, ok var dæmdr í fèsektir stórar. þarum kvad Páll þetta:

Hross-skinns lengjan er nú elt,
allt fór þat med snilli,

hún hefir lengi legit mèlt,
lögmannanna á milli.

Skuldum var þá lýst á Odd miklum, ok heimtat ved fyrir lènum af hönum. þar var dæmt mál Gudmundar Ólafssonar at sunnan, hafdi hann flogizt á drukkinn á skipi milli Hólms kaupstadar ok Seltjarnarness, ok druknudu af því 5 menn; var hann sídan dæmdr í hèradi á Brimarahólm alla æfi, en lögmenn linudu, svo vera skyldi at eins um 3 ár. Oddr sókti þar Jóhann Gottrûp um þat, er þeim fór í milli. var því máli vísat frá um sinn, ok Oddi dæmd fèsekt fyrir ólögliga sókn. Mörg mál voru þar önnur. Kom fram lýsíng med nafni Markúsar Bergssonar sýslumanns, at hann lýsti Snæbirni Pálssyni stroknum úr Ísafjardarsýslu, en hönum var svo lýst: karlmannligr ok hradgengr í framgaungu, hávaxinn ok flatvaxinn, herdabreidr ok mittismjór, fótagrannr, þykkhendr, ok þó ei hardhendr, dekkri á hár ok brún ok brá enn jarpr, hefir mikit hár sem hrökkr nedan, rakar skèggstædi, grannleitr ok kinnbeina-hár í andliti, med þunnt nef ok hátt framan, háleitr ok lánghálsadr, lesandi vel ok skrifandi, heldr sèr til gyldis, sem meiri menn til klæda, hátaladr, hradmæltr, hrokafullr, bítr á vörina ok sígr nefit, þá illu er at skipta, tekr ákafliga neftóbak, ok er af því nefmæltr, ok hid mesta drykkjusvín. Snæbjörn var þar staddr, ok þótti óvinveitt lýsíngin, ok bad um afskrift hennar, ok fèkk hana, ok fylgdi sídan at lögmanns bodum Sigurdi sýslumanni Jónssyni til Hvítárvalla. Jóhann Gottrûp kvadst hafa stefnt Oddi uppá æru hans, embætti ok fè, ok heimti at hann væri settr í hald, ef hann setti ei ved fyrir, at bída dóms á landi hèr. Lýsti þá sýslumadr í Árnessþíngi Sigurdr Sigurdarson landþíngskrifari haldi yfir Oddi, var ok Ormr Dadason við þau mál, hafdi Oddr valit Jóhanni ærukrenkíngarord í dóms-sæti, ok af því reis málit, ok setti amtmadr þá báda frá sýslum sínum Odd ok Jóhann til þess, er því væri lokit. þar um hygg eg sè vísa þessi Páls í tídinda nafni af þíngi:

Nú er ekki neitt um sinn
naudsynligt at bóka,
Oddr, Jóhann, Ormr minn,
eiga at tæta flóka.

Konúngsbrèf voru enn fleiri gefin út, enn hèr getr, ok snertu lítt

almenníng. Steinn biskup var á þíngi, ok hittu þeir Páll Brynjúlf Þórdarson, ok mæltu vid hann mál sín á þíngvelli; gat lögmadr svo umtalit, at Brynjúlfr kvadst ei mundi þreyta lög vid Stein biskup um prentverkit, ok játti þat eign Hólakyrkju, ok galt hönum svo marga penínga, sem þat var vedsett fyrir, ok at auki nokkut í kostnadarskyni, ok orkti Páll lögmadr um þat fagnadarvers, vegna Hóla ok Nordrlands. Var hann þá í veg allmiklum, ok þúngar urdu Oddi ákærur hans; en adrar ákærur, er Oddr sendi konúngi yfir sýslumönnum, komu fyrir ekki. Oddr sat þá í Rifs búdum, ok hafdi þar hús eitt, ok vildi gjarnan komast utan, en gat eigi.

LIV Kap. Daudi Apolloníu.

Í þann tíma tók Apollonía Swartzkopf á Bessastödum sjúkleik heldr skyndiligan; hûn kalladi til sín kaupmannssvein einn, er Páll Kinch hèt, ok sagdi hönum, at sèr mundi ólifjan gefit hafa verit í mat, ok þat mundi valda dauda sínum, ok bad hann bera kvedju frændum sínum erlendis, ok segja þeim svo; sídan andadist hûn. Er sagt, at rök hafi fundizt til, at völskudrepi hvítu hafi verit komit í fædu hennar, þó þat ásannadist hèr lítt, fór Páll Kinch utan þat sumar, ok gjördi sem hûn mælti fyrir, ok var tekinn undir próf, ok í eid sídan, en margt bar til, ádr þat kæmi lengra; mæltist málit mjög illa fyrir þeim mædgum á Bessastödum.

LV Kap. Mál Jóns biskups Árnasonar.

Meistari Jón biskup Vídalín hafdi á hinum seinni árum sínum fengit at láni frá erfíngjum Torfa prófasts Jónssonar í Gaulverjabæ, reikníngsbók þá, er meistari Brynjúlfr biskup hafdi látit samsetja, um eign Skálholts stadar, ok afhendíngu sína á hönum til meistara Þórdar ok þeirra vidskipti; var þeirri bók eigi skilad aptr, þá hann fèll frá, ok kom hûn af því ófyrirsynju fyrir augu Jóni biskupi Árnasyni, hugdi hann þá at stólinn vantadi eptir henni stóra penínga á innstædu sína, ok þarmed brèf ok bækr; en þess er ádr getit, at Brynjúlfr biskup hafdi afhendt meistara Þórdi undarliga mikit fè med stólnum; fyrir

þessa sök bad meistari Jón Árnason konúnginn um kommissaríos, ok fèkk þá þetta sumar, en þat voru Kornelíus Wúlf landfógèti ok þorleifr prófastr Arason á Breidabólstad, vard þó ei af neinum atgjördum at því sinni, þvíat húsfrú Sigrídr sókti um adra kommissaríos fyrir sig, en þat dugdi ekki, þótt hûn teldi Jóni biskupi, at slík innstæda var hverki rètt köllud, nè til nytsemdar, hann stód æ á sínu svari. Hófust ok fleiri tilburdir í þann tíma, er urdu hönum at umtals-efni sídan. þórdr hèt madr einn, skólagenginn, ok var Jónsson, lesinn nokkut, ok sèrvitr, hann hafdi farit í Middalssóknir, þar er Ólafr var prestr, Jónsson, Steffánssonar, Hallkelssonar, ok bjó þar med módur sinni; Ólafr prestr var svaki mikill; hann kvad þórd koma sjaldan til kyrkju, ok taldi at því; þórdr segir, at hann flutti eigi öllu optar embætti sjálfr, ok kenndi þá þat eina, er ekki var verdt at gjöra sèr lángar leidir til at heyra; stód med þeim deila, þótt eigi yrdi meira af til þess, er hèr var komit, þá veitti amtmadr þórdi Reykjadal, en hann vard at fá vitnisburd af presti, ádr hann yrdi vígdr, bar þá prestr hönum, at hann hefdi spillt æskumönnum med nokkurum hætti, en þat gat hann ekki sannat, ok dæmdist hönum fèsekt í synódó; þó stód þórdi þat fyrir, ok fèkk hann eigi kallit, fór hann þá utan, ok framadi sig vid háskólann, þó hönum skildist fátt rètt, ok lærdi hebreska túngu, því hann var allra manna næmastr ok minnugastr, en önnur nót urdu sem verkast vildi, ok segir nú ei af hönum fyrst. Gísli hèt einn bóndi ok var Ólafsson, hann hafdi hverki heyrt guds ord eda tekit sakrament frá því 7 vetrum fyrir bóluna miklu, ok voru þat nú 24 ár, ok eigi hafdi hann tekit áminníngum neinum, var hann kalladr Fræda-Gísli; en 13 árum ádr hèr var komit, höfdu prestar borit hans mál fyrir valdamenn, hafdi því lítt sinnt verit, ok Gísli haldit fram þrái sínu, ok svo höfdu lidit 9 vetr til þess, er hönum var heitit bannfæríngu, ok búizt vid at fremja hana; var þat eigi óleyft, ok þarmed kalladi Jón biskup hana aldrei annat, enn útsetníngu af söfnudi, ok opinbera auglýsíngu þeirrar forherdíngar, er ádr var; þá er þat var borit fyrir hann tveimr vetrum seinna, enn þat var í þennan tíma, ok bannfærdi hann Gísla, þó sumir segi þat hafi eigi sked algjörliga; þóttust menn þó eigi hafa vitad dæmi til þess sídan í páfadómi, en ekki skipadist Gísli vid at heldr.

LVI Kap. Frá ýmsu.

Þá var gott sumar, nokkut votsamt öndvert, en gjördi heyskap góðan, ok fiskafla nordanlands. Þat bar þá til í ágústí mánudi, at Arngrímr Bjarnason í Krýsivík Skálholts rádsmadr gekk í sölvafjöru med konu sinni, húskarli ok hjáleigumanni, klofnadi þá Krýsivíkr bjarg nidr í gegn, ok fèll tvítugt eda þrítugt grjót á mennina, ok var ein hella 13 fadmar á lengd, en 11 á breidd, hûn tók manninn einn at mestu sundr, en klofnadi höfud Arngríms, ok mördust fætr konunnar, svo loddu vid líkamann, bein ok hold hins 4da kramdist allt, en einn hljóp í sjó útundan bjarghömrum, Hannes, systurson rádsmannsins, er seinna var prestr, son Þorláks sýslumanns Gudbrandssonar. Þat bar ok til á slætti álidnum, at madr leiddi kú til nauts at Gröf í Kaupángssveit, bóndinn átti nautit, er þar bjó, úngr madr ok ókvæntr, hann hèt Einar, sonur þess bónda, er Árni hèt Bjarnarson, ok var mjög í röskvara lagi at afli ok ârædi; nautit vildi elta kûna af stad, þat var hyrnt ok íllt vidreignar, en Einar vildi aptra, snèri gridúngrinn at hönum, ok ætludu menn hönum mundi ei ofrefli, en þó lagdi hann Einar undir ok stángadi, ok fèkk hann af því bana viku sídar. Þá var haust hagstædt; en sunnudaginn 17da eptir Trínitatis, er var hinn 8di dagr októbris, framdi Jón prófastr Gíslason í Saurbæ embætti at Hólum í Eyafirdi, ok vildi heimleidis at því loknu, en er hann hafdi kvadt ok gekk úr badstofu, komst hann eigi lengra enn í bæardyr, ok var borinn þadan í skálann, ok andadist þar. Gísli prestr í Reykjadal hafdi andazt ádr, þegar veita átti Þórdi braudit, hann var son Jóns prests Erlendssonar í Villíngaholti, er mest ritadi fyrir Brynjúlf biskup; en sumir segja þat væri einnig á þessum misserum, er Egill prestr í Glaumbæ dó, sá er vèr gátum fyrri. Þá andadist enn Gudrún eldri Eggèrtsdóttir í Saurbæ á Raudasandi, er fyrir mjög laungu hafdi átta Björn Gíslason frá Hlídarenda, Magnússonar lögmanns, hana skorti tvo vetr á nírædan. Sigurdr, son Vigfúsar Árnasonar í Hnappadal, hafdi verit utan 4 vetr, ok komit út um sumarit, hafdi hann all-lítt numit, því at hann var eigi skarpr ok nokkud einfaldr, en fengit ord fyrir adra atgjörvi; hann hafdi hitt Stein biskup í Þíngreid, ok fengit med hönum skólameistara-embætti ok farit nordr, tók hann vid kensl-

unni, ok numu ekki skólasveinar mikit af hönum. Sigurdr var hár madr vexti, herdamikill, en midmjór mjög, stórbeinóttr í andliti, lidamikill í örmum, fótum ok höndum, ok þó ritari gódr, ekki var þá annar madr haldinn sterkari á landi hèr, ok fáir komust nær hönum um þat. Ólafr kyrkjuprestr í Skálholti, er verit hafdi med Jóni biskupi Vídalín, son Gísla í Njardvík, Ólafssonar prests á Stafnesi, Gíslasonar prests í Grindavík, Bjarnasonar, Gíslasonar frá Midfelli, Sveinssonar, var spaklátr madr, ok kom vel fyrir, ok þótti kunnugr sýslunum biskupa, sídan hann var í Skálholti, en lítt er oss kunnugt, hvad hönum var annad fundit til afbrygdis, þó hafdi hann verit vid háskóla, gjördist hann prófastr í Árnessþíngi. Njels Kjêr þíngadi hinn 3dia dag nóvembris um illyrdi Odds vid Jóhann Gottrûp hid fyrra haust, ónýtti ordin, ok dæmdi Oddi bætr stórar, en ei æruleysi, því hann
1725 hefdi viljad taka þar aptr. Var þá sá hinn næsti vetr allgódr, ok nokkut rosasamr, ok hlutir ei mjög miklir, en vorit eptir hart ok kalt, ok gródrlítit, til þess er 10 vikur voru af sumri.

LVII Kap. Frá málum, sökum ok útförum Odds.

Um sumarit komu út konúngsbrèf, ok var veitt líf Kristínu, er barn gat vid Grímólfi, födurbródur sínum úr Skagafjardardölum, en eitt var til stiptamtmanns Raben, at hann hèldi sýslumönnum til, at leggja lögmönnum lid í lagaverkinu, ok sum fyrir lènum; Páll Vídalín ok kona hans skyldu halda Húnavaz-jördum; Sigurdr Steffánsson fèkk Vestmannaeyasýslu. Páll var á þíngi, ok Benedikt Þorsteinsson, ok gegndu málum; þar komu mál Jóns Ísleifssonar sýslumanns, ok Orms Dadasónar ok Snæbjarnar; var þar dæmdr ok höggvinn Jón Eyólfsson frá Þórarinsstödum í Seydisfirdi austr, ok brenndr kropprinn, hann hafdi naudgad dóttur sinni, ok drepit sídan barnit, en máli Halldóru, dóttur hans, var skotit til konúngsnádar. Þar var ok hengdr þjófr mikill úr Arnarfirdi úr sýslu Teits Arasonar, er Jakob Jónsson hèt, hann stal ekki minna enn 50 hundrada virdi; kom ok fyrir tindalamál Íma Arnórssonar úr Kjalarnessþíngi, þat sókti Jón Hjaltalín, en Jón Þorsteinsson vardi, ok vísudu lögmenn því frá at sinni, en Jón Hjaltalín taldi á þann dóm. Sídan kom Jóhann Gottrûp fyrir rètti, ok var nú

svo umskipt, at Páll átti at dæma Odd, var Oddr kalladr, en kom ekki. Dæmdu þeir Páll ok Benedikt lögmenn málit hinn 21ta dag júlíí mánadar, ok dæmdu af Oddi æru, embætti ok fè. Þar um kvad Páll Vídalín sídan í tídinda nafni:

Nú er sagan nógu laung,
nú eru dómar krepptir;
Broddi er kominn í glæfra gaung,
Gottrûp hrekr á eptir.

Konúngsbrèf eitt gaf líf Helgu Skúladóttur úr Skaptafellsþíngi, er sek var um dulsmál; í því máli kom fram þíngsvitni frá Bjarna sýslumanni Nikulásson, er hann gekk í móti ok adrir, en Jón Ísleifsson hafdi afhendt Jóni Hjaltalín, vann Jón eid fyrir þat, at hann væri þess valdr, en kvadst hafa tekit vid því af Jóni Ísleifssyni. Snæbjörn Pálsson spurdi Markús sýslumann Bergsson, hvert hann kenndist vid lýsíngu þá, er um sig hefdi verit gjör í fyrra, en hann neitti, ok vann eid fyrir. Sídan var lýst óskilamönnum, ok annat atgjört, sem þurfti, en eigi meira at stórmálum; hafdi þá Páll Vídalín dómssæti í yfirrètti at amtmanns skipun. Dæmt var allt fè Snæbjarnar Pálssonar undir konúng. Í synódó bar Þorleifr prófastr Arason fram mál Fræda-Gísla, var hann stefndr þángat, ok kom ekki, ok vard ei meira atgjört at því sinni. Mörg tídindi urdu þá önnur, hafdi þat verit um vetrinn, at vedr mikit rauf vída hús ok hey, en um vorit hinn 9da dag mají, midvikudaginn næstan fyrir uppstígníngardag, at snjóflód tók bæ at Vazenda í Hèdinsfirdi, bóndann, er Tómas Pètrsson hèt, konu hans ok barn þeirra eitt hid ýngsta, en vinnukonu vard nád út um badstofu glugg þrekadri mjög, var hûn flutt ofan at Vík, fèkk þjónustu, ok andadist sídan, enn hin eldri börnin voru í heytópt vid bæinn, ok fengu grafit sig út sjálf. Þorsteinn prestr Ketilsson gjördist þá prófastr í Eyafirdi, hann var frædimadr, ok hefir snúit á íslenzku sögu Lúthers, ok af Gûstav ok Berthold, ok ritit annál; en Jón Pálsson vard prófastr í Strandasýslu. Heyskapr var gódr, ok nýtíng betri, ok afli fyrir nordan land. Kom út Kornelíus Wûlf, landfógèti í Hafnarfirdi; var þeim þá bodit Þorleifi prófasti Arasyni ok Hákoni Hannessyni sýslumanni, at vera kommissaríis, ok prófa vandliga ok dæma sídan, hvert Apolloníu Swartzkopf hefdi verit fyrirkomit med ólifjani,

en Sigurdr ýslumadr í Arnessþíngi Sigurdarson skyldi vera sækjandi sakar. Er nú fyrst at segja frá Jóhanni Gottrûp, at hann vill víst taka undir sig fè Odds Sigurdarsonar eptir dómi lögmanna, fer hann at hönum í Rifi í húsi hans vid marga menn, ok var med hönum einn hermanna-fyrirmadr eda Löjtenant útlendr, er vel kunni at beita korda; Oddr sá at þeir mundi ei spara hann, ok brá hann kordanum, en hinn útlendi madr sló hann af hönum, ok var hönum sídan hamlad, tók Jóhann upp allt fèd smátt ok stórt, bædi þat er þar var, ok hvar sem hann stód þat, en Oddr átti vída fè, því hann var umsýslu-mikill; tók ok þrenn 40 lód silfrs af Einari Illhugasyni, sveini Odds, fyrir þat er hann brauzt at kyrrsettu fè ádr, hann var son Illhuga prests á Kúlu, ok hid mesta illmenni. Jóhann gjördi Odd sem hrakligastan, ok færdi hann úr klædum, ok lèt hönum eptir hempu vonda, en bann var lagt fyrir þá ok ádr, at hann væri fluttr utan; var hönum fylgt sudr til Búda til Eyríks Steindórssonar, hann lèdi hönum hesta til Raudamels; en er Oddr fann Sigrídi módur sína, tók hûn hönum forkunnar vel, ok kvadst eigi mundi óvirda hann at heldr, þó hann væri þá ei betr búinn; gaf hûn hönum alklædnad gódan, ok fylgdi hönum sjálf til Stadar til Jóns prests Jónssonar, ok bad hann koma hönum í skip. Prestr var hardgjör ok skörúngr mikill, hann reid med Odd í Stykkishólm, ok fèkk talit svo um fyrir skiparanum, at hann flutti hann utan, ok segir nú eigi þarfrá meira at sinni. En Jóhann hèlt sig ríkmannliga af fengi sínum, ok var mikill uppgángr hans, reid hann vid sveina marga hvert sem hann fór, ok jafnan med hönum rádakona hans á þíngeyrum seinna Sigrídr, dóttir Salómons á Eyri, er týndi sèr í Rifi fyrrum, þau bjuggust mjög í skraut, ok drukku saman á ferdum, ok voru þá sem mestar veizlur Jóhanns ok ofsi hans, ok þareptir um hríd.

LVIII Kap. *Frá ýmsu.*

Seint í ágûstó var þíng sett í Kópavogi í Swartzkopfsmáli, ok stód 6 vikur, var þeim mædgum stefnt þángat til at heyra vættisburdi, Katrínu Hólm ok dóttur hennar, en heimamönnum á Bessastödum til at vitna, ok mörgu fólki ödru um Álptanes ok Seltjarnarnes; Páli Kinch var stefnt þartil frá Eyrarbakka, ok kom hann ekki. Rak lítit, því at

kommissaríis kom í engu saman, vildi þorleifr prófastr fara í öllu, sem amtmanni var skapfeldast, en hann hafdi stefnt Páli Kinch um róg á heimafólk sitt, ok dæmdi þorleifr prófastr, sem hann vildi, Kinch í fèsektir stórar ok æruleysi, en hann skaut til hæsta rèttar, ok gjördist ei at adalmálinu. þat sumar fór Finnr utan, son Jóns prófasts Halldórssonar í Hítardal, ok var hann vel tvítugr. þá visítèradi Jón biskup Árnason Vestrland, ok þóttu mörgum þúngir kyrkjureikníngar hans. Var á því sumri kvillasamt, ok deydi Eldjárn prestr Jónsson nyrdra, hyggjum vèr hann væri son Jóns þórarinssonar prófasts at Hrafnagili, Jónssonar í Hafrafellstúngu, en fadir var hann Hallgríms prófasts ok Egils prests at Útskálum; einnin Jón prestr Sveinsson at Bardi, Gudmundr prestr Magnússon at Stafafelli austr, Jón prestr Sigmundarson gamli, er Jón biskup Vídalín átti málit vid fyrrum, nær nírædr; Gísli prestr Álfsson í Kaldadarnesi, fadir Álfs prests, er þar var sídan; Sveinn Torfason á Múnkaþverá, hans börn voru: Páll djákn í Vídey, ok þóra, kona Hannesar prests á Kvennabrekku Bjarnarsonar; Sigrídr, dóttir Jóns biskups Vigfússonar, er Magnús Bjarnarson átti, hûn dó snöggliga, en Magnús fèll af hesti nokkru sídar, ok meiddist, ok vard ei læknad; þau höfdu búit at Eyrarlandi, Espihóli ok Stokkahlödum, ok hafdi Magnús þótt rausnarsamr ok göfugmenni, ok þau bædi; höfdu þau átt margt barna, Björn prestr var sonur þeirra, ok annar þorsteinn, er til menníngar komust, en dætr: Ragnheidr, er Steffán prestr fèkk þessi misseri, son Ólafs prófasts Gudmundarsonar á Hrafnagili, ok Helga, er átti Jón, son Bjarnar Pètrssonar á Bustarfelli. Einn madr spádi því Ragnheidi, at eigi mundi hûn verda mjög gömul, en þann son mundi hûn eignast, er mestháttar yrdi á landi á sínum dögum, ok þat höfum vèr spurt eptir Helgu, systur hennar, en hûn var skrumlaus. 15 þíng lèt Jóhann Gottrûp halda um fè Odds, er eptir var, ok hrökk þat eigi fyrir því, er hann átti at svara. þá brunnu, nær höfuddegi, hús at Bæum á Snæfjallaströnd at Runólfs Ólafssonar, ok meir enn til 100 hundrada í lausafè. Á því hausti deydi enn Margrèt Sæmundardóttir at Stad, ekkja þórdar prófasts Jónssonar, en á öndverdum vetri Hildr Arngrímsdóttir hins lærda, módir Páls Vídalíns, vestr í Glerárskógum at dóttur sinnar, þeirrar er átt hafdi Magnús prófastr Magnússon at Hvammi;

var hún gömul mjög, þvíat þá skorti 2 vetr á 80, frá því er fadir hennar andadist. þann tíma deydi einnin Pètr Dadason á Vallá í Kjós. Eptir þat gjördi vetr gódan.

LIX Kap. Mannalát.

1726 Hinn 13da dag marzíí mánadar keypti Hannes Skevíng sýslumadr Espíhól med Vídirgerdi 100 hundrada, fyrir Bakka í Yxnadal ok Audnir, Hraunshöfna ok Bessahladni ok 5 hundrud í peníngum, þat eru 100 hundrud, ok jók vid Skjaldarstödum kyrkjujörd 20 hundrudum, ok ætladi at flytja þángad sjálfr, en Magnús bóndi Bjarnarson seldi. Er þat mælt um Hannes, at hann hafi þat sagt fyrir, at Jórunn kona sín Steinsdóttir mundi giptast eptir sig Steffáni Einarssyni, sveini sínum, var Steffán manna ófrídastr sýnum, en skarpr var hann ok lærdr vel. Hannes var á Múnkaþverá, ok hafdi búit þar 2 ár, ok haldit klaustrit, vard hönum eigi audit at fara þadan, ok andadist hann hinn 1ta dag mají mánadar, er var midvikudagrinn fyrstr í sumri; bjó Jórunn þat ár á Múnkaþverá, ok fór Steffán til ráds med henni; voru börn þeirra Hannesar ok Jórunnar þórunn, Jón, þorleifr ok Lárits. Halldór prestr Jónsson á Stad í Grunnavík hafdi andazt litlu ádr. þat vór, segir Eyólfr prestr, hafi verit hlýtt ok þurrt, en hlutir medallagi sydra ok vestra, ok sanna þat fleiri, en adrir segja kalt ok íllt hafi verit vorit, ok trúum vèr Eyólfi presti betr, því hann var rèttordr; hann hèlt þá Vallnastad, ok var lærdómsmadr mikill, enginn var hann búsýslumadr, lítill vexti ok fóthvatr, kynligr nokkud, en svo glöggr í ritum, at þat hefir verit haldit svo rètt sem fást mátti, er hans hönd var á, hún var í settletri, bundin mjög, ok lítt læsilig óvönum. Konúngsbrèf kom út, at biskupar skyldu kynna lát presta hvert ár, þat var ei skjótt gjört, ok var optar ámálgat sídan. Fleiri voru útgefin, ok mest um einstaka menn. Undir Jónsmessu druknadi Vigfús á Leirá, son Jóns biskups Vigfússonar í Hvítá á Sámstadavadi, er hann kom frá Stadarstad vestan, hafdi viljad hjálpa sveini þeim, er med hönum var, ok farit hafdi undir bakka djúpan, þar áin var mikil, fèkk hann hólpit sveininum, en bar lengra sjálfan, ok nádi ei til þar, er hann hafdi stadit ádr, ok flaut sídan á eyu eina, þar nádi hann nidri, ok nam stadar;

enginn mátti duga hönum, ok lèt hann svo líf sitt, en lík hans nádist. Í hid sama mund andadist Elín þorláksdóttir biskups at Vídivöllum, at þrúdar dóttur sinnar, skorti hana 2 vetr á nírædan, ok voru 70 ár sídan fadir hennar dó, en 21 sídan bóndi hennar deydi, þorsteinn þorleifsson; þá dó ok Eyríkr prestr Bjarnason at Hallormstad, en Gissur Hellnaprestr, er frá var dæmdr, hafdi farit utan í málum sínum, ok med engu rádi, betlandi ok kærandi, ok vard ei annat fyrir, var hann þá ordinn flestum leidr, ok druknadi í Kaupmannahafnar gröfum seinast. Jón prestr Bjarnarson á Setbergi dó einnin, ok Arnfrídr Eggèrtsdóttir á Skardi, er átt hafdi þorsteinn þórdarson. Páll Vídalín lögmadr átti tvo sonu, er Jónar hètu bádir, ok frömudust hèr ok svo utanlands, dó Jón ýngri erlendis þessi misseri; Magnús hèt hinn þridji son Páls, er sídan bjó at Núpi í Midfirdi. Allmargt fólk deydi þá annat, ok urdu einstaka misfarir.

LX Kap. Frá málum ok ödru.

Jón eldri, son Páls Vídalíns, hafdi fengit um vetrinn Helgu, dóttur Steins biskups, ok var Lókator vid skólann, ok beiddist Páll at hann væri settr fyrir sýslu í Eyafirdi, er Hannes Skevíng var fráfallinn, ok fèkkst þat. Setti þá ok amtmadr Jón Ísleifsson frá sýslu fyrir þíngsvitnis-málit, en skipadi í Skaptafellsþíng Jón þorsteinsson klaustrhaldara. Hákon Hannesson sókti um Rángárvallasýslu til handa Nikulási Magnússyni lögsagnara sínum. Steinn biskup lèt þá prenta Upprisusálma, er hann hafdi orkta sjálfr, þar um kvad einn madr þetta:

Saungva strengi eg sá eins
at öllu vel forgyllta,
Hallgríms prests ok herra Steins
í hörpu guds samstillta.

En þat þótti mikit oflof. Oddr Sigurdarson kom út fyrir alþíng í Stykkishólmi, ok hafdi þat eitt áunnit, at hann mátti stefna þeim fyrir hæsta rètt, er hann átti sakir vid, fór hann á þíng, ok auglýsti þar stefnu til Fúhrmanns amtmanns, Benedikts Víselögmanns þorsteinssonar ok Jóhanns Gottrúps. Hann vildi sitja í dómssæti, ok fèkk ei, ok þrasadi þó mikit til vid amtmann ok adra; Einar Illhugason vildi

ok hafa fram mál sín, ok var ei ansat. þar kom Snæbjörn Pálsson, ok stefndi mótstödumönnum sínum, en því var eydt þá at sinni. Ími Arnórsson var þar dæmdr laus vid tindalamálit, því ekkèrt vard sannat á hann; hefir hann mjög ordlagdr verit um sundfarir, en þat kunnu fáir þá. At ödru var alþíng fátídt, nema því, at sýslumadr í Árnessþíngi lèt flytja Fræda-Gísla til þíngvalla fyrir Synódum, þar audmýkti hann sig fyrir biskupi, ok tók lausn, ok fór heim sídan, ok var hann þá allr hinn sami. Steinn biskup sendi nú utan útkast til kyrkjurítúals, ok Kyrkjulaga nýrra eptir Norskulögum, kalladi samit af öllum kommissaríis, allt til hins 19da kapítula, en fjóra hina sídustu af sèr einum, fyrir því at kommissaríí vildu ei fara nordr. þá voru 16 skildínga-peníngar feldir um einn, en 12 skildínga-peníngar um tvo, sem sídan hefir verit; ok var reist Bessastadakyrkja af tillögum annara kyrkna. þau misseri dó Jón Steingrímsson lögrèttumadr í Skagafirdi, hann vard kynsæll madr; gjördist Árni prestr þorleifsson prófastr í Rángárþíngi, en Björn, son Magnúsar á Espihóli Bjarnarsonar, Pálssonar, fèkk Bergstadi; Steffán prestr Ólafsson hafdi gengid at eiga Ragnheidi systur hans. Einar, son Magnúsar sýslumanns í Snæfellssýslu Bjarnarsonar, gjördist lögsagnari í Strandasýslu, hann átti Elínu, dóttur Hamraenda-Jóns. Nú kom bod alvarligt frá konúngi, at prófa skyldi Swartzkopfsmál af nýu, ok var Jón biskup Árnason skipadr hinn þridji kommissaríus; var þíngat á Kópavogi um sumarit, ok urdu þau atkvædi, at eigi mætti sanna þat Apolloníu hefdi byrlat verit ólifjan, voru þó sumra vitni þúng til Katrínar Hólm, en engin grunsemd vottadist um amtmann edr hans medvitund, nema hvad mönnum þótti hann verja heldr fast þær mædgur; hann fór utan um haustit med Búdaskipi eptir stefnu Odds, Jóhann Gottrûp í Stykkishólmi, ok þeir Oddr bádir, en Benedikt þorsteinsson á Akreyri. þat var gott sumar, ok fiskr fyrir nordan land, sem fyrri; haust var ok gott öndvert. Hafdi nú húsfrú Sigrídr Jónsdóttir fengit þá skipada kommissaríos af sinni hendi í innstædu-máli vid meistara Jón biskup Árnason, Jón prófast Halldórsson í Hítardal, ok Sigurd Sigurdarson eldra sýslumann í Árnessýslu, skyldu hverutveggi kommissaríí sætta biskupinn ok ekkjuna, edr skilja þau med dómi; stefna skyldi ok Brynjúlfi Thorlacíusi, ef at hönum kynni reka, eda nokkut koma til hans í þeirri

misklíd; var kommissíón haldin í Skálholti frá 4da degi októbris til hins 23dja, lagdi þá fyrst meistari Jón biskup fram fyrir rèttinn reikníngsbók þá, er getit hefir verit, ok sídan Brynjúlfr Thorlacíus adra henni samhljóda ok fyllri í sumu, er meistari þórdr biskup fadir hans hafdi medkennt. at væri afhendíngarbók Skálholts stadar; virdu því kommissaríí, sem hûn væri hin fyllsta ok rètta afhendíngarbók, er átt hefdi at fylgja stadnum, ok fylgja eigi sídan; en um þat, hvert þórdr biskup hefdi nokkru goldit fyrir þat, er Brynjúlfr biskup afhendi hönum med Skálholts stad meira, enn meistari Brynjúlfr hafdi tekit vid, sem bókin lýsir, eda hann hefdi fengit þess at gjöf Brynjúlfs biskups, komu engin löglig gögn, er hrinda mætti ástædum Jóns biskups Árnasonar, en þær voru slíkar, at meistari Brynjúlfr hefdi af örleik sínum ok kristiligri gódvild gefit þat ok lagt til Skálholts stadar, sem taldist at upphæd 86 hundrud ok 30 álnir, ok þótt ekki kæmi fram, at meistari Jón Vídalín hefdi tekit vid þessu af Brynjúlfi, erfíngja meistara þórdar, þá fyrir því at hann hafdi svo frekliga kvedit at ordi í kvittanzíu þeirri, sem innfærd var í kaupbrèfit fyrir Teiga, at hann gaf Brynjúlf þórdarson kvittan, ok erfíngja hans um allt Skálholts stadar inventaríum, sem meistari þórdr fadir hans tók vid, en meistari Brynjúlfr Sveinsson afhendi, þá var húsfrú Sigrídr erfíngi hans ályktud skyld at gjalda þá skuld Skálholts stad, eigi seinna enn í næstu fardögum, ok biskupinum 60 dali edr 15 hundrud í málskostnad; en fyrir innihaldi bókarinnar virdist hûn frí, þvíat hûn reyndist eign erfíngja meistara Brynjúlfs, ok skyldi hûn hafa virdíngu af, at skilja svo vid málit. Skyldi Brynjúlfr Thorlacíus fyrir þat innihald, ok nokkut fleira, sem ei hafdi verit goldit stadnum, gjalda henni 90 dali til lèttis henni, ok færa heim til stólsins þat, sem eigi var afhendt af hönum. Stód svo þau misseri.

LXI Kap. Fráfall Jóns Pálssonar ok Bjarnar Pètrssonar.

Njels Fúhrmann amtmadr hafdi skipat Jón Pálsson Vídalín fyrir Vadlasýslu um sumarit; hann reid um haustit med Steini biskupi nordr til Múnkaþverár, ok auglýsti brèf sitt at Grund í Eyafirdi; sídan reid hann til Mödruvalla, ok ætladi þadan vestr til Hóla; var med hönum

Jón, son þorláks prests í Miklagardi, Grímssonar, Sigurdarsonar sýslumanns, Hrólfssonar, úngr madr, vel tvítugr, ok mannvænligr, ok annar sveinn einn, er í skóla gekk úngr, þorlákr Londemann, son Torfa sýslumanns Hanssonar Londemanns. þeir ridu hinn 12ta dag októbris mánadar frá Mödruvöllum til Myrkár; þar kvad Jón vísu þessa, er þó er eignud Páli lögmanni födur hans:

Ó! hvad tíminn er at sjá
undarliga skaptr!
hvad mun dagrinn heita sá,
er híngad kem eg aptr?

þeir ridu um aptaninn sama á Hjaltadalsheidi, var vedr dymmt ok ískyggiligt, ok gjördi mikit frost ok fjúk um nóttina; var þeirra leitat eptir hrídina, ok fundust hestar þeirra med beizlunum á mánadaginn, en líkamir þeirra fundust ei, þó leitat væri optar, fyrr enn vorit eptir vid vördu þá, er vestan til er á heidinni, ok þóttust menn sjá merki til, at Jón þorláksson hefdi lagt yfirhöfn Jóns Vídalíns ofan á hann ok sveininn, ok brotit hana vel at þeim allt um kríng, en lagzt sídan skamt þadan sjálfr undir sídhempu sína. þann hinn sama dag, sem Jón vard úti, hèlt Ólafr prestr at Eyadalsá, son þorláks smids Grímssonar smids í Vidvík, brúdkaup til Sigrídar dóttur Kristjáns prests at Saudanesi Bessasonar, systur Jóhanns prests, ok druknudu tveir menn, er þeir fóru frá bodi. Helga, kona Jóns Vídalíns, var ekki einsaman þegar hann andadist, ok ól svein, ok hèt sá Jón eptir födur sínum; hún var sídan gipt Einari, syni Jóns prests þorvaldssonar, Hóláradsmanni, er lengi bjó í Vidvík. Páll lögmadr spurdi andlát Jóns sonar síns, hann tók þá at gjörast fóthrumr ok lítt fær, sendi hann handritara sinn Arnór, son Jóns Arnórssonar í Ljáskógum, at reka sýsluna. Tók vel upp snjó þann, er kom síd um haustit, ok gjördi vetr gódan. Um þat mund eda nokkuru seinna andadist Björn sýslumadr Pètrsson at Bustarfelli, var farit at stórmensku hans medan hann lifdi, ok útför gjör á þann hátt, at silfrdalr var látinn fylgja máltíd vid erfit, til handa hverjum bodsmanni. Ok er margt manna frá hönum komit.

LXII Kap. Upphaf Ólafssona.

Þá bjó í Svefneyum á Breidafirdi Ólafr, son Gunnlaugs, er þar var ádr, ok hefir einn ættfródr madr svo sagt, at Gunnlaugr hafi verit Ólafsson frá Dalkoti, Arnbjarnarsonar frá Frakkanesi, ok lángfedgum frá Ólafi á Hafgrímsstödum, en í æfi Eggèrts lögmanns, er hann kalladr Einarsson, ok vitum vèr ei hvad sannast er. Ólafr Gunnlaugsson var gódr bóndi, vel viti borinn, settr í rádi, skörugligr álitum, ok gyldr at öllu, hann átti Ragnheidi, dóttur Sigurdar lögsagnara frá Brjámslæk Sigurdarsonar frá Svalbardi, ok Gudrúnar Nikulásdóttur prests í Flatey ok undir Múla, Gudmundarsonar, Ólafssonar prests at Kvennabrekku, Moldar-Brandssonar, þeirra börn voru: Eggèrt, Magnús, Jónar tveir, Rannveig ok Gudrún, var Eggèrt borinn á þessum misserum, er nú var frásagt.

LXIII Kap. Tilburdir um mannadruknan.

Hinn 12ta dag febrúaríí mánadar, er var midvikudagrinn þridji í 1727
þorra, ætladi þorleifr prófastr Arason á Breidabólstad at rída austr undir Eyafjöll, druknadi hann þá í Markarfljóti, en sá komst af, er med hönum var, rak lík hans upp á fjörunum litlu sídar. Gott var þá vor ok spakt, ok nokkut kalt, er áleid, vard af því gravöxtr midr enn ella mundi. Hlutir voru allgódir; en föstudaginn fyrir hvítasunnu, er var hinn 30ti dagr mají mánadar, týndust tvö skip, var annat áttæríngr med 12 mönnum, Grímseyarfar frá Mödruvalla-klaustri, er átti Hans Skevíng Lárusson, rak þat upp á Breidafirdi, ok ætludu menn þeir mundu hafa villzt í dymmvidri vestr í haf, en farizt sídan eptir lánga útivist ok harda; en annat var sexæríngr, er Jón Jónsson Grímseyarprestr hafdi fengit at láni, at sækja á til lands konu sína ok annann varnad; þau týndust þará bædi, barn þeirra ok stúlka ok 9 menn adrir, ok ætludu flestir verit hafa ofhlesst, þat rak upp í Fjördum til þess er átti. Skip týndist ok á Midnesi med 8 mönnum, annat undir Eyafjöllum, ok druknudu 9 búendr, en eptir voru 47 úngbörn ok ómagar. Þá spjó Skeidarárjökull ok Öræfajökull um hvítudaga. Margt fólk dó þá í Skagafirdi, tók þar Glaumbæ Grímólfr prestr Illhugason, en Magnús, son Skapta Jósepssonar, fluttist til Vídimýrar, er hann hafdi

keypt af Benedikt lögmanni þorsteinssyni fyrir þorleifsstadi. þau misseri andadist Pètr Raben stiptamtmadr.

LXIV Kap. Frá málum, ok fráfalli Páls Vídalíns.

Oddr Sigurdarson ok mótstödumenn hans voru þá utan; ok áttu þar mál saman, hafdi Fúhrmann amtmadr sigr í málunum, en Oddr fèll á öllum, ok missti nú æru ok embættis at fullu, ok skyldi gjalda amtmanni 100 dali í málskostnad; kom amtmadr út um vorit, ok Benedikt lögmadr, fyrir sunnan, en Jóhann ok Oddr samskipa fyrir vestan, skyldi Oddr gjalda Jóhanni ok Benedikt lögmanni hverjum 400 dali; gjördi Jóhann Odd sem hrakligastan hann mátti í ordum ok atvikum, ok er mælt, hann hafi sparkat í hann fæti þar hann lá, er þeir skyldu á land, ok illyrdt hann ásamt, vid þat fór Oddr til Sigrídar, módur sinnar á Raudamel, ok tók hûn hönum nú þúngliga, en þó dvaldist hann þar um hríd. Benedikt lögmadr reid frá Eyrarbakka, þar hann hafdi komit út, ok til alþíngs, var þá Páll Vídalín kominn at nordan, ok mjög heilsulítill, hann kvad þetta, er hann reid á þíngit:

Leidast tekr himin ok haudr,
hagr bágr alla daga,
andvana frá aud burtvendi,
undarligt er stríd lífs stunda.

Hann setti þíngit, ok vard á því margt til umrædu med mönnum, sem þó var stundum venja í þann tíma; en brátt þareptir tók hann sótt, ok var Njels Kjêr Víselögmadr fyrir dómum at hans hluta. þar voru mörg mál, hafdi Teitr Arason af Bardaströnd tvö med at fara, um blódskömm ok hórdóm. þar var Bjarni Nikulásson sýslumadr stefndr um dóm, af þrúdi Magnúsdóttur, hûn var fósturmódir Sigurdar Steffánssonar sýslumanns í Vestmannaeyum, ok var hann af hennar hálfu, þat mál var um jörd, ok þótti Bjarni sýslumadr hafa verit vottr sjálfr, ok vard fyrir fèsekt. Sídan kom Snæbjörn Pálsson med konúngs uppreisn á málum sínum, en þorsteinn bródir hans í Búdardal gekk í ved fyrir hann, ok gjördi þat er hann þurfti at gjöra, því hann var stilltr madr ok virdr vel, en Ormr sýslumadr Dadason vildi eigi gánga til þíngdeildar í móti Snæbirni; var sókt mál í móti Sigurdi Sigurdarsyni,

er lögfellt hafdi Snæbjörn med dómi, ok svo Ormi, var Jón Hjaltalín af hendi Sigurdar; hafdi Snæbirni verit hnekkt um álygar vid Orm, ok at hann hefdi rádit á hann í dóms-sæti, ok tekit korda hans af hönum, ok slitit hengit; var málit margflókit ok sókn, ok vörn mikil, en um sídir dæmdi Benedikt lögmadr þorsteinsson búslód af Snæbirni, ok hundrad dali tólfrædt til Orms sýslumanns, ok enn 70 dali í málskostnad ok annat; var hverutveggja at Ormr var lögkænn, enda átti ei Snæbjörn stofn gódan. þar var lesit landfógèta-brèf Kristjáns Luxdorphs ok instrûkzíon hans, ok svo birtr Hæstarèttar dómr yfir Oddi Sigurdarsyni, ok sektir hans þúngar 580 dalir auk ærutjóns ok búslódar; einnin at Benedikt þorsteinssyni skyldi leggjast til hálf lögmannslaun ok tollar, sídan Oddr fèll í málin, en öll þadan af, en þann helmíng launa, er Benedikt fèkk ekki, eda fyrír þann tíma, lèt konúngr falla í sinn gard. Fúhrmann amtmadr hafdi mál á hendr Páli Vídalín, fyrir þat hann vildi eigi ljá klukku til yfirrèttar-hríngíngar, ok sendi tvo lögrèttumenn til tjalds hans, Steffán Jónsson ok Gottskálk þorvaldsson, at boda hann til andsvara, en hann lèzt eigi mundi um þat bæta, kvadst hafa lofad Jóni presti Halldórssyni á þíngvöllum klukkunni, ok er lögmenn kröfdu hann enn framar, lèzt hann eigi mótmælt hafa hríngíngunum sídan prestr leyfdi, en ekkèrt kom þat er vottadi nokkurn skilmála vid prest; gekk þá Ormr sýslumadr fram, ok lagdi fram skilmálann. Gottskálk bar þau ord frá lögmanni, at hann vildi engan láta svara fyrir sig, væri þat tímaspillir einn; en amtmadr heimti at hann væri sakfelldr, fyrir þat at hann hefdi viljad gjöra sèr óvirdíngu í slíku, bar ok fram leyfi Jóns prests Halldórssonar um klukkuna, á sama hátt ok fyrr hafdi verit; var þá lögmanni dæmd fèsekt. Einar, son Magnúsar sýslumanns Bjarnarsonar, en dótturson Einars prests Torfasonar, var þar, ok settr fyrir Strandasýslu, hönum var skipat landþíngskrifara verk þar á þínginu, þvíat Sigurdr var hindradr; kom þar fyrir þíngsvitnismálit í dulsmáli Helgu Skúladóttur, var stefnt Jóni sýslumanni Ísleifssyni, ok Jóni Hjaltalín, ok Jóni sýslumanni þorsteinssyni til andsvara vid Bjarna Nikulásson, vildi Bjarni synja fyrir med eidi, en sá madr, er Steingrímr hèt, sór sig skrifat hafa, ok kvad Bjarna hafa þess bedit sig; voru þar margir menn vidridnir, ok var málinu skotit til næsta alþíngis. Sídan var annat gjört,

er þurfti, ok fleiri voru þar mál. Páll Vídalín lá um þíngit, ok var Hólmfrídr, dóttir hans, er þá var í Skálholti, sókt þángat til at mæla vid hann; hûn var þá kunnug Bjarna Halldórssyni, er þar var skólameistari í þann tíma, ok var þúngud, en er hûn hafdi heilsat födur sínum, er svo sagt, hann hafi litit á hana ok mælt: gud hjálpi mèr, hvernin ertu? ok þau ord hafi hann mælt seinast svo menn heyrdu, en þetta hefir sagt oss vitr madr ok rèttordr, enda trúlofudust þau Bjarni litlu sídar. Páll lögmadr andadist 10 dögum eptir þat er þíng var sett, hinn 18da júlíí, sextugr at aldri. Hann hafdi verit hinn lærdasti madr ok hinn lögvitrasti, en þótt mjög undarligr í athöfn, ok átt í strídi vid ærit marga, hefir verit í munnmælum, at þat hafi sumt verit þeir menn, er bornir voru vid forneskju, ok allar lúta þeirra manna sagnir til, er sveinar hans voru, ok margir urdu prestar eda adrir fyrirmenn, ok haldnir voru rèttordir, at líkligan hafi hann sýnt sig til þesshàttar útistadna, ok til hins sama benda vísur hans sumar, ok er stór-undarligt um svo vitran mann. Hann hefir látit eptir sig ritgjördir margar merkiligar, sem voru Jardabókin, Fornyrdi lögbókar, ok um vidrèttíngu Íslands, er hann eignadi gudi, konúnginum ok födurlandinu, lagabók íslenzka, Sálma nokkra, þarmed voru Jesú minníng ok Á gud alleina, útlagdir bádir, vísur margar, ok skáldatal ok annara ritgjördarmanna. Var lík hans flutt at sunnan, ok fylgdu því meir enn 100 menn af alþíngi, ok flestir höfdíngjar; sídan var þat flutt nordr til Vídidalstúngu, ok jardat þar. Gjördist Njels Kjêr lögmadr eptir hann sunnan ok austan, sem til hafdi stadit.

LXV Kap. Frá ýmsu.

Konúngsbrèf hafdi komit út til biskupa ok lögmanna, at gjöra skyldu betri enda á kyrkjulaga-útkasti, en ordit var þá; þóttist Steinn biskup eigi fær til sudrfarar, ok baud þeim nordr til sín, er nefndir voru, en þar vard ei af, ok fórst þat svo fyrir. En á alþíngi því, er frá var sagt, hafdi kljádst út mál Jóns biskups Árnasonar ok húsfrúr Sigrídar; tók Brynjúlfr Thorlacíus aptr vid 50 hundrudum í Teigi, því eigi prófadist at vera vafalaus bónda eign, en lèt Medalfell í Kjós 60 hundrud ok þarmed 10 hundrud í jördu, fyrir stóls-inventaríum, er hálfr Teigr hafdi

verit ætladr fyrir; lifdi húsfrú Sigrídr sídan í spekt, ok gjördi gott frændum sínum, heimamönnum ok fóstrbörnum: gaf hûn, sem fyrri segir, Magnúsi Gíslasyni, bródursyni sínum, Núp eptir sig 30 hundrud med hýsíngu allri, búi ok búshlutum, ok svo brædradætrum sínum, þeim sem hûn nádi til, bædi jardir ok lausafè. En þat er hid sídasta, sem Jón prófastr Halldórsson hefir frá sagt í biskupa-sögum sínum, ok þrýtr nú þær stodir sem adrar í frásögn þess er sídan fór fram. Sumar þetta um sláttinn, hljóp jökull fram eystra, segja sumir væri undir Eyafjöllum, en ek ætla helzt væri Öræfajökull, þvíat úr hönum kom vatn ógrligt, sumir kalla Sídujökul, eyddust bæir nokkrir, ok týndust 3 menn, 600 fjár ok 160 hestar. Þá andadist Þórdr prestr Gíslason í Medallandi, ok Sveinn prestr Þorsteinsson í Stóradal, Jón prestr Eyólfsson at Hvammi í Nordrárdal, hinn yngri, merkiligr, ok Bjarni prestr í Dýrafirdi, son Brynjólfs í Hjardardal Bjarnasonar, Þorleifssonar, Bjarnasonar, Narfasonar ábóta; hann var gamall, en þó ókvæntr ok barnlaus, ok hafdi verit gyldr, ok atgervimadr mikill, ok átt opt í erjum vid Pál Torfason sýslumann, ok haldit hlut sínum; einnin deydi Vigfús Árnason sýslumadr í Hnappadal, ok Ragnheidr, er átt hafdi Sigurdr lögmadr Bjarnarson. Grímr gjördist lögsagnari í Húnavazþíngi, son Gríms í Brokey Jónssonar lögsagnara, Össurarsonar lögsagnara, er sagt sá Össur kæmi af Lánganesi nordan, ok byggi sídan á Framnesi í Skagafirdi, en væri þareptir lögsagnari á Bardaströnd. Steindór Helgason, Ögmundarsonar, Sigurdarsonar frá Bjarnarhöfn, var settr fyrir Hnappadalssýslu. Hvalrekar voru þá miklir á Sandarekum, en sumar var votsamt sudr ok vestr, því meir sem á leid, ok nýttust ei vel hey. Fiskr var fyrir nordan land. Þá kom enn út Páll Kinch, ok var ordinn undirkaupmadr á Vestfjördum, hann hafdi Hæstarèttar stefnu til Þorleifs prófasts Arasonar, er fyrr hafdi dæmt hann frá æru, ok svo til Fúhrmanns amtmanns; var Þorleifr prófastr druknadr, sem fyrr segir, en stefnan þó lesin yfir gröf hans, en amtmadr fór utan á Eyrarbakkaskipi, ok fèkk ósigr í máli sínu, skyldi gjalda Páli 300 dali, en Kornelíusi Wûlf landfógèta 50, því hann var í málinu, ok 50 til Kristjánshafnar kyrkju, ok galt hann þess mest, at Þorleifr prófastr var fallinn frá, en vansèd hvert Kinch fengi bætrnar af erfíngjum hans. Kornelíus Wûlf hafdi sagt af sèr landfógèta sýslan hèr, ok því fór hann

utan, þótti hann hafa verit þollítill um skuldaheimtur, því menn voru þá óvanir svo hördu atkalli um þat, en var þó tregadr af mörgum sakir mannkosta ok trúfesti; var í hans stad kominn til landfógètadæmis úngr madr Kristján Luxdorf, ok hafdi látit lesa brèf sín á þíngi. Þat sumar fèkk Nikulás lögsagnari, son Magnúsar Benediktssonar, brèf fyrir Rángárþíngi, en Jón Víselandskrifari Jónsson frá Túngu, Sveinssonar fyrir Vadlaþíngi, fèkk þó leyfi af konúngi til at búa í Grenivík, hann var vitr madr ok stilltr, gódgjarn ok gudfródr, vel í vexti ok álitligr; voru börn þeirra Gudrúnar Þórarinsdóttur Þórarinn ok Málmfrídr. Ormr Dadason var settr fyrir Dalasýslu eptir Pál Vídalín fráfallinn, hann var kyrrlátr madr, vel viti borinn, ok drjúglyndr; lèt hann af Strandasýslu, ok var hûn bodin upp, ok hlaut hana Einar Magnússon, er þángat hafdi verit settr. Einar var lítill madr vexti, sem födurfrændr hans, en þótti nokkud grályndr, sem verit hafdi Einar prestr Torfason, módurfadir hans. Þá kom út frá Hóla prentsmidju Hugleidíng um tímann, Mánada-saungr Ólearií, ok Mysteríum Mollerí. Brèf kom út med Höfda-skipi, ok sagt at væri frá konúngi, þat var til Odds Sigurdarsonar, er þá var sem verst kominn, ok leyfdi hönum utanför, ok at stefna máli sínu ok mótstödumönnum fram fyrir Hæstarètt, þó fèkk hann eigi fararleyfi fyrri, enn Sigrídr Hákonardóttir, módir hans, gekk í ved fyrir hann vid Jóhann Gottrûp, um allt þat, er hann skyldi lúka at Hæstarèttar dómi; gekk hann at því lagi, ok stefndi Benedikt lögmanni, ok Jóhanni Gottrûp, ok fór utan í Stykkishólmi, var sú hin 7da för hans, en Benedikt lögmadr ok Jóhann Gottrûp fóru hvergi. Þá vard Gudmundr prestr Vernhardsson prófastr í Bardastrandarsýslu, en Ólafr prófastr Gíslason í Rángárþíngi, ok hafdi þá fengit ádr Oddastad. Haust var all-íllt ok vott, fèllu skridur vída ok spilltu löndum, ok týndist Höfdaskip fyrir Ströndum, ok hvert mannsbarn af, nema einn, er komst at landi, ok dó þó litlu
1728 sídar. Vetr fór hardnandi, svo falla tóku hross í Skagafirdi, hann var hardastr fyrir nordan land, en hvergi gódr, ok vard vída fellir á fjám. Hlutir voru miklir, 6 eda 7 hundrud, ok at lestar hlutum, ok nýttust vel. Þat bar til um midjan vetr, at Magnús kapteinn Arason, bródir Þorleifs prófasts ok Teits sýslumanns, var staddr í Hrappsey á Breidafirdi, þar bjó þá Benedikt bóndi Jónsson, Pètrssonar, var hann

þá vid aldr, ok átti Íngvildi Bjarnadóttur frá Arnarbæli, Bjarnasonar, Jónssonar Dans, Magnússonar, hann ætladi at flytja Magnús þadan sem hann lendti, ok vard ekki af, þvíat Benedikt var mjög drukkinn, ætladi þá Magnús at bjarga farángri sínum sjálfr, ok datt hann útaf báti ok druknadi. En á þorra sókti Magnús prestr í Húsavík Einarsson Skúlasonar, rekavid á báti, hann stjakadi med ár, ok brotnadi árin, en hann hraut útbyrdis ok druknadi, en adra sakadi ekki, var hann þó gyldligr madr at öllu, ok sökk þarmed aldrei í vatni, vard hann harmdaudi frændum sínum. þau Oddný, kona hans, Jónsdóttir Árnasonar, höfdu átt 4a sonu, sem getit er ádr, þótti henni mest verdt um Jón eldra, því hann var afbragd úngra manna, en lifdi eigi lengi sídan; Skúli var 16 vetra eda 17, en Jón ýngri nokkrum vetrum minnr, vildi Oddný eigi giptast aptr, en rèdi þat þó af sakir sona sinna, ok med því at þorleifr prófastr Skaptason í Múla hafdi þá misst Íngibjargar konu sinnar, er var bródurdóttir Einars biskups, þá giptist hûn hönum, ok vann hann þat til at læra sonu hennar til lykta, þvíat þau höfdu ónóg efni, til at koma þeim í Hólaskóla, ok þótti eigi spyrjast þadan gott heldr enn fyrri, þá Sigurdr födurbródir sveinanna dó þar voveifliga, á dögum Jóns biskups Vigfússonar ok Hamraenda-Jóns. Skrifadi þorleifr prófastr Skúla út sídan. Á þessu vori eptir dauda Magnúsar prests komu hafísar med sumarmálum, ok lágu til fardaga, ok var svo hart vor, at þeir sem lángt mundu fram, kölludu næst mundi gánga harda vorinu forna 1674 þá fyrir 54um vetrum. Vard þó afli gódr fyrir nordan eptir þat, er ísinn rak frá, ok hèlzt lengi. þá gjördist Páll prestr, son Pètrs prests á Stöd Rafnssonar á Ketilsstödum, prófastr í Vestrahlut Ísafjardarsýslu, hann hèlt Álptamýri, ok var betrfedrúngr mikill. Brann þá hraunit hjá Heklu.

LXVI Kap. Tilburdir fleiri.

Í þann tíma öndudust þessir menn: Teitr Eyríksson, ok Björn á Gudlaugsstödum þorleifsson prests, Ólafssonar, Ketill Jónsson, ok þorsteinn á Bjargi nefndarmenn í Húnavazþíngi, en Torfi prestr Hannesson í Saurbæ vid Hvalfjörd, druknadi í Leirá, sprakk bakki undir hönum ok hesti hans, ok týndist hverutveggi. þá dó ok Sigfús prestr þorláksson í Glæsibæ, bródursonr þórdar prests at Myrká, ok bródir

Sigfúsar á Grund, ok svo þórdís Markúsdóttir á Stokkseyri, hûn fór skyndiliga af heimi um nótt, ok hafdi verit harla óvinsæl alla æfi, ok haldin fjölkunnug, var svo komit hrekkvísi hennar ok gudleysi, at lá vid hûn yrdi bannfærd. þá andadist enn Einar prestr, er verit hafdi at Rip, af kvidar blódláti, ok var þá nyrdra, hann var Jónsson frá Fjöllum í Axarfirdi, Einarssonar, þorvaldssonar í Keldunesi Hóla-umbodsmanns, hann var fadir Magnúsar á Jörva í Haukadal, ok enn þorsteinn prestr at Tjörn á Vaznesi Bjarnarson prests, þorsteinssonar, Finnssonar, hans brædr voru þeir þórdr Bjarnarson ok Jón launget-inn, gyldr madr ok sterkr, módurfadir Bjarnar prests í Bólstadahlíd; ok enn dóu tveir prestar sydra. þau misseri tók stiptamtmannsdæmi Kristján Gyldenkróne. Hvali tvo rak á Mödruvalla-klaustrs reka, ok gjördi Hans Skevíng Lárusson mikit gott af vanefna mönnum, 2 rak vid Spákonufellshöfda, ok 100 smáhvalir nádust nær Blönduósi. Jó-hann, son Kristjáns prests Bessasonar, vígdist kapellán til Svalbards, Ólafr Brynjólfsson til þíngeyra, en þórarinn Jónsson frá Hólmum austan kapellán til Bjarnar prests Bjarnarsonar at Brúarlandi, ok drukn-adi Ólafr lögrèttumadr í Hèradsdal þorláksson. Skip komu at vanda, kom amtmadr út sydra, en Oddr Sigurdarson sat í Kaupmannahöfn, ok gjördist ei at um hans mál. Konúngr lèt eptir Steini biskupi, at taka ríkisdal af hverri kyrkju til Biblíu-prentunar; hann gaf ok Magn-úsi Gíslasyni frá Máfahlíd, Jónssonar biskups, brèf fyrir landþíngskrif-ara-embætti, Fúhrmanni amtmanni stiptamtmanns umbod, ok Ormi Dadasyni brèf fyrir Dalasýslu, en líf þeim manni, er Sigurdr Tómas-son hèt, ok sekr var um þrjú hórdómsbrot, skyldi hann vera 3 ár í þrælahúsi. Hann baud ok hardliga biskupum bádum, meistara Jóni Árnasyni ok Steini, ok lögmönnum Benedikt þorsteinssyni ok Njelsi Kjêr, at koma saman í Kalmanstúngu, ok ljúka kyrkjulagaverki, því er þeim var bodit, fyrir alþíng, ok senda til Kaupmannahafnar, ok er mælt þeir hafi gjört þat. þá er sagt at færi fram, at Jón biskup Árna-son bannfærdi Fræda-Gísla hinni meiri bannfæríngu eptir ritúali, ok fengi hann af því margs manns ámæli, en Gísli gaf sig eigi vid þat. þann tíma hafdi þórdr Jónsson, er biskup hafdi vísad frá Reykjadal, tekit examen, sem kallat er, vid háskóla í Kaupmannahöfn, ok bar sig upp sídan fyrir konúngi, ok baud hann Jóni biskupi at vígja hann.

Mál nokkur voru á alþíngi, dulsmál úr Kjós, ok annat hórdómsmál úr Ísafirdi, voru bædi madrinn ok konan sek um hórdóm þridja sinn, ok var þat borit fyrir konúng. Madr ok kona voru dæmd til dauda úr Ísafirdi fyrir barngetnad, hûn var systir konu hans, ok voru þau tekin af. Þar kom ok þíngsvitnis-málit, ok var mjög óhreint, dæmdi Benedikt lögmadr þá báda, Bjarna Nikulásson ok Jón Ísleifsson, frá sýslu. At ödru var alþíng fátídt; en þeir Ormr Dadason ok Einar Magnússon tóku hverr vid sýslu sinni. Jóhann Gottrûp tók nú mjög at komast í skuldir af hófleysu sinni, mínkadi um sig, ok lèt af Húnavazsýslu, en Bjarni Halldórsson skólameistari festi hana, ok hafdi þó enn ei konúngsbrèf fyrir, tók aptr vid skólanum í Skálholti Jón frá Njardvík Þorkelsson ok Ljótunnar Sigurdardóttur, Árnasonar lögmanns. Steindór Helgason fèkk brèf fyrir Hnappadalssýslu. Svo bar til, at Teitr prestr á Eyri Pálsson, Torfasonar, bródir þeirra Snæbjarnar ok Þorsteins, fór í Almennínga á Ströndum eptir vidi, ok voru 9 menn saman á skipi, hann var starfsamr ok stórhuga ok mikill af sèr, sem hann átti ætterni til, gjördi þá austanvedr mikit, ok týndust þeir allir; hans synir voru þeir Magnús prófastr, fadir Markúsar prófasts í Gördum, ok Jón, er seinna er af at segja. Þá dó Brandr Bjarnhèdinsson, er lengi var hèradsdómari í Gullbríngusýslu, ok tók þarvid Jón Hjaltalín Oddsson. Var sumar allgott, en misjafnt at nýtíngum. Um haustit voru tvö mál í Eyafirdi, er Jón sýslumadr dæmdi, annat milli Hans Skevíngs á Mödruvöllum ok Sigfúsar Þorlákssonar á Grund, en annat milli Jóns prests Halldórssonar, er fyrr er getit, var í Grímsey, ok bónda þess, er Jón Þorleifsson hèt á Þverá, hann hafdi illyrdt prestinn, ok var hönum dæmd hin mesta hýdíng auk fèbóta. Þá hófst brennan mikla í Kaupmannahöfn, sem mestr skadi vard af, brann þar med ödrum merkiligum hlutum mikit af bókasafnadi Árna Magnússonar, en hann gaf fè sitt til fornfrædastundar íslenzkum mönnum, ok hafa margir haft not af því sídan í Kaupmannahöfn, ok vard þó hid mesta tjón af bókabrunanum, því hann hafdi dregit fornfrædi saman úr öllum stödum á landi hèr; en allmargt vard eptir. Var vidstaddr, er þær brunnu, med ödrum Íslendíngum, Finnr, son Jóns prófasts Halldórssonar í Hítardal, því hann var þá vid háskólann.

LXVII Kap. Tídindi annat ár.

Á jóladaginn deydi Margrèt, kona þorgeirs rádsmanns á Hólum, bródur Steins biskups; gjördi þá hinn næsta vetr allgódan, þá kom
1729 hafíss-hrodi med þorra. Á þeim vetri lýkr annál þorláks Markússonar í Gröf, er oss er kunnugt um. þann vetr var amtmadr í landi hèr; var vor misjafnt fram um fardaga; þá dæmdi Jón sýslumadr í Grenivík um upprekstr á Bleiksmýrardal, ok var þar metin hagbeit fyrir 11 hundrud lamba, frá Aungulsstödum, ok umhverfis at Hrafnagili; en annar dómr var um stuld úr Akreyrarbúdum, er Skúli þorkelsson var höfdr fyrir, hann var strokinn, en fè hans tekit undir geymslu. Sæmundr prestr Magnússon frá Brædratúngu, Sigurdarsonar, gjördist nú prófastr í Skagafirdi, því Jón prestr þorvaldsson á Miklabæ lagdi af. Voru þá hlutir í meira lagi sydra ok í útverum. þann tíd öndudust margir menn: Helgur tvær, dætr Eggèrts á Skardi, önnur sú er átt hafdi Gudmundr þorleifsson í Brokey, hún gaf mörgum eptir sig gjafir stórar, en Fúhrmann amtmadr hafdi þo meginfèd; einnin Marteinn prestr Jónsson á Skeggjastad, ok Bjarni prestr Einarsson í Ásum, Sigurdr at Breidabólstad í Sokkólfsdal lögrèttumadr skynugr, son Pálma Henrikssonar, Gíslasonar lögmanns, þórdarsonar, hann hafdi legit í kör hálfvisinn um 20 ár, voru hans synir Pálmi, fadir þorleifs á Breidabólstad, ok þorgils, fadir Jóns prests vid Hellna. Skip komu sem vant var, ok var nú ordin leiga á höfnum, ok skyldi haldast um 6 ár, höfdu reidarar gefit konúngi til 15 þúsund ríkisdali. Bjarni Halldórsson fèkk nú konúngsbrèf fyrir Húnavazsýslu, hafdi Grímr Grímsson verit þar lögsagnari; annat kom brèf um nádarár, er þorbjörg ekkja Páls lögmanns skyldi njóta, ok allar lögmanna-ekkjur sídan; eitt var lífgjöf fyrir þrjú hórdómsbrot, ok önnur voru enn ómerkiligri fyrir alþýdu. þvínær deydi Holtzmann, er hafdi hèr brennisteinsverk, ok fèll nidr sú ydn. Oddr kom ekki út, ok ekki hafdi gjörzt at um uppreisn hans, lèt hann sem brunnit hefdi skjöl sín í eldinum mikla. Magnús Gíslason kom út med þeirri sýslan, er fyrr segir, ok Finnr, son Jóns prófasts Halldórssonar. Eldr sá er uppkom fyrir þrem vetrum vid Mývötn, hafdi jafnan verit upp sídan, ok færzt ádr um vetrinn nær til bygda, tók hann nú at eyda þar bæi, ok

eyddi hann Reykjahlíd ödrum kyrkjustadnum, en Jón prestr, er þár var, flutti þadan til Skútustada; hann eyddi ok Gröf, Grímstadi ok Fagranes, ok flýdu menn þadan til næstu sveitar; hvarf þar Bjarni, son Jóns prests, er sendr hafdi verit at leita kúa, ok fannst ei aptr. Er ok sagt, at þá brynni í Kötlu, ok nokkur urdu þá barnahvörf. Á alþíngi sátu lögmenn dóma, Benedikt þorsteinsson ok Njels Kjêr, kom þar Jens Wíum sýslumadr úr Múlaþíngi med þann mann, er Jón hèt Ingimundarson, hann hafdi myrdtân þann er Sigfús Eyríksson hèt, ok var hann dæmdr ok drepinn, hann var úr Fljótsdals hèradi. Jóhann Gottrûp sókti þar Bjarna Halldórsson sýslumann fyrir rèttarneitun ok adrar fár-sakir, ok mælti til ferliga, en því var vísat frá at sinni; en þau voru dæmd frá lífi, sem í dulsmálit fèllu, ok skotit þó til konúngs. Annat kom ekki fyrir sèrligt á því þíngi. Um sláttinn lèt Amtmadr halda þíng í öllum sýslum sunnanlands at konúngs bodi, ok svo í Mýra, ok Hnappadals ok Snæfells-sýslum, ok lesa brèf sitt um þat, at sýslumenn í þeim hèrudum auglýsi alþýdu bod konúngs, ok fylgi því fram, at kvæntir menn ok ókvæntir í þeim sýslum búi sig til Grænlandsfarar at ödru sumri; var því fólki heitit þar vistum, timbri til húsa ok ödrum naudsynjum um tvö ár, ok svo til fiskibáta ok annars búnadar; urdu þeir fáir fúsir til, sem nokkurs áttu kosti, enn þó lètu sumir skrá sig til farar, ok var vid því einu búizt. Var þá gott vedrlag um sumarit ok nýtíng, ok haustit gott, ok fiskifar nyrdra. þat haust var prestastefna at Flugumýri í Skagafirdi í hjónskapar- máli Sumarlida Klemenssonar, var þar Benedikt lögmadr af amtmanns hendi, ok Sumarlidi skilinn vid Margrètu Markúsdottur, konu sína, fyrir hórdóm hennar.

LXVIII Kap. Frá þórdi presti.

Á þeim misserum má enn med tídindum telja mál þórdar prests í Reykjadal, var ei lengi, sídan hann fèkk þar prests sýslan, ádr hann komst í óvild vid sóknarmenn af sèrlyndi sínu; en á jólum bar svo til at kyrkju í Reykjadal, at hann deildi ordum vid bónda þann, er Gudmundr þorsteinsson hèt, ok mælti: ekki verdr þú sáluhólpinn nema eg vilji; þat mælti hann þrem sinnum; ok á nýársdag mælti hann

hin sömu ord, ok jók vid: heyri þat allr söfnudrinn, þar skal eg til svara bædi fyrir gudi ok mönnum; fyrir því var hönum stefnt fyrir prestastefnu, ok lèzt hann þá hafa bætt því vid: nema þú gjörir idran; þat þóttist enginn heyrt hafa, ok leizt hèradsprestum hann eiga at setjast af embætti ok taka skriptir; var þetta upphaf hans mála, ok stód í því um hríd; enn fyrir synódó á þíngvelli bad þórdr vægdar á framhleypni sinni, ok sór þat hann hefdi því vidaukit, nema þú gjörir idran. Dæmdi þá amtmadr ok 5 prestar at hann hèldi embætti, en tæki áminníngu af biskupi ok svaradi fèsektum til fátækra prestaekkna; enn Jón biskup ok 3 prestar dæmdu af hönum embættit, ok at hann tæki aflausn í Reykjadals-kyrkju, þar gaf þórdr sig undir, til at mýkia hug biskups, ennþótt þat snèrist á annan veg sidan.

LXIX Kap. Mannalát ok annat.

1730 Vetr eptir var allr í hardara lagi at því er Eyólfr prestr segir, en Jón prófastr Halldórsson segir hann gódan verit hafa, ok svo vorit, af því hygg eg hann gódan verit hafa sydra. þá andadist Árni Magnússon Assessor hinn 7da dag janúaríí, ok skorti 2 vetr á sjötugan, af hönum hafdi Rentukammerit hvert ár krafizt jardabókarinnar, en fengit aldrei, fyrr enn nú er hann var dáinn, ok var hún ekki fullgjör; hann hafdi gefit allar fornfrædabækr sínar, er eptir voru, til styrktar námsmönnum fèlitlum vid háskólann, er fornfrædi vildu stunda, sem fyrr segir, ok þarmed 10 þúsundir dala, því hann átti eigi börn, en þeir skyldu þat stydja, at bækrnar kæmist á prent. Mjög margir adrir merkiligir menn dóu þá, sem enn mun verda sagt. Hinn 20ta janúaríí gjördi mikit sjáfarflód vestra, helzt um Bardaströnd ok eyar, ok brotnudu meir enn 40 skip ok bátar, spillti túnum, engjum ok lendíngum, ok misstu margir eyamenn matfaung ok annat úr hjöllum sínum. Var vor kaldt, ok gjördist lítill grasvöxtr ok heyskapr. Hlutir voru gódir sydra ok vestra ok í útverum, ok komu skip eptir hætti. Landfarsótt gekk þá bædi fyrir sunnan ok nordan, ok dóu mest midaldra menn; 10 tygi dóu í Hegraness-sýslu, ok í mörgum sýslum nær því, en þessir öndudust heldri menn: Sigurdr prófastr í Hollti í Önundarfirdi, son Jóns prófasts Arasonar, hann skorti 2 vetr á ní-

rædan, ok var fadir Ragnheidar, er Teitr prestr Pálsson hafdi átta, en börn þeirra Magnús prófastr ok Jón, sem fyrri segir, ok Halldóra, er átti Ólafr Árnason. Jón prófastr þórarinsson í Hjardarholti deydi annar, vetri meir enn hálfsjötugr, hann átti Rannveigu Jónsdóttur prests, Einarssonar, er bródir var þorláks biskups; þeirra son var þórarinn prestr í Hjardarhollti, er átti Ástrídi Magnúsdóttur prófasts frá Hvammi, Magnússonar, bródurdóttur Árna assessors ok Jóns. Ólafr prestr Sigfússon á Retstad austr var hinn þridji, hann var 4um vetrum meir enn tírædr, og hafdi lifat sídan á dögum Odds biskups Einarssonar, ok enn Pètr prestr þorvardsson á Klifstad áttrædr vel, þórdr prestr Gíslason á Skorrastad, Brynjúlfr prestr Ólafsson at Hálsi í Hamarsfirdi, Snorri prestr Jónsson í Gördum á Akranesi vetri meir enn sjötugr, þorfinnr prestr þórdarson at Felli í Slèttuhlíd nordr, bródir Jóns prests at Myrká. Hákon Hannesson sýslumadr í Rángárþíngi, er opt hefir verit getit at mörgu, hann skorti tvö á sjötugan; Sigurdr ýngri Sigurdarson lögmanns, Bjarnarsonar syslumadr í Mýrasýlu, tveimr vetrum minnr enn fertugr. Ari þorkelsson í Haga á Bardaströnd áttrædr at aldri, lifdi Teitr sýslumadr einn eptir sona hans; Erlendr í Hjörtsey Gunnarsson prests, Einarssonar, þorsteinssonar í þykkvabæ, hann hafdi haldit þykkvabæar-klaustr, ok komizt í mál þeirra Bjarna Nikulássonar, var hann í Hjörtsey fyrir Vigfús frænda sinn, son Sigurdar Einarssonar födur þeirra Gudmundar í Hjardarholti ok Erlendar prests, ok hyggjum vèr Erlendr prestr bæri nafn hans. Húsfrú Sigrídr, ekkja Jóns biskups Vídalíns, andadist fyrir midtsumar, fór Jens Spendrûp at nordan í erfi eptir hana. þessir dóu lögrèttumenn: Högni at Laugarvatni, son Bjarnar prests at Snæfokstödum Steffánssonar, hans son var Jón, fadir Jóns sýslumanns í Strandasýslu, ok Húnavazþíngi sídan. þórdr at Innrahólmi Pètrsson, Henrikssonar, Gíslasonar lögmanns, þórdarsonar; Pálmi frændi hans at Saudafelli, son Sigurdar Pálmasonar, fadir þorleifs. þá gjördist Steffán, er búit hafdi um hríd at Espihóli med Jórunni Steinsdóttur, Einarsson, prestr til Múnkaþverár, ok flutti húsfrú þrúdr fra Vídivöllum í Skagafirdi sudr til Hlídarenda, med fólki sínu, í stórregnum miklum ok vætu; hún gjördist vanheil, en reid þó þá leid á viku, ok þótti mikit.

LXX Kap. Frá höfdíngjum ok ödru.

Þess var getit, at húsfrú Sigrídr andadist, ok var þat hinn 16da dag júníí mánadar, er hún var 53 ára at aldri, var hún jardsett hinn 28da med virdíngu mikilli í Skálholti hjá meistara Jóni Vídalín manni sínum, voru þar staddir vid meistari Jón biskup Árnason, Njels Fúhrmann amtmadr, ok prófastar ok prestar 22, ok margir gódir menn adrir; hafdi hún gefit Hrafnstóptir, degi ádr enn hún andadist, til þess at kennt yrdi munadarleysíngjum námgjörnum lestr ok ritvísi, sú jörd liggr í eystra hrepp í Árness-sýslu, ok má marka at slíkt var þá lítt kennt alþýdu. Þat sumar kom út Tómas Knopf Kapteinn norrænn, til at fullgjöra landsmálun þá, er Magnús Arason var fráfallinn, lèt hann smída sèr hús at Nesi vid Seltjörn. Konúngsbrèf kom ok út at forlagi Jóns biskup Árnasonar um at heimta bætr til hospítala; annat kom um skrifara-penínga. Ekki kom Oddr Sigurdarson út, hafdi konúngr veitt hönum uppreisn á ærunni, ok þarmed hafdi hann fengit nokkurn framgáng í málum sínum móti Johanni Gottrúp, skyldi Jóhann skila hönum því öllu aptr, er hann hafdi gjört upptækt fyrir hönum. Konúngsbrèf kom til Gyldenkróne stiptamtmanns, um þat at 12 heimkynni af hinum íslenzku mönnum, er skrádir voru til Grænlandsfarar, skyldu vera komin at næsta vori med kvikfènadi, klædum ok vistum, ok hinum helztu búshlutum at einhverri höfn ákvedinni sunnanlands, ok konúngsskip frá Danmörku taka þar vid þeim, ok flytja til Grænlands, en amtmanni ok landfógèta, ok Sigurdi sýslumanni Sigurdarsyni í Árnessþíngi var bodit at búa slíkt allt undir, ok senda utan grein sína eda skírslu um þat, med skipunum at hausti. En af því, at konúngr vildi eigi láta þraungva nokkrum til þeirrar farar, sem ei var at ætla hönum, ok þat var auglýst mönnum á þíngum, er haldin voru um þat í hverri sýslu er til var tekin, sem hid fyrra sumarit, þá urdu sumir til at telja vankvædi sín ok tálmanir ýmisligar, er ádr voru fullrádnir farar, ok svo hverir at ödrum, ok stód í því. Þá týndist 5 manna-far á Hjallasandi í logni, þat var nær alþíngi, ok voru á þrír hinir helztu formenn þar, sást ekkèrt meira af því skipi; þat var slæmt, ok ætludu menn straum hafa dregit í haf út, hètu formennirnir Jón Starrason, Gudmundr Bjarnarson ok Bjarni

Ólafsson. Nær þeim tíma druknadi ok Magnús bóndi á ytri Gördum í Stadarsveit í lendíngu, einn á báti; enn Björn Jónsson at Hrafnabjörgum fèll af baki í Midá í Dölum, ok dó af kulda á bakkanum, urdu ok fleiri slisfarir einstakra manna.

LXXI Kap. Þíng ok mál.

Lögmenn sátu þíng, ok komu þar sýslumenn, Þorsteinn Sigurdarson úr Múlaþíngi, Jón Þorsteinsson úr Skaptafellsþíngi, Nikulás Magnússon úr Rángárþíngi, Sigurdr Jónsson úr Borgarfirdi, Sigurdr Sigurdarson ýngri af Mýrum því þat var ádr hann dó, Ormr Dadason úr Dölum, Teitr Arason af Bardaströnd, Markús Bergsson úr Ísafirdi, Einar Magnússon af Ströndum, Bjarni Halldórsson úr Húnavazþíngi, Jens Spendrûp úr Skagafirdi, Jón Jónsson úr Eyafirdi. Jens Wíum kom ei nè Hallgrímr Thorlacíus austan at, Sigurdr Sigurdarson úr Árness-sýslu, Steindór Helgason, nè Jóhann Gottrûp. Þar var mál med Nikulási Magnússyni ok Brynjúlfi Thorlacíus, en Jóhann Gottrûp var sóktr um skip franskt, er braut á Grundarfirdi, hafdi hann dæmt þat Kyrkjufells-eigendum, ok sókti Jón Hjaltalín málit, var Jóhanni dæmd fjögra dala fèsekt til hospítals, en málit sjálft skyldi bída annars alþíngs, ok mætti þá gögn öll ok skjöl verda skokud. Þar var lesit Testamentisbrèf Árna Magnússonar ok frúar hans, var þarí, at eigi skyldu erfíngjar þeirra vera út hèr, nema Ástrídr Magnúsdóttir bródurdóttir hans, hûn mátti halda því er hann átti hèr á landi föstu eda lausu, ok skuldafè hans. Benedikt í Hrappsey lèt birta kaupbrèf fyrir 12 jördum, ok sýnir þat auds-hamíngju hans mikla. Var þíng ótídt at ödru. Stefnt var þá Fræda-Gísla fyrir synódum, ok kom hann ekki.

LXXII Kap. Frá Þórdarmálum.

Þat var tídt um Þórd prest í Reykjadal, at hönum var fundit þat til, at hann hefdi svo mælt, at líf Krists hèr í heimi væri ekkèrt annat enn eymd ok sorg, fátækt ok daudi; þat annat, at hann væri jafn födurnum í manndómligu edli: þetta mælti hann í prèdikun; enn í vidtali vid

kunnmann sinn, er rædt vard um deilu hans ok Gudmundar þorsteinssonar, mælti hann svo: þat vildi eg at þessi djöfuls lidr, sem hèr er, væri kominn mèr frá augum; því svaradi einhverr: vel býr þú þig, prestr minn! undir heilaga kvöldmáltíd, ef þú gengr til hennar á fimtudaginn. Prestr svarar: enn þú? sá mælti: eg hefi enn nú ekki kastad mèr fyrir knè þín. Prestr mælti: þinni knèkropníngu fyrir mèr tek ek sem hundr fladri. þat var enn, þá hann heyrdi konu nokkra sýngja vers þeirrar meiníngar, at hjónahandit væri heilagt stand, mælti hann: nú villist þú mikit; ok er hann var spurdr, hví þá? svaradi hann: af því, at frá Adams falli ok komu syndarinnar í heiminn hafa öll hjón lifat sem villudýr eda gridúngar. Veit eg ógjörla hvert rètt er mælt eptir hönum, en þessi var meiníng ordanna. Fyrir þessar sakir var hann stefndr til prestastefnu í hèradi, ok dæmdr til at missa prestskapar fyrir villu-kenníngu, en þó var þat meir heimska eda sèrvizka, er hann mælti, ok fundit flest til af sóknarmönnum, því hann var þeim leidr. En fyrir synódó á þíngi lagdi hann svo út: fyrst kvadst hann mælt um hina dýpstu nidrlægíngu Krists; en í því máli, er hann mælti um tign hans manndóms, kvad hann vitnismenn ekki sagt hafa þau ord, er hann hafdi eptir ok ádr, lèzt ei hafa gleymt því at ödrum var sú tign edlilig en ödrum gefin; þat er hann kalladi djöfulslid dróg hann af því, at hverr sem synd gjörir er af djöflinum; en þat er hann mælti vid konuna, meinti hann helzt til girndar ok atferlis í samrædi, kvad Jóhann Arndt ok adra hafa líka ordsháttu. Nú med því at slíkt allt var illa skilit ok deilt, þá kvádu þeir amtmadr ok flestir prestar þetta óvirdugliga ok heimskliga mælt, enn þórd prest þó ekki sannan villumann, ok at engum glæp kenndan, fyrir því skyldi hann at eins gjalda til fátækra presta-ekkna eptir efnum sèr til betri læríngar, ok haldi embætti. En meistari Jón biskup Árnason ok 3 prestar vildu dæma þat af hönum, ok kvádu hann óverdan þartil. Stód nú þetta svo um hríd, ok voru þá enn fleiri sakir bornar á þórd prest; var sú ein, at hann hefdi falsat stefnu nokkra, ok ritit nöfn undir ókennilig, ok at hann væri óverdr til prestskapar sakir þrætni sinnar ok deilugirni, ætti fyrir því biskup ok prófastr at setja hann af embætti. Hid fyrra vard ei sannat, enn hid sídara vildi amtmadr ok margir prestar láta umbera vid hann, kvádu hann ei hafa

hafit deilur at fyrra bragdi, ok vera óáleitinn. þá kom sídast sú grein í móti hönum, er óvinum hans vard mest gaman af, ok þeir ætludu mundi hrífa, en þat var at þeir sögdu hann hafa gjörzt gydíng ok umskorit sig. Medkenndi hann þá fyrir Synódó, at hann hèldi vid Ágsborgar-játníngu af öllum hug, en fylgdi engri villu, ok sídst Gydíngatrú, ok fyrir þá sök gaf hann sig undir skodun lögrèttumanna nokkurra ok eins prests, þar á þínginu; þeir sögdu svo frá, at ekki væri hann umskorinn á þann hátt sem Gydíngar, heldr væri meiri hlutr stýfdr af getnadarlim hans, ok kalladi hann sjálfr átumein valdit hafa; lauk svo því máli um sinn.

LXXIII Kap. Höfdíngjaskipti ok annat.

Þat sumar var vott ok óhaldkvæmt, ok nýttust illa hey; þá bar þat til hin 11ta septembris mánadar, enn sumir segja hinn 19da eda 25ta, at sexæríng rak fyrir nordanvedri frá Grímsey, skipadan mönnum, ok allan daginn vestr í haf ok nóttina eptir, en at morgni komust þeir vestr á Skaga máttfarnir mjög, ok hittu fyrir boda, er eigi máttu þeir komast yfir háskalaust, urdu þó at leggja á hann fyrir vedrs sakir, hvolfdi þá undir þeim, ok týndust 5 saman, en bóndi sá er Jón hèt, helztr í eynni, ok var formadr, ok knár ok lidgódr, komst á kjöl, ok af hönum á land, var hann limlestr ok þrekadr mjög, ok lá þar nær þrjú dægr votr undir marbakka, enn vedr var kalt; er þá sagt, at ein kona, er Jardþrúdr hèt, kæmi þar til hans, ok skæri silfrhnappa úr skyrtu hans; hûn var sídan köllud gudlausa þrúda; sídan komu bændr tveir af hinum næstu bæum þar á skaganum, heita efra ok nedra nes, ok fundu hann, var annar bóndi þrúdu, var Jón þá enn med máli ok rænu, ok fluttu þeir hann til þess bæarins, er nær var, ok þar var hönum gefinn kaldr drykkr einn, sídan flutti bóndi hann þadan í hrakvidri til næsta bæar, ok var þat laung leid, hneig hann þá daudr af hestinum, er hann var tekinn af baki. þann bónda er flutti, dæmdi Jens Spendrûp sýslumadr til at láta 10 hundrud fyrir næstu fardaga, en ella sæta refsíngu. Sonur Jóns þessa var Björn prestr, fadir Snorra prests at Hjalltastödum í Blönduhlíd. þá dóu margar göfugar konur, Helga Jónsdóttir, kona Hannesar prófasts Hall-

dórssonar í Reykjaholti, Arndís, er átt hafdi Jón prestr Eyólfsson á Gilsbakka, Margrèt Nikulásdóttir á Stadarfelli vestr, er Björn Jónsson hafdi átta, ok þórunn Jónsdóttir, hûn var ekkja eptir þorleif prest at Kvennabrekku. Gekk sóttin á álidnu sumri um Sudrnes, ok færdist upp til sveita; fór haustit batnandi til vetrar, en sóttin fluttist í Borgarfjörd, ok var all-mannskæd, ok stakk sèr nidr nordr ok vestr, dóu þeir þá sumir, er ádr eru nefndir, ok var einn Njels Kjêr lögmadr, hann andadist at Brautarholti hinn 11ta dag októbris,, ok var mjög í skuldum; var þá Jón Hjaltalín settr fyrir Kjósarsýslu, er fyrst hafdi verit lögrèttumadr, en sídan hèradsdómari í Gullbríngusýslu, hann var son Odds Hólarádsmanns Jónssonar, Magnússonar, Eyríkssonar, Bjarnarsonar, Jónssonar biskups, Arasonar, hefir hans opt verit getit vid málasóknir, ok hèlt sèr nokkud fram vid slíkt. En adra nótt edr hins 12ta októbris var þat í Danmörku, at andadist Fridrekr konúngr 4di, ok lagdi ádr mörg heilrædi Kristjáni syni sínum, er sídan var konúngr, ok hinn 6ti med því nafni. En jafnskjótt lagdi Gyldenkróne stiptamtmadr af sèr þá sýslu yfir Íslandi, ok tók sídan hid sama umdæmi yfir Vebjargastipti á Jótlandi, en Henrik Ochsen etazrád gjördist aptr stiptamtmadr Íslendínga. þessi misseri fèkk þorleifr prófastr Skaptason Oddnýar, er fyrri víkr á, en Ketill prestr Jónsson í Húsavík Gudrúnar dóttur hennar ok Magnúsar prests. Grímr Grímsson at Giliá kvæntist, ok fèkk Málmfrídar Jónsdóttur. þá dó Magnús Benediktsson, er opt er getit, en Ólafr prestr at Hvammi í Laxárdal á jóladaginn. Ok þann tíma lýkr frásögnum Eyólfs prests.

LXXIV Kap. Taldir heldri menn, helzt klerkar.

1731 Vetrinn eptir andlat Fridriks konúngs hins 4da var svo snjóalítill ok frostalaus, at Mýrar voru sjáldan hestheldar, en votvidri voru þá mikil, ok vedr stór, ok sjáfar-ógæftir. þá voru fyrirmenn uppi í landi hèr, er nú skal telja til fródleiks þeim, er heyra vilja, ok ljósari skodunar um þat hverir jafnframmi voru þá á dögum, en þeir hlaupa yfir fram, er þat þykir betra, Njels Fúhrmann var amtmadr, ok hafdi umbod stiptamtmanna, hvers eptir annan, hann var höfdíngligr sýnum, skarpvitr ok málsnjallr, lærdr í flestum vísindum ok túngum mörgum,

framyfir flesta veraldliga yfirmenn, fridsamr ok þó stjórnsamr, lítillátr, gladlýndr ok gestrisinn, trúlyndr ok vinveittr, ok vildi engum manni mein, en aftaka óvenjur. Meistari Jón Árnason biskup í Skálholti var gjörhugull ok vandlátr, leitadi at bæta reglu á kristnihaldi ok fleiri, hann hèlt svo ríkt umsjón med kyrkjum, at náliga var sem fyrir hinum papisku biskupum; safna vildi hann meira hospítöl, enn halda sjúka menn á þeim, ok voru aldrei á hans dögum fleiri enn 7 á öllum í landinu, kenndu því þá sumir menn, at sjúkleikinn jykist aptr; hann setti saman Spurníngar í kristindómi ok Grammatíkam, ok þó fleira, ok leiddi inn Núcleum latínítatis fyrir skólabók, gekk fast eptir reglu allri, ok var strídr vid klerka um hvad eina, ok óbeygjanligr nær vid of, urdu margar þrætur af fastheldni hans, er var helzt til mikil. Ok med því at vandlæti er kostr sá, er sídst eykr vinsældir fjölmennis, þá var svo um hann, ok er þat þó yfrit gott ok naudsynligt þar sem til sidferdis tekr; vildi hann vel, ok var stjórnsamr. Hann var medalmadr vexti, styrkvaxinn ok hardgjör, hófsmadr um svefn, nautn ok drykkju; ydjumadr hinn mesti, eigi mjög skarpr, en þó lærdr í gudfrædi, mælíngarkunst ok stjörnufrædi; ekki var hann nærgætr um þá lærdóma, er hann hafdi ei lagt stund á; yfirlæti ok ydjuleysi var hönum leidast allra hluta, ok ekki kunna hann at hræsni. Optast var hann fastr á fè, en þó þá ör, er hann vildi; hússtjórnarmadr mikill ok rádríkr um allt; mikill var hann trygdamadr vinum sínum, en enginn þurfti at ætla til at beygja ged hans; hann var óáseilinn; sjaldan gjördi hönum kránkt. Þau Gudrún, kona hans, dóttir Einars biskups, voru jöfngömul, ok nú hálfsjötug bædi, ok höfdu verit saman 7 ár ok 20; son þeirra hèt Árni, hann var nokkud lausrádr, en Jón biskup var hönum hardr eda ólempinn vid of, ok kunni ekki at venja hann, sló hann sèr þá lausum, er hann kom til Kaupmannahafnar, ok miklu meira, enn fadir hans vildi, en hann sendi eptir hönum, ok hèlt hann þá hardara enn ádr, ok missti Árni af því rænunnar. Meistari Steinn biskup á Hólum var spakr madr ok óreidinn, ok nýttu sèr þat sumir menn, veittu nokkrir hönum ámæli um ritníngar útleggíngu hans, ok eigi mikinn lærdóm, ok meira enn verdt var, gódr var hann veslum mönnum, enn enginn búsýslumadr, vard opt ekki endtr út skólinn fyrir litilli forsjá; hann var trúmadr mikill

ok hneigdr mjög til andligra hluta, ok þolgódr í mannraunum, ok laginn mjök nidr vid þat, en til engra straumbrota, dökkur var hann nokkut á skinnslit, sterkr, ok bar seinastr skegg yfirmanna. þessir voru adrir uppi klerkastèttar, er helzt var mark at: Jón prófastr Halldórsson í Hítardal var mesthátta, frædimadr hinn mesti, ok lærdr at mörgu, rádsvinnr, ok hafdi á sèr höfdíngjabragd; metnadarmadr var hann, ok þó med hófi gódu, ok þótti mest um hann verdt af öllum klerkdóminum á hans dögum. Brynjúlfr prestr Halldórsson hèlt Kyrkjubæ í Túngu, Páll Högnason Valþjófstad, Ólafr Steffánsson, Ólafssonar, Vallanes, ok var prófastr, Gísli Gíslason lögrèttumanns, Eyríkssonar, Desjarmýri, Sigfús Gíslason hálfbródir hans Skorrastad, Gudmundr Pálsson, Ámundasonar, Kolfreyustad; Árni Álfsson Heydali; Högni prófastr Sigurdarson Stafafell í Lóni, son Sigurdar prófasts í Einholti, en fadir Högnasona presta, hann var merkiligr madr; Bjarni prestr Kálfafell á Sídu, son þorleifs prófasts Árnasonar; Einar prestr Kyrkjubæarþíng, son Hálfdanar á Reykjum, Ásmundarsonar á Litluvöllum, Brynjúlfssonar á Skardi, Eyríkssonar, Torfasonar í Klofa, hann var málagarpr mikill, ok átti lengi deilu vid Eyvind Jónsson duggusmid, er hann var klaustrhaldari eystra, var hann fadir þeirra meistara Hálfdans, Sigurdar ok Álfheidar; Magnús, son Sveins á Svínafelli Jónssonar, hèlt Medallandsþíng, bródir hans var Sigurdr prestr, er sídan var í Heydölum, fadir Gísla prests, födur Brynjólfs prófasts. Jón Jónsson var at þykkvabæar-klaustri, Benedikt at Sólheimum í Mýrdal, þá Vigfús Ísleifsson dó, hann var son Jóns prests í Medallandi, merkiligs manns, Vigfússonar prests í Sólheimum, er þá dó, Ísleifssonar á Höfdabrekku, Magnússonar, Eyríkssonar á Kyrkjulæk, Eyólfssonar í Dal, Einarssonar; var hann seinna lengi í Vestmannaeyum. þorsteinn Oddsson prófasts, Eyólfssonar, hèlt Holt undir Eyafjöllum; Benedikt, son Jakobs Benediktssonar, Fljótshlídarþíng, bródir Soffíu vid Búdir, Halldór Pálsson Breidabólstad í Fljótshlíd, Ólafr prófastr Gíslason Odda, Filippus Kálfholt Gunnarsson, Einarssonar, þorsteinssonar í þykkvabæ, Oddr Eyólfsson ýngri Kyrkjubæ í Vestmannaeyum, þorkell Oddsson Gaulverjabæ, Jóhann prófastr þórdarson Hraungerdi í Flóa, Gísli Erlíngssson Ólafsvelli, Steffán þorsteinsson Núp, Frans Ibsson danski Hruna, þórdr Jónsson Reykjadal, Haflidi, son Bergsveins

Sölmundarsonar, Torfastadi; Ólafr Middal Jónsson, Steffánssonar, Hallkelssonar; Jón Halldórsson þíngvelli; Árni prófastr þorleifsson Arnarbæli; Halldór Brynjólfsson, Ásmundarsonar prófasts, Eyólfssonar, Útskálar (Útskála); Jón Ólafsson Kálfatjörn; Björn Thorlacíus Garda á Álptanesi, son Jóns sýslumanns, þorlákssonar biskups, hann var alvörumikill ok fasttækr; Gísli Sigurdarson Seltjarnarness-þíng; Torfi prófastr Halldórsson Reynivelli, bródir Jóns prófasts í Hítardal; þorvardr Saurbæ á Hvalfjardarströnd Audunnarson, Benediktssonar prests at Hesti, hann var þá enn úngr, ok gjördist rádsvinnr madr ok fèsæll; Björn Mela þórdarson, Vigfússonar, Ormssonar í Eyum; Hálfdán Nikulásson Hvanneyrar-þíng, lítill klerkr; Einar eldri Lund Oddsson frá Fitjum, Eyríkssonar; Hannes prófastr Halldórsson Reykjaholt, bródir Jóns prófasts í Hítardal; Halldór Árnason Húsafell, fadir Bjarna sýslumanns, Illhuga prests ok Sigvalda prests ok þeirra systkina; Jón Jónsson Gilsbakka; Markús Hvamm í Nordrárdal Eyríksson prests frá Fagranesi nordan, Gudmundarsonar; Jón Stafholt Jónsson frá Einarsnesi, Sigurdarsonar lögmanns, Jónssonar, hann var göfugr madr ok ríklundadr, ok fadir Jóns sýslumanns a Móeydarhvoli. Jón Jónsson Akraþíng, sá er fyrrum komst í Stokksmálit, ok var nú gamall; Pètr Miklaholt Einarsson, Halldórssonar í Ólafsvík, Gudmundarsonar, Gudmundarsonar, Hallssonar Ólafssonar prests, Kolbeinssonar fjáraflamadr mikill; Jón prestr Stadarstad, Jónsson prests, Loptssonar, Árnasonar, Loptssonar prests í Vídidalstúngu, frændi Jóns biskups, skörugligr at mörgu, hann var fadir Ólafs prests á Snæfjöllum, Gudrúnar vid Búdir, Ólafs ok Sigþrúdar, módur Bjarna prests at Mælifelli; Jón Magnússon Setberg, bródurson Árna Assessórs; Snorri prófastr Jónsson, Magnússonar, Helgafell, hann átti Kristínu, dóttur þorláks prests Ólafssonar nordan frá Miklabæ, ok var fadir þeirra Jóns sýslumanns, ok Gísla prófasts ok Gunnlaugs prests; Jón Jónsson hèlt Breidabólstad á Skógarströnd; Gudmundr Middalaþíng, son Eyríks prests frá Fagranesi nordan Gudmundarsonar, hann var fadir Eyríks prests at Stad vid Hrútafjörd; Gísli Kvennabrekku Sigurdarson, Pálssonar, Gíslasonar lögmanns, þórdarsonar; þórarinn prestr Jónsson hèlt Hjardarholt; þórdr prófastr Hvamm í Hvammssveit, þórdarson, Finnssonar, Sigurdarsonar prests í Miklaholti, Finnssonar; Lýdr Skardsþíng, son Magnúsar Kortssonar;

hann var fadir Gudmundar, födur Lýds sýslumanns ok Magnúsar ok Lopts; Ólafr Eyríksson Saurbæarþíng, er kalladr var Mehe; Gudmundr Ísleifsson Stad á Reykjanesi; Gudmundr prófastr Vernhardsson, Gudmundarsonar, Gufudal; Sigurdr Flatey Sigurdarson frá Brjámslæk, Sigurdarsonar frá Svalbardi; Sigurdr Bardastrandar-þíng, son þórdar á Laxamýri Jónssonar, Gudmundarsonar, Nikulássonar á Múnkaþverá, þorsteinssonar, hann var fadir Gunnlaugs prests ok Gudbrands prests at Brjámslæk; þorvardr Magnússon Raudasandsþíng; Halldór prófastr Pálsson Selárdal, hann var lítt vinsæll, ok hafdi misst prófastsdæmi fyrir laungu, ok nú gamall; Hallgrímr Rafnseyri Jónsson prófasts þórarinssonar; Páll prófastr Pètrsson Álptamýri; Jón þórdarson Sanda; Jón Sigurdarson Eyri vid Skutulsfjörd; Sigurdr Sigurdarson tók Holt í Önundarfirdi; Ásgeir Bjarnason hèlt Ögr; Hjalti þorsteinsson, Gunnlaugssonar prests frá Saurbæ nordan, er prófastr hafdi verit, Vazfjörd; þorleifr þorláksson, þorleifssonar, Jónssonar, þorleifssonar frá Múla af þykkvaskógs ætt, Kyrkjuból í Lángadal; Halldór Einarsson Stad í Hrútafirdi, ok var sidferdisgódr ok vel at sèr; Björn prestr þorsteinsson Stadarbakka, ef hann lifdi; Björn Hjaltabakka þorláksson silfrsmids Grímssonar smids frá Vidvík; Ormr prófastr Biarnason Melstad; Halldór Hallsson Breidabólstad í Vestrhópi, er opt getr; Gudmundr Vestrhópshóla, launsonr Jóns Arnórssonar í Ljáskógum; Björn Skúlason Tjörn á Vaznesi; Ólafr Gissursson þíngeyraþíng; Arnbjörn Jónsson Undirfell; Hallr prófastr Ólafsson, fadir Halldórs prests, Grímstúngur; Björn, son Magnúsar Bjarnarsonar, Pálssonar, Bergstadi; Einar Sigurdarson Hof á Skagaströnd; Ólafr Ólafsson Hvamm í Laxárdal; ei erum vèr sannfródir hvert þeir lifdu allir. Steffán prestr, son Ólafs prófasts á Hrafnagili Gudmundarsonar, hèlt Höskuldstadi, hafdi Ólafr prófastr tekit framhjá konu sinni í elli, ok misst prestskapar, ok farit til hans; Steffán prestr átti Ragnheidi, dóttur Magnúsar Bjarnarsonar frá Espihóli, ok börn mörg, sem enn getr, var Ólafr borinn, ádr enn födurfadir hans dó, ok er sagt, hann hafi mælt hugdarliga fyrir hönum. Jón Bjarnason, Sigurdarsonar, Árnasonar lögmanns, var prestr í Lángadal ok bjó at Holtastödum, hann var lítill ok hardgjör. Grímólfr Illhugason hèlt Glaumbæ; Magnús Arason prófasts, Gudmundarsonar, Mælifell; Sveinn Pálsson prests, Sveinssonar, Goddali; Sæmundr Magn-

ússon Miklabæ í Blönduhlíd, hann var vel at sèr; Gissur Eyríksson Flugumýrarþíng; Jón Sigfússon Ríp; þorsteinn Jónsson var kyrkjuprestr at Hólum; Björn Bjarnarson Hofsþíng, ok bjó at Brúarlandi; Jón Sigurdarson, Jónssonar úr Skagafjardardölum, Fell í Slèttuhlíd; Sigurdr Einarsson Bard; Halldór Knappstadi Pálsson af Melaætt nordan; þorvardr Bardarson Kvíabekk, er getit hefir verit, hann var kalladr svakamadr mikill vid öl, ok ei meir enn medallagi vinsæll; Jón Helgason hèlt Hvanneyri; Jón Halldórsson, þorbergssonar, Hrólfssonar, sá er fyrr var í Grímsey, Tjörn í Svarfadardal; Skúli Illhugason, Jónssonar, Illhugasonar Hólarádsmanns, Mödruvalla-klaustrs þíng; Páll Upsa Bjarnason prests frá Vestrhópshólum, þorsteinssonar, Ásmundarsonar, þorsteinssonar á Grund, hann var lágr vexti, en knár vel, ok þó rèttast at hann var nýdáinn, er hèr var komit, ok um fleiri nordanlands vitum vèr ei víst hvenær dóu; Páll prestr hafdi átta Sigrídi Ásmundsdóttur Halldórssonar, Ásmundarsonar, en födurmódir hennar var Sigrídr, dóttir Gríms smids í Vidvík, hún var hin skírasta kona, ok áttu þau börn mörg ok merkilig. Eyólfr prestr Jónsson Víselögmanns, Eyólfssonar, hèlt Velli, var hann kalladr hinn lærdi, ok kvæntist aldrei. þorsteinn prestr Ketilsson hèlt Hrafnagil; Steffán prestr Einarsson Múnkaþverár-kall; þorleifr Skaptason Múla nordr; Jón Markússon Laufás; Jón Gudmundarson Stad í Kinn; Jón Einarsson Skinnastadi; Eggèrt Jónsson Saudanes. þá var skólameistari í Skálholti Jón þorkelsson frá Njardvík, en at Hólum Sigurdr, son Vigfúsar Árnasonar, Vigfússonar prests, Helgasonar, Vigfússonar, Jónssonar, Grímssonar í Sídumúla.

LXXV Kap. Nokkrir heldri menn veraldligir.

Þessir voru þá veraldligir fyrirmenn, ok svo í heldri manna tölu, er vèr vitum. Sunnan ok austan var enginn lögmadr, en Benedikt þorsteinsson nordan ok vestan. Benedikt átti þórunni, dóttur Bjarnar Pètrssonar á Bustarfelli, voru þeirra börn: Jón, þorsteinn ok Björn, Sigrídr ok Elízabet, öll voru þau hávaxin ok lík módurfrændum. Oddr Sigurdarson hafdi ekkèrt vald í þann tíma; Kristján Luxdorf var landfógèti; Magnús Gíslason, Jónssonar biskups, Vigfússonar, var landþíngskrifari, hann var fljótskarpr ok vel viti borinn, ok drjúg-

lyndr, lítill madr vexti, ok snotr í öllu, ok gjördist hamíngjumadr mikill. þorsteinn Sigurdarson hafdi Nordr-Múlasýslu, ok virdr vel; Jens Víum hinn danski hafdi midhlutann, hann var óvilsamr ok hardgjör; Hallgrímr Thorlacíus, son Jóns þorlákssonar, hafdi sudrhlutann. Jón Ísleifsson hafdi verit settr frá sýslu í Skaptafellsþíngi af amtmanni fyrir 4m vetrum, sakir grunsemdar um þíngsvitnit, ok var þar fyrirskipadr Jón þorsteinsson klaustrhaldari; en vestr-sýsluna hafdi Bjarni Nikulásson, ok var hann í hinu sama máli, ok því var Jón hèradsdómari, son Sigurdar Einarssonar, þorsteinssonar í þykkvabæ, bródir Vigfúsar í Hjörtsey. Sigurdr Steffánsson hafdi Vestmannaeyar; Nikulás, son Magnúsar Benediktssonar, Rángárþíng. Brynjúlfr þórdarson bjó at Hlídarenda embættislaus, ok var audugr, hann hafdi fyrr átta þrúdi þorsteinsdóttur, er dó í bólunni miklu, ok var óástúdlig sambúd þeirra, þó audr kæmi saman, en sídan Jórunni Skúladóttur þorlákssonar biskups brædrúngu sína, hún var röggsemdar-kona mikil ok trygglynd. Sigurdr Sigurdarson lögþíngskrifari, er fyrr var, hafdi Árnessþíng, ok var med hinum fremstu sýslumönnum. Jón Oddsson Hjaltalín var settr fyrir Kjósarsýslu. Sigurdr Jónsson frá Einarsnesi hafdi Borgarfjardarsýslu hina sydri, ok bjó at Hvítárvöllum, hann fèkk þá jörd eptir Ólaf ok Sigurd Henrikssonu, er dóu þar í vinnumensku med hönum, ok var ætlat at systur þeirra væri eptirsjá í. þar lèk mjög ord á, at hönum hefdi verit sendr draugr at vestan í konu líki, er um gengi á Hvítárvöllum, ok spillti öllu, því margt var þá enn af slíkum hindrvitnum. Bjarni, son Sigurdar Árnasonar lögmanns, var þar einn af lögrèttumönnum. Sigurdr lögrèttumadr var settr fyrir Mýrasýslu, son Högna Halldórssonar prests, Marteinssonar, Halldórssonar á Álptanesi, Marteinssonar biskups, hann var haldinn einfaldr mjög, sem þeir frændr fleiri; Steindór Helgason hafdi Hnappadalssýslu; þar var Jón Ólafsson á Jörva í Flysjuhverfi nafnkendastr lögrèttumanna. Jóhann Gottrûp hèlt Snæfells-sýslu ok Stapa-umbod, en hafdi lagt af sèr Húnavazsýslu fyrir tveimr árum eda þremr; þíngeyraklaustr sjálft hèlt enn módir hans; Jón Ólafsson á Knerri ok Eyríkr Steindórsson voru þar lögrèttumenn. Ormr Dadason hèlt Dalasýslu, þar voru helztir menn adrir þorsteinn í Búdardal, son Páls Torfasonar, hann var lögrèttumadr eptir Pálma Sigurdarson, ok kalladr vel viti

borinn; ok annar Jón Hákonarson at Vazhorni í Haukadal, hann var þá gamall, en Helgu, dóttur hans, átti Magnús Einarsson, ok bjuggu þau at Jörva, ok áttu vel fè. Teitr Arason, Þorkelssonar, hèlt Bardastrandarsýslu, hann þótti nokkud svaksamr, helzt er hann var af bæ, ok eigi lingjörr, þar voru þeir Ólafr Jónsson ok Finnr Nikulásson fyrstir taldir lögrèttumanna. Markús Bergsson hèlt Ísafjardarsýslu. Í því umdæmi var Snæbjörn Pálsson á Kyrkjubóli helzt kenndr, ok kalladr Mála-Snæbjörn, hafdi hann svo komit sínum málum, at hann vard aldrei feldr til fulls. Einar Magnússon, Bjarnarsonar, hèlt Strandasýslu Bjarni Halldórsson Húnavazsýslu; Jens Spendrûp Hegranessþíng, ok þá virdr vel, var hann audmadr mikill, ok sæmiliga stjórnsamr í hèradi, lágr vexti, en digr af holdum, dökkr á háralit. Af bændum voru þar einna fremstir, þegar Steingrímssyni leid, Markús Þorláksson í Gröf, Ólafr Jónsson bryti, frændi Steins biskup, hann bjó at Framnesi, en Bakka seinast, Magnús Skaptason at Vídimýri. Jón Jónsson í Grenivík hèlt Vadlaþíng, þar voru lögrèttumenn, sem ættir eru frákomnar, Pètr Bjarnason, Ormssonar, er fyrst bjó at Eyrarlandi, en sídan at Grund, ádr hann fór nordr til Kálfastrandar, ok Gottskálk Þorvaldsson, Gunnlaugssonar frá Gullbrekku af Geitaskardsætt, fadir Þorvalds, er sídan var prestr at Miklabæ, en Eyvindr duggusmidr Jónsson var þá kominn austr, ok hèlt klaustr at Þykkvabæ. Mödruvalla-klaustr hèlt Hans Skevíng Lárusson, hann átti Gudrúnu, dóttur Vigfúsar á Hofi Gíslasonar, Vigfússonar á Hvoli, Gíslasonar lögmanns, Hákonarsonar, hûn var kostakona mikil, áttu þau börn mörg, er enn má geta. Sölvi Tómasson hèlt Múnkaþverár-klaustr, hann átti Halldóru Jónsdóttur, systur Jóns sýslumanns í Grenivík. Benedikt lögmadr hèlt Þíngeyarþíng, þar var lögrèttumadr Björn at Laugum, son Arngríms Hrólfssonar, frá hönum er ætt mikil. Margir voru enn fremri-háttar menn á landi, ok kann eg ei at nefna nema suma. Eyríkr hèt madr, er miklir menn eru frákomnir, er bjó austr á Hólmi, son Jóns á Skálafelli Jónssonar, Sigurdarsonar, Sigmundarsonar á Knappavöllum, er eg hygg son Jóns á Hofi í Öræfum, Sigmundarsonar, Ormssonar; Eyríkr átti Steinunni Jónsdóttur, systur Vigfúsar prests at Stöd, ok börn mörg, var eitt Jón, er mjög vard mikilsháttar. Sveinn á Svínafelli, fadir Magnúsar prests ok Sigurdar prests í Heydölum, er fyrr er getit, var son Jóns Einars-

sonar at Svínafelli, Jónssonar at Hofi í Öræfum; Jón ýngri á Knappavöllum í Öræfum Einarsson, hyggjum vèr ok vera af Hofsætt, födur Einars rektors ok systkina hans, voru þeir frændr margir merkiligir menn. Med yfirmönnum má telja: Bjarna hinn ríka á Skardi ok sonu hans Brynjúlf ok Eggèrt; Eggèrt, son Gudmundar á Álptanesi, Sumarlida Klemensson ok Grím Grímsson á Giljá; en med ríkismönnum at auki er mikilsháttar voru: Benedikt Jónsson í Hrappsey, ok annan þó sídri væri at kostum, Eyrík á Ásmundarstödum á Slèttu, son Eyríks í Skógum Einarssonar prests hins fjölkunna at Skinnastödum, Nikulássonar, var Eyríkr þessi uppgángsmadr ok mikilhæfr, en grunadr mjög um gæzku, hann var fadir Pètrs prests Arnsteds á Hofi. Björn, son Ólafs prests Ásmundarsonar at Kyrkjubæ, dótturmadr Bjarnar at Bustarfelli, bjó í Bödvarsdal; Marteinn, son Bjarnar at Bustarfelli, bjó þar eptir födur sinn, en Jón bródir hans at Eyrarlandi í Eyafirdi, ok átti Helgu, dóttur Magnúsar Bjarnarsonar frá Espihóli, ok börn mörg; þeir brædr líktust foreldri sínu at vexti meir enn afli. Árni hinn ríki bjó at Arneydarstödum þórdarson, Árnasonar frá Móbergi, þorleifssonar, Jónssonar lögmanns á Reynistad, Sigurdarsonar. Jón Jónsson, er kalladr var höfudsmadr, bjó at Oddstödum á Slèttu, hann var mikill vexti, ok gyldligr, ok árædisfullr, er þat í almæli at hann hafi unnit einn 19 birni eda 20, en merkir menn bera þat þó aptr; þó gekk hann opt á ísa ok leitadi dýra; hann var í frændsemistölu vid Skinnustada menn, ok svo vid Pètr Bjarnason at móderni, ok reyndu þeir med sèr stundum.

LXXVI Kap. Mannalát.

Þessi misseri, er nú eru talin, gekk landfarsótt mannskæd austr ok nordr, hafdi andazt eptir midjan vetr Jón prestr þorvaldsson at Miklabæ í Skagafirdi, er prófastr hafdi verit, en Sæmundr prófastr fèkk sídan amtmannsbrèf fyrir stadnum, ok annat Eyríkr prestr Jónsson fyrir Hvammi í Laxárdal, því Ólafr Ólafsson var dáinn, hid þridja fèkk þorvaldr Jónsson fyrir Fagranesi; þá dó ok Arnbjörn prestr Jónsson at Undirfelli, sem kallad er, heitir undir Felli í Vazdal, hann hafdi átta Kristínu Jónsdóttur, þorleifssonar lögmanns, Kortssonar,

voru þeirra börn Jón prestr ok Jón at Giljá ok Valgerdr, módir Árna prests Tómassonar at Bægisá. Annar deydi Eyríkr prestr Sölvason at þíngmúla, ok enn Eyríkr prestr Jónsson at Hallormstad, Sigurdr prestr Ketilsson at Skeggjastödum, Jón prestr Guttormsson at Hólmum í Reidarfirdi, hann hafdi átta eina dóttur þórarins prófasts at Hrafnagili Jónssonar, ok voru þeirra börn þórarinn prestr at Skorrastad ok Halldóra, er átti Pètr prestr Arnsted á Hofi, son Eyríks ríka á Ásmundarstödum; Runólfr prestr Henriksson á Skorrastad dó enn, Snjólfr prestr Bjarnason at Stöd í Fáskrúdarfirdi, ok Vigfús prestr Ísleifsson at Mýrdal, er fyrri getr, var hann áttrædr; ok enn Hannes prófastr Halldórsson at Reykjaholti, ok Hólmfrídr módir hans, ok Jóns prófasts í Hítardal ok þeirra brædra, er af því er köllud prófasta-módir, hûn var níræd. Enn andadist Páll prófastr Pètrsson á Álptamýri, Katrín á þíngeyrum, er átt hafdi Lárits lögmadr Gottrûp, módir Jóhanns; Ólafr prófastr, er fyrri var, Gudmundarson, at Steffáns prests sonar síns at Höskuldstödum. þórdr prestr þórdarson í Hvammi gjördist þá prófastr í Dölum; týndust tvö skip á Breidafirdi, ok eitt á Brimilsvöllum. Brá þá til kulda ok þurrvidra med sumrinu, ok vard nýtíngasamt.

LXXVII Kap. Börn Páls prests.

Nú skal geta barna Páls prests at Upsum, er dáinn var, ok Sigrídar: Bjarni dó úngr, Jón ok Halldór, ok Kristín nádi ekki giptíngu; Filippía var sídan gipt Hjalmari Erlendssyni, Ásgerdr Magnúsi presti Pètrssyni; Valgerdr þorvardi presti Audunnarssyni í Saurbæ; Gunnar var elztr sona þeirra er lifdu, ok vard sídan merkiligr; Björg var gipt Einari presti þórdarsyni í Hvammi; þórunn Páli Halldórssyni; Solveig hennar fèkk alþýdumadr, er Hallgrímr þórisson hèt, af ætt þorláks prests í Glæsibæ; Benedikt ok Ásmundr, er prestar urdu, ok getit verdr; Steinunn, er átti Bjarni prestr Pètrsson, Bjarnasonar, Bjarni, er ok vard merkiligr madr; ok verdr mikit af þeim brædrum at segja. Allir voru þeir heldr litlir vexti, en eigi óknáir, ok var Benedikt líkastr födur sínum um þat. Skarpleiksmenn urdu þeir at gáfum, helzt Gunnar ok Bjarni, ok líktust um þat módur sinni; hûn fèkk af því

fremd mikla, hversu hún gat studt þá til menníngar; allir voru þeir nokkud sèrligir í skapi ok látbragdi. Margrèt hafdi heitit ein systir Páls prests, hana hafdi átta Magnús Hallsson á Árbakka, bóndi einn ok gyldligr madr, þeirra son einn var Gudmundr, fadir þorkels Bergmanns ok Ólafs, er átti Gudrúnu, dóttur Gudmundar í Höfnum.

LXXVIII Kap. þíng, mál ok eidatekt ok annat.

Þetta sumar kom út Árni, son Jóns biskups, í Keflavík, ok er sagt ádr hversu reiddi, ok undir alþíng kom út fregn frá Danmörku med skipum, ok brèf Kristjáns konúngs 6ta, í því var bodit at Njels Fúhrmann amtmadr, ok biskupar bádir skyldu taka trúnadareida konúngi til handa, af prófóstum ok prestum á hagligum stad ok tíma, en amtmadr einn af veraldligum embættamönnum, lènamönnum, ok jardaeigendum; vard eigi tími til at gjöra þat á alþíngi. Fræda-Gísli var hafdr á þíng fyrir synódum, ok audmýktist hann þá, ok hèt at gánga til skripta ok hlýdnis, en eigi vard af því, er hann rèdi sèr sjálfr. þar var tekinn af eptir dómi Sigurdr Árnason undan Jökli, hann var 18 vetra, ok hafdi myrdta fridlu sína frá Sveinstödum; en þat vard uppvíst med þeim hætti, at Jóhann Gottrúp sýslumadr hafdi ördugliga gengit eptir; hafdi Sigurdr medkennt, eptir þat hann hafdi tekit á líkinu ok blæddi; hann hafdi ok látit grafa upp kerlíngu eina vid Búdir sakir ills ords um medferd á henni, ok þótti slíkr skörúngskapr hans þar þá tídindi. Konúngsbrèf var lesit upp, þat lèt sýslumenn hafa skyldu þridjúng af vogrekum ok sakeyri. Jens Spendrúp sat í lögmannssæti fyrir sunnan, ok var dæmdr til dauda Jón Jónsson úr Rángárþíngi fyrir hórdóm í þridja sinn, skotit þó til konúngs nádar, en vísat í hèrad ödru meina-máli; hafdi Árni Rafnsson úr hinni sömu sýslu getit barn vid födursystur sinni, ok var Nikulás Magnússon sýslumadr sektadr um 10 dali til Klaustrhóla hospítals fyrir drátt á þeim málum. þar kom mál úr Ísafirdi um illyrdi ok ryskíngar med fedgum tveimr, Jóni ok Bjarna, syni hans, hafdi Markús Bergsson sýslumadr dæmt Bjarna til Brimarahólms æfinliga, en lögmenn dæmdu hönum þat um 3 ár, ok Jóni útlát nokkur til snaudra manna. Jón Ísleifsson sókti þar mál sín, ok tapadi sókn; en Bjarni Nikulásson

var settr frá sýslu fyrir þíngsvitnit, en þat mál vann hann sídan fyrir Hæsta-rètti. Konúngsbrèf var gefit út um almenniligan bænadag; annat um kommissaríos hvenær fást skuli; þridja um protókolla eda þíngbókahald. Oddr Sigurdarson var kominn út fyrir skömmu, kom hann ekki á þíng, því hann var at stefna Jóhanni Gottrûp at Laugarbrekku ok Íngjaldshóli um skuldalúkníngar eptir Hæsta-rèttar dómi, fyrir rángar adtektir, en lítit vannst hönum at því sinni fyrir vangá sína sjálfs, dugdi ok eigi, þó leitat væri at sætta þá, fór Oddr utan á Stykkishólmsskipi, ok var sú hans hin 8da för. Þat sumar var faraldr á saudum, nautum ok hestum, ok svo hundum ok refum, um Snæfellsnes, Dali ok Húnavazþíng; er sagt fyrst yrdi vart vid þat í Kaupstad vid Búdir, ok kenndu óvitrir menn fjölkýngi. Komu kaupför, sem vant var. Hinn 13da dag septembris var samkoma á þíngvelli til eidatöku, ok höfdu eigi jafnmargir menn komit saman hèr á landi um 200 ár; voru þá sóknir tæmdar af prestum, svo at eigi var gegnt naudsynjum sjúkra manna, nema þar sem uppgjafa prestar voru; ridu menn úr öllum sveitum, ok svo einvirkjar ok gamalmenni til fundarins í midjum heyönnum, ef þeir áttu lítinn hlut í jördu, ok var kvartan mikil ok kvídi, ef óvedr fèlli á; áttu allir at afleggja munnliga eidinn, ok tafdist af því dagr, medan ritud voru eida-formin. Kom allr fjöldinn saman vid þíngvalla-kyrkju; settist Njels Fúhrmann amtmadr á stóli vid bord eitt lítit útsudr frá kyrkjunni, ok Steinn biskup til hægri handar hönum, því hann var eldri, en Jón biskup Arnason til vinstri; svo komu klerkarnir í röd ok unnu eidana; en daginn eptir voru eidar teknir af veraldligum á eyrinni fyrir nedan lögrèttuna; voru prófastar 15, en prestar 7 ok 40 annars hundrads, sýslumenn 21, lögrèttumenn einum fátt í 40, en bændr ok jardeigendr 380, alls voru þar 600, 12 fátt í; þarmed var talinn amtmadr ok biskupar, fógètinn ok Benedikt lögmadr, ok einn hermannastjóri eda lautenant; gátu margir eigi skrifad undir eidana, er vera skyldi eptir hinn munnliga eidinn, fyrr enn á þridja degi; var regn, ok urdu menn margir votir ok af sèr komnir, at standa yfir því, en sumir höfdu sýkzt á leidinni. Nóttina eptir var túnglslýsi ok þurt, ok fóru þá flestir af stad, þvíat hestum vard eigi haldit þar fyrir hagleysu; var þá engin veizla nè minníng, ok eigi var auglýst konúngsbod fyrir þessu. Þar fannst Jón Þorkelsson skóla-

meistari í Skálholti á þíngstadnum, fallinn í Fjósagjá af sturlan, ok vard hönum borgit. Jón, son Vigfúsar á Hofi, Gíslasonar, fór þá utan, ok nokkrir menn skagfirzkir, er vildu læra handverk, ok fèkk Jón son Bjarnar at Bustarfelli Helgu Magnúsdóttur, sem fyrri er vikit á, var hûn fyrir þeim hjónum um allt; en Björn prófastr Magnússon, bródir Helgu, fèkk Margrètar Einarsdóttur, er átt hafdi Benedikt Bech ok Gudmundr Steinsson. Druknadi í hèradsvötnum Einar bóndi þorbjarnarson at Völlum. Þá fór enn utan Gísli, son Magnúsar prests Markússonar fra Grenjadarstad, er sídan vard mikilsháttar, ok hafdi Þorleifr prófastr Skaptason lært hann. Þann tíma stal Grímr Þorláksson, Grímssonar smids í Vidvík í Húnavazþíngi, ok tók Bjarni sýslumadr Halldórsson hann til járns, en hann brauzt úr því, ok komst í Holland. En á annan dag jóla skar sig á háls Runólfr, son Þorvards Runólfssonar, er bjó at Höskuldstödum í Laxárdal, nádi hann þó prestsfundi ok sakramenti, ok svaradi já ok nei med krít til þess, er
1732 hann var spurdr, ok dó degi sídar. Gjördi þá vetr hinn bezta, ok svo vorit, ok sakadi ekki, þó ís kæmi fyrir nordan á Gói, en hlutir voru litlir allvída.

LXXIX Kap. Frá ýmsu.

Þau misseri gekk kvikfjárfaraldrit nordr ok austr; urdu ok fjárskadar undir Eyafjöllum hinn 28da dag janúaríí, hrakti vedr á sjá 340 fjár. Ofanverdan vetr stefndi Sæmundr prófastr Magnússon skólasveinum á Hólum, fyrir sýslumann til Vidvíkr, um þat er þeir höfdu misþyrmt syni hans, ok hýdt hann, vitnadist ei hverir þat gjördu, ok vard at hverfa frá því, en 8 medgengu seinna, ok vard samit málit. Sá madr hafdi farit hèr um land hid fyrra sumarit, er Mattías Jokumson hèt, hann skrásetti um málmtegundir hèr á landi, en nú er hann var utan ok Oddr Sigurdarson, sóktu þeir bádir um lögmanns-embætti, ok fengu ekki. Oddr átti þá í máli vid einn herbergjasvein sinn fornan, ok spillti enn peníngum, gjördist ok ei útkljád mál hans vid Jóhann Gottrûp, en Jóhann tók nú þíngeyra-klaustr sjálfr eptir módur sína, sagdi þó af sèr Stapasýslu fyrir skulda sakir. Odda kom þat í hug, er hann fèkk ei lögmannsdæmit, at fara til Svíþjódar, ok leggja út af ís-

lenzku fornfrædi, en þó vard ei af því; bad hann þá kaupmenn flytja sig út híngat, ok fèkk ekki, fyrr enn hann sókti lid af stiptamtmanni til þess, kom hann út fyrir alþíng. Þá sat Einar Illhugason, er verit hafdi sveinn hans, í fángelsi í Noregi fyrir mörg illverk. Sumar þat var blídt, ok nýtíng gód á tödum; öndudust þá þessir menn: Oddr prestr Eyólfsson ýngri í Vestmannaeyum, bródir Jóns Víselögmanns, hann var meir enn áttrædr; Sigurdr prestr Högnason í Einholti, er fyrr var prófastr, ok fadir Högna prófasts, merkiligr madr ok úngmenna-frædari gódr, ok þá áttrædr at aldri; Jón prestr at Breidabólstad â Skógarstönd, nær áttrædu, en Þurídr, kona hans, var dáin ádr, hûn var dóttir Ásmundar prófasts Eyólfssonar, var þeirra son Ásmundr prestr, er þar var sídan; Randalín, módir Sigurdar Högnasonar; ok Gudrídr Oddsdóttir í Ási, kona Eyríks prófasts Vigfússonar. Steffán prestr Egilsson á Hjaltastad druknadi í læk; druknadi ok Steffán Jónsson lögrèttumadr á Gufunesi. Þá tók snjóflód Brimnes í Austfjördum, ok þar inni bóndann ok 4a menn adra; fjós brann at Leirárgördum med 12 nautum. Þau misseri gjördist Jón prestr Sigurdarson prófastr í allri Ísafjardarsýslu, en Finnr, son Jóns prófasts Halldórssonar, vígdist til Reykholts, ok gjördist prófastr eptir födurbródur sinn. Brèf kom þá um þat, at sýslumenn skyldu fá embættis stadfestíngar sínar fyrir ekki, en ei biskupar ok amtmenn; annat brèf gaf konúngr Magnúsi Gíslasyni fyrir sudr- ok austr-lögdæminu; þridja Gudmundi Sigurdarsyni fyrir landþíngskrifára-embætti; fjórda var til Benedikts lögmanns ok Magnúsar Gíslasonar um lagaverkit, skyldu sýslumenn hinir helztu styrkja þá, Ormr Dadason í Dölum, Jón Jónsson í Eyafirdi, Þorsteinn Sigurdarson í Múlaþíngi, ok Sigurdr Sigurdarson í Árnessþíngi. Eitt var um Fræda-Gísla, hafdi Jón biskup Árnason borit hans málefni fyrir konúng, skyldi hann leysast, ef hann gengi til hlýdni, en fara útlægr ella; vid þat brá hönum svo at hann hlýdnadist, ok var leystr sídan í Þíngvalla-kyrkju, í náveru allra alþíngismanna. Ætladi annar madr, er Filippus Jónsson hèt, at gánga hinn sama feril, en konúngr baud at sá skyldi þá fara á Brimarahólm, ok gekk hönum vid þat hugr, ok lèt af fyrirætlan sinni.

LXXX Kap. Þíng ok annat.

Benedikt lögmadr setti fyrst lögþíngit, ok var lesit upphafliga lögmannsbrèf Magnúsar, ok landskrifarabrèf Gudmundar Sigurdarsonar, hann var bródir Sigurdar prests í Flatey, ok Þorgríms í Hjardarholti, ok er getit fyrri ættar þeirra; sídan átti Bjarni Halldórsson sýslumadr þar mál, því hann var sóktr, ok töpudu sækendr. Þar var stórmæli, hafdi Kristín Bjarnardóttir úr Dölum vestan getit barn med Katli Bjarnasyni, stjúpfödur sínum, ok var hún dæmd frá lífi, ok skotit þó til konúngs, en hann var strokinn. Þar kom ok mál Katrínar Íngjaldsdóttur, er Árni Rafnsson hafdi fallit med, var hann dáinn, en mál hennar var sett til konúngs nádar. Sídan var lesit upp lagaverksbrèfit, ok var ætlat svo til, at lagaverkinu væri snúit á danska túngu, en á medan þat væri eigi fullgjört, skyldi dæma at landslögum, en málasóknir fara at Norskulögum; hèlzt þetta sídan, því lítit vard af lagaverkinu, vildu sýslumenn ei at því stoda fyrir ekki, ok bar margt til; ýmislig voru þar mál önnur; kom dulsmál úr Kjós at konúngsbodi undir dóm 24ra, voru þau Þorkell Jónsson ok Gudlaug Ólafsdóttir, er þar áttu hlut at, dæmd frá lífi. Þar var lesit sýslubrèf frá konúngi til Sigurdar Högnasonar fyrir Mýrasýslu, en Jón Hjaltalín fèkk annat fyrir Kjósarsýslu. Eyríkr Steindórsson frá Búdum var seinast á því þíngi, ok er þat eigi rètt, er hann er sagdr dáinn fyrir tveim árum af mörgum, en skamt lifdi hann þadan; tók Jakob, sonur hans, upp bú vid Búdir at Bentsbæ, ok átti Gudrúnu, dóttur Jóns prests Jónssonar at Stadarstad ok Kristínar, hún var sköruglig kona. Jakob var skólagenginn, forsjámadr mikill ok virdr vel ok læknir, spaklátr madr optast ok drjúglyndr, mikill vexti ok gyldligr um herdar ok arma, fáir menn voru þá sterkari. Jón, bródir hans, var alþýdumadr vid Búdir, ok gyldligr, hann var fadir Steindórs prests í Hvammi. Jakob hafdi átt son vid Ólufu, dótur Gissurar Hellnaprests, ádr hann kvæntist, hèt sá Páll. Þat sumar fèkk Magnús lögmadr Gíslason Þórunnar frá Álptanesi, Gudmundardóttur, Sigurdarsonar lögmanns, Jónssonar, skorti hann þá 3 vetr á þrítugan. Þá gat Helga, dóttir Steins biskups, barn vid Jóni Marteinssyni, skólagengnum manni. Madr nokkur var eystra, sá er sat í vegi fyrir presti, ok skar fót af hönum,

en hann missti knífsins, ok var sá madr dæmdr á Brimarahólm. Margir Skagfirdíngar fóru utan at nema handverk, ok kom sumum til lítils, en af námsmönnum fór utan Jón, son Benedikts lögmanns, ok Skúli, son Magnúsar prests í Húsavík ok Oddnýar, hann hafdi þá einn um tvítugt, ok Jón Marteinsson, er barnit átti vid Helgu. Dó Jón prestr þórdarson at Myrká, ok var þá gamall. Á því hausti tók Ormr prófastr Bjarnason á Melstad aflleysi, en Björn prestr Magnússon á Bergstödum tók þá vid prófasts-sýslan í Húnavazþíngi. þá vard hinn 7da dag septembris landskjálfti svo mikill á Rángárvöllum, at spilltust nær 40 bæir þar um land ok í Eystrahrepp, en 11 eda 12 bæir hrundu nær í grunn, ok meiddust 3 eda 4 menn; lágu menn þá í tjöldum, því landskjálftinn hèlzt um tvær vikur. Brá þá til votvidra med höfuddegi, ok fyrir því nýttust útheyin midr enn tödurnar, þó nádust þau um sídir. Á þeim vetri öndverdum, er þá kom, undir jólin, andadist Jón Ísleifsson, er fyrr var sýslumadr í Skaptafellsþíngi, ok er lokit hans útistödum.

LXXXI Kap. Umskipti, mannalát ok annat.

Sá var vetr hinn bezti, ok komu fáir dagar svo, at ei væri nautpen- 1733
íngi beitandi sumstadar, en vída voru lömb ekki tekin á hey; þá týndist skip fyrir Gardi í Lambastadaröst sunnudaginn fyrstan í Gói fyrir dag, med 16 mönnum, var formadr jafnan vanr at fara fyrir þann dag frá Bessastödum á Stafnes, en þat var konúngsskip ok hid mesta er þar var; annat týndist med 4um mönnum sydra, þridja med 5 mönnum í Eyrarsveit, en bátr med 2r á Breidafirdi. Sigurdr þormódsson, yfirbryti í Skálholti, ok ferjumadrinn druknudu á Skálholtshamri. þá tók út 7 áttærínga vid Dýrhólma, svo var þar mikill sjáfargángr. Faraldr var þá á kvikfènadi umhverfis jökul, í Hvítársídu ok á Akranesi. Mál var í Skagafirdi um vetrinn, bjuggu þau Eyólfr Einarsson ok Björg Aradóttir, er haldit höfdu Reynistadar klaustr at Sydri-Brekkum, ok áttu lítit fè, sendi Björg börn sín á ýmsa bæi umhverfis til stulda, ok er leitat var, fundust bordar í faldi hennar, ok var hún færd sýslumanni, var þíngat á Ökrum hinn 9da dag febrúaríí, ok gáfu dómsmenn henni fè til ok börnum hennar, at leysa sig frá

hýdíngu, er þeim var dæmd. Gjördist nú Brynjúlfr prestr Halldórsson prófastr í Múlaþíngi nyrdra, en Brynjúlfr, son Sigurdar sýslumanns í Árnessþíngi, kom út, ok vard heyrari í Skálholti. Þá fèkk Finnr prófastr Jónsson konúngsbrèf fyrir Reykholti, er hann hafdi tekit ádr; en annad brèf skipadi kaupfèlagshöndlun um 10 ár, ok skyldu kaupmenn gjalda konúngi árliga 8 þúsund krónur, en taxti eda verdlag skyldi vera óbreytt, ok sýslumenn med 2r mönnum eidsvörnum skoda vörurnar. Á þeim misserum vard fiskreki mikill eystra, en 80 hundfiska rak í Ólafsvík. Vor var þá svo gott, at mjólkrkýr lágu úti í fjórdu viku sumars, ok voru nær fullgræddar í fardögum, ok tún þá vída slæg; var þá ok hid besta sumar fyrir sunnan ok vestan, en verra fyrir nordan sakir ísasudda. Þá urdu lát nokkurra nafnkunnugra manna. Njels Fúhrmann amtmadr hafdi verit veikligr sídan á páskum, ok andadist á Bessastödum kristiliga hinn 19da dag júníí á föstudag, skorti hann tvo vetr á fimtugan, ok var jardadr vegliga hjá Páli Stígssyni höfudsmanni, hann hafdi gefit ádr med testamenti Karenu Hólm lausafè sitt allt ok afgjald af jördum, en jardirnar sjálfar skyldu hverfa eptir hennar dag til rèttra erfíngja, er voru börn bródur hans Tyga Fúhrmanns. Vildu erfíngjar Gudmundar Þorleifssonar hèr á landi ná til þess fjár, ok svo erfíngjar Helgu Eggèrtsdóttur, en í Danmörku vildi ná til þess Frans Swarzkopf, bródir Apolloníu, þótti amtmadr dæmdr til at fá hennar, ok væri hann sídan rèttr erfíngi, en þess tilkalls missti hann fyrir dómi þeirra manna, er settir voru kommissaríí, ok sídan fyrir Hæsta-rètti. Var Fúhrmann hèr amtmadr um 15 ár, ok þótti mjög söknudr at hönum, ok lýkr þar amtmannatali Jóns prófasts Halldórssonar. Alþíng var þá fátídt, voru lögmenn þar ei bádir, þvíat Magnús hafdi umbod Benedikts, hann var lagztr af fótaveiki, ok lá ei fullt misseri, ok dó sídan; var hann hálf-fimtugr at aldri, en sumir segja, hann skorti þrjá á fimtugan, ok var þá Jón sonur hans utan; hann hafdi 7 sumur algjörliga lögmanns-sýslu, en 17 med Víselögmanns-embætti, en sýslu í Þíngeyarþíngi alla þá stund, alls í 24 ár; var Ólafr, son Árna prests í Hvítadal, settr fyrir sýsluna þau misseri. Þá deydi enn Halldór prestr Pálsson í Selárdal, er prófastr hafdi verit, áttrædr, ok Magnús prestr Markússon at Grenjadarstad, hann hafdi 60 vetr, ok voru þau hans börn: *Gísli* ok Oddr, ok

Gudlaug, er Erlendr prófastr Jónsson átti. Þessir deydu enn: Eyríkr prestr Gudmundarson hinn gamli at Fagranesi, fadir þeirra Markúsar prests í Hvammi ok Gudmundar prests í Middölum, Álfr prestr Gíslason í Kaldadarnesi, Jón prestr Sæmundarson vid Mývatn; Sigrídr Hákonardóttir at Raudamel, módir Odds Sigurdarsonar, hûn hafdi lifad 3 ok 40 vetr eptir bónda sinn, ok var hálfnírædr, ok hafdi þá legit í kör nokkra stund, en erft ádr Kristínu Gudbrandsdóttur, hafdi Kristín átt miklar eignir, ok gefit þó gjafir af Magnúsi lögmanni Gíslasyni, er þá bjó at Núpi, ok ödrum, en Oddr erfdi nú allt saman eptir módur sína. Enn deydi Þórdís, dóttir Jóns Eyólfssonar Víselögmanns, er átt hafdi Njels Kjêr; Kristín Gudbrandsdóttir frá Vazfirdi, er átt hafdi Vigfús á Leirá, var dáin ádr enn Sigrídr, sem sagt var; ok Kristín Ólafsdóttir, kona Jóns prests at Stadarstad, hana skorti þrjá á áttrædan, ok var þat í þat mund, er Jakob Eyríksson fèkk Gudrúnar dóttur þeirra. Sátt var gjör med Oddi ok Jóhanni Gottrûp, ok önnur med Bjarna Halldórssyni sýslumanni ok Einari Jónssyni á Þíngeyrum, galt Bjarni fè til snaudra manna, ok Jóhann ok Einar nokkud; Oddr kvad, er til vard rædt, Bjarna mundu hefna sín á Jóhanni. Siglíng kom þá seint, ok þóttu kaupmenn dýrir ok fiskvandir, verdr allt slíkt at telja, þvíat í færra lagi var þá tídindavænt ofanverdt ár. Haust var vedramikit ok rosasamt, ok gjördi bil hinn 7da dag nóvembris mánadar, ok urdu fjárskadar af, en sumir segja forráds-vedr væri í öndverdum októbri, ok fjártjón, ok hygg eg hid sama sè. Urdu þá 1734
lítlir snjóar ok frost um vetrinn eptir, en regn mikil ok rosar, ok fèllu gemlíngar vída. Var þá ekki mikill afli, þó mestr í Hafnarfirdi ok á Álptanesi, en skipatjón urdu vída þann vetr; fórst 12æríngr í Vestmannaeyum med 18 mönnum, þat var konúngsskip, en annar áttæríngr med 16 mönnum, ok þridji sexæríngr med 10 mönnum, fjórdi í Grindavík med 10 mönnum, fimti í Gardi, þat var fjögra-mannafar; ok enn þrír bátar med tveimr ok einum manni, fimm-mannafar vid Höskuldsey, ok bátr á Eyafirdi. Enn urdu skipatjón á Ströndum, ok Skaga nordr ok vídar. Á góiþrælinn druknadi Halldór, son Sigurdar Högnasonar sýslumanns, af ísi í Álptá, voru taldir saman tveir menn hins áttunda tugar, er druknad hefdi, ok voru þó fleiri.

LXXXII Kap. Nýir embættamenn.

Í þann tíma kom út Ritníngin prentud, er Steinn biskup hafdi lagt út, en fyrr eda sídar lèt hann prenta Grallara (saungbók) nokkrum sinnum, þórdar-bænir, Hallgríms-sálma, Hugvekju-sálma, frædi Lúthers ok vikubænir Lasseníí; nenntag ei at greina hvert sèr, þvíat afbrygdi urdu engin; kom þá engum manni til hugar at auka prentverk med nýrri frædi, þvíat mönnum þóttu þat nýúngar, en þær voru leidar. Var nú vor þetta kalt, ok eigi mikill grasvöxtr, ok dó vída fènadr nyrdra ok vestra. En þessir menn öndudust þá, sem vèr kunnum at nefna: Halldór prestr Magnússon í Árnesi áttrædr at aldri, Gísli prestr Sigurdarson at Kvennabrekku nær sjötugu, Gudmundr prestr Eyríksson í Middölum hálf-sextugr, Jóhann prófastr þórdarson í Hraungerdi ok þorkell prestr Oddsson at Gaulverjabæ, ok svo Ástrídr í Haga þorleifsdóttir, er átt hafdi Ari þorkelsson, hûn var tveimr vetrum meir enn áttræd. Erlendis dó meistari Jónas Gam, rektor í Nestved á Sjálandi, son Dada sýslumanns í Kjós, Jónssonar prófasts á Melum, Jónssonar prests í Vestmannaeyum, þorsteinssonar, ok mágr Lárusar sýslumanns Skevíngs. Faraldr gekk á nautpeníngi sudr um nes ok í Árness-sýslu. Gjördi þá í Árness-sýslu svo mikinn landskjálfta, at hrundu 30 bæir, en 60 eda 70 býli spilltust, ok lètust vid þat 7 menn eda 8. Geir Markússon lèt af prófastsdæmi í þíngeyarþíngi, ok tók vid því þar aptr þorleifr Skaptason, sem hann hafdi fyrr haft í Skagafirdi. Nú hefir Jóhann Gottrûp ordit at svara ærnu fè til Odds Sigurdarsonar, en hafdi ádr haldit óspart á, var hann af því kominn í svo miklar skuldir at ókleyfar voru, ok hafdi þá fyrir tveimr vetrum sagt af sèr Snæfells-sýslu ok umbod, ok hafdi nú misst öll völd, nema hèlt þíngeyra-klaustri; var hann þá jafnan hræddr vid Odd, því hann krafdi hann fjár hvervetna, ok skalf náliga hvar sem hann sá hann. Var Gudmundi Sigurdarsyni landþíngskrifara veitt sýslan ok umbodit, en uppgjöf fèkk Jóhann sídan á þúsund dölum af skuldum til konúngs. Gudmundr bjó sídan at Íngjaldshóli, ok gjördist landþíngskrifari eptir hann Oddr, son Magnúsar prests Markússonar. Þá kom út nýr amtmadr Jóakim Henrik Lafrenz, ok gjördist Ólafr Árnason, er settr hafdi verit fyrir þíngeyarþíng, ritari hans, en þar

var settr, sýslumadr Jón, son Benedikts lögmanns þorsteinssonar. Alexander Smidt vard lögmadr eptir Benedikt, gekk þá all-lítt lagaverkit sídan. Skúli, son Magnúsar prests Einarssonar í Húsavík, fèkk Austr-Skaptafells-sýslu, ok hafdi þá þrjá um tvítugt, hann kom sídan Jóni bródur sínum til frama ok utanfarar; eigi fèll hönum þar eystra. Mörg urdu þá skipti á prestum. Kauptíd var allgód, þvíat Rentukammerit gekk fast eptir, at sýslumenn skodudu vöruna, ádr seld var; ritadi þat sjálft í þann tíma sýslumönnum öll brèf, er þurfti, þvíat sá var háttr a dögum Fridriks konúngs fjórda, ok lengi sídan, at margt kom til stjórnarinnar frá fyrstu hendi. Var nú settr nidr ofmikill ofsi ok sjálfrædi fyrirmanna, en illgjördir hófliga refstar, en flestir embættamenn höfdu til þarfar sèr, ok fór þá sæmiliga landstjórn fram innanlands, þó einstökum sinnum yrdi missmídi.

LXXXIII Kap. Þíng ok adrir tilburdir.

Tvö konúngsbrèf komu til stiptamtmanns Ochsen, var annat um þat at landfógèti skyldi sitja yfirrèttinn, ef amtmadr var ei vidlátinn, en ef hann væri hindradr, þá lögmadr sá er ei væri í sökum, en ef hann mætti ei, þá hinn elzti sýslumadr. Annad var um þat at manndrápsmál ok stuldamál skyldi einsaman dæma eptir Norskulögum; eitt um konur, er lýsa barnsfödur, ok svarit er fyrir, ok veitíngarbrèf, þau er ádr er getit. Var med einu Brynjúlfi, syni Sigurdar sýslumanns Sigurdarsonar, veitt Árness-sýsla med födur sínum; voru þessi brèf lesin upp á þíngi, ok þar var dæmdr til lífláts Pètr Halldórsson úr Húnavazþíngi, fyrir barngetnad med systurdóttur sinni, voru þau sídan í haldi med Bjarna sýslumanni Halldórssyni. Sigurdr Högnason sýslumadr átti þar mál, ok þótti mjög lagalaust verit hafa atferli hans í hèradi, ok þó af vanvizku meir enn ránglæti. Oddr átti þar ok mál vid Jón Hjaltalín, ok vildi Jón ekki gánga í rètt vid hann, er hnekkt væri æru hans, lagdi Oddr þá fyrst fram ærubrèfit, var hönum gjör fèsekt fyrir ránga málsýfíngu, en Jón skyldi bidja hann fyrirgefníngar á brígslyrdum. Annat fór þar ekki fram þat er teljandi sè. um sumarit sigldi Tómas Knopf kapteinn hèdan alfarinn med lidi sínu; hafdi hann verit hèr um 5 vetr, ok fullgjört landsmálan sína merkiliga, en 13 ár hafdi stadit mælíng, ok skodun sú, frá því er Magnús

Arason kom fyrst út med því eyrindi. Haust var vott ok vedrasamt, ok hröktust tödur, gjördi skadavedr mikit hinn 7da dag októbris, en annad hinn 12ta hins sama mánadar, í því brotnudu 13 skip á Skaga, en kaupfar á Skagaströnd rak upp í þíngeyrasand ok lestist, en hinn 10da dag desembris var hid þridja: bar svo til, at Grímr Grímsson lögsagnari, er bjó at Gilljá, sendi bod þíngeyra-presti, er Ólafr hèt, Gissurarson lögrèttumanns á Valdastödum í Kjós, Gudmundarsonar, ok bad hann skíra barn sitt, baud hann þar til veizlu Jóhanni Gottrûp ok ödrum heldri mönnum, en á medan setit var at henni, brast á nordanhríd mikil; lagdi Jóhann Gottrûp út, því skamt var til þíngeyra, ok Sigrídr Salómonsdóttir, ok fylgdarmenn þeirra; prestrinn lagdi ok út; villtust þau öll, ok snèri Sigrídr skjótast aptr, ok nádi Gilljá, en Jóhann lá úti um nóttina, ok þeir adrir, fannst prestrinn örendr, er upplètti hrídinni, ok 5 menn adrir er sagt þá hafi fengit bana í því vedri.

LXXXIV Kap. Frá ýmsu.

1735 Vetrinn eptir var allgódr, ok þó rosamikill, grasmadkr fyrir austan; þá höfdu þau Hans Skevíng á Mödruvöllum Lárusson ok Gudrún Vigfúsdóttir átt börn saman, ok voru Lárits ok þórunn, Hannes ok Davíd, en Vigfús var borinn þennan vetr, ok menntust þau öll sídan. Hlutir voru litlir sydra, en engir undir Jökli. Prestar nokkrir voru vígdir, ok var einn þorlákr Gudmundarson prests frá Selárdal, Vernhardssonar, Erlendssonar, hann gjördist kapellán födur síns, en var sídan brugdinn vid fleira. Sótt gekk fyrir nordan ok vestan, andadist Teitr Arason sýslumadr á Bardaströnd, ok var Ólafr Jónsson á Eyri vid Seydisfjörd settr þar fyrir sýsluna. Teitr hafdi átta Margrètu, dóttur Eggèrts Snæbjarnarsonar, Torfasonar prests á Kyrkjubóli, Snæbjarnarsonar; þeirra börn voru: Eggèrt, Jón, Sigrídr ok þóra. Jón var gardari seinna, ok dó í Kaupmannahöfn, hann var knáligr madr, hann var fadir Gríms Thorkelíns. Sigrídr átti Jón prest Ólafsson á Stad á Reykjanesi, þeirra synir voru Ari á Reykhólum ok Ólafr beykir. Gudmundr var launsonur Teits, hann var fadir Gudmundar, sem prestr var um hríd, födur Hjálmars prests. Ari var annar launsonur Teits, hann druknadi á Gilsfirdi. Jón prestr Jónsson á Stadarstad andadist

þá einnin, ok voru hans börn Ólafr prestr á Snæfjöllum, ok annar Ólafr blindi, Helga, Gudrún ok Sigþrúdr, ok flest vel viti borin. Sigþrúdr gat barn heima med þeim manni, er Jón hèt Gíslason, ok hèt Bjarni, duldist hún vid, ok skírdi Ólafr prestr bródir hennar þat med leynd, ok missti fyrir þat prestskap, sá Bjarni vard prestr sídan. Sigþrúdr vard blind. Helga giptist Sveini presti Gudlaugssyni, hann var fyrst kapellán Jóns prests, en sídan at Hellnum ok Hvammi í Nordrárdal, þeirra synir voru Gudlaugr prófastr í Vazfirdi, ok Jón prófastr. Helga vard blind, en deildi þó liti, ok nærgætin voru þau Ólafr mjög; Gudrún átti Jakob Eyríksson vid Búdir, þeirra börn voru Halldór, Jón ok Kristín. Hinn þridji deydi Eyríkr prestr Oddsson í Hrepphólum; fjórdi Runólfr Gíslason, kyrkjuprestr úngr í Skálholti; fimti Torfi prestr Ísleifsson at Stad í Súgandafirdi; einnin Runólfr Sveinsson á Stafnesi, lögrèttumadr merkiligr, verdr getit afkvæmis hans. Jón hèt madr Sveinsson, Gunnlaugssonar, Eyríkssonar ins sterka, Grímssonar, hann reid frá Holtastada-kyrkju í móti allra manna rádi, ok út í ófært, ok týndist, ok fleiri urdu slík tjón. Þá voradi vel, ok á því vori dæmdi Jón sýslumadr í Grenivík tveimr letíngjum órádvöndum húdlát; er þess því getit, at dómar voru þá enn gjörvir at fornri lenzku ok líkindum, ei sídr enn eptir lögum Dana, var þat ok leyft af konúngi sjálfum, ok hefir meir aftekizt med aldarsid enn lögmáli. Þórdr kapellán at Vazfirdi fèkk þá konúngsbrèf fyrir Grenjadarstad, ok fór þángad, en Haflidi prestr Bergsveinsson fèkk Hóla. Blinda var á saudpeníngi um sumarit, ok vard mönnum notalaust vída. Kaupför komu at venju, ok hröktu Danir ullina. Þá var gefit út konúngsbrèf um mál Þórdar prests í Reykjadal, ok var þat samþykkt, er Fúhrmann amtmanni hafdi sýnzt, ok þeim prestum, er hönum höfdu fylgt, en meistari Jón Árnason þótti ofhart metit hafa; annat var tilskipun barnakonfirmazíónar, er köllud var, eda stadfestíngar í kristindómi; eitt um lögmenn, at hver skyldi dæma málefni úr sínu lögdæmi, sem í Noregi; eitt um yfirrèttinn, at hann hefdi 12 dómendr; eitt var forbod at bera gulldregin klædi; eitt um þá sem falla í legord, ok giptast sídan 22r vikum ádr barn er alit, at þau skuli eigi standa kyrkjuskript, en gjalda þó sekt eptir stóradómi; eitt um þrætugjarna menn, ok fèsekt þeirra; eitt um arf ok skuldir; eitt um tillag til uppgefinna

presta í Skálholts biskupsdæmi; eitt um rèttargángs-efni; eitt um skipun jústiz-kassa, er menn kalla, eda sakmála-fèhirzlu; eitt var brèf Jóns Benediktssonar fyrir þíngeyarþíngi; þó voru þau mörg gefin svo seint út, at ei komu hingat á því sumri.

LXXXV Kap. Mál.

Á alþíngi átti Jón sýslumadr Hjaltalín í málum, ok var hönum dæmd fèsekt fyrir rángan dóm á Pètri Erndt, lèzt hann mundi skjóta því lengra. þar kom ok mál Jóns Halldórssonar á Leirárgördum, hann hafdi blakat Sigurd sýslumann á Hvítárvöllum í Saudarèttum, ok dæmdist fèsekt. Jón Benediktsson ok Bjarni Halldórsson sýslumenn áttu þar ok mál saman, þeir gjördust hèradsríkir bádir, ok svo Skúli Magnússon ok Jón þorsteinsson, sýslumenn í Skaptafells-sýslu, þar var Bjarni Nikulásson vidridinn, ok hèlt hann þá klaustr. Sigurdr Steffánsson í Vestmanna-eyum sókti þá ok Jón þorsteinsson at Amtmannsbodi um máls-medferd nokkra, ok voru þetta smámál ein, hjá þeim, sem ádr höfdu verit. þá braut Eyrarbakka-skip austr í Mýrdal, ok keypti Nikulás Magnússon sýslumadr bol allan, rá ok reida fyrir 100 dali.

LXXXVI Kap. Tídindi önnur.

Þat má med tídindum telja, er bar til um Siglufjardarskard, milli Austr-Fljóta ok Siglufjardar; þar var stigr einn á veginum, er mönnum vard at ófarnan mikil; hafdi þat verit um 100 vetr, at menn höfdu sèd þar sýn nokkra líka ský-strokki, ok hafdi stundum steypzt á ferdamenn, ok jafnt á degi sem nóttu, þó ei meir enn á einn í senn, þó fleiri væri saman, ok var þat þess manns bani, er fyrir vard; en er hèr var komit, voru 5 vetr sídan at þat hafdi ordit tídara enn adr; baud þá Steinn biskup þorleifi prófasti Skaptasyni í Múla, er þá var einn haldinn mestr klerkr ok audríkastr, at flytja þar gudsþjónustu ok bænir opinberliga; var þar þá reist grjótaltari á stignum um sumarit, ok framin tídagjörd ok bænahald med fjölmenni, ok er sagt, at sídan hafi ei ordit mein at því. þat sumar fór Alexander Smidt lögmadr

utan, ok Kristján Luxdorf landfógèti med reiknínga sína. Þá týndist skip í Eyrarsveit hinn 13da dag ágûstí mánadar, ok var formadr Bjarni Bjarnason í Nedri-Lá, en á voru med hönum synir hans tveir fullordnir, sveinar tveir úngir ok stúlka, ok höfdu þau róit til fiskjar.

LXXXVII Kap. Daudi Jens Spendrûps.

Jens Spendrûp sýslumadr í Skagafirdi reid um haustit í Fljóta umbod, Siglufardar ok Slèttuhlídar, ok er hann kom at utan úr Hofsós, var hinn 5ti dagr októbris; þat var síd dags, er hann var á Lónshálsi; mætti hönum þar sendimadr Gudrúnar Vigfúsdóttur, konu Hans Skevíngs á Mödruvöllum, var hûn komin vestr, at finna Helgu, módur sína, ok bar sendimadrinn þau bod, at hûn vildi sjá hann, heilsa hönum ok kvedja, ok hefdi lengi bedit hans, vildi því gjarnan, at hann hradadi förinni; hann gjördi svo, ok reid yfir þvert Hegranes at Kárastödum, var þá eigi ferjumadrinn heima; hann reid þó til ferjunnar ok menn hans, ok var þá nær dagsetri; lèt hann flytja fyrst skipfarma tvo, ok var kyrrt vedr á medan, svo at ljósbært var úti; fóru menn hans yfirum med förmunum, til at taka í móti hestum ok leggja á til flýtis, nema hann sjálfr ok Jón Gudmundarson sveinn hans, en sá kom aptr, er med ferjuna fór, Einar Kársson, bródir Þorleifs, er sídan var at Hraunum, þeir frændr voru komnir frá Sæmundi prófasti í Glaumbæ Kárssyni; fann hann sýslumann ok Jón, ok var enn borit á ferjuna þat er eptir var, nema einir 5 baggar, ok voru í einum þeirra 7 hundrud dalir, 6 er hann átti jafnan at geyma af kaupmanna fè, en eitt er hann átti sjálfr; í ödrum var tóbak ok brennivín ok annat ýmisligt; stigu þeir sýslumadr ok Jón á ferjuna, en Einar rèri, ok var þá nidmyrkt ordit; en er kom á midvötnin, kom á vedr mikit, ok vard ei rádit vid, mættu þeir þá hrakníngi ok sandbleytu, er þar er ærin, ok hrukku þeir út, ok druknadi Jón Gudmundarson, sýslumadr tók hann daudan, ok lagdi hann í byttuna, ok stódu þeir Einar í vatni til dags, því þar voru grynníngar, þá mælti sýslumadr: nú má Gud gjöra vid mig hvad hann vill, ei get eg nú lengr; fóru þeir þá bádir í byttuna, ok ætludu at láta reka, var sýslumadr kominn at bana; hvolfdi þá aptr, ok druknadi hann, en þó lifdi Einar, ok slæddist

med ferjunni undir bakka, ok fannst um morguninn í sandeyri, segja sumir væri í midjum vötnum; hafdi Jens Spendrûp verit 17 ár sýslumadr, ok jafnan hógvær, sundrgerdalaus ok óskrautsamr; eigi fundust penîngarnir, ok eigi lík Jóns Gudmundarsonar, en flest fannst annat. Var lík sýslumanns jardsett at Kórbaki vid Reynistadar-kyrkju hjá þóru Jónsdóttur, fyrri konu hans, ok haft mikit vid útför; voru þar vid Steinn biskup ok frú Valgerdr, kona hans, Björn prófastr Magnússon vestan frá Bergstödum, ok margt annat göfugmenni, fór hûn framm hinn 18da í mánadinum, og voru bodsmenn leystir út med gjöfum. Setti Jóakim Lafrenz amtmadr Odd Magnússon landþíngskrifara at halda lögsögn til vors, ok þó vegna Helgu, ekkju Spendrûps, ok baud hönum at sjá um búit ok arf þann, er þar var fallinn, var þat virdt í þrjár vikur, ok vard 6 þúsundir dala verdit; en þá var spesíudalr ríkisdalr kalladr, ok fjórir lagdir í hundrad hvert. Jens Spendrûp hafdi verit ólærdr madr, en þó jafnan virdr vel, ok orkti þorlákr prestr þórarinsson erfiljód eptir hann, ok lèt um hann mikit; gekk arfr eptir hann hèdan af landi til bródur hans. Oddr Magnússon var vinsæll madr, þá stund er hann var vid sýsluna, hann var álitligr ásýndum, ok vel at sèr um marga hluti, ok gekk sídan at eiga Sigrídi Sigurdardóttur frá Geitaskardi, Einarssonar biskups, þorsteinssonar. Sumarlidi Klemenson gaf Jóhanni Gottrûp fè sitt eptir sig, ok naut hann þó lítt, því Bjarni Halldórsson vard vidridinn.

LXXXVIII Kap. Ýmisligt.

1736 Önnur misseri var enn hinn bezti vetr, enn sídan blídt vorit, ok hin mesta árgæzka; týndist skip á þorraþrælinn í Rífi med 5 mönnum. Vorhlutir voru í medallagi vestra, en litlir sydra. þá bjó Sigurdr Vigfússon skólameistari í Gröf á Höfdaströnd, en þorlákr Markússon var at Sjáfarborg, er þar bjó fyrri, þóroddr þórdarson var heyrari, ok leitadi heldr á Sigurd, því hann var ör ok framgjarn, vard at standa í milli þeirra. þá kom út Jón, son Vigfúsar Gíslasonar at Hofi, ok hafdi ordit soldáti, en Jens Spendrûp sýslumadr hafdi leyst hann út med þremr hundrudum dala, hann var frídr madr sýnum, ok vel um sig, en heldr til drykkjugjarn. Um þær mundir bar þat til, er vard

Katrínarmál, grunadi Hólmfrídr Pálsdóttir Vídalíns konu þá um mælgi, ok annat marglæti vid Bjarna sýslumann Halldórsson bónda sinn, ok eitt sinn, er hûn var stödd at henni, leiddi hûn hana í fjárhús vid tvo menn ok þernu sína, ok lèt flengja þar allóþyrmiliga ok med eigi gódum atvikum, ok vard af mál illt enn Bjarni kafdi þat, er Hólmfrídr dó. þá gjördi afla fyrir nordan um sumarit, ok þó meiri á Ströndum, ok vard hinn mesti grasvöxtr. Ut kom þá konúngsbod at prestar skyldu hafa tölu á þeim, er fæddust ok dóu í sóknum þeirra, ok senda prófasti, prófastr biskupi, en biskup utan hvert ár; ok svo þau önnur er ádr voru gefin út; eitt forbod at bera gull ok silfr á klædum; eitt kom um þat at sýslumenn tæki sjálfir sakafall ok vogrek, ok gyldi vist af, en stædi eigi reikníng á; eitt um rángar ákærur; eitt um bænda brúdkaup, leiki ok spil. Voru þá Jóhanni Gottrûp gefnar upp skuldirnar, er fyrri víkr á, ok svo Jóni Hjaltalín, en Gudmundr Sigurdarson fèkk mínkud afgjöld Stapa-umbods um 80 vættir á ári. þess er getit um þórarinn prest Jónsson, Gudmundarsonar, er fyrri var í Grímsey, at hann hafdi haldit Nes í Reykjadal, þat er lítit kall; yfirgaf hann þat vitundarlaust vid biskup ok prófast, ok fór til Finnbogastada á Ströndum med hyski sitt, en Eyríkr, son þórdar prests frá Hvammi í Hvamms-sveit, þórdarsonar, Finnssonar, vígdist þángat.

LXXXIX Kap. Mannalát.

Landfarsótt stakk sèr þá nidr híngat ok þángat, ok var þúng, lögdust flestir á þeim bæum, er sóttin tók, ok hèlt hûn vid nær misseri, þar sem hûn kom; andadist þá Jón prófastr Halldórsson, ok hafdi haldit Hítardal í 4 vetr ok 40, ok er þat flest eptir hönum, er híngat til er sagt um biskupa ok amtmenn, ok þó sumt fleira; vard prófastr eptir hann Jón prestr í Stafholti Jónsson frá Einarsnesi, en Sveinn prestr Gudlaugsson fèkk þá Hellnaþíng. Annar andadist Halldór prestr Árnason at Húsafelli, fadir Bjarna sýslumanns; þridji Gottskálk prestr þórdarson á keldum; fjórdi Páll prestr í Goddölum Sveinsson, fadir Sveins prèsts, hann hafdi átta þorbjörgu, dóttur Odds Eyríkssonar á Fitjum, ok voru þeirra börn Sveinn prestr, fadir Jóns prests í Goddölum, Páls á Steinstödum, ok þeirra systkina; Björg, kona þorsteins

Sigurdarsonar sýslumanns í Múlaþíngi; Elízabet, ok Sesselja, er átti Jón Ólafsson, Einarssonar, þorsteinssonar í þykkvabæ. þessir dóu enn: Árni bóndi at Grund í Skorradal, lögrèttumadr, son Sigurdar Árnasonar lögmanns, Oddssonar, ok þorbjörg systir hans, ok Gudrídr í Vindási, seinni kona Torfa prófasts Halldórssonar, ok enn Hallgrímr Jónsson Thorlacíus sýslumadr í Sudr-Múlasýslu, hans börn voru þau Jón í Berunesi, ok Elín módir Hallgríms prests Einarssonar Thorlacíuss, ok Sesselja, módir Einars prests Bjarnasonar Thorlacíuss á Grénjadarstad; Björn prestr Thorlacíus í Gördum var bródir Jóns, hann var hardhugadr, ok alvörumikill. Hólmfrídr Pálsdóttir í Vídidalstúngu, kona Bjarna sýslumanns, dó af barnsför, hèt barnid þorbjörg, ok er sagt, at lítt hafi fallit á med þeim hjónum, voru þessi börn þeirra, er til menníngar komust: Páll, hann var námsmadr mikill, sem módurfrændr hans, Halldór, Ástrídr ok þorbjörg, þau menntust öll. Halldór prestr frá Útskálum Brynjúlfsson, Ásmundssonar hafdi fengit þar þóru, dóttur Bjarnar prests Thorlacíuss í Gördum, fèkk hann nú Stadarstad, ok var kalladr þar rædumadr mikill.

XC Kap. þíng, ok annat.

Bjarni Nikulásson hafdi unnit mál sitt fyrir Hæsta-rètti, ok var þá enn sýslumadr í vestri Skaptafells-sýslu, var hönum falinn á hendr sá madr til gæzlu, er Björn hèt Jónsson, ok í málum átti þar eystra um barngetnadar efni, en vard ei útgjört at því sinni. Voru sóknir miklar á alþíngi med Jóni þorsteinssyni, er sýslumadr hafdi verit í Skaptafellsþíngi, ok ödrum mönnum þar, í þeim málum voru Eyvindr Jónsson duggusmidr klaustrhaldari ok þórdr þorleifsson, Jón Sigurdarson ok Sigurdr Kálfsson, ok var þar heldr agasamt ok stórbokkar miklir, ok eigi þótti Skúla Magnússyni sèr þar óhætt í sýslu sinni, ok var hann þá úngr ok enginn audkvisi. Ormr Dadason sókti á þínginu Markús Bergsson sýslumann at Amtmanns bodi, um medferd á meinamáli Gudrúnar Jónsdóttur úr sýslu hans, er getit hafdi barn med módurbródur sínum; vann Markús mál sitt, en Gudrún var dæmd líflaus, ok skotit þó til konúngs nádar. þorsteinn sýslumadr Sigurdarson baud 16 hundrud dali til þykkvabæar-klaustrs, ok vitum vèr ei

gjörla hví þat var. Alexander Smidt sagdi þá af sèr lögsögn med öllu, ok af því baud Lafrents amtmadr Magnúsi lögmanni Gíslasyni at þjóna einnin nordr- ok vestr-lögdæmi; spurdist amtmadr fyrir, hvert ei mundi meiga reisa hèr sakamannahús fyrir þá menn, er dæmdir voru á Brimarahólm, en Magnús lögmadr ok sýslumenn, er vid voru, kvádu þat verda mundi of þúngt landsmönnum. Þat haust fór Skúli Magnússon sýslumadr utan, ok ætludu sumir hann mundi ætla at sækja um lögsögnina eptir Smidt, en sumir hugdu um Hegraness-sýslu. Hinn 16da dag septembris andadist Þorlákr Markússon at Sjáfarborg, hans son var Sveinn, er þar bjó sídan; en hinn 21ta sunnudag eptir Trínitatis fóru fram brúdkaupin at Geitaskardi vestr, er Sigurdr Einarsson biskups gipti dætr sínar; fèkk Oddr Magnússon sýslumadr Sigrídar, en Gísli bródir hans Ingibjargar systur hennar, ok höfdu til konúngsleyfi, því þær voru dætr födursystur þeirra. En Björn Skevíng Lárusson frá Mödruvöllum fèkk í þat mund Sigrídar, dóttur Jóns prófasts Gíslasonar, var bod inni at Mödruvöllum at Hans Skevíngs, bródur hans. Þá bar þat til hinn 23ja dag októbris mánadar, at týndust bátar tveir vid Steingrímsfjörd í vedri miklu, med 5 mönnum á, en hinn þridji fannst degi sídar nordr á Skagaströnd, áralaus, ok þó heill, ok í hönum fjórir menn, örendir allir.

XCI Kap. Frá ýmsu.

Þá var haust rosasamt ok öndverdr vetr til sólstada, en þadan af gjördi hrídir stórar med snjóþúnga ok hagbönnum, var jardlaust í 1737
mörgum sveitum, ok hèlzt frammúr til krossmessu, en fyrir nordan gjördi stórhríd med 9viknaföstu, ok fórust 3 stórhundrud fjár í Skagafirdi, en miklu meira um Eyafjörd, ok þó allra mest í Þíngeyarþíngi, ok urdu 6 menn úti, hèlzt þar vetr til fardaga, fèllu margir hestar ok nokkur peníngr annar; var mikil hríd um sumarmál helzt vestra, ok fórust 5 hundrud fjár í Hvammssveit, ok 33 hestar, ok líkt því var á Skardsströnd, ok á Fellsströnd út um Klofníng, gjördi sú hríd mest at hardindum; hrakti fè vída í sjó; voru þá ok litlir hlutir sydra, en nokkut meiri fyrir Jökli. Skip týndist undir Jökli frá Bug, þar var med Gudmundr bóndi Vigfússon ok synir hans þrír; annat fórst med

5 mönnum á Látraröst, en tveir bâtar á Álptanesi; urdu þá ok misferli ýmislig. Oddr Magnússon hafdi sókt um Hegranessýslu, ok svo gjördi Skúli sýslumadr; var þá deila mikil í Húnavazþíngi, sóktust þeir um flengíngarmál Katrínar, Bjarni Halldórsson sýslumadr, Jóhann Gottrûp ok Grímr Grímsson á Giljá, en ekki kom þat þá til alþíngs. Kom út á Akreyri Hans Becher danskr madr, er verit hafdi fyrrum fjögr ár í för med Árna Magnússyni ok Páli Vídalín, þá þeir voru kommissaríí, ok skrád bækling um vidreisn Íslands, ok hafdi nú fengit lögsögn eptir Alexander Smidt; reid hann þegar sudr til Bessastada, ok fór utan aptr eptir konu sinni ok börnum. Kristján Luxdorf landfógèti kom ok út aptr, ok konúngsbrèf nokkur. Var eitt um búdir, tjöld ok hesta alþíngismanna, at vera mætti at ósekju nordanverdt vid Öxará, svo at þíngvalla presti væri ekki fyrir goldit; hafdi slíkt komit í umrædu, þvíat hagar þeir voru þrotnir, sem fyrrum höfdu verit, ok vard þó miklu meira seinna. Eitt um þat at lögmadr enginn væri sýslumadr ásamt, ok at 40 dalir bættist vid laun Magnúsar lögmanns Gíslasonar. Eitt um prestakalla veitíngar. Eitt um hjálp til klædabúrs, er hefja skyldi í Kaupmannahöfn, átti hverr at leggja til X dali, sem hafdi 50 dala inntekt, þat kom þá eigi út. Eitt var um aftöku ok greftran óbótamanna; annat um skilníng lagagreinar einnar. Eitt um kyrkju-tilsjár-kollegíum, er hefja skyldi. Eitt um fiskal konúngs. Þar med voru veitíngarbrèf: eitt til Bechers fyrir lögmannsdæmi; annat til Skúla Magnússonar sýslumanns fyrir Hegraness-þíngi; þridja til Ólafs Árnasonar prests í Hvítadal, fyrir Bardastrandarsýslu. Ólafr var madr eigi mikill, snotr í ásýndum ok atferli, en þótti heldr óvæginn þar vestra. Eitt var um prófastamót, ok annat var komit ádr um þat, at prófastar mætti halda rètt med tveimr prestum í hèradi. Þá gjördist Gudmundr prestr Vernhardsson prófastr í Bardastrandarsýslu, en Jens Víum tók vid sudrhluta Múlasýslu eptir Hallgrím Thorlacíus med því sem hann hafdi ádr. Arnór, son Jóns Arnórssonar í Ljáskógum, gjördist lögrèttumadr á þíngi. Þar var Jón Hjaltalín sóktr fyrir ránga málsmedferd, ok dæmd fèsekt, vard þó ei útgjört allt mál hans; voru ok lagasóknir úr Skaptafells-sýslu med Skúla Magnússyni, Högna prófasti Sigurdarsyni ok enn fleirum; Eyvindr Jónsson hafdi mál í móti Skúla, ok Einari presti Hálfdánarsyni, þat var eitt. Þar kom

ok blódskammarmál úr Ísafjardarsýslu: hafdi sá madr, er Sigmundr hèt Gudmundarson, getit barn vid Halldóru dóttur sinni, ok urdu þau ei færd á þíng fyrir hardindum, ok eigi kom Markús Bergsson sýslumadr, var því þá skotit til hins næsta alþíngs. Jóhann Gottrûp var kominn í ærnar skuldir fyrir þíngeyra-klaustr, ok lèt amtmadr Odd Magnússon taka þat út, ok var gjört álag mikit. Var Oddr þá sýslulaus, ok gjördist rádsmadr at Hólum, því þorgeir bródir Steins biskups lèt af, en þíngeyra-klaustr var bodit upp, kom hönum óvart mjög, ok hlaut þat Bjarni sýslumadr Halldórsson, ok gjördist eptir þat audugr, ok flutti til þíngeyra. Jón Gudmundarson hèt madr í Húnavazþíngi, er barn gat vid stjúpdóttur sinni, þorbjörgu Helgadóttur, þau sálgudu því, ok dæmdi Bjarni þeim dauda, ok hafdi í haldi. Skúla Magnússyni sýslumanni voru kennd börn tvö, annat í Skaptafells-sýslu, ok vann hann eid fyrir, en annat kenndi hönum Steinunn, laundóttir Bjarnar prests Thorlacíuss í Gördum; er mælt at hann vildi ok synja þess, en Björn prófastr kvad hönum ei hlýda skyldi, at ósæma dóttur sína, ok gekk svo fast at hönum, at hann rèdi þat af at fá hennar sídan. Fór skúli nordr, ok birti brèf sitt á þriggja hreppa þíngi í Skagafirdi, ok hafdi þegar mörg þjófamál fyrir, ok gjördist umsýslusamr. Skúli var hár medalmadr á vöxt ok eigi þrekinn, kvikr mjög, skarpeygr ok nokkut varaþykkr, mikill rómrinn, ok því líkast sem hann biti nokkut á vörina, er hann taladi, hann var óvilsamr, ok þótti nokkut hardlyndr, en vinfastr var hann, ok þrautgódr í mörgu.

XCII Kap. Mannalát ok annat.

Þau misseri voru prentadar í Svíþjód margar íslenzkar sögur, ok urdu Svíar fyrri til enn Danir eda Íslendíngar sjálfir, at gjöra þat af alvöru, en þat var uppruni Noregs konúnga, Hrólfssaga kraka, Hálfssaga ok rekka hans, Hrómundarsaga Greipssonar, Hálfdanarsaga Brönufóstra, Ragnarssaga Lodbrókar, Norna-Gestsþáttr, Völsúngasaga, Fridþjófssaga frækna, Samsonar fagra, Hrólfs svarta, Hálfdanar Eysteinssonar, Sörla sterka, þorsteins bæarmagns, ok enn fleiri. Var þá þurt sumar med nordanvindi, ok heyadist allilla, en vott haustit, ok brunnu 400 hestar at Orms Dadasonar sýslumanns í Fagradal. Þá

andadist Jón prestr Markússon, ok Geir prestr bródir hans í Laufási, ok voru þeir brædr Magnúsar prests Markússonar; Jón prestr Sigfússon á Ríp, Árni prestr Álfsson í Heydölum, Högni prestr Gudmundarson at Stöd í Stödvarfirdi, ok Hákon bóndi Sigurdarson at Leirá, Árnasonar lögmanns; Elín er átt hafdi Torfi prestr Hannesson þrem vetrum betr enn sjötug, ok Steinunn Hallgrímsdóttir í Hjardarholti, skorti tvo á tírædan; þorbjörg Magnúsdóttir, er átt hafdi Páll Vídalín; Soffía Dadadóttir, er Lárits Skevíng sýslumadr hafdi átta; Ingibjörg Vigfúsdóttir, kona Halls prests í Höfda, Eyríkssonar prests, Hallssonar, ok Málmfrídr, dóttir þeirra; ok enn Jón prestr at Skinnastödum, son Einars prests Nikulássonar gamla, var hann betrfedrúngr, en þó ei mjög vinsæll, ok kalladr greipaglennir, ok börn hans flest hnigu til hindrvitna-sida födurfödur síns, eda fengu vanhag af; var Einar prestr einn son hans hinn helzti, er á Skinnastödum var eptir hann. Hinn 22ann dag ágústí, sem var fimtudagr, rèri á sjá Brynjúlfr prófastr Halldórsson í Kyrkjubæ í Túngu, med syni sínum frumvaxta, ok tveimr mönnum ödrum til gamans sèr, þvíat vedr var blídt; en er þeir komu at landi, hljóp í brim hastarligt, ok lendtist þeim illa, klofnadi bátrinn, en prófasti sló út, ok kom svo hardt nidr at rotadist, nádi Jón sonur hans hönum, ok bar til lands örendan, ok af komust þeir hinir. Úngir menn fóru þá utan, Hans, son Jens Víums sýslumanns, ok þórarinn, son Jóns í Grenivík. Seint um haustit í nóvembri, lèt Jón sýslumadr í Grenivík þjófsdóm gánga til hýdíngar ok mörkunar yfir Bjarna kaupamanni sunnlenzkum, hann hafdi stolit frá Halldóri á Bakka, en frá Magnúsi Bjarnarsyni Pálssonar, er þá bjó enn at Stokkahlödum, silfri til 20 dala. Tídindi þóttu at Hvítá hin eystri hljóp úr farvegi sínum fyrir jól, ok sudr um allan flóa, austr fyrir Gaulveriabæ, ok út at Laugardælum, svo menn urdu at rída til lambhúsa á túnum sínum. þat haust gjördist Gísli, son Magnúsar prests Markússonar ok Gudrunar Oddsdóttur digra, bródir Odds Magnússonar, skólameistari í Skálholti, þvíat Jón þorkelsson hafdi yfirgefit. Gjördi þá aptr hardan vetr med allraheilagra messu, nær sem hinn fyrra, ok hèlzt
1738 fram yfir midjan, med jardbönnum ok ógæftum, því vedrátt var mjög óstödug; var fiskilaust kríngum Jökul allan, ok hart um bjargrædi, svo búdafólk var nær komit út á einmánadi; var vedrátt med áhlaupum,

ok urdu fjárskadar í Borgarfirdi, ok fyrir nordan land, týndist skip í Ólafsvík med 9 mönnum, hèt Jón Steindórsson formadr, druknadi þar ok annar sona hans; 4 menn týndust fyrir Vallnabjargi, 2 í Eyrarsveit, 2 af báti í Höskuldseyar vogi; tvö skip týndust í Vestmannaeyum, var annat tíæringr med 15 mönnum eda 16; var annat þat tjón eignad manna völdum, ok járnadr húskall Nikulásar Magnússonar sýslumanns. Skólasveinar urdu úti á Bröttubrekku hinn 14da dag aprílis. Jón, sonur Sigurdar á Hvítárvöllum, ok Jón Erlendsson frá Hvanneyri. Þat vor braut brim 4 skip vid Hellisvelli, ok 3 í Dritvík. Á því enu sama segja annálamenn, Jóhann prófastr Þórdarson í Laugardælum hafi andazt, en fyrri höfum vèr talit þat eptir Doktor Hannesi biskupi Finnssyni, er líkast er at gjörst hafi vitat.

XCIII Kap. Mannalát ok margt annat.

Í þann tíma gekk landfarsótt nordr ok vestr, ok dó margt manna: þá dó Eyríkr prestr í Saurbæ í Eyafirdi, Þorsteinsson, Gunnlaugssonar prests, Sigurdarsonar, hann var fadir Dómhildar, er Þorsteinn prófastr Ketilsson átti sídast, ok Gunnlaugs prests; einnin Páll prestr Högnason á Valþjófstad, er fyrr var prófastr; Jón prestr Jónsson í Hítarnesi, er fordum átti í Stokksmálinu, hann var afgamall; Þórdr prófastr í Hvammi í Hvammssveit Þórdarson, Finnssonar, Sigurdarsonar prests í Miklaholti, hann var fadir Þorsteins prests ok Eyríks prests í Nesi ok Einars prests í Hvammi, födur Þorsteins Rangels; Halldór prestr Einarsson at Stad í Steingrímsfirdi; Magnús prestr Arason at Mælifelli; Pètr prestr Eyríksson Arnsted at Hofi í Vopnafirdi; Þrúdr húsfrú Þorsteinsdóttir Þorleifssonar frá Vídivöllum, er Björn biskup hafdi átta, hûn var þá at Hlídarenda, ok lángþjád. Oddr Magnússon, er settr hafdi verit fyrir Skagafjardarsýslu, dó á Hólum öndverdliga árs, ok hafdi 3 vetr ok 20, hafdi ok andazt barn þeirra Sigrídar úngt, er Einar hèt; Ragnheidr Magnúsdóttir á Höskuldstödum, kona Steffáns prests Ólafssonar, vel hálffertug, voru eptir 6 börn úng: Ólafr, Sigrídar tvær, Elín, Anna, Margrèt, þau voru þá lítils umkomin, en menntust öll vel; Gudrún, systir Skúla Magnússonar sýslumanns; margt andadist alþýdumanna, ok einna helztr Steingrímr á Þverá Jónsson, Steingríms-

sonar, hann hafdi átta Sigrídi Hjálmsdóttur, ok voru þeirra börn Jón, þorsteinn, Pálmi ok Helga. Jón þórdarson gjördist landskrifari í stad Odds Magnússonar, en Skaptafells-sýslu hlutann fèkk Sigurdr Steffánsson frá Vestmanneyum eptir Skúla, er mælt settr væri aptr í eyar Hans, son Jens Víums úr Múlaþíngi. Steffán prestr Einarsson fór þá til Laufáss. Um sumarit kom út Hans Becher lögmadr, ok settist at í Brokey. Komu þá ok konúngsbrèf: eitt um Júss tiz-fèhirzluna, at vera skyldi undir Rentukammers umsjá; annat at gestarèttr hèldist á alþíngi, í þrætum þeim er þar fèlli til; en seinna var gefit út eitt um þær konur, er svarit er fyrir fadernis lýsíng þeirra, ok landþíngskrifara-brèf Jóns þórdarsonar. Sæmundr prófastr Magnússon hèlt Synódalrètt fyrir Stein biskup, því hann var ei þíngfær; ok þá fèkk Jón Vigfússon frá Hofi Reynistadar-klaustr. Lesit var á þíngi lífgjafarbrèf Kristínar Bjarnadóttur, er barn hafdi gètit vid Katli stjúpfödur sínum, ok skyldi hûn vera á spunahúsi æfilángt; en annat um jardir, er lagdar voru til Valgerdi húsfrú, ef Steinn biskup fèlli frá, þær voru 12; þá voru önnur ómerkiligri, um testamentis-gjafir ok þvílíkt; sídan var lýst óskilamönnum, ok enn var fleira; lýstu þeir frændr Björn prestr Thorlacíus ok Brynjúlfr þórdarson ósátt á gjafabrèfi þrúdar húsfrúr; var ok sáttmáli milli Odds Sigurdarsonar ok Jóhanns Gottrúps í máli nokkru milli Jóhanns ok Sumarlida Klemenssonar; eitt var kauplýsíng Jakobs Eyríkssonar vid Búdir, er hann hafdi keypt hálfa Kolbeinsstadi af Ormi sýslumanni Dadasyni, umbodsmanni þeirra er áttu, ok margt annat. þar voru teknir af þrír menn, Sigmundr frá Mosdal úr Ísafirdi Gudmundarson, er barn gat vid Halldóru dóttur sinni, ok Jón úr Vídidal í Húnavazsýslu, sá hafdi getit barn vid stjúpdóttur sinni, ok sagt þau hafi deydt þat. Bótólfr Jörundarson hèt madr á Bardaströnd, er myrdti gamlan mann, ok hèt sá Jón Óttarsson. Annan myrdti þórdr Ásmundarson í Skagafirdi, úngan mann, er Gudmundr hèt. Kristján Luxdorf landfógèti fèkk lausn frá sýslan sinni, er hann fór utan um sumarit, med því skilyrdi at hann fengi annan í sinn stad; en af því hann vildi hafa þridjúng launa, sem sá er undan hönum var næst, þá vildu fáir til verda, nema þeir fengi laun full ei at sídr. Var enn gefit út konúngsbrèf hinn 22an dag ágústí mánadar, ok leiddi inn hvervetna í ríkjum Dana konúngs spurn-

ínga-lærdóm, þann er Eyríkr Pontoppídan biskup hafdi samit, þó vard ei af því hèr á landi svo skjótt, því hann var þá enn ei lagdr út. Grasbrestr var þá mikill; ok hardt í ári, ok urdu manntjón af slisum. Urdu þeir prófastar Jón prestr þorláksson í Múlaþíngi, Jón Jónsson í Stafhollti í Mýrasýslu ok Halldór Brynjúlfsson at Stadarstad í Snæfellsness-sýslu. Steffán prestr at Höskuldstödum kvæntist aptr, ok fèkk Sigrídar Sigurdardóttur, er Oddr Magnússon hafdi átta, ok voru þeirra börn seinna Sigurdr ok Oddr. þessi misseri voru þeir allir bornir Jónas, son Benedikts prests Jakobssonar, Benediktssonar, þorkell, son Ólafs prófasts Gíslasonar í Odda, ok Jón, son Jakobs Eyríkssonar vid Búdir. En um haustit hinn 7da dag októbris andadist Jón Magnússon gamli hálf-áttrædr, ok var hann þá med Snorra prófasti syni sínum at Helgafelli.

XCIV Kap. Tilburdir öndvert ár.

Næsti vetr gjördist hardr med nýári vestanlands ok nordan, ok svo 1739
í Borgarfirdi, var fiskifátt, ok gródalaust framyfir fardaga, fèllu peníngar allvída, ok drápust kýr í hor ok kulda sumstadar um vorit; eptir þat batnadi þó skjótt, en landfarsótt gekk yfir. Skip týndist vid Hellisvelli fjórda laugardag frá páskum, voru flest á nordanmenn, en sá hèt Gudmundr Ásgeirsson, er formadr var; vída brotnudu skip af brimi ok sjáfargángi, 13 í kríngum Jökul, ok 7 löskudust. þá deydi Björn prestr þórdarson at Melum í Borgarfirdi, ok var meir enn áttrædr, hann var fadir Hannesar prests at Kvennabrekku. Annar dó Andrès prestr Gíslason í Otrardal, þridji Torfi prestr Bjarnason í Nes-hrepp, fjórdi Frans Ibsson prestr í Hruna, 5ti Jón prestr Einarsson at Stad í Adalvík, ok konur nokkrar í heldra lagi. Á þíngi var lesit landskrifarabrèf Jóns þórdarsonar, var hann sonur þórdar prófasts á Stadarstad. Gudmundr sýslumadr Sigurdarson sókti þar sök í móti Ólafi sýslumanni Árnasyni, um dóm í máli Ólafs bónda Gunnlaugssonar í Svefneyum, ok vannst ei á. þar var lesit upp landfógètabrèf Kristjáns Drese, hafdi Kristján Luxdorf landfógèti komit, út ok ridit á þíng, ok kvaddi þar vini sína. þórarinn lögsagnari, son Jóns í Grenivík, stód þar fyrir málum; kom þar ok fram lífgjöf nokkurra

sakamanna. Eptir þíngit afhendi Kristján Luxdorf konúngsgardinn Bessastadi eptirkomanda sínum Drese, því hann var þá kominn út, en fór sídan utan med Hólms-skipi alfarinn; var hann madr ókvæntr, ok hafdi verit spakr ok hóglyndr, ok komit sèr vel vid hvern mann, snaudr hafdi hann útkomit, en grædt hèr fè, voru landfógèta-laun hækkud á hans dögum um 50 dali, er vera skyldu kostpeníngar hans á þíngi, ok hèlt hann þridjúngi launa, eptir þat er hann lèt af landfógèta-sýslun, til þess er hann fengi annat lèni, svo sem verit hafdi um Kornelíus Wûlf; var hann hèr landfógèti um 12 ár, ok grynnti heldr á vináttu med þeim Lafrenz amtmanni á hinum sídustu árum hans. Þau misseri gjördist Þórarinn prestr Jónsson prófastr í Dalasýslu, hann hèlt Hjardarholt eptir födur sinn, ok átti Ástrídi, dóttur Magnúsar prófasts í Hvammi Magnússonar, bródurdóttur þeirra Árna Assessors ok Jóns, en systur Jóns prests á Setbergi, þeirra son var Árni, er seinna gjördist mikilsháttar. Þat sumar var gódr heyáfli, ok hin bezta nýtíng.

XCV Kap. Fráfall Steins biskups.

Steinn biskup á Hólum sagdi þat um sumarit, at þá mundi hann eiga skammt eptir ólifat, ok mundi deya af þeirri sótt, er hann tæki fyrsta þadan af. Var fátídt þat sumar, nema árgæzka mikil á sjó ok landi; hafdi Þórarinn Jónsson gjörzt lögsagnari födur síns þat ár, sem fyrr segir, ok tók Gudmundr prestr Ísleifsson prófastsdæmi á Bardaströnd. Helgi prestr í Grindavík Jónsson, Þórdarsonar, Ólafssonar á Svarfhóli, Jónssonar, kærdi fyrir konúngi at hann fengi ekki jardatíundir, því flestar jardir í sóknum hans væri eign Skálholts kyrkju, en landsetar guldu þar engar tíundir af, ok bad hann at þeim yrdi haldit til þess, fylgdi Jón biskup Árnason því, en vildi ekki at þeim þúnga væri skotit til dómkyrkjunnar, þvíat fyrir sunnan galt hverki dómkyrkjan nè landsetar tíundir þær. Henrik Ochsen stiptamtmadr vildi halda láta fornum vana, ok sá vard konúngs úrskurdr, at vera skyldi um tíundargjald til klerka ok kyrkna um allt Ísland, sem þángat til hafdi verit, ok fèll nidr sú ákæra um sinn. Þurfti eigi til at taka í Nordrlandi, þvíat Hólastóll galt þær tíundir allar sjálfr, ok hefir þat verit

umtalslaust sídan til þess á vorum dögum. Þat haust hinn 29da dag októbris tók Steinn biskup sótt, ok andadist annan í desembri; hafdi hann verit biskup 8 vetr ok 20, en í embætti einn hins sètta tugar, ok skorti vetr á áttrædan, 8 presta hafdi hann vígda hins 7da tugar; er ekki afkvæmi komit, þat er mikils sè verdt, frá ödrum börnum hans, enn Helgu ok Jórunni. Jórunn var fyrst gipt Hannesi Skevíng Lárussyni, þeirra börn voru Lárits Skevíng, fadir Steffáns prests í Presthólum ok Hannesar prófasts ok Jórunnar, er átti Þorsteinn prestr Hallgrímsson, ok Margrètar, er átti Einar prestr Árnason at Saudanesi, ok Þórunn ok Margrèt. Þórunni átti fyrri Jón á Reynistad Vigfússon frá Hofi, en seinna Jón prófastr í Skaptafellsþíngi, son Steingríms á Þverá; en Margrètu Þorgrímr, son Jóns prests Þorgrímssonar frá Hálsi. Son Jóns Pálssonar ok Helgu var Jón prestr ok prófastr, er seinast hèlt Laufás, fadir Geirs biskups Vídalíns. Steinn biskup hafdi verit vinsæll madr mörgum manni. Margt fólk er komit frá systkynum hans, ok flest alþýdumenn.

XCVI Kap. Frá syslumönnum.

Þá gjördi hinn bezta vetr at öllu, nema umhleypíngasamt var á *Gói*, 1740
en optast var lopt þurrt ok hreint; andadist þann vetr margt manna, gekk ok yfir gulusótt vída. Á því vori dæmdi Þórarinn, son Jóns í Grenivík, at amtmanns bodi, at Vídivöllum í Skagafirdi, ok ónýtti at lögum gjöf húsfrúr Þrúdar, í ólofi Brynjúlfs Thorlacíuss ok Bjarnar prófasts Jónssonar frænda hans, því at hún var óvottud, ok óþínglýst; var Skúli sýslumadr Magnússon fyrir hönd þeirra frænda, en annars vegar Jón sýslumadr Benediktsson í Rauduskridu. Skúli setti bú saman á því vori at Gröf á Höfdaströnd, ok átti Steinunni dóttur Bjarnar prófasts, voru þeirra börn Jón, hann var þá vetrgamall, Gudrún, Björn, Rannveig, Gudrún önnur, Oddný, Halldóra; gjördist Skúla brátt fengsamt, rak um sumarit duggu hollenzka á Skaga, ok höfdu týnzt af allir menn; tók hann hana at sèr, ok er eigi getit hverju skilat var af. Brátt gjördist hann hèradsríkr ok úrskurdar-mikill, bar þeim Bjarna Halldórssyni þegar á milli.

XCVII Kap. Mannalát ok tjón.

Þessir öndudust hinna heldri manna; Jón prófastr í Stafholti Jónsson, bródir Sigurdar á Hvítárvöllum, ok fadir Jóns sýslumanns at Móeidarhvoli, en annar bródir hans var Magnús, er bjó at Brennistödum, hans son var Páll prestr, fadir Guttorms prests, ok voru þessir uppi af Einarsness lángfedgum, ok Eggèrt son Gudmundar á Álptanesi. Annar prófastr deydi Ólafr í Vallanesi Steffánsson prófasts Ólafssonar, hann hafdi haldit Vallanes í 2 vetr hins 6ta tugar; ok prestar Eyríkr Gudmundarson á Eidum, Arngrímr í Vestmannaeyum Pètrsson, Gissurarsonar, Gamlasonar, Hallgrímssonar, Sveinbjarnarsonar; Jón Ólafsson at Stadarhrauni, hann druknadi at silúngsveidi; Bjarni lögrèttumadr Sigurdarson, Árnasonar lögmanns, bródir Árna á Grund ok Hákonar á Leirá, hann var fadir Gísla prests at Melum, ok Jóns prests at Holtastödum nordr, ok var hálfnírædr; Íngibjörg á Hvítárvöllum Pálsdóttir prófasts í Selárdal, módir Ólufar, er Sigurdr sýslumadr átti, hûn var nær nírædu. Þorvaldr skáld Magnússon prests, Illhugasonar, Bjarnarsonar at Laxamýri, dó at Þíngeyrum, hann var aldrei kendr vid konu, ok vid fátt brugdinn, ok kalladr audkvisi mikill í ætt, en ljód mælti hann af munni fram, sem madr talar hradt, ok jöfn þeim, er vöndud voru, hefir hann orkt sálma marga, ok annat. Lafrenz amtmadr var jûstizrád at nafnbót, hann skipadi Þorleif prófast Skaptason fyrir stiptisprófast nyrdra. Vard þá atburdr um vorit í Múlaþíngi; Jens Víum sýslumadr bjó at Skriduklaustri, hann lèt flytja sig yfir fjörd nokkurn, med lögsagnara sínum Jóni Þorleifssyni, ok einni konu; 5 menn voru þar adrir á skipi. Þat skip fannst seinna, ok þeir 5 menn í því daudir, voru stíngir tveir á formanninum hjá vidbeininu, sem vera mundi eptir korda, ok var getit til at sýslumanni mundi hafi borit til vid þá, ok sveini hans, er þeir voru nokkut ölvadir, ok þeir mundu hafa unnit á þeim, ok hrundit þeim útbyrdis, ok sá ordrómr lagdist á, ok svo segir í kvedskap, þeim er sídan fór fram í Eljáraglettu vid Hans Víum, son Jens. Fannst hverki sýslumadr nè Jón Þorleifsson, nè konan þadan af, ok gátu menn til at þau mundu komizt hafa í duggur útlendar, er þá lágu vid Austrland. Hans Víum, son Jens, var settr fyrir sýsluna, hann var hvatr ok óvilsamr, allra manna ordfærastr,

med hönum voru systkin tvö, er hann tók vid sýslu, Jón ok Sunnifa, ok höfdu getit barn saman, ok ritadi hann bænarbrèf utan fyrir þau um líf ok landvist, en þar vard mikill atrekandi at seinna.

XCVIII Kap. Frá ýmsu er tilbar.

Konúngsbrèf voru þau gefin út: eitt um kyrkjuverdi, at reikníng gjöri fyrir kyrkjufèhirzlur eda porziónir, var þat at undirlagi biskupa Steins ok Jóns Árnasonar ok amtmanns; annat um verd grárra fálka; þridja um legordsmál Magnúsar þorvaldssonar stúdíósí, hann hafdi getit barn vid þrúdi, dóttur Bjarna ríka Pètrssonar á Skardi, ok hafdi fengit Bjarna mikils, sem tídt var, en þá tókst af meyarèttr fyrir rádspjöll sá er ádr hafdi verit. þat vor týndist áttæríngr frá Múnkaþverárklaustri í lendíngu vid Grímsey, fórust tveir menn, en adrir nádu landi. Nikulás Magnússon sýslumadr sat í sæti Bechers lögmanns á alþíngi, var þar fátídt, þó var þar tekinn af Asmundr úr Skagafirdi, er myrdan hafdi pilt einn. Ár var mikit á sjó ok landi. Gjördist mál í Skagafirdi; var þóroddr heyrari þórdarson framgjarn ok óvæginn í ordum jafnan; hann taladi um þat at Skúli sýslumadr Magnússon mundi eigi skjalliga hafa medfarit dugguna, er rak, ok stúngit fènu undir stól, þarmed mundi hann valdr hafa verit af lífláti Gudrúnar systur sinnar, ok haft óleyfiliga umgengni med þórunni Jónsdóttur í Gröf ok dætrum hennar, ok komst þadan af í umrædu, at sèd hefdi verit fyrir barni einu eda fleirum þar í mónnum, ok vard því trúat, ok urdu skjótt margir til at taka undir þetta; en af því at þóroddr gat hvergi stadit med slíkt rógmæli, þá vard hann at bidja sýslumann brèfliga fyrirgefníngar. þóroddr var fadir þórdar stúdíósí ok þóroddar beykis á Vatneyri. Sigurdr Jónsson á Hvítárvöllum lèt þá af sýslu; en Bödvar Jónsson tók sýslu í Vestmannaeyum, hann var son Jóns lögrèttumanns á Yxnakeldu Ólafssonar. Sumarlidi Klemensson hafdi gefit Jóhanni Gottrûp allt fè sitt skuldlaust med testamenti, þá fyrir 5 vetrum sídan, ok var þarmed Mardarnúpr, bar nú svo til at hann reid frá þíngeyra-kyrkju drukkinn, fèll af baki ok hálsbrotnadi; naut þá ekki Jóhann fjárins, því mál mikit vard í milli Bjarna sýslumanns Halldórssonar ok hans, er kallat var Titlíngastada-kýr-mál, ok lauk svo

at Bjarni hlaut Mardarnúp. Bjarni sættist vid Jóhann, at kallad var, um illyrdi, en gjördi atför í skuldafè hans, ok urdu med þeim deilur miklar ok lángar. Þá kom snjór mikill nordanlands í 12tu viku sumars, ok fèllu á því ári 60 hestar í Þistilfirdi, en heflat upp trè til átu þeim er lifdu, 60 fèllu í Hofssókn, 80 á Völlum austr, 100 í Fljótsdal, ok gengu margir frá þar eystra sakir penínga fellis, at því er sagt hefir Þorsteinn prófastr Ketilsson. Brunar urdu sumstadar á þeim misserum; brann bær í Gufudal vestr hinn annan ok 3dja septembris, at Jóhans prests Þórólfssonar, ok vard at mikit tjón, dó þar barn eitt inni. Stofa brann á Narfeyri med því er í var. Þá var stolit á Skutulsfjardareyri vestr, úr kaupmannahúsum til 9 hundrada ok 50 vætta, þat medgekk mestallt madr frá næsta bæ Hnífsdal, Þórdr, son Torfa prests at Snæfjöllum Bjarnasonar á Arngerdareyri, Gunnlaugssonar prests á Stad, Snorrasonar, ok sumt Bjarni, bródir hans, var Þórdr mannvænn, ok þeir atgjörvismenn bádir, ok var hann látinn fara utan, en strauk úr Noregi til Hollands, ok fèkk þar skips forrád. Hinn 5ta dag jóla týndust bátar tveir á Sudrnesjum, ok 7 menn á, urdu þá fjárskadar miklir fyrir nordan land, ok hrakti vída fè í sjó, brotnudu í Vadlaþíngi fjögr skip hins þridja tugar.

XCIX Kap. Frá próföstum.

Halldór prófastr Brynjúlfsson, Ásmundarsonar prófasts, Eyólfssonar, var þá at Stad á Ölduhrygg, er kalladr er Stadarstadr, hann átti Þóru, dóttur Bjarnar prófasts Thorlacíuss í Gördum, hálfsystur Steinunnar, er Skúli Magnússon átti; þeirra börn voru Jórunn ok Vilborg, Gróa ok Elín, Snæbjörn ok Brynjúlfr, Páll ok Björn, Margrèt ok Þrúdr, ok eigi öll komin í þann tíma, sem nú er frásagt. En at Bergstödum í Svartárdal var þá Björn prófastr Magnússon frá Espihóli, Bjarnarsonar, Pálssonar, ok dótturson Jóns biskups Vigfússonar, allskörugligr madr, bródir Þorsteins, er sýslu fèkk á Rángárvöllum, ok fyrstr tók embættis-examen sýslumanna, ok Ragnheidar, er átt hafdi Steffán prestr á Höskuldstödum; Björn prófastr átti Margrètu Ólafsdóttur prófasts Gudmundarsonar, sýstur Steffáns prests. Höfdu þeir prófastar bádir Halldór ok Björn farit utan um sumarit, ok leitudu eptir at fá biskups-

dóm á Hólum, var þeim þá lagt fyrir at leggja út bækr, ok lagdi Halldór prófastr út spurníngar Eyríks Pontoppídans á íslenzku, en Björn prófastr þá bók, er hann kalladi Kristinn húsfödur, voru þær prentadar bádar í Kaupmannahöfn, en er dæmt var um þær sídan, þótti útleggíng Halldórs prófasts betri. Þó fyrir því at hvergi þeirra mælti fram med ödrum, en bádir lètu þeir sem mikilla mundi vera bótavant í lærdómi ok sidum í biskupsdæminu, þá rèdist þat at hvergi þeirra fèkk embættit at því sinni, ok var annat rád tekit. En medan þeir voru utan, var vetr hèr allgódr, fiskr mikill undir Jökli, en rosa- 1741
samt þegar fram kom á Gói. Týndust þridjudaginn í seinustu viku þess mánadar 2 menn á Hjallasandi í landtöku, en adrir nádust; brotnadi fyrir vedri í Snæfellssýslu ok í Dölum, á landi ok um eyar hálfr fjórdi tugr skipa, ok urdu margir skadar á húsum. Vor var hardt fyrir nordan, ok hafísar miklir.

C Kap. Útkoma Harbóes, frá Skúla ok ödru.

Nú var þat rádit í Kaupmannahöfn, at prestr einn danskr Lodvík Harbóe var skipadr yfir Hóla biskupsdæmi, ok þarmed visítator generalis, ok kom hann út um sumarit, ok med hönum Jón Þorkelsson, er fyrri var skólameistari í Skálholti, ok skyldi vera nótaríus, son Þorkels í Skardvík ok Ljótunnar Sigurdardóttur, Árnasonar lögmanns. Gjördist þá mikill ordasveimr um bygdir, at þessir menn mundu eiga at umsteypa fornri trú, ok innleida píetista lærdóm, ok vissu þó allfáir hvad hann var; þó þóttist enginn verda var breytíngar af þeim, er þeir voru komnir, sem ei var von at, ok settist Harbóe at Hólum, ok vard brátt vinsæll fyrir gódleik sinn. Konúngsbrèf kom þá út um vitnaleidslur ok fallsmáls-sektir, ok annat til Orms Dadasonar sýslumanns um þat, at hann skyldi vera adstodarmadr Hans Bechers lögmanns í Brokey, þvíat hann þraut heilsu, sat Ormr í lögrèttu fyrir hann; eitt var enn gefit út um sakamál; eitt var brèf Arnórs Jónssonar frá Ljáskógum fyrir Borgarfjardarsýslu, hann var madr ólærdr, ok hafdi fyrst verit sveinn Páls Vídalíns, ok rekit eitt vor sýslu í Eyafirdi eptir Jón, son hans lidinn, en sídan lögrèttumadr, var hann skarpr ok hvatr at öllum gáfum, lítill madr vexti, hann fèkk Steinunnar, dóttur Jóns

prófasts í Hjardarholti þórarinssonar, þeirra börn voru Jónar tveir, Sveinbjörn, Steinunn, Sigrídr, Ingibjörg, Finnr var laungetinn. Brynjúlfr í Ljárskógum var bródir Arnórs, ok annar Ásgeir, þridji Hallgrímr; Gudmundr prestr í Vestrhópshólum var hálfbródir hans. Hans Víum, son Jens, fèkk nú Múlasýslu, en Sigurdr Högnason lèt af sýslu á Mýrum, ok tók vid henni þorgrímr, bródir Gudmundar sýslumanns at Íngjaldshóli ok Sigurdar prests í Flatey. þat sumar rak duggu hollenzka á Borgarsandi, ok lifdu mennirnir, brá Skúli sýslumadr skjótt vid, ok baud upp fèd allt, ok var kallat væri af yfirvarpi, því menn voru þá slíku óvanir; gjördi Skúli þann reikníng fyrir, er hönum sýndist, ok vitu menn ei hverr ordit hefir, en allt var þat kallat kon-úngsfè ok upptækt, er þeir menn höfdu medfarit, ok þeir ófrjálsir sjálfir; lèt Skúli Jón Eggèrtsson frá Ökrum sækja sök á hendr þeim um ófrjálsa kauphöndlun, ok var þar fátt til andsvara, sídan var þeim dæmd refsíng, en hann gaf hana upp um sídir, ok tók fèd. Er þess getit, at þeir voru í haldi med hönum á Ökrum, því hann bjó þar þá, ok lèt Skúli byggja bæinn mjög af þeim vidi, er hann fèkk af skipinu. Jón bródir hans bjargadi þeim, sem hann mátti, ok komust þeir flestir af landi. þann tíma gjördi Skúli rèttar-ályktun um hestagaungu med samþykki margra manna, þvíat lengi hefir þurft skipan á því at gjöra í Skagafirdi, er menn hafa fædt þar upp svo mikinn grúa hrossa, at lönd öll hafa bitizt frá ödrum peníngi, ok tekit þarmed ærin hagagaungu-hross, var ákvedit at mest skyldu meiga vera 12 hross úng ok gömul á hundrads leigulandi, ok lagt ríkt vid, ef ei var rekit, eda ofmikit sett í land; voru í samþykt þeirri Jón Vigfússon á Reynistad, Eggèrtssynir frá Ökrum Jón ok Eyríkr, Magnús Skaptason ok Marteinn prentari Arnoddsson ok adrir; en nú er bannad sýslumönnum at gjöra slíkar samþyktir, nema med hvers manns jákvædi, ok mun þat ei audfengit af þeim sem rángsýnastir eru, eda helzt vilja gánga á adra.

CI Kap. Mál, mannalát ok annat.

Í þann tíma voru mál mikil med Jóhanni Gottrûp ok Bjarna Halldórssyni, bjó Bjarni at þíngeyrum, ok var ríklundadr ok fjáraflamadr mikill ok málafylgismadr, hann átti þá vid Skúla sýslumann Barna Elínar

mál þat var flutníngsdeila, ok virdist lítt fyrir Bjarna, en vid Jóhann átti hann Sæmníngsmálid ok kýrmálid; ok fór Jóhann laungum halloka. Var dæmt líflát á þíngi Gunnfrídi úr Rángarþíngi Jónsdóttur um dulsmál, ok Ólufu Jónsdóttur um blódskammarmál. Hèlt Bjarni sig sælliga, ok var hinn mesti búhöldr ok audmadr; var Lafrenz amtmadr móti hönum í kýrmálinu ok fleiri; var hann dæmdr um sumarit hardt í yfirrètti, ok í fèsekt mikla, ok setti amtmadr hann frá sýslu, fór hann utan ok þeir Jóhann bádir. Hefir þat fyrri ordit, er vèr höfum heyrt af einum manni rèttordum, er svo var gamall, at hann mundi þessi tídindi, at Jóhann átti leid hjá Leirá, þar Oddr Sigurdarson bjó í þann tíma, ok var þá fèlítill, ok lítt klæddr, ok sendi Oddr hönum yfirklædi, en ekki kunnum vèr at segja önnur rök fyrir því, sumir segja 100 dali, sumir telja reidhest med. Oddr hafdi þá lengi búit at Leirá, ok verit málasóknalaus um hríd, en haft fè til hlítar, sakir arfa þeirra, er hann hafdi fengit, var hönum ok lènt æran af konúngi, en lítill var vegr hans eda virdíng, ok tók at eldast nokkut; var sveinn hans, er hèr var komit, sá madr er Bjarni hèt Eyríksson, ok vard sá atburdr, at Oddr fannst daudr í sæng sinni; segja menn hann muni hafa verit drukkinn, ok lagdist grunr á Bjarna þennan, at þrengt mundi hafa at hálsi hönum, en engin sá þat, var sá Bjarni hýddr seinna vestr í Haga. Hann var fyrri-madr þorbjargar, er sídan átti Jón Helgason frá Gullsmidsreykjum. Annar madr dó Arnfinnr Magnússon, er verit hafdi prestr til Ögrsþínga, hinn þridji Hallr prestr í Grímstúngum, er fyrri var prófastr, Ólafsson, Hallssonar, fadir Halldórs prests at Breidabólstad, hann hafdi verit skörugligr madr, ok prestr yfir 50 ár, ok svo var fadir hans ok födurfadir, bródir hans ok synir hans tveir, ok mun þat fátídt; fèkk Björn prófastr Magnússon á Bergstödum Grenjadarstad sídan, en þorsteinn prestr, son Pèturs á Húki Gudmundarsonar, þorsteinssonar, Gudmundarsonar, þess er bródir var Jóns prests þorsteinssonar í Vestmannaeyum, vard víseprófastr med Ormi. Magnús prestr á Söndum, son Mála-Snæbjarnar Pálssonar, gjördist prófastr í Ísafirdi, voru þeir allir prestar brædr Snæbjarnarsynir, Markús í Flatey, ok Hákon at Álptamýri. þá var grasleysu-ár mikit med hafísum, svo ei hafdi komit skúr frá krossmessu til Jónsmessu, ok brann af hardvellis túnum, en fyrir austan voru hardindi á sjó ok landi, svo at þar

sem ádr fódrudust 8 naut eda 9 í medallagi, voru eigi nema 3 eda 4. Hans Becher lögmadr fór utan um haustit med konu sína í Ólafsvík; ok þá brotnudu þrjár hollenzkar duggur fyrir Austfjördum, ok týndust menn af einni. Sunnifa gat barn í vardhaldinu hjá Hans Víum, ok fór ei sem skyldi, kenndi hûn sýslumanni, ok stód í því um hríd. Tveir menn týndust af skipi í Keflavík í vikunni fyrir jólaföstu. En
1742 vetr þareptir gjördi hardan vída ok helzt nordanlands, fèllu peníngar, fè ok hross, mest á Austfjördum ok í Eyafirdi; var svo mikit frost, at gánga mátti yfir Breidasund, ok milli eya allra á Breidafirdi; vard eigi róit á Hjallasandi fyrir lagnadarísum, ok hvergi sá út fyrir þá fyrir framan dýpstu mid. Mundu menn ekki frost jafnmikit í næstu 40 vetr, en batnadi med midgói, ok áradi vel þadan af. Gekk þann vetr bólnasótt, ok ei mjög mikil, hafdi hûn komit um haustit fyrir í Nordfjörd med Hollenzkum eystra. Aflabrögd voru þá í medallagi fyrir vestan land ok sunnan, ok dó einn prestr í Rángárþíngi Jón Gissurarson á Skûmstödum, annar fyrir vestan Halldór Bjarnason í Garpsdal, ok svo þórdr þorkelsson Vídalín, er fyrri var rektor, bródir meistara Jóns biskups, hann var áttrædr at aldri, ok hafdi verit hinn skarpvitrasti madr, ok læknir gódr; ok enn Einar prestr í Gardi Skúlason prests, Magnússonar, födurfadir Skúla sýslumanns, hann var á 10da tugi. þann vetr sáu menn halastjörnu, ok ætludu þá enn flestir at nokkut mundi boda.

CII Kap. Kaupaskipti, frá Harbóe ok Hólamönnum.

Konúngsbrèf komu út um sumarit; fengu þá hörkramarar í Kaupmannahöfn at halda höndlunar fèlag hèr á landi, fyrir 16 þúsundir ok 100 krónur í afgjald á ári; þat fèlag hafdi goldit 8 þúsundir dala, er var hin næstu 10 ár fyrir. Eitt brèf var um þat at veita eigi prestaköll fyrri enn 6 vikum eptir andlát hins fyrra prestsins; eitt at sýslumenn gefi útskriftir af dómum sínum; eitt var um Lodvík Harbóe, er hèr var í biskups stad, at hann hefdi frjálsan flutníng fyrir sig. Harbóe var ljúfr vid menn ok vinsæll. Bólan fór þá yfir, ok deydi varla 30ti eda 40ti hverr er hana fèkk. Harbóe vildi bæta skólahald þat er var; en biskupum þartil hafdi ýmist þótt hagr eda vanhagr at halda bú

fyrir skólann; hafdi verit hagad ýmisliga um sundrdeilíngar á stólsgjöldum milli biskupa ok rádsmanna stólsins, en stundum höfdu biskupar rádamenskuna sjálfir, ok vard af misklíd ok óhagnadr fyrir lærdóminn. Allir kærdu þraung sína ok inntektarleysi, enda voru all-illir kostir skólalærenda; urdu skólarnir eigi haldnir vetrinn á enda, ok þó stundum eigi vel medan var. Harbóe hafdi ok verit bodit at yfirheyra Sigurd Vigfússon skólameistara, ok er þat var gjört þótti hann sljór í lærdómi, en ei var hönum vikit frá fyrir þá sök, því Harbóe hèlt í hönd med hönum, sem hann var gjarn til vid flesta menn, fann at hann var einfaldr ok hrekklaus, en þá bar svo til, at hönum var kennt barn, sem Einar Sæmundarson, Hrólfssonar, bródir Eggèrts prests kvad:

Meistari skóla fór í flá,
faldasól hann blekkti;
valt er at stóla aflid á,
ormaból ok slekti.

Sú vísa var affærd, ok urdu af kvedlíngar, en ekki setti Harbóe Sigurd af at heldr berliga, gaf hann sig frá sjálfr, ok var skipadr skólameistari Gunnar, son Páls prests at Upsum, hann var hinn lærdasti madr, ok skipti þá mjög um kensluna, en Harbóe þótti mæti á Sigurdi sakir afls hans, ok studdi at því, at hann fèkk seinna sýslu fyrir vestan. Þat var eitt borit fyrir hann, at Þorvardr prestr Bárdarson, er verit hafdi at Kvíabekk, ok nú var at Felli, ok hafdi skipt vid Jón prest Sigurdarson, ok var kalladr madr heldr svakafenginn, ok óeyrinn vid öl, mundi ok fara med forneskju; höfdu menn sèd hjá hönum rúnablöd, ok margt var talat um vidskipti þeirra Grímólfs prests Illhugasonar, ok enn fleira um Þorvard, átti þá at setja hann frá prestsskap, en sídan fundust þeir Harbóe heima at Þorvardar, ok líkadi hönum allvel vid prest, kvad þá ei alla mundu betri menn, er betri væri kalladir; ok er hann prófadi fleiri presta, þótti hönum Halldór prestr á Knappstödum svo fáfródr, at hann vildi hafa hann afsettan, en sóknarmenn bádu fyrir hann, því hann var vinsæll, ok hèlt hann svo embætti. Sá Halldór prestr var son Páls smids Jónssonar á Melum í Svarfadardal, Jónssonar, Oddssonar sterka, Bjarnasonar, Sturlusonar, hans dóttir var Gudrídr, er sídan vard mikilsháttar. Opt reyndist þat at Harbóe var ómeinsamr, er þess getit at hann lèt leggja Árna presti Davídssyni

á Höfdaströnd, er fáfródr var kalladr, þá raun fyrir, at leysa úr Pontoppídans spurníngum, ok er hann fèkk þat gjört, hèlt hann prestkapnum.

CIII Kap. Tilburdir adrir.

Skúli sýslumadr Magnússon vard í þann tíma at vera vestra, at halda þíng í málum Bjarna Halldórssonar, ok var Grímr Grímsson at Giljá settr í. Skagafjörd á medan. Þat sumar kom út Sveinn, son Sölva Tómássonar, er hèlt Múnkaþverár-klaustr, ok skydi vera víselögmadr Hans Bechers nordan ok vestan land. Bjarni Halldórsson kom ok út, hann reid til alþíngs, ok stefndi þar Lafrenz amtmanni med þremr stefnum fyrir Hæsta-rètt, en Ormr Dadason var enn í lögmannssæti fyrir Hans Becher. Skúli mótfèll Bjarna í kýrmálinu, ok laungum voru þeir öndverdir, vafdi Bjarni mál öll, er hann átti þá í. Á því alþíngi var Nikulás sýslumadr Magnússon, hann sendi bod til Magnúsar lögmanns Gíslasonar, med skjölum ok peníngum, ok bad hann sjá um Þorleif son sinn, kvad líf sitt mundi verda á enda um 3 daga, ætla menn hann hafi óttazt mál vid landskrifarann, er reid á æru, ok fannst hann þremr dögum seinna at morgni dags í vazgjá nærri Þíngvelli ok örendr, ok var slæddr þar upp. Jón Þórdarson frá Stadarstad var þá landþíngskrifari, ok hafdi verit um 4 ár, ok setti amtmadr hann fyrir sýsluna. Þá lèt Markús Bergsson af Ísafjardarsýslu; hans börn voru Björn, er lögmadr vard seinna, Bjarni prestr at Álptamýri, Eggèrt, Hjalti prestr Kapellán at Holti, Sigurdr, Bergr, Ingibjörg, er Magnús prófastr átti Teitsson, ok Elín; var þar settr fyrir sýslu Ólafr Jónsson á Eyri vid Seydisfjörd, er fyrr hafdi verit skipadr á Bardaströnd, hann var fadir Jóns víselögmanns; en á hinum sömu misserum fèkk Ísafjardarsýslu Erlendr, son Ólafs prests at Stad í Grunnavík, Jónssonar prests, Torfasonar frá Gerduhömrum, hann var bródir Jóns fornfrædamanns, ok hèlt þá sýslu nokkra hríd sídan. Eptir þetta vard hinn
1743 næsti vetr hardr mjög fyrir sunnan land, ok vard vída peníngafellir, en betri fyrir nordan ok austan; urdu á hönum margir tilburdir, ok skal nú sagt frá þeim, er fyrstir urdu, ok mark var at, ok eigi fleiru at sinni.

CIV Kap. Frá meistara Jóni biskupi Árnasyni ok fráfalli hans.

Þess er ádr getit um Jón biskup Árnason, at hann þótti óhlífinn vid presta ok adra menn, er kunnir urdu at ósidum. Hafdi þat ordit um Ólaf prest Jónsson í Middal, er fyrri getr, at átti vid Reykjadals þórd, at hann var madr reidinn, ok nær óviti, er þat kom at hönum, ok átti hann deilu vid bónda einn nábúa sinn um slægjur, er þeir þóttust eiga bádir, en prestr hafdi lengi haldit; vard bóndi einhverju sinni fyrri til at slá enn prestr, en hafdi eigi hirdt heyit, er prestr fèkk þat at vita; fór þá prestr med sína menn at sækja heyit, en er bóndi vissi þat, fór hann at hönum med sínu lidi, ok hafdi öxi mikla í hendi, hann hèt Ásmundr ok bjó í Laugardalshólum, hljóp hann at presti, ok felldi hann til jardar, en prestr hlífdist þá hverki vid ord nè verk, ok fèkk bóndi skeinu á kinnina í vidskiptum þeirra, sagdi hann prestr hefdi stúngit sig med knífi, en prestr sagdi exi hans valda, er þeir hefdi togazt um hana; samdist þetta med þeim; en biskup vildi tala presti til, ok er Ásmundr vissi þat, rauf hann samnínginn, ok stefndi presti; vard lítit atgjört á fyrsta þíngi, en opt var þetta upphafit á ný í hèradi hvad eptir annat, því þá bar margt í milli, ok dæmdist embætti af presti; en er mál kom fyrir Sýnódum, bar talsmadr prests þat fram, at lögmönnum sýndust vitnin ógyld; dæmdi þá amtmadr ok prestar flestir, at þar sem Ólafr prestr ok bóndi voru sáttir ádr, ok dæmt málit, væri vitni sídan leidd ólögliga í móti presti, ok væri hann saklaus ok sök daud; en biskup dæmdi embætti af hönum, því hönum þótti þat makligast. Skaut Ólafr sèr þá undir konúngsdóm, ok var Jón biskup andadr ádr þat yrdi útgjört. Jón biskup átti ok mál vid Eyvind duggusmid klaustrhaldara á Kyrkjubæ, hann átti deilu vid Einar prest Hálfdanarson, er var mágr biskups, vildi Eyvindr ekki lesa frædi fyrir presti, því hann var gamall, en prestr tók sèr þat til vanvirdu, ok þó hitt meir, at hann gèkk til altaris hjá ödrum prestum; dæmdi biskup Eyvindi skriptir, ok at gjalda 80 dali, en Hæsti-rèttr dæmdi hönum sídan at gjalda at eins 9 ríkisdali til næsta hospítals, en vera skriptalaus, ok gánga til altaris þar sem hann vildi sjálfr. Jón biskup tók ok embætti af Árna presti Jónssyni í Hvítadal, sem fyrr segir, ok Jóni þórdarsyni á Söndum, þótti ok mörgum hinn þridji, Arnfinnr Magnús-

son í Ögrsþíngum hafa sakir, ok þó minni enn þeir, ok svo Sigurdr á Krossi, en um Gissur, er fyrrum var Hellnaprestr, var tvímælt. Jafnan átti Jón biskup stríd vid amtmenn um þat, at hönum þótti þeir bera sig rádum í andligum efnum, ok ýmsa hluti vann hann af konúnginum klerkdóminum til hagnadar, sumt svo at amtmönnum var ljúft, en sumt naudugt. Jón biskup hafdi alla stund, eda lengst um haft heilsu góda, en veikladist nokkut minni ok fjör þá fyrir fáum árum, er hèr var komit. Hafdi hann verit hinn stundunarsamasti madr til ydnar, las jafnan eda ritadi þegar hann sýsladi ekki í embætti sínu; hann var kalladr adsjáll af mörgum ok fègjarn, en þat bar til þess, at hann var strídr ok krafdi grant, enda galt hann ok skilvísliga þat er gjalda skyldi; hann var audugr at fè, ok gaf meir enn tveggja þúsunda dala virdi prestum til uppheldis í jördum, þat voru Garpsdalr, Strönd í Selvogi ok Berufjördr med hjáleigum þeirra, Arnarbæli í Grímsnesi, Geitagil, Veigastadir ok Hafsós; lèt hann vel sjá um at þat allt yrdi haldit eptir sinn dag; mælt er ok, at hann gæfi stúdentum íslenzkum til siglínga-kostnadar eda utanfara, þat sem nam 600 dölum. Hann tók sótt harda á þessum vetri þridja dag febrúaríí mánadar, ok lá til þess um myrgininn hins 8da, þá andadist hann, skorti hann tvo vetr á áttrædan, en var biskup 1 vetr ok 20, ok í embættum 50 vetr, hafdi hann vígt þrjá presta ins 10da tugar, en skipat prófasta 16, ok skólameistara þrjá, var hann grafinn í midri dómkyrkjunni hinn 18da dag febrúaríí mánadar. Þat sem kom út prentat af ritgjördum hans voru rímin bædi, ok spurníngar hans, æfi Einars biskups Þorsteinssonar, Núcleus latínítatis med útleggíngu íslenzkri, Dónátr, Grammatíka, ok ordabók á latínu ok íslenzku; en þat sem hann lèt prenta eptir adra var kristindómr Arndts, Rostochs postilla, Sálmabók, Upprisusálmar Steins biskups, Lasseníí bænir. Þat sem hann hafdi tekit saman sjálfr, ok ei var prentat, var ordabók íslenzk ok latínsk, dispútazíur hans, at því sem kallat er, vid Jón biskup Vídalín um úttal orda, ok adrar vid Pál Vídalín um tíundir, ordin *þíng*, *eykt* ok önnur, ok þótti hann í þeim sumum ekki jafn skarpvitr þeim, ok heldr fastheldinn vid fornar meiníngar, ein var vid Árna Magnússon um Kristinrètt, ein um þá stund, er drottinn leid pínu, ein um fullgjörvan hjúskap, ein um útreikníng á stakksvelli, ok enn fleiri. Bú hans var virdt fast ok laust, auk

þess er hann gaf, fyrir 6 þúsundir dala, ok var þat hálft í silfrpeníngum. þótti þeim öllum at hönum mestr skadi, er nádu mannkostum hans, þótt eigi hefdi hann ást af hverjum manni, ok at hans dæmum gjördu þat adrir fleiri sídan, at þeir gáfu nokkud til andligra hluta, sem heldr hafdi tekit fyrir, sídan er þat var vid of í páfadóminum; Ormr Dadason gaf Saudlauksdals-kyrkju minni ok ytri Gard, ok hálfan innri ok stærri Gard med 4um kúgildum, lagdi ok kot Garpsdals presti, ok annat Skardstrandar presti. Ólafr Ólafsson gaf Ánanaust ok Hlídarhús til Helgafells, en laungu seinna Bogi í Hrappsey ok Elín Benedikts börn, er kyrkju lètu reisa í Dagverdarnesi, presti 5 hundrud í jördinni til uppheldis ok Nýp med þremr kúgildum.

CV Kap. Aldarháttr.

Mjög var þá ordit margt á annan hátt í landi hèr, en tídast var í 17 öld; hjátrú mjög þverrud, afteknar brennur, ok linat í meinamálum öllum ok ödrum daudasökum; en annarsvegar hafdi vid lagabreitíngu hafizt ágreiníngr mikill med yfirmönnum ok þrætugirni ok kapp, ok fóru sumir med mjög óforsjáliga. Lagamenn voru fleiri betri enn fyrri, helzt fjölhæfari ok margvísari, ok tóku dómendr at gjörast lærdir, ok at gánga undir examen eda yfirheyrslu-próf, komit ok dómsvald frá bændum til sýslumanna, höfdu þeir af því med óskerdri inntekt ok meiri læríngu enn ádr, ok meiri óhultleik um embætti sitt, sídan konúngr veitti þat sjálfr, heldr meira enn minna ríki í hèrödum enn fyrri, en náliga óvandstadit í öllu, ok lítit at starfa hjá því sem seinna vard, sýndu þeir sig þá sem þeir voru, sumir gagnsama í hèrudunum, en sumir helzt til freka ok rádríka, svo þat er undarligt hve stórir sumir yfirmenn í þann tíd voru í broti, ok stærdu sig af eigi meira ríki enn þeir höfdu; var þat helzt efni til þess, at trúrækni sú er margir höfdu stundat ádr í einfeldni, var mjög þverrud, en reynsla lítil komin á hinu nýa atferli, þóttust sumir vísari enn fyrri, en voru þat eigi til hlítar, ok óvanir öllum hófligum forrádum eda vel sömdum, ok þraungdu svo stjórninni til, med ofrkappi sínu ok deilum, at bæta úr óskipan, ok taka nær af alla lenzku, er hèr var ádr, ok eigi örvænt at sum væri þörf, er ella hefdi aldrei ordit. þó var þat lengi at hlífzt

var vid, at breyta íslenzkum lögum, þeim er standast máttu. Alþýdu var háttat líkt sem fyrri, ok hafdi múgi manna vidbjód á breytíngum öllum, ok sumir voru heldr fastir vid hindrvitni, en flestir vid fornar venjur, ok tóku sèr lítt fram í mannblendni eda vidburdum; en stýrilátari var flest alþýda í sveitunum af ríki því er yfirmenn þeirra höfdu, ok munadarminni, en sídan, er meiri þekkíng jókst, ok vanafesti gjördi þat gott, at þó nokkrir ribbaldar væri ásamt, er treystu fèstyrk sínum eda frændafla eda karlmensku, þá tók alþýda sjaldan læti þeirra eptir þeim. Eigi hafdi lærdómr aukizt med klerkdóminum svo at talit verdi sídan í seinni hlut 17du aldar, ok eigi vaxit mjög velmeigun í landi, þó árin væri opt gód sídan bóluna miklu, ok vöru-verdlag kaupmanna, er Fridrikr konúngr fjórdi setti, til mikils góds, væri lèttbært; hafdi eigi meir enn unnizt upp halli sá er ordinn var í hardindum hinum miklu, er verit höfdu fyrir hana, ok mannfólkit eigi enn fjölgat til jafnadar vid þat er þá var, en þó vard þat sídan, ok var þá skammt at bída annars áfellis.
